FRIEDRICH NIETZSCHE

AȘA GRĂIT-A ZARATHUSTRA

Statul e cel mai rece din toate dihăniile reci: minte cu răceală şi iată minciuna ce se scorneşte din gura lui: „Eu, statul, eu sunt norodul“

Statul e unde sinuciderea pe îndelete a tuturora se numeşte viață.

Nu vă propovăduiesc munca, ci lupta. Nu vă propovăduiesc pacea, ci izbânda. Fie ca munca voastră o luptă să fie, ca pacea voastră să fie o izbândă.

ANTET

Friedrich Nietzsche

Aşa grăit-a Zarathustra

În româneşte
de
George Emil Bottez

ANTET

Redactor: Crenguța Năstase
Tehnoredactare computerizată: Oana Georgescu și Olivia Godeanu

Coperta: Ion Năstase

ISBN 973-9241-70-0

Actuala ediție reproduce traducerea în limba română a lui George Emil Bottez în anul 1916 apărută la EDITURA LIBRĂRIEI ŞCOALELOR, BUCUREŞTI.

Printed in Romania
grupul dragoș print
fed print sa O societate Butan Gas
B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31, sector 5, București, ROMÂNIA
Telefon: 335.93.18; 335.97.47
Fax: 337.33 77

PROLOGUL LUI ZARATHUSTRA

1

Pe vremea aceea, când Zarathustra ajunsese la vârsta de treizeci de ani, îşi părăsi ţara şi ţinuturile natale ducându-se în munţi. Acolo se înveselea cu gândul şi singurătatea, şi vreme de zece ani nu se simţi ostenit cu o astfel de viaţă. Dar în sfârşit inima i se preschimbă şi – într-o bună dimineaţă trezindu-se o dată cu zorii zilei – apucă înspre soare-răsare, căruia îi grăi astfel:

– O, mare astru! Ce fericire ai mai avea tu, de n-am fi noi aceia pe care ne luminezi?

De zece ani de când tot vii spre peştera mea, te-ai fi simţit sătul şi de lumina ta şi de drumul acesta, de n-aş fi fost eu, vulturul şi şarpele meu.

Dar noi te aşteptăm în fiecare dimineaţă, îţi luam prisosul şi pentru aceasta te binecuvântam.

Uite! m-am dezgustat de înţelepciunea mea, întocmai ca albina care a strâns prea multă miere. Am nevoie de mâini care se întind.

Aş vrea să dăruiesc şi să împart până ce înţelepţii din sânul oamenilor vor fi iarăşi veseli în nebunia lor, iar săracii – fericiţi în avuţia lor.

Iată pentru ce trebuie să mă pogor în adâncuri, cum faci tu seara când te duci dincolo de mări, ducând lumina ta de partea cealaltă a lumii, o, astru ce reverşi avuţia!...

Trebuie să dispar şi eu ca şi tine, *să mă culc*, cum spun oamenii către care vreau să mă cobor.

Binecuvântează-mă, deci, ochi liniştit care poate vedea fără duşmănie, chiar o fericire nemărginită!

Binecuvântează pocalul ce vrea să se reverse, pentru ca toată apa aurită în curgerea ei, să ducă pretutindeni oglindirea bucuriei tale!...

Uite! această cupă vrea să se golească iarăşi, iar Zarathustra vrea să fie din nou om...

Astfel începu coborâşul lui Zarathustra.

2

Zarathustra coborî singur munţii şi nu întâlni pe nimeni. Dar când ajunse în păduri, deodată se ivi înaintea lui un moşneag care-şi părăsise sfânta lui colibă, ca să caute rădăcini în pădure. Şi bătrânul grăi astfel lui Zarathustra:

– Nu mi-i necunoscut drumeţul acesta; uite ani şi ani de când trecut-a el pe aici şi se chema Zarathustra, dar s-a schimbat...

Pe vremea aceea îţi duceai cenuşa în munţi: azi vrei să-ţi duci focul în vale? Nu te temi de pedeapsa incendiatorilor?

Da, îl recunosc pe Zarathustra. Ochiul lui e limpede şi pe buza lui nu se vădeşte nici o zbârcitură de dezgust. Nu înaintează el ca un dănţuitor?

Zarathustra s-a preschimbat, Zarathustra s-a prefăcut în copil, Zarathustra s-a deşteptat: ce vei face tu acum pe lângă aceia ce dorm?

Vieţuiai în singurătate ca într-o mare – şi marea te legăna. Spre nenorocul tău vrei să te cobori pe pământ? Spre nefericirea ta vrei să-ţi târăşti iarăşi tu însuţi trupul?

Zarathustra răspunse:

– Iubesc oamenii.

– Pentru ce oare, glăsui înţeleptul, dusu-m-am în codri şi singurătate? Nu oare pentru că iubeam prea mult oamenii?

Acum îl iubesc pe Domnul – nu mai iubesc deloc oamenii. Omul e pentru mine un ce prea nedesăvârşit. Dragostea omului m-ar ucide.

Zarathustra răspunse:

– Vorbit-am eu despre iubire!... Vreau să fac un dar oamenilor.

– Nu le dărui nimic, rosti sfântul. Ci mai bine ia-le ceva și ajută-le să ți-l ducă tot ei, nimic nu le va fi mai pe plac în afară de lucrul acesta: să-ți facă și ție bine!...

Iar de vrei să le dai, nu le da nimic mai mult decât o pomană și așteaptă ca ei să ți-o ceară!...

– Nu, răspunse Zarathustra, eu nu fac pomeni. Nu-s destul de sărac pentru aceasta.

Sfântul prinse a râde de Zarathustra și grăi astfel:

– Încearcă atunci să-i faci să-ți primească comorile. Ei nu se încred în singuratici și nu cred că noi venim să le dăm.

În auzul lor pașii singuraticului răsună prea straniu de-a lungul străzilor. Neîncrezători ca noaptea, culcați în paturile lor, auzind pe omul ce umblă cu mult înainte de răsăritul soarelui, ei se întreabă, poate, unde se furișează hoțul acesta?

Nu te duce printre oameni, rămâi în codru!... Du-te mai bine printre dobitoace! De ce nu vrei să fii ca mine: urs printre urși, pasăre între păsări?

– Și ce face sfântul în păduri? întrebă Zarathustra, iar sfântul răspunse:

– Fac cântece și le cânt; iar când fac cântecele râd, plâng și murmur: astfel preamăresc pe Domnul. Cu cântecele, plânsetele, râsetele și șoaptele, aduc mulțumită Domnului, care este Dumnezeul meu. Totuși, tu ce dar ne aduci?

Când auzi Zarathustra cuvintele acestea, salută pe sfânt și-i spuse:

– Ce aș avea să-ți dau? Lasă-mă să plec mai degrabă, pentru ca să nu-ți iau nimic!

Și așa se despărțiră unul de altul, bătrânul și bărbatul, râzând cum ar râde doi băiețandri.

Iar când Zarathustra rămase singur, își grăi astfel inimii:

– Să fie cu putință! Acest sfânt unchiaș n-a auzit vorbindu-se încă în pădurea lui că *Dumnezeu a murit!*

3

Mai apoi sosi vremea când Zarathustra poposi în orașul vecin, cel mai aproape de păduri, unde întâlni o mare mulțime

strânsă în piața publică: căci se vestise că un dănțuitor pe frânghie se va arăta. Şi Zarathustra grăi poporului spunându-i:

– *Vă propovăduiesc pe supraom.* Omul e un ce care trebuie supraînălțat. Ce ați făcut voi, oare, pentru a-l reînălța?

Toate făpturile au făurit până în prezent câte ceva mai presus de ele; voiți oare să fiți voi refluxul acestui marc talaz, ba chiar mai mult: să vă reîntoarceți la dobitoc, decât să supraînălțați omul?

Ce este maimuța pentru om? O bătaie de joc ori o dureroasă ruşine. Şi aceasta pare să fie omul pentru supraom: o bătaie de joc sau o dureroasă ruşine.

Ați străbătut drumul viermelui până la om şi v-a rămas mult din râmă. Odinioară erați maimuță iar acum omul e mai mult maimuță decât însăşi maimuța.

Însă cel mai înțelept dintre voi nu e, el însuşi, decât un ce răvăşit, şubred, făurit dintr-o plantă şi o nălucă. Cu toate acestea spusu-v-am eu să fiți nălucă ori plantă?

Iată, eu vă predic pe supraom!

Supraomul e înțelesul pământului. Fie ca voința voastră să vă spună că Supraomul caută *să fie* rostul pământului.

Vă conjur, frații mei, *să rămâneți credincioşi pământului* şi să nu credeți în acei ce vă grăiesc despre speranțele suprapământeşti! Aceştia sunt otrăvitori – fie c-o ştiu sau nu.

Aceştia sunt otrăvitorii vieții, nişte muribunzi şi nişte otrăviți ei înşişi din aceia de care pământul însuşi e obosit: ducă-se deci!...

Altădată blestemul împotriva lui Dumnezeu era cea mai mare fărădelege, dar Dumnezeu a murit şi cu el pierit-au şi defăimătorii lui. Ceea ce e mai grozav acum, e a defăima pământul şi a prețui măruntaiele nepătrunsului mai mult decât rostul pământului însăşi!

Odinioară sufletul privea trupul cu dispreț şi atunci nimic nu era mai măreț decât disprețul acesta: şi-l voia slab, urâcios, înflămânzit! În chipul acesta se gândea să-i scape şi lui şi pământului!...

O! sufletul acesta era el însuşi slab, uricios şi înfometat: şi pentru dânsul cruzimea era o plăcere!...

Ci voi, fraţii mei, spuneţi-mi: ce vesteşte trupul vostru sufletului? Nu este acel suflet al vostru sărăcia, murdăria şi vrednica de milă mulţumire de sine?

Adevăr grăiesc vouă că omul este un fluviu necurat. Trebuie să devină ocean pentru ca să poată să primească, fără să se murdărească, un fluviu necurat.

Iată, eu vă predic supraomul: el este oceanul; în el se poate scufunda marele vostru dispreţ.

Ce vi se poate întâmpla mai sublim? E ceasul marelui dispreţ. Ceasul când fericirea voastră însăşi se preface în dezgust, totul ca şi judecata şi virtutea voastră.

E ora când vă spuneţi: „Ce-mi pasă de fericirea mea? Ea e sărăcie, murdărie şi vrednica de milă mulţumire de sine. Ci fericirea mea ar trebui să îndreptăţească existenţa însăşi!"

E ceasul când vă spuneţi: „Ce-mi pasă de judecata mea? Este ea lacomă de ştiinţă, ca leul de hrană? E sărăcie, murdărie şi vrednica de milă mulţumire de sine?"

E ora când vă spuneţi: „Ce-mi pasă de virtutea mea! Ea nu m-a făcut încă să aiurez. Cât de obosit sunt de binele şi de răul meu!... Toate acestea sunt sărăcie, murdărie şi vrednica de milă mulţumire de sine".

E ceasul când vă spuneţi: „Ce-mi pasă de dreptatea mea!... Nu văd c-aş fi cărbune arzând; dar că dreptul e cărbune aprins!"

E ora când vă ziceţi: „Ce-mi pasă de mila mea! Mila nu-i oare crucea pe care se ţintuieşte acela care iubeşte oamenii? Şi mila mea nu e o crucificare".

Vorbitu-v-am astfel? Aţi râs voi aşa? Vai, de ce nu v-am auzit strigând astfel?

Nu păcatele voastre – ci mulţumirea aceea care strigă împotriva cerului, e zgârcenia însăşi chiar în păcatele voastre care strigă la ceruri!

Unde-i deci fulgerul ce v-ar linge cu limba lui? Unde-i nebunia ce-ar trebui să v-o inoculeze?

Iată, eu vă propovăduiesc Supraomul: el este fulgerul, el este această nebunie!...

Când Zarathustra spuse acestea, un oarecine din mulțime strigă:

– Am auzit vorbindu-se îndeajuns despre dănțuitorul pe funie; arată-ni-l ca să-l vedem acum!...

Şi poporul râse de Zarathustra; dar dănțuitorul pe frânghie, care credea că se vorbise despre dânsul, se puse pe lucru.

4

În timpul acela Zarathustra privea norodul şi se mira. Apoi grăi:

– Omul e o frânghie întinsă între dobitoc şi supraom, o frânghie peste o prăpastie.

E primejdios să treci de partea cealaltă, periculos să rămâi în cale, primejdios să te uiți îndărăt – fior şi oprire periculoasă.

Ceea ce este mare în om, e că el este o punte şi nu un țel: ceea ce se poate iubi în om e că el este o *trecătoare* şi un *povârniş*.

Îmi plac aceia care nu ştiu să trăiască altcum decât pentru a dispărea căci ei trec dincolo.

Iubesc pe marii defăimători, pentru că sunt marii adoratori, săgețile dorului spre celălalt tărâm.

Iubesc: pe aceia ce nu cercetează dincolo de stele un motiv pentru a pieri sau casă se ofere drept jertfă; dar acei ce nu se jertfesc pământului, pentru ca într-o zi pământul să aparțină Supraomului.

Iubesc pe acela ce viețuieşte pentru ca să cunoască şi care vrea să cunoască, pentru ca într-o zi să trăiască Supraomul. Căci astfel îşi voieşte propriul său amurg.

Drag mi-i cel ce-şi iubeşte virtutea: căci virtutea e o voință a povârnişului şi o săgeată a dorinței.

Iubesc pe cel ce nu-şi păstrează pentru sine decât o părticică din spiritul său, dar care vrea să fie în întregime duhul virtuții sale: căci astfel străbate puntea cu mintea.

Iubesc pe cel ce face din virtute închinarea şi destinul său: căci numai aşa, din pricina virtuții, va voi să viețuiască încă şi să nu trăiască.

Iubesc pe cel ce nu vrea să aibă prea multe virtuţi. Sunt mai multe virtuţi într-o singură virtute, decât în două: e un nod de care se agaţă destinul.

Iubesc pe acel a cărui inimă se iroseşte, pe cel ce nu vrea să înapoieze nimic nici să i se mulţumească: el dă pururi şi nu vrea să păstreze ceva.

Iubesc pe cel ce se ruşinează văzând degetul lăsat în jos în favoarea lui şi care, atunci s-ar întreba: „sunt aşadar un fals jucător?“ – căci vrea să piară.

Iubesc pe cel ce samănă cuvinte aurite în drumul operelor sale şi pe cel care se ţine de cuvânt mai mult decât făgăduieşte: căci îşi vrea amurgul.

Iubesc pe cel care îndreptăţeşte pe aceia ce vor veni şi pe cel care mântuie pe cei din trecut, căci el voieşte ca cei din prezent să-l facă să piară.

Iubesc pe cel ce iubindu-şi idolul, îl pedepseşte pentru că mânia zeului său trebuie să-l facă să piară.

Iubesc pe cel cu sufletul profund, chiar în rană, pe acel pe care o mică întâmplare îl poate face să piară: căci aşa, fără şovăire, trece-va el puntea.

Iubesc pe cel a cărui inimă se revarsă până într-atât încât se uită pe sine însuşi, şi până acolo ca toate să fie în el: astfel toate lucrurile vor ajunge *povârnişul* lui.

Iubesc pe cel cu inima şi duhul liber; astfel capul nu-i va sluji de măruntaie inimii, iar inima îl va târî spre amurg.

Iubesc pe toţi cei cari sunt ca picăturile greoaie ce cad, una câte una, dintr-un nour ce pluteşte asupra oamenilor: ele vestesc fulgerul ce vine şi dispar ca nişte visări.

Iată, eu sunt un vestitor al fulgerului, o greoaie picătură din nori: dar acest fulger se cheamă *Supraomul*.

5

După ce spuse aceste cuvinte Zarathustra privi iarăşi norodul şi tăcu, apoi îşi grăi inimii sale:

– Iată-i pe aceia ce s-au pus pe râsete, ei nu pricep nimic; nu eu sunt graiul ce trebuie urechilor lor.

Trebuie oare ca mai întâi să le sfâşii urechile, pentru ca să se deprindă a înţelege cu ochii? Trebuie oare să fac zgomot ca ţambalagiii şi propovăduitorii de posturi?

Sau nu au încredere decât în bâiguieli?

Şi totuşi au ceva de care sunt mândri. Cum numesc ei acest ceva de care sunt mândri? Îl numesc civilizaţie, e ceea ce-i deosebeşte de păzitorii de capre.

De aceea nu le place, când vorbeşte cineva despre dânşii, să audă cuvântul „dispreţ": Grăi-voi deci mândriei lor.

Le voi vorbi despre ceea ce e mai de dispreţuit: vreau să zic despre *ultimul om.*

Şi astfel Zarathustra prinse a glăsui poporului...

E vremea ca omul să-şi fixeze sieşi ţelul. E timpul ca omul să sădească sămânţa speranţei celei mai de seamă.

Acum pământul e încă destul de bogat. Dar solul acesta va fi sărac într-o zi şi sterp şi nici un arbore nu va mai putea creşte.

Vai! Veni-vor vremile când omul nu va mai arunca săgeata dorinţei sale, peste capetele oamenilor; când coarda arcului său nu va mai şti să vibreze!

Adevăr vă spun vouă: e nevoie să mai purtaţi în sinea voastră haosul, pentru ca să se poată naşte o stea dănţuitoare. Şi-n adevăr grăiesc vouă: în voi purtaţi haosul.

Vai!... E aproape vremea când omul nu va mai naşte stele pe lume. Vai! S-a apropiat timpul celui mai vrednic de dispreţ din tot ce e printre oameni, şi care nu mai este în stare să se dispreţuiască pe sine.

Iată, vi-l arăt *pe cel din urmă om!*

Iubire? Creaţiune? Dorinţă? Stea? Ce sunt toate astea? Aşa se întreabă omul de apoi clipind din ochi.

Atunci pământul se va fi micşorat şi va ţupăi pe suprafaţa lui cel din urmă om, care micşorează tot. Rasa lui e indestructibilă ca şi a ploşniţelor; omul de apoi trăieşte mai mult ca oricare altul.

„Noi am născocit fericirea" zic oamenii de apoi şi clipesc din ochi.

Ei au părăsit ţinuturile unde le era greu să viețuiască: căci aveau nevoie de căldură. Iubim aproapele şi ne lipim de dânsul: căci avem nevoie de căldură.

A cădea bolnav şi a fi neîncrezător, trece drept un păcat în ochii lor: de aceea înaintează cu prevedere numai un nebun se împiedică de pietre şi oameni!

Un pic de otravă de aici, de dincolo, ca să-şi procure niscai visuri plăcute; în sfârşit multe otrăvuri pentru a muri după plac.

Mai muncesc pentru că munca e o distracție; dar veghează ca distracția să nu-i slăbească cumva.

Să nu fie nici sărac nici bogat: astea sunt stări de lucruri prea chinuitoare. Cine ar mai voi să ocârmuiască? ba şi mai mult, cine ar vrea să se supună? Două stări de lucruri chinuitoare!...

Nici un păstor, dar nici o singură turmă! Fiecine vrea acelaşi lucru: toți sunt deopotrivă: cine are alte simțăminte merge cu deplină voie bună la balamuc.

Odinioară lumea toată era nebună, spun cei mai de seamă, şi clipesc din ochi.

Cel prevăzător ştie tot ce s-a întâmplat în trecut: numai astfel îşi poate râde de toate necontenit. Se ceartă dar repede se împacă, pentru că nu trebuie să-şi strice stomacul.

Îşi are câte o mică plăcere în timpul zilei şi una în timpul nopții: dar îşi respectă sănătatea.

„Noi am născocit fericirea" spun oamenii de apoi şi clipesc din ochi.

Aici se termină întâia cuvântare a lui Zarathustra, aceea care se mai numeşte şi *„Prologul"*: căci aci a fost întrerupt de chiotele de bucurie ale mulțimii:

– Dă-ne pe acest om de apoi, o! Zarathustra, strigau ei, fă-ne aidoma cu aceşti oameni de apoi! Ne vom socoti răzbunați în pricina Supraomului!

Şi tot poporul se bucura şi plescăia din limbă. Totuşi Zarathustra se mâhni şi-şi grăi inimii sale:

– Ei nu mă pricep: nu sunt eu acela care poate grăi urechilor lor...

Am vieţuit – fără îndoială – prea mult în munţi, am ascultat prea mult izvoarele şi arborii: şi glăsuiesc acum ca unor păstori de capre.

Nemişcat e sufletul meu şi luminos ca muntele în lumina dimineţii, ci ei mă socotesc ca pe o inimă rece şi un caraghios al batjocurilor lor.

Şi iată-i pe cei cari mă privesc şi râd: şi în vreme ce râd, mă şi urăsc. Gheaţă este râsul lor.

6

Dar atunci s-a întâmplat ceva care făcu să amuţească toate gurile şi pironi toate privirile. Căci în acel timp dănţuitorul pe frânghie îşi începu lucrul: ieşise printr-o uşiţă şi umbla pe funia întinsă între două turnuri. Pe când se afla la jumătatea căii, uşiţa se deschise din nou şi un măscărici sulemenit, cu înfăţişarea de caraghios, sări afară, urmând cu paşi repezi pe cel dintâi.

– Înainte şchiopule, strigă el cu glas fioros, înainte trântore viclean, prăpăditule! să nu te dezmierd cu călcâiul! Ce faci între aceste două turnuri? În turn ar trebui să fii încăuşat; împiedici calea unuia mai bun decât tine!

Şi la fiece cuvânt se apropia tot mai mult, dar când se văzu numai la un pas de dănţuitorul pe frânghie, se întâmplă acest fapt înspăimântător, care amuţi toate gurile şi pironi toate privirile: el scoase un ţipăt drăcesc şi sări peste acela ce-i închidea calea. Iar acesta văzând izbânda potrivnicului său, îşi pierdu capul, scăpă funia, aruncă cumpănitoarea şi cât ai clipi din ochi se prăbuşi în prăpastie ca un vârtej de brate şi picioare. Piaţa publică şi mulţimea de părea o mare pe vreme de furtună. Toţi fugeau în neorânduială, mai cu seamă spre locul unde avea să cază trupul dănţuitorului.

Totuşi Zarathustra nu se clinti din loc şi trupul sfâşiat şi zdrobit, dar încă viţuind, căzu lângă dânsul. După câtăva vreme

rănitul îşi veni în fire şi-l văzu pe Zarathustra, îngenunchea lângă dânsul:

– Ce faci tu acolo, grăi el într-un sfârşit, ştiam de mult că diavolul mi se vâră între picioare, acum vrea să mă târască în iad: vrei tu să-l împiedici?

– Pe cinstea mea prietene, glăsui Zarathustra tot ce-mi spui tu nu există: nu există nici diavol nici iad. Sufletul tău va muri mai curând chiar decât trupul: nu te mai teme de nimic!...

Omul îşi înalţă privirile cu neîncredere.

– De grăieşti adevărul, răspunse el într-un sfârşit, nu pierd nimic pierzând viaţa. Nu-s nici mai mult nici mai puţin decât un dobitoc pe care l-au silit să joace, cu lovituri şi hrană puţină.

– Ba nu, zise Zarathustra, ţi-ai făcut din primejdie meşteşugul tău, în aceasta nu e nimic de dispreţuit. Acum meşteşugul tău te-a dat pieirii: de aceea te voi înmormânta cu mâinile mele.

După ce Zarathustra rosti aceste vorbe, muribundul nu mai răspunse; dar mişca mâna – ca şi cum ar fi căutat-o pe a lui Zarathustra, ca să-i mulţumească.

7

În timpul acestă seara se lăsa şi piaţa publică se învăluia în întuneric: atunci mulţimea începu să se risipească: groaza şi curiozitatea obosesc şi ele. Zarathustra sta pe pământul gol lângă mort, era cufundat în gânduri uitând astfel că timpul se irosea. Dar în sfârşit se înnoptă şi un vânt rece se abătu asupra singuraticului; atunci Zarathustra se ridică şi-şi grăi inimii sale:

– Într-adevăr Zarathustra a pescuit bine astăzi!... N-a prins un om ci un hoit.

Tulbure este viaţa omenească şi mai mult încă pururea lipsită de înţeles: un măscărici îl poate primejdui.

Vreau să predic oamenilor înţelesul vieţii lor care este Supraomul, fulgerul norului întunecos: omul.

Dar sunt încă departe de dânşii iar duhul meu nu poate grăi simţurilor lor. Pentru ei mai ţin încă mijlocul dintre un nebun şi un hoit.

Întunecoasă e noaptea, posomorâte sunt căile lui Zarathustra. Vino tovarăşe ţeapăn şi îngheţat!... Să te duc la locul unde te voi înmormânta cu mâinile mele.

8

După ce-şi glăsui toate acestea inimii sale, Zarathustra luă leşul pe umeri şi porni la drum. Nici nu făcuse o sută de paşi, şi un om strecurându-se lângă dânsul îi şopti la ureche, şi iată ce-l care-i glăsuia era măscăriciul din turn:

– Pleacă din oraşul acesta, Zarathustra, sunt prea mulţi oameni care te urăsc aci. Cei buni şi cei drepţi te urăsc şi te numesc vrăjmaşul si defăimătorul lor; credincioşii adevăratei credinţe te urăsc şi te numesc o primejdie pentru mulţime. Norocul tău a fost că şi-au bătut joc de tine, căci la dreptul vorbind tu le grăiai ca un caraghios. Norocul tău a fost că te-ai întovărăşit cu un câine mort; înjosindu-te astfel scăpaşi de astă dată. Dar pleacă din oraşul acesta, ori de nu mâine vei sări peste un mort.

Zicând acestea omul pieri; şi Zarathustra îşi urmă drumul mai departe pe ulițele întunecoase.

La poarta oraşului întâlni groparii luminându-i chipul cu făcliile lor, ei îl recunoscură şi-şi bătură joc multă vreme de dânsul.

– Zarathustra duce cu sine câinele de mort; bravo Zarathustra, s-a făcut gropar! mâinile noastre sunt prea curate pentru vânatul acesta. Zarathustra vrea deci să smulgă diavolului prada? Ei!... poftă bună!... numai să nu fie dracul un hoţ mai dibaci decât Zarathustra!... îi va înşfăca şi-i va înghiţi pe amândoi!...

Şi râdeau între dânşii apropiindu-şi capetele.

Zarathustra nu răspunse nici o vorbă ci-şi văzu de drum. După ce făcu o cale de două ceasuri, prin codri şi mlaştini, auzi atâta urlet de lupi înflămânziţi încât i se făcu şi lui foame, aşa că se opri în faţa unei case singuratice unde ardea lumină.

– Foamea m-a înşfăcat ca un hoţ, grăi Zarathustra, în adâncul nopţii şi în mijlocul pădurilor şi mlaştinilor, m-a cuprins foamea. Dar foamea mea are hachiţe ciudate: ades nu mă prinde

decât după amiezi, iar astăzi nu m-a prins toată ziua: unde va fi întârziat ea?

Grăind astfel Zarathustra bătu la uşa casei. Şi se ivi numaidecât un bătrân cu o lumină în mână, care întrebă.

– Cine este acel ce vine spre mine şi înspre somnul meu cel greu?

– Un om viu şi unul mort, răspunse Zarathustra. Dă-mi ceva de mâncare şi băutură, căci am uitat să fac lucrul acesta în faptul zilei. Cel ce dă de mâncare flămânzilor, dă puteri propriului său suflet: astfel glăsuieşte înţelepciunea.

Bătrânul se retrase dar se înapoie numaidecât şi-i dădu lui Zarathustra pâine şi vin.

– Rău ţinut e locul acesta pentru cei înfometaţi, grăi el, şi de aceea sălăşluiesc aci. Oameni şi dobitoace vin la mine singuratecul. Dar pofteşte şi pe tovarăşul tău să bea şi să mănânce, el cată să fie şi mai obosit decât tine.

Zarathustra răspunse:

– Tovarăşul meu e mort, cu greu l-aş hotărî s-o facă.

– Mie tot una mi-i, mormăi moşneagul: cine bate la uşa mea trebuie să primească ce-i dau. Mâncaţi şi umblaţi sănătoşi!...

Şi iarăşi umblă Zarathustra vreme de două ceasuri, luându-se după lumina stelelor şi poteca din cale, căci avea obiceiul umbletelor de noapte şi-i plăcea să privească în faţă tot ceea ce doarme. Când se crăpă de ziuă, Zarathustra se văzu într-o pădure deasă şi nici urmă de drum nu se mai arăta înaintea ochilor lui. Atunci puse cadavrul într-o scorbură, la înălţimea corpului său, căci voia să-l ferească de lupi, şi el însuşi se culcă pe muşchiul de jos. Şi aşa dormi cu trupul ostenit dar cu sufletul liniştit.

9

Zarathustra dormi vreme îndelungată şi nu numai zorile îi alunecară pe faţă ci şi lumina dimineţii. În sfârşit ochii se deschiseră şi cu mirare, Zarathustra privi pădurea şi tăcerea, şi cu uimire se scrută pe sine însuşi. Apoi se sculă în pripă, ca un marinar care zăreşte dintr-o dată pământul; dete un ţipăt de bucurie: descoperise un nou adevăr.

Şi-şi grăi sieşi:

– Deschisu-s-au ochii mei: îmi trebuie tovarăşi vii, tovarăşi vii, nicidecum tovarăşi morţi şi leşuri pe cari să le duc unde-mi place. Am nevoie de însoţitori vii care să mă urmeze pentru că vor să-şi urmeze lor înşişi pretutindeni unde voi merge.

Ochii mei s-au deschis: nu mulţimii trebuie să-i vorbească Zarathustra, ci tovarăşilor!... Zarathustra nu trebuie să fie păstorul, ori câinele unei turme.

Pentru ca să hrăpesc cât mai multe oi din turmă am venit eu. Poporul şi turma se vor supăra împotrivă-mi: Zarathustra vrea să fie tratat de păstori, ca un hoţ.

Zic păstori, ci ei se numesc bunii şi drepţii. Spun păstori, ci ei se socotesc credincioşi ai adevăratei credinţe.

Uitaţi-vă la cei buni şi credincioşi! Pe cine-l urâţi mai mult? Pe cel ce sfărâmă tablele valorilor lor, pe distrugătorul, pe nelegiuitul: dar acesta e însuşi făuritorul.

Tovarăşi, uitaţi-vă la credincioşii tuturor credinţelor. Pe cine-l urâţi mai mult? Pe cel ce zdrobeşte tablele valorilor voastre, pe spărgătorul, pe nelegiuitul acesta: – ci el este făuritorul, iată ce caută făuritorul şi nu leşuri, turme sau credincioşi. Făuritori ca şi el, iată ce caută făuritorul, care înscri-va noi valori pe tablele noi.

Tovarăşi, iată ce caută făuritorul: secerători care să secere cu el laolaltă: căci totul la el copt este pentru seceriş, dar îi lipsesc sutele de seceri: de aceea plin de mânie, smulge spicele.

Tovarăşi, iată ce caută făuritorul: însoţitori de aceia ce ştiu să-şi ascută secerile. Vor fi numiţi nimicitorii şi defăimătorii Binelui şi Răului, ci ei fi-vor acei care vor secera şi sărbători secerişul.

Făuritori ca şi dânsul, caută Zarathustra, secerători şi prăznuitori caută Zarathustra: ce-are el de-a face cu turmele, păstorii şi leşurile!

Iar tu, întâiul meu tovarăş, odihneşte-te în pace! Te-am înmormântat bine în copacul tău scorburos, te-am adăpostit bine de lupi.

Dar mă despart de tine, a trecut vremea. Între zori şi zori un nou adevăr s-a trezit în mine.

Nu trebuie să fiu nici păstor, nici cioclu. Nicicând nu voi mai glăsui poporului, pentru cea din urmă dată am grăit unui mort.

Vreau să mă unesc cu făuritorii, cu secerătorii şi chefuitorii: le voi arăta curcubeul şi toate treptele ce duc la Supraom.

Voi cânta cântarea mea singuraticilor şi celor ce sunt numai doi în singurătate; şi cine are urechi pentru cele neauzite, le voi împovăra inima cu fericirea mea.

Către ţinta mea, vreau să-mi urmez calea; voi sări peste cei şovăielnici şi întârziaţi.

Şi aşa drumul meu fi-va amurgul lor.

10

Acestea şi le spuse sieşi Zarathustra, atunci când soarele era la nămiezi: apoi cercetă cerul cu privirea căci auzi deasupră-i un ţipăt de pasăre. Şi iată! un vultur plutea cu largi rotiri în văzduhuri, şi un şarpe era atârnat de vultur, nu ca o pradă, ci ca un prieten: căci se ţinea încolăcit în jurul gâtului vulturului.

– Sunt animalele mele! grăi Zarathustra şi se bucură din toată inima.

Cea mai mândră dintre vieţuitoare din câte trăiesc sub soare şi cel mai viclean dintre dobitoace pornit-au în recunoaştere.

Ele au voit să ştie de mai trăieşte încă Zarathustra. Dar cu adevărat mai trăiesc eu oare?

Am întâlnit atâtea primejdii printre oameni şi printre animale. Zarathustra păşeşte pe căi primejdioase. Ocrotească-mă dobitoacele mele!...

În timp ce Zarathustra îşi grăise astfel, îşi aminti de cuvintele sfântului din pădure, oftă şi-şi spuse în sine:

– Cată să fiu mai înţelept! Să fiu viclean din adâncul inimii ca şi şarpele meu.

Cer însă ceea ce nu e cu putinţă: mă rog dar ca mândria să-mi însoţească pururi înţelepciunea.

Şi dacă înţelepciunea mă va părăsi într-o zi – vai!... îi place să zboare! – de ar putea cel puţin să zboare şi mândria o dată cu nebunia mea!...

Astfel începu coborâşul lui Zarathustra...

PARTEA ÎNTÂI

PARABOLELE LUI ZARATHUSTRA

1. CELE TREI PREFACERI

Despre trei prefaceri ale spiritului vă voi grăi vouă: cum spiritul se preschimbă în cămilă, cămila în leu şi, în sfârşit, cum leul în copil.

Multe poveri dă spiritului, spiritul răbdător şi puternic, în care stăpân este respectul; puterea lui reclamă o povară apăsătoare, cea mai apăsătoare.

Ce este apăsător? Astfel întreabă spiritul vioi şi îngenunche cum îngenunchează cămila şi vrea o bună încărcătură.

Spuneţi-mi ce e mai împovărător – aşa întreabă spiritul puternic– pentru ca să încarc asupră-mi această povară şi să se înveselească puterea mea.

Nu va fi oare: a se smeri pentru ca suferinţa să căşuneze mândriei sale? Să facă să lucească nebunia pentru ca cercetând să caute în decădere înţelepciunea?

Sau poate e: a ne părăsi pricina, în clipa când îşi serbează izbânda? A urca pe munţii înalţi pentru a ispiti pe ispititor?

Ori poate: a se nutri cu muguri şi iarba cunoaşterii şi a suferi foamea în suflet, pentru dragostea de adevăr?

Sau poate aceasta: să fii bolnav şi să-ţi alungi mângâietorii, să legi prietenie cu surzii cari n-aud nicicând ceea ce vrei tu?

Ori poate aceasta: să cobori în apa murdară, dacă e apa adevărului, şi să nu respingi broaştele vâscoase şi mormolocii plini de puroi?

Sau poate aceasta e: să iubim pe acei ce ne disprețuiesc şi să întindem mâna nălucilor când vin să ne înspăimânte?

Spiritul puternic îşi ia asupră-şi toate aceste poveri apăsătoare: ca şi cămila, care oricât de împovărată se încumetă înspre pustie, tot aşa şi el se încumetă spre pustia lui.

Ci în fundul deşertului celui mai singuratic se săvârşeşte o a doua transformare: aici spiritul ajunge leu, el vrea să cucerească libertatea şi să fie stăpânul propriului său stăpân.

El cată aci pe cel din urmă stăpân: vrea să fie vrăjmaşul acestui stăpân, cum e duşmanul ultimului său zeu; vrea să lupte pentru izbândă cu cel din urmă balaur.

Care este marele balaur pe care spiritul nu vrea să-l mai numească nici zeu nici stăpân? „Tu trebuie" se numeşte marele balaur: dar spiritul leului spune: „Eu vreau".

Acest „Tu trebuie" pândeşte la marginea drumurilor scânteind aurul carapacei sale cu mii de solzi, pe care stă scris cu litere aurite, pe fiecare în parte, „Tu trebuie".

Valori de mii de ani strălucesc pe solzii aceştia şi astfel glăsuieşte cel mai puternic dintre toţi balaurii: „Tot ce e valoare străluceşte în mine".

„Tot ce e valoare fost-a făurit, iar eu înfăţişez toate valorile făurite. Într-adevăr nu mai e nevoie de acel «Eu vreau!»" Aşa grăieşte balaurul.

Fraţilor, de ce mai este nevoie de leu în spirit? Dobitocul puternic ce se stăpâneşte şi este respectuos nu-i de-ajuns?

A făuri valori noi – leul însuşi n-o mai poate face: să se elibereze pentru o nouă înfăptuire – e ceea ce stă în puterea leului.

Să ajungă slobod, ca să opună o dumnezeiască negare, chiar şi datoriei: numai aşa este nevoie de un leu.

A cuceri dreptul unor noi valori e cea mai grea cucerire pentru un spirit răbdător şi respectuos. Într-adevăr e un act sălbatic din parte-i şi faptă de dobitoc prădalnic.

Odinioară iubea pe „tu trebuie", ca pe cel mai sfânt avut al său: acum îi trebuie să găsească amăgirea şi bunul plac, chiar în acest cel mai sfânt avut, şi ca să fure libertatea în pofida dragostei sale – pentru o atare hrăpire trebuia un leu.

Ci, fraţilor, spuneţi-mi ce poate face copilul din tot ce n-a putut face leul? Pentru ce leul hrăpitor să ajungă şi copil?

Copilul este nevinovăţie, nevinovăţie şi uitare, o reînnoire, un joc, o roată ce se învârteşte în jurul ei, o primă mişcare, o sfântă afirmare.

Da, pentru dumnezeiescul joc creator, trebuie o sfântă afirmare: duhul *voieşte* acum *propria* lui vrere, cel ce pierdut-a lumea, vrea să-şi câştige lumea lui *proprie*.

Spusu-v-am, aşadar, trei prefaceri ale duhului.

Spusu-v-am cum se preface spiritul în cămilă, cum spiritul ajunge leu şi cum în sfârşit leul devine copil.

Aşa grăit-a Zarathustra.

Şi pe vremea aceea el sălăşluia în oraşul ce se cheamă: *Vaca multicoloră*.

2. DESPRE TRONUL VIRTUŢILOR

I se vorbea cu laude lui Zarathustra despre un învăţat care propovăduia despre somn şi virtute, şi din această pricină încărcat era de cinuri şi răsplătiri, înconjurat de tot tineretul ce se îmbulzea în preajma catedrei lui dăscăleşti. La el se duse Zarathustra şi cu toţi tinerii împreună aşezatu-s-a în faţa catedrei şi astfel grăit-a învăţatul.

– Cinstiţi somnul şi respectaţi-l! E cel mai de seamă bun. Feriţi-vă de toţi acei care dorm rău şi se trezesc noaptea.

Hoţul, el însuşi, se ruşinează în faţa somnului. Paşii lui se furişează pururea foarte înăbuşiţi în toiul nopţii iar paznicul de noapte e un nerușinat, şi cu nerușinare îşi poartă fluierul.

Nu-i puţin lucru să ştii dormi: trebuie să ştii veghea toată ziua, ca să poţi dormi bine.

De zece ori pe zi trebuie să te învingi tu însuţi: e dovada unei osteneli puternice şi e macul sufletului.

De zece ori să te împaci cu tine însuţi; căci dacă e amărăciune în a se lupta cu sine, cel ce nu s-a împăcat cu sine doarme rău.

Trebuie să găseşti zece virtuţi în timpul zilei; altcum cânta-vei adevăruri în timpul nopţii şi sufletul tău rămânea-va înfometat.

De zece ori pe zi cată să fii vesel: altcum stomacul tău, acest părinte al supărării, te va neliniști în timpul noţii.

Puţini ştiu asta, dar cată să ai toate virtuţile pentru ca să dormi bine. Mărturisi-voi falsă dovadă? Săvârşi-voi o preacurvie?

Pofti-voi la slujnica vecinului meu? Toate rău îmbina-se-vor cu somnul cel bun.

Şi chiar de ai avea toate virtuţile, cată un lucru să-l înţelegi: trimite de timpuriu virtuţile la culcare. Nu trebuie să se certe între ele, drăguţele de femeiuşti! şi mai cu seamă din pricina ta, nefericitule!

Pace lui Dumnezeu şi vecinului, aşa voieşte somnul cel bun. Şi pace cu vecinul diavolului! Altcum îţi vei zădărnici noaptea de-a surda.

Cinste şi supunere atotputerniciei, ba chiar atotputerniciei ce şchioapătă! Aşa o voieşte somnul cel bun.

E a mea vina că puterii îi place să umble pe picioare ce şchioapătă?

Cel ce duce la păşune oile în pajiştea înverzită, pururi fi-va un mai bun păstor: aşa voieşte somnul cel bun.

Nu vreau nici multe cinstiri, nici comori: produc multă fiere. Dar fără un bun renume şi o comoară cât de mică, dormi rău.

Mai plăcută mi-i o societate mică decât una rea: totuşi ea trebuie să vină şi să plece la timp nimerit; astfel o voieşte somnul cel bun.

Mult mi-s dragi cei săraci cu duhul: ei grăbesc somnul. Fericiţi sunt mai cu seamă când dreptatea li se dă.

Astfel se scurge ziua pentru cei virtuoşi. Când vine noaptea mă păzesc să chem somnul! Nu vrea să fie chemat, el care stăpân al virtuţilor este!

Ci cuget la ceea ce am făcut şi gândit în timpul zilei. Rumegându-mi gândurile mă întreb cu răbdarea unei vite şi mă întreb: Aşadar cari fost-au ale tale zece izbânzi asupra ta însuţi?

Şi cari fost-au cele zece hohote de râs cu care desfătatu-s-a inima ta?

Şi socotind astea, legănat de patruzeci de gânduri, somnul se agaţă ca din senin de mine, somnul pe care nu l-am chemat, stăpânul virtuţilor.

Somnul năvăleşte asupra ochilor, şi ochii mei se închid. Somnul îmi atinge gura şi ea închisă îmi rămâne.

În adevăr, cu paşi uşori se strecoară până la mine hoţul cel mai drag şi-mi fură gândurile: rămân acolo în picioare, prostit cu desăvârşire, aidoma pupitrului acesta.

Ci multă vreme nu stau în picioare, ci mă şi lungesc.

Când îl auzi Zarathustra pe învăţat grăind aşa prinse a râde în inima sa, căci o lumină se înălţase în el – şi astfel glăsui inimii sale, căreia îi spuse:

– Înţeleptul acesta smintit îmi pare cu cele patruzeci de gânduri ale lui, dar mi se pare că pricep bine rostul somnului.

Fericit cel ce sălăşluieşte lângă înţeleptul acesta!... Un atare somn molipsitor este chiar printr-un zid gros.

Chiar de pe catedra lui de dascăl o vrajă se desprinde, şi nu în dar aşezatu-s-au tinerii la picioarele propovăduitorului virtuţii.

Înţelepciunea lui spune: veghează ca să poţi dormi. Şi adevăr spun vouă că, dacă viaţa n-ar avea un tâlc şi ar trebui să aleg un ce de neînţeles, mi s-ar părea mai vrednic de alegerea mea.

Acum pricep lămurit de ce se căuta odinioară mai întâi de toate dascălii virtuţii. Semn bun: se căuta virtuţi încununate cu maci!...

Pentru toţi înţelepţii de pe catedre, înţelepţii ăştia atât de lăudaţi, înţelepciunea era somnul fără de visuri: un mai bun tâlc al vieţii ei nu cunoşteau.

Iar în zilele noastre mai sunt încă mulţi de aceia cari se aseamănă acestui propovăduitor al virtuţii, şi nu-s totdeauna atât de cinstiţi ca dânsul: dar le-a trecut vremea. Nu vor mai rămâne multă vreme în picioare, căci doborâţi vor fi.

Fericiţi cei ce-au aţipit: căci adormi-vor în curând.

Astfel grăit-a Zarathustra....

3. DESPRE NĂLUCIRI DE PE CEALALTĂ LUME

Într-o zi Zarathustra îşi aruncă năluca asupra oamenilor, aidoma tuturor zăluzilor de pe lumea cealaltă. Opera unui Dumnezeu suferind şi chinuit, aşa i se păru lui atunci lumea.

Lumea mi se părea că e visul şi născocirea unui Dumnezeu! asemănându-se unor aburi coloraţi în faţa ochilor unui dumnezeiesc nemulţumit.

Bine şi rău, bucurie şi chin, eu şi tu – erau pentru mine nişte aburi colorați înaintea ochilor unui făuritor? Creatorul voia el însuşi să-şi întoarcă ochii – atunci făuri el lumea.

Pentru cel ce suferă, e o bucurie îmbătătoare, să-şi îndepărteze ochii de la suferința sa şi să uite! Bucurie îmbătătoare şi uitare de sine, aşa mi s-a părut într-o zi. Pentru cel ce suferă este un vânt îmbătător, să vază un drum îndepărtat al durerii sale şi să se piardă pe drumul acesta. Boare îmbătătoare şi uitare de sine, aşa mi s-a părut într-o zi lumea.

Această lume, icoană veşnic nedesăvârşită – şi încă una foarte nedesăvârşită – de o necurmată împotrivire, o bucurie îmbătătoare pentru nedesăvârşitu-i creator, aşa părutu-mi-s-a într-o zi lumea.

Astfel şi eu aruncatu-mi-am nălucirea dincolo de oameni, aidoma tuturor halucinaților de pe cealaltă lume. Dincolo de oameni, într-adevăr?

Vai fraților, Dumnezeul acesta ce l-am făurit era opera săvârşită de mâna omenească, şi o nebunie aşa cum sunt toți zeii.

Nu era decât om, sărman crâmpei al unui om şi al unui „eu", năluca aceasta izvorâtă din propria mea cenuşă şi din propriul meu praf, şi întru adevăr nu mi-a venit de dincolo!

Ce s-a întâmplat atunci fraților? Eu care sufeream, m-am supraînălțat, am dus pe munte propria mea cenuşă şi am născocit pentru mine o flacără mai strălucitoare – şi iată că nălucirea s-a îndepărtat de mine!

Acum, a crede în atari năluci ar fi pentru mine o suferință şi o înjosire. Aşa grăiesc eu nălucilor de pe lumea cealaltă.

Suferință şi neputință – iată ceea ce creat-au lumile de dincolo şi acea scurtă nebunie a fericirii pe care o cunoaşte cel ce suferă cât mai mult.

Oboseala care vrea să meargă până la capăt dintr-o singură săritură mortală, această osteneală sărăcăcioasă şi neştiutoare care nicis mai vrea să voiască: ea făurit-a toți zeii şi toate lumile celelalte.

Credeți-mă fraților! Trupul a fost cel care s-a îndoit de trup! – el a dibuit cu degetele spiritul rătăcit, el pipăit-a în bolte de-a lungul celor din urmă ziduri.

Credeți-mă fraților! Trupul deznădăjduit de-a fi pământul, el auzit-a grăind pântecul rămâne așa.

Atunci voi să treacă prin ultimele ziduri capul său, și nu numai capul – voit-a să treacă în „lumea cealaltă".

Dar lumea „cealaltă" e bine tăinuită de oameni, această îndobitocită și neomenoasă lume care e o nimicire cerească; și pântecul făpturii nu grăiește omului, dacă acesta nu e om.

Într-adevăr greu este de dovedit orice făptură și greu s-o faci să grăiască. Spuneți-mi fraților, nu vi se pare că cele mai ciudate lucruri sunt cele mai dovedite?

Da, acest Eu – împotrivirea și zăpăceala acestui Eu, – întărește în chipul cel mai cinstit făptura lui, Eul acesta făurit, care vrea și care dă măsura și valoarea lucrurilor.

Și acest Eu, făptura cea mai cinstită, grăiește și mai voiește trupul, chiar când visează și se înalță în slava cerului, bătând din aripi zdrobite. Eul acesta învață să vorbească pururea cât mai cinstit și cu cât mai mult se deprinde cu asta, cu atât mai mult găsește cuvinte să preamărească trupul și pământul.

Eul meu mi-a propovăduit o nouă mândrie, pe care la rându-mi o predic oamenilor: să nu-ți mai ascunzi capul în nisipul celor cerești, ci să porți cu mândrie un cap pământesc, care făurește rostul pământului!

Propovăduiesc oamenilor o voință nouă: să urmeze de bună voie calea, pe care de bună voie au urmat-o oamenii, să aprobe drumul acesta și să nu se strecoare pe furiș ca bolnavii și secătuiții.

Bolnavii și istoviții au fost acei cari disprețuit-au trupul și pământul, ce născociseră cele cerești și picăturile de sânge reînvietor: iar aceste otrăvuri dulci și fioroase tot trupul și pământul le-au împrumutat!

Voiau să se izbăvească de ticăloșirea lor și stelele li se păreau prea îndepărtate. Atunci prinseră să suspine: „Vai! de ce nu-s căi cerești ca să ne putem strecura într-o altă făptură și într-o altă fericire!" Atunci născociră meșteșugurile și băuturile lor însângerate!

Nerecunoscătorii ăștia se crezură răpiți și duși departe de trupul lor și pământul acesta. Dar cui datorau ei zvârcolirea și bucuria eliberării lor? Trupului lor și pământului acestuia.

Zarathustra e îngăduitor faţă de bolnavi. Într-adevăr, el nu se mânie nici de felul lor de a se mângâia, nici de nerecunoştinţa lor. Vindece-se şi supraînalţă-se şi făurească un trup superior!

Zarathustra nu se mânie nici împotriva celui ce se întremează şi priveşte cu duioşie pierduta lui închipuire şi rătăceşte în preajma mormântului Dumnezeului său. Ci cu lacrămile ce le varsă convalescentul, Zarathustra nu vede decât boală şi trup bolnav.

Au fost pururea oameni bolnavi printre acei ce visează şi năzuiesc înspre Dumnezeu; ei urăsc cu furie pe acel ce caută cunoaşterea, ei urăsc cea mai tânără dintre virtuţi, care se numeşte cinste.

Ei cată pururi îndărăt, spre vremuri întunecate: drept e că pe atunci nebunia şi credinţa erau altceva. Slăbiciunea raţiunii părea icoana lui Dumnezeu şi îndoiala era păcat.

Cunosc prea bine pe acei ce sunt aidoma lui Dumnezeu: ei vor să crezi în ei şi ca îndoiala păcat să fie. Ştim prea bine în ce cred ei înşuşi mai mult.

Ei cred mai mult în trup. Şi nu în „lumea cealaltă" şi în picătura de sânge învietor cred ei – propriul lor trup îl privesc ca pe lucrul în sine însuşi.

Ci pentru ei trupul e un ce bolnăvicios şi bucuroşi ar ieşi din pielea lor. De aceea ascultă ei de propovăduitorii morţii şi predică şi ei lumile viitoare.

Ascultaţi fraţilor, glasul trupului tămăduit, e unul din cele mai cinstite şi mai curate glasuri. Trupul sănătos grăieşte cu multă cinste şi curăţie, trupul complet, zdravăn, clădit de sus până jos, glăsuieşte despre înţelesul pământului.

Aşa grăit-a Zarathustra.

4. DESPRE DEFĂIMĂTORII TRUPULUI

Defăimătorilor trupului să le spun cuvântul meu. Nici să nu mă dăscălească, nici să nu mă înveţe, ci numai şă spună bun rămas propriului lor trup – şi astfel vor ajunge să amuţească.

„Sunt trup şi suflet", aşa grăieşte copilul. Şi de ce nu s-ar vorbi cum grăiesc copiii?

Dar acela care s-a deşteptat şi spune cu conştiinţă: sunt în întregime, nu numai trup şi nimic altceva, sufletul nu-i decât o vorbă pentru o părticică a trupului.

Trupul e un mare sistem de judecată, o mulţime cu un singur înţeles, un război şi o pace, o turmă şi un păstor.

Instrument al corpului tău, aşa e şi intima raţiune pe care o numeşti spirit, frate al meu, mic instrument şi jucărioara marii tale judecăţi.

Tu zici, „Eu" şi eşti mândru de cuvântul acesta. Dar ceea ce e şi mai mare, este ceea ce nu vrei să crezi – trupul şi marele lui sistem raţional: el nu spune Eu, ci el este Eu.

Ceea ce simt simţurile, ce recunoaşte spiritul, n-are niciând sfârşit în sine. Dar simţurile şi spiritul ar vrea să te convingă că sunt sfârşitul oricărui lucru: altcum sunt zadarnice.

Instrumente şi jucării sunt mintea şi duhul: în urma lor tot se mai găseşte. Şi *Eul* caută cu ochii simţurile şi cu urechile ascultă spusele spiritului.

Pururea ascultă El aceasta: compară, supune, cucereşte şi distruge. El domneşte şi stăpâneşte ca oricare alt Eu.

Îndărătul sentimentelor şi gândirilor tale, frate al meu, se află un stăpân şi mai puternic, un înţelept necunoscut, care se numeşte El. Sălăşluieşte în trupul tău şi e corpul tău însuşi.

E mai multă raţiune în trupul tău decât în cea mai mare înţelepciune a ta. Şi cine ştie pentru cine anume are nevoie trupul tău de cea mai mare înţelepciune a ta?

Sinele râde de Eul tău şi de mândrele-i sărituri? Ce-mi sunt săriturile şi zborurile astea ale gândirii, zice el. Un ocol către ţelul meu. Sunt frâiele Eului şi cel ce-i insuflă ideile.

Sinele spune Eului: „Simte durerile!" Şi eul suferă şi cugetă să nu mai sufere – şi către acest sfârşit trebuie să cugete.

Sinele zice Eului: „Simte bucuriile!" Atunci Eul se înveseleşte şi visează să se bucure des – şi spre acest sfârşit trebuie să se gândească.

Vreau să spun o vorbă defăimătorilor trupului. Să disprețuiască ceea ce alcătuieşte stima lor. Cine-i acela care făurit-a respectul şi disprețul, valoarea şi voinţa?

Sinele a făurit pentru sine însuşi stima şi disprețul, bucuria şi întristarea. Trupul făuritor a creat pentru sine însuşi duhul – mână a voinței sale.

Chiar în nebunia şi disprețul vostru vă slujiți de Sine, voi acei ce defăimați trupul. V-o spun însă: Sinele însuşi vrea să moară şi să se descotorosească de viață.

Nu mai e în stare să facă ce i-ar plăcea: să făurească mai presus de sine. Iată cea mai de seamă dorință a lui, iată-i toată înflăcărarea.

Dar e prea târziu pentru aceasta: astfel Sinele vostru piere, o, defăimători ai trupului!

Sinele vostru vrea să piară, şi de aceea ați ajuns defăimătorii trupului! Căci nu mai puteți făuri mai presus de voi.

De aceasta urâți viața şi pământul. O dorință inconştientă e în privirea şaşie a disprețului vostru.

Nu păşesc pe căile voastre, defăimători ai trupului! Pentru mine voi nu sunteți cel puțin punți către Supraom!...

Aşa grăit-a Zarathustra!

5. DESPRE BUCURII ŞI PATIMI

Frate, când ai o virtute şi când e a ta virtutea aceasta, n-o ai în devălmăşie cu nimeni.

E drept că ai vrea să-i spui pe nume şi s-o desmierzi; ai vrea chiar s-o înşfaci de urechi şi să petreci cu dânsa.

Şi iată! De aci înainte avea-va în devălmăşie cu norodul, numele ce i-l dai – şi virtutea ta ajunsă-i să fie norod şi turmă!

Mai bine face să spui: Fără de nume şi inexprimabil este ceea ce-mi tulbură şi îndulceşte sufletul, şi de asemenea ceea ce-mi pricinuieşte foamea în măruntaie.

Fie ca virtutea ta să fie mai presus, de uşurința poreclelor: şi dacă nevoit eşti să vorbeşti de dânsa, nu-ți fie ruşine să bâlbâi.

Grăieşte şi bâlbâie aşa: Acesta e avutul meu care mi-i scump, şi astfel îmi place întru totul şi numai aşa vreau eu binele.

Nu-l vreau nicidecum ca pe o poruncă a vreunui Dumnezeu, nici ca pe-o legiuire ori trebuință omenească: să nu-mi fie nicidecum un arătător de pământuri ori de paradisuri.

Eu vorbesc despre o virtute pământească: în ea este puțină înțelepciune şi ceva mai mult simț obștesc.

Dar pasărea asta şi-a clădit cuibul aproape de mine: de aceea o iubesc cu duioşie – acum îşi cloceşte acasă la mine ouăle aurite.

Aşa să bâlbâi şi să-ți slăveşti virtutea.

Odinioară aveai patimi şi le numeai rele – dar acum nu mai ai decât virtuți: s-au născut din patimile tale.

Iar când ai fi chiar din neamul supărăcioşilor ori al voluptuoşilor, al schismaticilor sau firilor răzbunătoare, toate patimile tale s-ar sfârşi prin a se preface în virtuți, toți diavolii din tine în îngeri.

Odinioară aveai în hruba ta nişte câini sălbatici; dar s-au prefăcut păsări şi cântăreți plăcuți.

Din veninurile tale încropitu-ți-ai balsamul: ai muls vaca Supărare, acum sugi laptele cel dulce al țâțelor ei.

Şi nimic rău nu se mai naşte din tine şi nu răul e cela ce se naşte din lupta virtuților tale.

Frate, când eşti fericit, ai virtute şi nimic altceva; treci astfel cu mai multă uşurință podul.

Ia aminte că a avea multe virtuți, un fel de ieşire foarte aspră este – şi sunt din aceia cari au plecat să se omoare prin pustiuri, pentru că erau obosiți slujind drept câmp de luptă virtuților.

Frate, războiul şi bătăliile sunt oare nişte rele? Este necesar răul acesta şi pizma, neîncrederea şi bârfirea, printre virtuțile tale?

Priveşte cum fiecare din virtuți doreşte ceea ce se află tot mai sus: vrea mintea ta toată, ca spiritul tău să fie crainicul ei, vrea întreaga ta putere în mânie, ură şi dragoste?

Fiece virtute pizmuieşte pe cealaltă şi gelozia e un ce îngrozitor. Virtuțile, şi ele însele, pot pieri prin gelozie.

Cel ce învăluie flacăra pizmei – aidoma scorpiei – sfârşeşte prin a atrage împotriva lui însuşi ghimpele otrăvit.

Vai! frate n-ai văzut nicicând o virtute bârfindu-se şi nimicindu-se ea singură?

Omul e un ce care trebuie supraînălţat; pentru aceea trebuie să-ţi iubeşti virtuţile, căci vei pieri prin ele chiar.

Aşa grăit-a Zarathustra.

6. DESPRE PALIDUL UCIGAŞ

Nu vreţi să ucideţi, judecători şi sacrificatori mai înainte ca dobitocul să nu fi îngenuncheat? Vedeţi, palidul ucigaş şi-a încovoiat capul: în ochii lui grăieşte marele dispreţ.

„Eul meu e ceva care trebuie preamărit: Eul meu e marele dispreţ faţă de oameni".

Aşa vorbesc ochii lui.

A fost clipa lui cea mai înaltă aceea când el însuşi s-a judecat pe sine; nu lăsaţi ca sublimul să se coboare din nou în josnicie!

Pentru cel ce suferă prin sine atât de mult, nu e nici o mântuire, dacă moartea nu e grabnică.

Omorul vostru, judecători, caută să se facă prin răzbunare. Şi ucigând, căutaţi să îndreptaţi viaţa!

Spuneţi „vrăjmaş" şi nu „scelerat"; să ziceţi „bolnav" şi nu „ticălos nemernic"; să spuneţi „nebun " şi nu „păcătos"!

Dar altceva e gândirea şi alta e fapta, şi altceva închipuirea faptei.

Roata nu se învârte printre voi.

E o icoană care face să pălească omul acesta palid. El era la înălţimea faptei lui când a săvârşit fapta: dar după ce-a făptuit-o n-a mai putut-o îndura.

El se vedea pururi ca pe făptaşul unui singur fapt. Numesc lucrul acesta nebunie, căci abaterea a ajuns regula fiinţei sale.

Linia a luat vederile găinii; linia ce-a tras-o criminalul stăpâneşte biata lui raţiune, nebunia după faptă.

Ascultaţi judecători! Mai e şi o altă nebunie: şi această nebunie se întâmplă înainte de fapt. Vai! voi n-aţi pătruns destul de adânc în acest suflet!

Aşa grăieşte judele roşu: „De ce-a ucis criminalul? El voia să fure". Ci eu vă spun: sufletul lui voia sânge şi nu dorea furtul nicidecum: îi era sete de fericirea cuţitului!

Dar biata lui raţiune n-a auzit de fel această nebunie şi ea l-a hotărât pe ucigaş. „Ce are-a face sângele! Zice ea: nu voiai să te foloseşti de omor ca să furi? să te răzbuni?"

Şi a ascultat de biata lui judecată: ea apasă ca plumbul asupra lui – atunci a furat după ce ucisese. Nu voia să se ruşineze de nebunia lui.

Şi din nou povara greşelii sale apasă asupra-i, din nou veninoasa lui judecată e atât de încâlcită, aşa de nimicită, atât de greoaie.

Dac-ar putea cel puţin să-şi scuture capul, povara s-ar rostogoli jos: dar cine i-ar zgudui capul?

Ce este omul acesta? O casă de boli cari prin spirit lucrează asupra acestei lumi exterioare: ele vor ca lumea să fie vânatul.

Cine-i omul acela? Un ciorchine de şerpi sălbatici, înlănţuiţi – cari arareori se suferă unii pe alţii în linişte – atunci se duc fiecare în drumul lor să-şi caute prada în lume.

Vedeţi trupul acesta, sărmanul! Suferinţele şi dorinţele lui, bietul său suflet încercat-a să le povestească – a crezut că erau plăceri şi pofta criminalului să-şi împlinească bucuria cuţitului.

Acel ce se îmbolnăveşte acum, e atins de răul care în această clipă este rău: suferinţa vrea să pricinuiască prin ceea ce l-a făcut să sufere. Ci fost-au alte vremi şi un alt bine şi un alt rău.

Altădată îndoiala cea rea şi voinţa egoistă erau nişte crime. Atunci bolnavul ajungea eretic şi vrăjitor; el suferea şi voia să pricinuiască suferinţa.

Ci voinţa n-o vreau în auzul vostru: ar fi vătămător celor buni, ziceţi voi. Dar de asta ce-mi pasă?

Multe din bunurile voastre mă dezgustă, şi nu acesta e răul. Aş vrea să fie o nebunie în el de pe urma căreia să piară întocmai ucigaşul acesta palid!

Aş vrea într-adevăr, ca această nebunie să se cheme adevăr sau credinţă, ori dreptate; dar virtutea lor constă în a vieţui multă vreme într-o ticăloasă mulţumire de sine.

Eu sunt un parmaclâc pe malul unui fluviu: cel ce mă poate apuca, apuce-mă! Nu sunt toiagul vostru.

Aşa grăit-a Zarathustra.

7. DESPRE A CITI ŞI A SCRIE

Din tot ce s-a scris, îmi place numai ceea ce se scrie cu propriul sânge. Scrie aşa şi vei învăţa să ştii că sângele este oprit.

Nu-i lesne să pricepi sângele străin: urăsc pe toţi trândavii cititori.

Acel care cunoaşte pe cititor nu mai face nimic pentru aceasta. Încă un veac de cititori şi duhul însuşi va duhni.

Că oricine are dreptul să înveţe să citească, strică cu vremea nu numai scrisul ci şi gândul.

Odinioară duhul era Dumnezeu, apoi prefăcutu-s-a în om, acum alcătuieşte natul de rând.

Acela care a scris învăţămintele cu sângele lui şi cu proverbele, nu vrea să fie citit ci înţeles cu inima.

Drumul cel mai scurt în munţi duce de la un pisc la altul: dar ca să urmezi această cale trebuie să ai picioare lungi.

Pildele trebuie să fie piscuri şi acei către cari vorbi-vor, să fie oameni mari şi voinici.

Aerul uşor şi curat, primejdia apropiată şi duhul plin de o veselie răutăcioasă: toate acestea se îmbină de minune.

În preajma mea vreau să am spiriduşi, căci sunt îndrăzneţ. Cutezanţa care izgoneşte nălucile îşi făureşte propriii săi potrivnici, curajul vrea să râdă.

Nu-mi mai leg sufletul cum o faceţi voi, norul acesta ce-l văd deasupra mea, această beznă şi povară de care râd, e norul furtunii voastre.

Când năzuiţi să vă înălţaţi, căutaţi în înălţime, iar eu privesc în jos fiindcă m-am înălţat. Care din voi poate râde şi să se înalţe totodată?

Acel ce pluteşte deasupra celor mai înalţi munţi râde de toată tragedia şi jelania vieţii.

Îndrăzneţ, nepăsător şi zeflemisitor, năprasnic – aşa ne vrea înţelepciunea: ea e femeie şi nu poate iubi decât un războinic.

Îmi spuneţi: „E greu de îndurat viaţa". Dar pentru ce aţi avea dimineaţa mândria iar seara supunerea?

Viața e tare greu de suportat: dar să n-aveți chipul așa de gingaș. Suntem cu toții măgari și măgărițe de poveri.

Ce avem noi în clin sau în mânecă cu bobocul de trandafir care tremură pe creangă pentru că-l apasă o picătură de rouă!

E drept că ni-i dragă viața, dar nu pentru că suntem obișnuiți cu viața, ci cu dragostea.

E pururi o picătură de nebunie în dragoste. Dar întotdeauna e un pic de judecată în nebunie.

Și pentru mine, chiar pentru mine cel ales, îmi pare că fluturi și baloane de săpun și tot ce li se aseamănă printre oameni, cunosc mai bine fericirea.

Când vede zburând aceste mici vietăți ușoare și nebunatice, încântătoare și neliniștite, Zarathustra e ispitit să plângă și să cânte.

N-aș putea crede decât într-un Dumnezeu care ar ști să dănțuiască.

Dar când mi-am văzut diavolul, l-am găsit prea serios, tăcut, adânc și măreț; era duhul greutății, prin care toate se prăbușesc.

Nu prin mânie ci cu râsul poți ucide. Înainte, să ucidem duhul poverii!

Eu m-am deprins să umblu, de atunci alerg mereu. Am învățat să zbor, de atunci încoace nu vreau să fiu îmboldit ca să-mi schimb locul.

Sunt ușor, acum zbor, mă văd mai presus de mine însumi, acum un Dumnezeu dănțuiește în mine.

Așa grăit-a Zarathustra.

8. DESPRE COPACUL DE PE MUNTE

Zarathustra băgase de seamă că un tânăr se ferea de el. Și cum într-o seară o luase singur înspre muntele ce predomina orașul „Vaca multicoloră", iată că găsi în calea lui pe tânărul cu pricina, rezemat de un copac, privind cu o căutătură ostenită valea. Zarathustra cuprinse cu brațul copacul de care se rezemase tânărul, căruia astfel îi grăi:

– Dacă aş voi să zgudui copacul acesta cu mâinile, n-aş putea s-o fac.

Ci vântul pe care nu-l vedem, îl frământă şi-l înconvoaie cum îi place. Tot aşa şi noi suntem încovoiaţi şi frământaţi de nişte mâini nevăzute.

Atunci tânărul se sculă încremenit şi-i spuse: „Aud pe Zarathustra şi tocmai la el mă gândeam".

– De ce te înspăimântă lucrul ăsta?

Lucrul ăsta e în om ca şi în copac.

Cu cât mai mult vrei să te înalţi spre înălţimi şi seninătate, cu atât mai adânc se afundă rădăcinile în pământ, în beznă şi prăpastie, – în rău".

– Da, în rău! exclamă tânărul. Cum e cu putinţă să-mi fi pătruns sufletul?

Zarathustra prinse a zâmbi şi grăi: Sunt suflete pe care n-ai să le ghiceşti nicicând, afară doar de le vei născoci.

– Da, în rău! exclamă mereu tânărul.

Spuneai adevărul, Zarathustra. Nu mă mai încred în mine însumi, de când vreau să urc în înălţime şi nimeni nu se mai încrede în mine, – de unde poate deci izvorî lucrul acesta?

Mă schimb prea iute: prezentul respinge trecutul meu. Ades sar treptele când urc, ceea ce treptele nu mi-o iartă.

Când sunt în înălţimi, pururea singur mă aflu. Nimeni nu-mi grăieşte, fiorii singurătăţii mă fac să tremur. Ce cat aşadar acolo pe culmi?

Dispreţul şi dorinţa mea cresc laolaltă; cu cât mă ridic cu atât mai mult dispreţuiesc pe cel ce se înalţă.

Ce vrea el, ce cată în înălţimi?

Ce ruşine mi-e de urcarea mea şi de paşii mei falşi! Cum mai râd de răsuflarea mea gâfâitoare!... Cum urăsc pe acel ce-şi ia zborul!... Cât de obosit sunt când mă văd pe piscuri!...

Atunci tânărul tăcu, iar Zarathustra privi copacul lângă care şedeau în picioare amândoi, şi astfel grăi el:

– Copacul ăsta singur se înalţă pe munte; a crescut cu mult mai presus decât oamenii şi dobitoacele.

Şi de ar voi să glăsuiască, nimeni nu l-ar putea pricepe! într-atât crescut-a el.

Şi de atunci aşteaptă şi nu mai conteneşte cu aşteaptă – ce anume? Sălăşluieşte prea în apropierea tronului norilor: aşteaptă el oare cea dintâi lovitură de trăsnet?

Când Zarathustra spuse acestea, tânărul strigă făcând mişcări violente:

– Da, Zarathustra, tu adevărul îl grăieşti. Am dorit căderea mea voind să ating culmile, iar tu eşti lovitura de fulger pe care-o aşteptăm! Priveşte-mă, ce mai sunt de când ni te-ai arătat nouă? Pizma e ceea ce m-a ucis!... Astfel grăit-a tânărul plângând amar. Totuşi Zarathustra îi cuprinse mijlocul cu braţul şi-l luă cu sine.

Şi când prinseră a păşi unul lângă altul câteva clipe, Zarathustra începu să-i vorbească astfel:

– Mi-i inima sfâşiată. Mai bine decât mi-o spun vorbele tale, privirea ta îmi spune toată primejdia spre care alergi.

Încă nu eşti liber, cauţi încă libertatea. Cercetările tale te-au prefăcut în lunatic şi prea-limpede văzător.

Vrei să te înalţi spre culmi şi sufletului tău sete îi este de stele. Ci şi relelor tale porniri sete li-i de libertate.

Câinii tăi sălbatici vor să fie liberi; latră de bucurie în temniţa lor, când văd că spiritul năzuieşte să le deschidă toate temniţele.

Pentru mine încă eşti un rob ce năzuieşte spre libertate: vai! sufletul unor astfel de robi ajunge să fie cuminte şi tot atât de viclean pe cât de rău.

Pentru cel ce şi-a dezrobit spiritul tot mai rămâne ceva de curăţat. Încă mai rămâne în el multă împotrivire şi nămol: trebuie ca ochiul lui să se cureţe.

Da, cunosc primejdia spre care alergi. Dar pentru dragostea şi speranţa mea te conjur, nu azvârli departe de tine dragostea şi nădejdea ta!

Te simţi încă nobil şi alţii te cred tot de nobil: acei ce te pizmuiesc şi cari te privesc cu ochi răi. Află că toţi au câte un nobil în calea lor.

Bunii, şi ei cu toţii, au pe cineva nobil în calea lor: şi când l-ar numi bun, n-ar fi decât ca să-l aibă alături de dânşii.

Omul nobil vrea să creeze un lucru nou şi o virtute nouă. Omul bun doreşte lucrurile vechi iar cele vechi să fie păstrate.

Ci primejdia omului nobil nu e ca să ajungă bun, ci obraznic şi distrugător.

Vai! am cunoscut oameni nobili ce-şi pierdură cea mai supremă nădejde. Şi de atunci cu toţii bârfesc cele mai supreme nădejdi.

De atunci trăit-au cu neruşinare în dorinţe scurte şi abia de şi-au însemnat o ţintă de la zi la zi.

„Spiritul e şi o plăcere" – aşa-şi spun ei. Atunci duhul lor zdrobitu-şi-a aripile: acum nu fac altceva decât să se cocoaţe şi să murdărească tot ceea ce sfâşie el.

Odinioară se gândeau să ajungă eroi, acum nu mai sunt decât nişte cheflii. Icoana eroului le pricinuieşte mânie şi groază.

Ci pentru dragostea mea şi prin duhul meu, te conjur nu azvârli departe de tine pe eroul ce sălăşluieşte în sufletul tău! Sfinţeşte-ţi cea mai înaltă speranţă a ta!...

Astfel grăit-a Zarathustra.

9. DESPRE PROPOVĂDUITORII MORŢII

Sunt propovăduitori ai morţii şi lumea e plină de acei cărora cată să li se predice că trebuie să ocolească viaţa.

Pământul e plin de oameni de prisos, viaţa e stricată de acei ce sunt de prisos. Aceştia trebuie atraşi afară din viaţa aceasta, cu gogorita „vieţii veşnice!".

„Galbeni": aşa fost-au porecliţi propovăduitorii morţii, şi mai bine încă „negri". Ci eu vreau acum să vi-i arăt în alte culori.

Sunt cei mai îngrozitori aceia ce poartă în ei fiara sălbatică şi cari nu aleg, dacă nu-i vorba de ales între pofte şi amorţiri. Ci poftele lor amorţite sunt.

Făpturile astea fioroase n-au ajuns încă să fie oameni: predice dar ura împotriva vieţii şi ducă-se!

Iată ofticoşii cu sufletul: de-abia s-au născut şi prind să moară, năzuind la învăţăturile oboselii şi renunţării.

Le-ar plăcea să fie morți și noi căutăm să sfințim voința lor! Să ne ferim ca nu cumva să nu învie iarăși morții aceștia și să păgubească sicriele astea viețuinde.

De întâlnesc cumva vreun bolnav ori un bătrân sau chiar un leș, ei își spun numaidecât: „viața e învinsă"!

Ci ei înșiși sunt doborâți, ca și privirea lor care nu vede decât o singură înfățișare a ființei.

Învăluiți în straturi dese de mâhniri și lacomi de micile întâmplări ce aduc moartea: astfel adastă ei scrâșnind din dinți.

Ba mai mult încă, întind mâna spre zaharicale și-și bat joc de propriile lor copilării: s-au agățat de viață ca de un fir de pai și-și râd de ei înșiși, agățându-se de un fir de pai.

Înțelepciunea lor zice: „Nebun cel ce rămâne în viață, ci noi suntem atât de nebuni! Și aceasta e nebunia cea mai mare a vieții!"

„Viața nu e decât o suferință" – pretind ei, și nu mint: faceați dar așa fel ca să încetați de a mai fi!... Faceți dar să înceteze viața care nu-i decât o suferință!...

Și iată ce vă învață virtutea voastră: „Tu trebuie să te omori singur"! Trebuie s-o ștergi la sănătoasa prin tine însuți!...

„Desfrâul e un păcat – spun unii predicând moartea – s-o dăm în lături și să nu mai zămislim copii!..."

„Nașterea copilului e chinuitoare, zic alții – de ce am mai naște? Nu naștem decât nenorociți! Și ăștia sunt propovăduitorii morții."

„Ne trebuie milă – spun cei de-al treilea. Luați ceea ce am! Luați-mă drept ceea ce sunt! Voi fi cu atât mai puțin legat de viață!..."

Dacă mila lor ar pătrunde până în adâncul ființei lor, ei ar încearca să scârbească de viață pe aproapele. Ar fi răi, ar fi adevărata lor bunătate.

Dar ei vor să se descotorosească de viață: ce le pasă dacă cu lanțurile și prezentul lor leagă pe alții și mai strâns!...

La fel voi, pentru cari viața e frământare și muncă sălbatică, nu sunteți oare obosiți de viață? Nu sunteți copți pentru predica morții?

Voi toţi, voi cari iubiţi munca sălbatică şi tot ce e grăbit, nou şi straniu, voi înşivă, anevoie vă suferiţi pe sine, acţiunea voastră e o fugă şi voinţa de a vă uita pe voi înşivă.

Dacă aţi avea mai multă încredere în viaţă, v-aţi lăsa mai puţin în voia clipei. Dar voi nu aveţi destulă valoare lăuntrică pentru aşteptare – şi îndeajunsă nu aveţi nici pentru lene!

Pretutindeni răsună glasul acelora ce propovăduiesc moartea: şi lumea-i plină de cei cărora cată să li se predice moartea.

Sau chiar „viaţa veşnică": ceea ce pentru mine e acelaşi lucru – numai ăştia cât să se ducă mai repede!

Aşa grăit-a Zarathustra.

10. DESPRE RĂZBOI ŞI RĂZBOINICI

Nu vrem ca duşmanii noştri cei mai buni să ne cruţe, nici să fim cruţaţi de aceia pe care îi iubim din adâncul inimii. Lăsaţi-mă deci adevărul să vi-l spun!

Fraţi ai mei întru război! Eu vă iubesc din adâncul inimii, sunt şi am fost semenul vostru. Sunt de asemenea duşmanul vostru cel mai hotărât. Lăsaţi-mă dar adevărul să-l glăsuiesc!

Ura şi pizma inimii voastre nu mi-s necunoscute. Nu sunteţi îndestul de mari să nu cunoaşteţi ura şi pizma. Fiţi aşadar îndeajuns de mari ca să nu vă ruşinaţi de asta!...

Şi de nu puteţi fi sfinţii conştiinţei, fiţi cel puţin luptătorii ei. Aceştia sunt tovarăşii şi înaintemergătorii unei atari sfinţenii.

Văd mulţi soldaţi: aş putea oare să văd mai mulţi luptători!... Se numeşte „uniformă" ceea ce purtaţi voi: fie ca ceea ce se ascunde sub ea să nu fie *uniform!*...

Trebuie să fiţi dintre aceia al căror ochi caută pururi un duşman – vrăjmaşul vostru. Şi la unii dintre voi de la prima vedere se vede ura.

Trebuie să vă căutaţi duşmanul şi să purtaţi războiul şi numai un război pentru gândurile voastre! Căci dacă cugetarea moare, cel puţin bunăcredinţa voastră să proclame izbânda!

Trebuie să iubiți pacea ca pe un mijloc al noilor războiri. Și pacea de scurtă durată mai mult decât una de îndelungată dăinuire.

Nu vă propovăduiesc munca, ci lupta. Nu vă propovăduiesc pacea, ci izbânda. Fie ca munca voastră o luptă să fie, ca pacea voastră să fie o izbândă!

Nu poți tăcea și rămâne liniștit, decât atunci când ai săgeți și un arc: altcum flecăreală și ceartă este. Fie ca pacea voastră să fie o izbândă!...

Ziceți că o cauză dreaptă e ceea ce sfințește războiul însuși? Eu vă spun: războiul bun este acela care sfințește orice cauză.

Războiul și curajul făcut-au isprăvi mai mari decât dragostea de aproapele. Nu mila, ci vitejia voastră a mântuit până acum victimele.

Ce este bine? întrebați voi. Să fii viteaz, iată ce-i bine! Lăsați fetișcanele să zică: „Bine este ceea ce e totodată și frumos și mișcător".

Se va spune că sunteți fără de inimă: ci inima voastră e adevărată și-mi place pudoarea cu care vă arătați inimoși. Vi-i rușine de talazul vostru iar altora de răbufnirea lor.

Sunteți urâți? Ei bine, frații mei! Învăluiți-vă cu sublimul, mantia urâciunii!

Mărească-se sufletul vostru; ajunge năvalnic să fie, și în înălțimea voastră e răutate. Vă cunosc eu!...

În răutate, năvalnicul se întâlnește cu cel slab. Dar nu se înțeleg. Vă cunosc eu.

Nu trebuie să aveți dușmani decât pentru ca să-i urâți, nu să-i disprețuiți. Trebuie să fiți mândri de dușmanul vostru, atunci izbânzile vrăjmașilor vor fi și ale voastre.

Răzvrătirea e noblețea robului. Noblețea voastră să fie supunerea!... Porunca voastră însăși să fie supunerea!...

Un bun luptător alege pe „tu trebuie" în loc de „eu vreau". Și trebuie să vă porunciți vouă înșivă tot ce vă place.

Fie ca dragostea voastră de viață să fie iubirea celor mai mari nădejdi ale voastre – și cea mai presus speranță să vă fie cea mai înaltă gândire a vieții.

Cea mai de seamă cugetare, îngăduiţi-mi să v-o poruncesc eu, iat-o: omul e ceva care trebuie să se ridice epste sine.

Trăiţi-vă astfel viaţa de supunere şi luptă! Ce însemnătate are o viaţă îndelungată?!... Care războinic vrea să fie cruţat!...

Eu nu vă cruţ nicidecum căci vă iubesc din adâncul inimii, o! fraţi întru război!...

Aşa grăit-a Zarathustra.

11. DESPRE NOUL IDOL

Mai sunt pe alocuri noroade şi turme, dar nu la noi, fraţii mei: la noi sunt numai state.

Stat? Ce-i asta?... Ei!... deschideţi-vă urechile, am să vă grăiesc despre moartea noroadelor.

Statul e cel mai rece din toate dihăniile reci: minte cu răceală şi iată minciuna ce se scorneşte din gura lui:

„Eu, statul, eu sunt norodul".

E o minciună!... Făuritorii erau aceia cari făurit-au noroadele şi cari atârnat-au deasupră-le o credinţă şi o dragoste: astfel slujit-au ei viaţa.

Distrugătorii sunt aceia care întind piedici marelui număr, poreclind acest lucru *stat*: deasupră-le atârnă ei un paloş şi o sută de pofte.

Pretutindenea unde încă mai este un popor, el nu pricepe statul şi-l urăşte ca pe o piază rea şi o abatere de la obiceiuri şi legi.

Vă dau această dovadă: fiecare norod îşi are graiul său despre bine şi rău; vecinul lui nu-l înţelege. El a născocit acest grai pentru deprinderile şi legile sale.

Dar statul minte în toate graiurile lui de bine şi de rău, şi în tot ce spune – minte, tot ce are, e de furat.

Totul e fals; muşcă cu dinţi de furat, cărpănosul. Fătarnici sunt chiar în măruntaiele lor.

O zăpăceală a graiurilor binelui şi răului – iată dovada ce v-o dau, ca semn al fiinţei statului. Într-adevăr, e voinţa morţii este semnul prin care cheamă predicatorii morţii!

Prea din cale-afară de mulți oameni vin pe lume: Statul a fost născocit pentru acei cari sunt de prisos!...

Vedeți dar că el îi atrage pe cei de prisos!... Și cum îi mai înlănțuie, cum îi mai macină și răsmacină.

„Nimic mai mare decât mine pe pământ: sunt degetul poruncitor al Domnului", astfel urlă dihania. Și nu numai cei urecheați și scurți de vedere dau în genunchi înainte-i!...

Vai! și în voi – suflete mari – murmură posomorâtele-i minciuni!... Ghicesc inimile bogate, cărora le place să se risipească!...

Firește, vă ghicesc și pe voi, învingători ai Dumnezeului antic. Luptele v-au obosit și acum osteneala voastră se pune în slujba noului idol!...

Noul idol ar vrea să așeze în preajmă-i eroi și oameni cinstiți. Îi place să se încălzească „dihania rece", la soarele unei conștiințe curate!

Vrea să vă dea tot dacă îl slăviți: așa își cumpără strălucirea virtuții și mândra privire a ochilor voștri.

Trebuie să puneți înainte momeala pentru cei de prisos! Da, e născocirea unui renghi drăcesc, a unui gonaci al morții, sclipind în podoaba cinstirilor dumnezeiești!

Da, e născocirea unei morți pentru mulțimea cea mare, o moarte ce se mănguleşte că-i vie, o slugărnicie după inima tuturor propovăduitorilor!

Statul e pretutindenea unde toți înghit otrăvuri, bunii și răii; statul e, unde sinuciderea pe îndelete a tuturora se numește „viață".

Uitați-vă numai la oamenii aceștia de prisos! Ei pradă operele născocitorilor și comorile învățaților: și totul se preschimbă pentru dânșii în boală și lehamite!

Uitați-vă deci la oamenii aceaștia de prisos!.. Ei găsesc bogății și tot mai săraci sunt. Vor puterea, și mai întâi de toate, simbolul puterii: bani mulți – asta vor neputincioșii aceștia!

Vedeți-i cocoțându-se, maimuțe agere!... Se cocoață unii peste alții și se împing astfel în tină și prăpastie.

Cu toții vor să se apropie de tron: nebunia lor – ca și cum

fericirea ar fi tronul... Ades noroiul stă pe tron şi de asemeni prea ades, tronul este în tină.

Mie-mi par cu toţii nişte nebuni, maimuţe cătărătoare şi năvalnice. Rău mai put recile dihănii: toţi laolaltă put, aceşti idolatri.

Fraţilor, voiţi să vă înăbuşiţi în răspândirea gazelor din gâtlejurile şi poftele lor?... Spargeţi geamurile şi săriţi afară!...

Feriţi-vă de duhoarea cea rea! Îndepărtaţi-vă de idolatria celor de prisos.

Feriţi-vă de duhoarea cea rea!... Îndepărtaţi-vă de fumăraia acestor jertfe omeneşti!

Acum marile suflete, tot vor mai găsi înainte-le o viaţă liberă. Mai rămân încă multe locuri pentru cei singuratici sau cei pereche, locuri unde suflă mireasma mărilor tăcute.

O viaţă liberă rămâne deschisă sufletelor mari. Într-adevăr grăiesc vouă, că cel ce are mai puţin, cu atât mai puţin este stăpânit: binecuvântată fie sărăcia!...

Acolo unde se isprăveşte Statul, numai acolo începe omul care nu-i de prisos; acolo începe cântecul trebuinţei, melodia unică, cum nici una la fel nu e.

Acolo unde se sfârşeşte Statul, priviţi numai, fraţii mei!... Nu vedeţi curcubeu şi puntea Supraomului?

Aşa grăit-a Zarathustra.

12. DESPRE NEVINOVĂŢIE

Îmi placea pădurea.

E greu să vieţuieşti în oraşe: acei care se găsesc pe drumul acesta sunt prea numeroşi.

Oare nu-i mai bine să cadă omul în mâinile unui ucigaş decât să fie pradă visurilor unei femei aprinse?

Ci uitaţi-vă numai la bărbaţii ăştia: ochiul lor dovedeşte că nu cunosc nimic mai bun decât să se culce cu o femeie.

În adâncul sufletului lor e noroiul, şi nenorocirea lor, dacă noroiul lor mai are şi duh!...

Dacă cel puțin ar fi un dobitoc aievea, dar pentru ca să fii dobitoc, trebuie să fii nevinovat.

Vă propovăduiesc eu oare să vă ucideți simțurile? Vă predic eu nevinovăția? Pentru unii nevinovăția e o virtute, dar la cei mai mulți e aproape un desfrâu.

Şi poate că aceştia sunt cei ce se stăpânesc: dar haita simțurilor se oglindeşte cu pizmă, în tot ce fac ei.

Chiar pe culmile la cari se urcă virtutea lor şi până la spiritul lor aspru, îi urmăreşte dobitocul ăsta cu dihania lui.

Şi cu ce aer drăgălaş ştie căţeaua simțurilor să cerşească un crâmpei de spirit, când i se refuză o halcă de carne.

Vă plac tragediile şi tot ce zdrobeşte inima? Ci eu sunt neîncrezător față de căţeaua din voi.

Aveți nişte ochi prea haini şi plini de dorințe; priviți spre cei ce suferă. Stricăciunea voastră nu şi-a preschimbat înfățişarea, pentru ca să se poată numi milă?

Vă dau pilda aceasta: cei ce voiau să întărească pe diavolul din ei, nu erau tocmai puțini, dar căzut-au ei înşişi în capcană.

Dacă nevinovăția atârnă greu pentru careva, trebuie să-l fac să ocolească, pentru ca nu cumva drumul să se prefacă în calea iadului – adică noroi şi jarişte a sufletului.

Grăit-am eu despre lucruri necurate? Şi încă n-ar fi tot ce poate fi mai rău în ochii mei.

Nu când adevărul e necurat, ci când e josnic – nu place celui ce caută cunoaşterea sau vrea să se coboare în undele ei.

Adevăr grăiesc vouă, că sunt şi de aceia care sunt nevinovați până în adâncul inimii lor: au cele mai blânde inimi, le place să râdă şi râd mai mult ca voi.

Ei râd şi din nevinovăție întrebându-se: „Ce-i nevinovăția asta?“

Nu e cumva o deşertăciune? Deşertăciunea aceasta n-a venit oare ea la noi, nu noi la dânsa?... Am dat străinului acesta ospitalitatea inimii noastre, acum el sălăşluieşte în noi, rămâne aci atât cât va voi“...

Aşa grăit-a Zarathustra.

13. DESPRE PRIETEN

„Unul singur e pururi prea aproape de mine", aşa cugetă singuraticul. „Pururi câte unul de fiece dată – ceea ce face într-un sfârşit doi!"

Eu şi cu mine stăm pururea şi necontenit la sfat: cum aş suferi asta, de n-ar fi un prieten?

Pentru singuratic prietenul e pururea cel de al treilea: al treilea e pluta ce împiedică prăbuşirea sfatului celor doi în adâncuri.

Vai!... sunt prea multe adâncuri pentru toţi singuraticii. De aceea năzuiesc ei către un prieten şi la înălţimea unui amic. Credinţa noastră în alţii descoperă obiectul credinţei noastre în noi înşine. Dorinţa de un prieten învederează gândirea noastră. Ades dragostea nu slujeşte decât de petrecere pizmei. Ataci ades şi-ţi pricinuieşti duşmanii pentru ca să tăinuieşti faptul că şi tu poţi fi atacat.

„Fii cel puţin vrăjmaşul meu!" astfel glăsuieşte adevăratul respect, acela ce nu cutează să cerşească prietenia.

Dacă vrea cineva să aibă un prieten, trebuie să se şi războiască pentru dânsul: şi pentru război, trebuie să poţi fi duşman.

În prieten trebuie să cinsteşti pe vrăjmaş. Te poţi oare apropia de prietenul, fără să treci pe ţărmul lui?

În prieten cată să vezi cel mai adevărat vrăjmaş. Când te lupţi împotrivă-i, trebuie să fii cel mai apropiat de inima lui.

Nu vrei să fii făţarnic în faţa prietenului tău?

Vrei să faci cinste prietenului arătându-te aşa cum eşti?

Dar de aceea te trimite dracului!. .

Dacă nu ştii să-ţi ascunzi răzvrătirea – trebuie să te temi mai mult de goliciune! Numai, dacă aţi fi nişte zei, v-ar putea fi ruşine de veşmintele voastre!

Nu ştii poate să te îmbraci destul de bine pentru prietenul tău: căci trebuie să fii o săgeată şi o dorinţă de Supraom.

Ţi-ai văzut prietenul dormind, ca să te deprinzi a-i cunoaşte înfăţişarea? Care-i aşadar chipul lui? E chipul tău însuţi văzut printr-o oglindă grosolană şi nedesăvârşită.

Ţi-ai văzut prietenul dormind? Nu te-ai înfricoşat de înfăţişarea lui? O!... dragul meu prieten, omul e ceva care trebuie să fiepeste sinele său.

Prietenul trebuie să fie meşter în ghicitorie şi tăcere: nu trebuie să vrei să vezi totul. Visul trebuie să te facă să ghiceşti ce face prietenul, când s-a deşteptat.

Trebuie ca mila ta să fie dorul de a ghici: pentru ca să ştii mai întâi dacă vrea prietenul tău milă. Poate că-i place din tine înfăţişarea mândră şi privirea veşniciei.

Trebuie ca suferinţa laolaltă cu prietenul să se ascundă sub un înveliş aspru, şi în învelişul acesta să-ţi rupi un dinte. Altcum compătimirea ta va fi plină de finețuri şi dulcegării.

Eşti tu oare aer curat şi singurătate, pâinea şi doctoria prietenului tău? Sunt de aceia ce nu se pot libera din propriul lor lanţ, şi totuşi, sunt pentru prietenii lor nişte mântuitori.

Eşti un rob? atunci nu poţi fi prieten. Eşti un tiran? Atunci nu poţi avea prieteni.

Vreme îndelungată un rob şi un tiran erau tăinuiţi în femeie: de aceea femeia încă nu-i în stare să cunoască prietenia: ea nu cunoaşte decât dragostea.

În iubirea femeii este nedreptate şi orbire în privire, faţă de tot ce nu iubeşte. Şi chiar în iubirea conştientă a femeii e pururea, alături de lumină, umilirea fulgerului şi nopţii.

Femeia încă nu-i capabilă de prietenie. Pisici, iată ce sunt pururea femeile, pisici şi păsări. Sau, în cel mai bun caz, vaci.

Femeia încă nu-i în stare să simtă prietenia. Ci spuneţi-mi, voi bărbaţii, care dintre voi e aşadar capabil de prietenie?

Blestem sărăciei şi zgârceniei sufletului, o bărbaţi!... Atât cât dăruiţi prietenilor voştri, vreau să hărăzesc vrăjmaşilor mei, fără ca prin aceasta să fiu mai sărac. Este tovărăşia: să fie şi prietenia!...

Aşa grăit-a Zarathustra.

14. DESPRE MUŞTELE DIN PIAŢA PUBLICĂ

Fugi prietene, în sihăstria ta!... Te văd ameţit de zgomotul oamenilor mari şi zdrobit de ghiontelile mititeilor.

Cu vrednicie, pădurea şi stânca ştiu să tacă în tovărăşia ta. Aseamănă-te iarăşi copacului ce-l iubeşti, copacului cu crengile puternice, el ascultă tăcut, atârnând deasupra mării.

Unde încetează singurătatea, începe viaţa publică, şi unde începe viaţa publică, începe zgomotul marilor comedianţi şi bâzâitul muştelor veninoase.

În lume cele mai bune lucruri nu preţuiesc nimic fără un oarecine, care să le înfăţişeze: norodul le zice acestor reprezentanţi, oameni mari.

Poporul înţelege greu ceea ce este mare, adică ceea ce făureşte. Dar are un înţeles pentru toţi reprezentanţii, pentru toţi actorii marilor cauze.

Lumea se învârte în jurul născocitorilor de valori noi: se învârte în chip nevăzut. Dar în preajma comedianţilor se învârte norodul şi gloria: astfel merge lumea.

Comediantul are spirit, dar puţină conştiinţă a spiritului. El crede mereu în ceea ce-l face să capete cele mai bune rezultate – în ceea ce mână pe oameni până să creadă în el însuşi!

Mâine va avea o credinţă nouă, poimâine iar o altă credinţă nouă. Spiritul său este întocmai ca şi al norodului pururi gata la schimbare.

A răsturna – e ceea ce după dânsul se numeşte a dovedi. A înnebuni, e ceea ce se numeşte a convinge. Iar sângele este pentru dânsul cel mai bun din toate argumentele.

El numeşte minciună şi nimicnicie un adevăr ce nu se strecoară decât în cele mai delicate urechi. Într-adevăr, el nu crede în zeii ce fac multă gălăgie în lume!

Piaţa publică e plină de caraghioşi zgomotoşi – norodul se mândreşte cu oamenii săi cei mari! Ei sunt pentru o clipă stăpânii lui.

Dar clipa îi zoreşte: de aceea te zoresc şi ei. Vor din parteţi un „da" sau un „nu". Nenorocire ţie, dacă ai voi să-ţi aşezi scaunul între un pentru şi un contra!

Nu pizmui spiritele nerăbdătoare şi absolute. O! îndrăgostit al adevărului. Niciodată până acum adevărul nu s-a spânzurat de braţul celor intransigenţi.

Din pricina acestor frământări încearcă să te întorci numai în liniște; în piața publică, ești năpădit de „da" și „nu"!

Ceea ce se petrece în fântânile adânci se desfășoară cu încetineală: trebuie să adaste vreme îndelungată pentru a ști ce a căzut în adâncurile lor.

Tot ce-i mare se desfășoară departe de piața publică și de glorie: departe de piața publică și de glorie rămân în toate vremurile născocitorii de valori noi.

Fugi, prietene, fugi în sihăstria ta: te văd strivit de muștele veninoase. Fugi colo sus unde suflă un vânt aspru, puternic!

Fugi în pustietatea ta! Ai viețuit prea mult aproape de cei mici și jalnici. Fugi din fața răzbunării lor nevăzute! Ei nu vor decât să se răzbune asupra ta.

Nu mai ridica brațul împotrivă-le! Sunt nenumărați și nu-i soarta ta să fii un alungă muște.

Nenumărați sunt mititeii și bocitorii aceaștia; și multe clădiri trufașe fost-au nimicite de picăturile de ploaie și de ierburile rele.

Tu nu ești o piatră, dar picăturile numeroase ți-au făcut multe crăpături și încă te vor mai sfărâma.

Te văd ostenit din pricina muștelor veninoase, te văd sfâșiat și însângerat în multe locuri; și mândria ta disprețuiește chiar și mânia.

Ele ar vrea tot sângele și întreaga nevinovăție, sufletele lor anemice reclamă sânge și înțeapă în toată nevinovăția.

Ci tu care ești profund, suferi prea adânc chiar în rănile mici; și mai înainte de a te fi tămăduit, viermele lor veninos va fi trecut pe mâna ta.

Îmi pari prea mândru pentru ca să ucizi acești flămânzi. Ci ia aminte să nu fii menit să porți toată veninoasa lor nedreptate!

Ei bâzâie în preajma ta, chiar cu laudele lor; supărări, iată laudele lor. Vor să fie aproape de pielea și sângele tău.

Te măgulesc cum se măgulește un Dumnezeu sau un diavol; se sclifosesc înaintea ta ca un zeu ori un diavol. Ce are a face? Sunt niște lingușitori și bocitori, nimic mai mult.

Astfel fac adesea binevoitorii cu tine. Ci astfel lucrează întotdeauna viclenia lașilor. Da, fricoșii sunt vicleni!

Sunt linguşitori şi bocitori, nimic mai mult.

Astfel fac adesea binefăcătorii cu tine. Astfel lucrează întotdeauna viclenia laşilor. Da, fricoşii sunt vicleni!

Cugetă mult la tine cu sufletul lor îngust – le eşti pururea bănuit.

Te pedepsesc pentru toate virtuţile tale. Nu-ţi iartă din toată inima decât greşelile tale.

Pentru că eşti binevoitor şi drept, tu zici: „Sunt nevinovaţi de nemernicia existenţei lor". Dar sufletul lor îngust cugetă: „Orice existenţă mare e vinovată".

Când eşti binevoitor cu dânşii, ei se simt disprețuiți de tine şi-ţi înapoiază binele făcut, prin rău tăinuit.

Mândria ta – fără cuvintele lor – e pururea potrivnică, ei jubilează când ţi se întâmplă să fii îndestul de modest, ca să fii vanitos.

Tot ce se poate pricepe la om nu face altceva decât să-i înflăcăreze. Păzeşte-te, deci, de cei mici!

În faţa ta se simt mici iar josnicia lor se aprinde împotriva ta, prefăcându-se într-o răzbunare nevăzută.

Nu ţi-ai dat seama că ei tac, de îndată ce te apropii de dânşii, şi că puterea lor îi părăseşte, cum se iroseşte fumul unui foc ce se stinge?

Da, prietene, tu eşti conştiinţa cea rea a aproapelui tău: căci ei nu-s vrednici de tine. De aceea te urăsc ei şi ar vrea să-ţi sugă sângele.

Aproapele tău va fi pururea muscă veninoasă: ceea ce este măreţ în tine – îi va face mai veninoşi şi pururea hrăpăreţi precum muştele.

Fugi, prietene, fugi în singurătate, acolo unde suflă un vânt aspru şi puternic. Menirea ta nu-i să fii un alungă-muşte.

Aşa grăit-a Zarathustra.

15. O MIE ŞI UNUL DE ŢELURI

Zarathustra a văzut multe localităţi şi multe noroade, aşa că a descoperit binele şi răul la multe popoare. Zarathustra n-a des-

coperit mai mare putere pe pământ decât binele şi răul.

Nici un popor n-ar putea trăi fără să-şi prețuiască valorile, dar dacă vrea să se păstreze, nimic nu trebuie să prețuiască cum îşi prețuieşte vecinul.

Multe lucruri pe care un norod le numeşte bune, erau pentru altul ruşinoase şi vrednice de dispreț: iată ce am descoperit. Aci multe lucruri se numeau rele şi dincoace erau înveşmântate în mantia de purpură a onorurilor.

Nicicând un vecin nu l-a priceput pe celălalt: sufletul său s-a mirat pururi de nebunia şi răutatea vecinului.

Un morman de bunuri atârnă deasupra fiecărui norod. Or este masa celui ce s-a preamărit, e glasul voinței puterii.

Vrednic de cinstire este tot ce pare anevoios; ceea ce-i absolut necesar şi anevoios – bine se numeşte, iar ceea ce se dezrobeşte de cea mai adâncă sfâşiere, rar şi anevoios este şi prin sine sfințitu-s-a.

Tot ce face să domnească, să învingă şi să strălucească, ceea ce ațâță groaza şi pizma vecinului, e ceea ce ocupă pentru dânsul cel mai de seamă şi cel dintâi loc, e ceea ce întruchipează măsura şi înțelesul tuturor lucrurilor.

Adevăr îți spun ție frate al meu, când vei cunoaşte nevoile şi pământurile unui norod; când vei cunoaşte cerul lui şi pe vecinul său, ghici-vei şi legea ce ocârmuieşte izbânzile asupra sa însuşi şi vei şti, pentru ce pe o atare treaptă se înalță nădejdile sale.

„Cată pururea întâi să fii şi pe ceilalți să-i întreci: sufletul tău pizmaş nu trebuie să iubească pe nimeni, dacă nu-l iubeşte pe prieten". Această spusă făcut-a să se înfioare sufletul unui grec, croindu-i calea spre mărire.

A spune adevărul şi să ştii mânui bine arcul şi săgețile – scump şi totodată anevoios se părea norodului al cărui nume îl port, nume care mi-i scump şi greu totodată.

Să cinsteşti pe tatăl şi mama ta, supus să le fii lor până în măduva oaselor: această tablă a izbânzilor asupra lui însuşi, deasupra şi le-a pus un alt norod şi puternic şi veşnic a ajuns el.

Să fii credincios şi din pricina acestei credinți, să-ți dăruieşti sângele şi onoarea, chiar pentru lucruri primejdioase şi rele – cu această învățătură preamăritu-s-a un alt norod, şi pre-

amărindu-se astfel, mare a ajuns el şi greu din pricina marilor lui speranţe..

Adevăr grăiesc vouă că oamenii dăruitu-şi-au ei înşişi binele şi răul lor. Într-adevăr, ei nu le-au găsit nici nu le-au ascultat nicidecum ca pe o voce coborâtă din ceruri.

Omul e cel care a pus valori în lucruri pentru ca să păstreze – el care a făurit tâlcul lucrurilor – un înţeles omenesc!... De aceea om se cheamă cel ce ştie preţui.

A preţui, a crea este: ascultaţi deci, voi care sunteţi făuritori! Preţuirea lor e ceea ce face comorile şi nestematele tuturor celor preţuite.

Prin această preţuire se fixează valoarea: fără preţuire, nuca existenţei ar fi găunoasă. Ascultaţi deci voi care sunteţi făuritori!

Valorile se schimbă când se preface creatorul.

Acel ce trebuie să făurească nimiceşte pururea.

Creatori fost-au dintru-ntâi noroadele şi numai într-un târziu inşii. Într-adevăr însuşi insul e cea mai tânără dintre înfăptuiri.

Odinioară noroadele spânzurat-au deasupră-le o tablă a legii binelui. Dragostea care vrea să stăpânească şi dragostea care vrea să se supună, laolaltă făuritu-s-au din atari table de legi.

Plăcerea turmei e mai veche decât a insului. Şi atât cât buna conştiinţă se numeşte turmă, singură numai conştiinţa cea rea zice: Eu.

Adevăr grăiesc vouă, *Eul* viclean, *Eul* lipsit de dragostea ceşi caută folose în folosul numărului celui mai mare – nu e obârşia turmei ci scăderea ei.

Pururi fost-au înflăcăraţi şi făuritori cari creat-au binele şi răul. Focul dragostei şi vâlvătaia mâniei îi aprinde în numele tuturor virtuţilor.

Zarathustra văzut-a multe ţări şi multe noroade. El n-a găsit o mai mare putere pe pământ decât opera celor înflăcăraţi: „binele“ şi „răul“, iată numele acestor puteri.

Într-adevăr, puterea acestor laude şi acestor bârfiri e aidoma unui monstru. Spuneţi-mi, fraţilor, cine-mi va doborî la pământ dihania aceasta? Spuneţi-mi cine va arunca un lanţ pe miile de grumazuri ale dobitocului acesta?

Fost-au până în prezent mii de ţeluri, căci fost-au mii de no-

roade. Nu lipseşte decât lanţul şi miile de grumazuri, lipseşte unicul ţel. Omenirea încă n-are ţel.

Ci spuneţi-mi, fraţilor, dacă omenirii îi lipseşte ţelul nu lipseşte şi ea însăşi?

Aşa grăit-a Zarathustra.

16. DESPRE DRAGOSTEA DE APROAPELE

Vă îmbulziţi în preajma aproapelui şi îl înconjuraţi cu vorbe frumoase. Dar vă spun că dragostea voastră de aproapele e vinovata dragoste de sine înşivă.

Intraţi la aproapele vostru, ca să fugiţi de voi înşivă şi din asta aţi vrea să faceţi o virtute: dar întrezăresc „dezinteresarea" voastră.

— *Tu* e mai vârstnic decât *eu*; *tu* este sfinţit, pe câtă vreme *eul* încă nu-i; astfel se îngrămădeşte omul către aproapele său.

Vă predic eu oare dragostea de aproapele? Mai degrabă v-aş povăţui fuga de aproapele şi dragostea de cel îndepărtat!

Mai presus decât dragostea de aproapele se găseşte iubirea de ceea ce este îndepărtat şi de aceea ce trebuie să vină. Mai presus încă decât iubirea de oameni eu aşez dragostea de lucruri şi năluci.

Năluca asta care aleargă înaintea ta, frate al meu, e mai frumoasă decât tine; de ce nu-i hărăzeşti carnea şi oasele tale? Dar ţi-e frică şi fugi spre aproapele tău.

Nu ştiţi îndestul să vă suportaţi voi înşivă şi nu vă iubiţi îndeajuns: de acea aţi voi să ademeniţi pe aproapele prin dragostea voastră şi să vă poleiţi cu greşelile lui.

Aş vrea ca tot neamul aproapelui şi vecinilor să vă fie nesuferit. V-ar trebui atunci să făuriţi prin voi înşivă un prieten cu inima clocotitoare.

Chemaţi un martor, când voiţi să grăiţi bine despre voi înşivă; iar când l-aţi ademenit să cugete bine despre voi – voi sunteţi aceia care cugetă bine despre voi înşivă.

Numai acela nu minte care grăieşte împotriva conştiinţei sale, dar mai cu seamă cel ce vorbeşte împotriva neştiinţei sale.

Şi aşa glăsuiţi voi înşivă în legăturile voastre de toate zilele şi amăgiţi pe vecinul împotriva voastră.

Astfel grăieşte nebunul: „Legăturile cu oamenii vatămă caracterul, mai cu seamă când nu-i numai unul".

Unul se duce la aproapele pentru că se caută pe sine, iar altul fiindcă ar vrea să se uite pe sine. Josnica voastră dragoste de sine făureşte din singurătatea voastră o temniţă.

Cei mai îndepărtaţi sunt aceia ce ispăşesc iubirea voastră de aproapele: căci dacă nu sunteţi decât cinci laolaltă, faceţi să moară un al şaselea.

Nu-mi plac nicidecum serbările voastre: am găsit prea mulţi comedieni acolo, ba chiar privitorii înşişi se purtau ca nişte actori.

Nu vă propovăduiesc aproapele, ci prietenul.

Fie ca prietenul să vă fie sărbătoarea pământească şi o prevestire a Supraomului.

Vă propovăduiesc prietenul şi inima lui plină ochi. Dar trebuie să ştii a fi ca buretele, când vrei să fii iubit de inimile supraîncărcate.

Vă predic despre prietenul ce poartă în sinea lui o lume desăvârşită, înveliş al binelui, – prietenul făuritor care pururi are de dăruit o lume desăvârşită.

Şi după cum s-a dezlănţuit lumea pentru dânsul, tot aşa se înlănţuie iarăşi, ca îndeplinirea binelui prin rău a ţelului prin întâmplare.

Fie ca viitorul şi cel mai îndepărtat lucru să-ţi fie ţie pricina prezentului: în prietenul tău cată să iubeşti Supraomul ca pe rostul tău de a fi.

Fraţii mei, eu nu vă propovăduiesc iubirea de aproapele, ci vă îndemn să-l iubiţi pe cel îndepărtat.

Aşa grăit-a Zarathustra.

17. DESPRE CĂILE CREATORULUI

Vrei tu frate, să te duci în pustietate? Vrei să cauţi calea ce duce spre tine însuţi? Zăboveşte puţin şi ascultă-mă.

„Cel ce caută, se pierde pe sine însuşi cu uşurinţă. Orice

izolare e o greşeală". Aşa glăsuieşte turma. Şi vreme îndelungată ai făcut parte din turmă.

În tine tot mai răsuna-va glasul turmei. Iar când vei zice: „Conştiinţa mea nu mai e aceeaşi cu a dumitale", fi-va un plâns de durere.

Iată, această conştiinţă comună va plămădi ea însăşi această durere: şi cea de apoi licărire a conştiinţei acesteia înflăcărează şi mai mult supărarea ta.

Ci tu vrei să urmezi glasul mâhnirii tale, care e şi calea ce duce către tine însuţi. Arată-mi deci că ai dreptul şi puterea aceasta!...

Eşti o putere nouă şi un drept nou? O primă mişcare? O roată ce se învârte în jurul ei însăşi? Poţi sili stelele să se învârtească în preajma ta?

Vai!... atâtea pofte ce vor să păşească către înălţimi! Sunt atâtea zbuciumări de ambiţioşi. Arată-mi că nu eşti nici printre aceia ce poftesc, nici printre ambiţioşi!

Vai! sunt atâtea gândiri mari ce nu preţuiesc nici cât o băşică umflată. Ele se umflă şi se golesc mai tare.

Te numeşti liber? Vreau să-mi spui gândirea ta stăpână, şi nu să te fi izbăvit de un jug.

Eşti tu un oarecine care ar avea dreptul să se izbăvească de un jug? Sunt de aceia ce pierd ultima lor valoare părăsindu-şi semenii.

Slobod *de ce*? Ce-i pasă de asta lui Zarathustra! Ci ochiul tău limpede trebuie să-mi vestească *pentru ce* liber?

Poţi tu să-ţi fixezi ţie însuţi binele şi răul şi să-ţi pui mai presus de tine voinţa ca pe o lege? Poţi tu fi propriul tău jug şi răzbunătorul propriei tale legi?

E groaznic să rămâi singur cu jugul şi să fii răzbunătorul propriei sale legi. E ca şi cum s-ar desprinde o stea din haos şi în suflarea îngheţată a singurătăţii.

Şi azi tot mai suferi din pricina numărului, tu unicul: şi azi mai ai încă întregul tău curaj şi toate nădejdile.

Totuşi într-o zi te va obosi singurătatea; mândria ţi se va încovoia şi curajul tău va scrâşni din dinţi. Vei ţipa într-o zi: „Sunt singur!"

Într-o zi oarecare n-ai să-ţi mai vezi înălţimea, şi josnicia ta îţi va fi prea aproape. Chiar sublimul din tine, frică îţi va pricinui – ca o nălucă. Striga-vei într-o zi: „Totul e fals!"

Sunt simţiri ce vor să ucidă pe schimnic: nu izbutesc deloc, ar trebui să piară şi ele! Ci eşti tu în stare să fii ucigaş?

Frate, cunoşti cuvântul „dispreţ"? Ci suferinţa dreptăţii tale nu te sileşte să fii drept faţă de aceia ce te disprețuiesc?

Sileşti pe mulţi să-şi schimbe părerea despre tine; iată pentru ce te vor urî pururi. Te-ai apropiat de ei şi i-ai întrecut: asta n-au să ţi-o ierte nicicând.

I-ai întrecut: cu cât te înalţi mai mult, cu atât mai mic pari în ochii pizmaşilor. Acela care pluteşte în văzduhuri e cel mai urât dintre toţi.

„Cum aţi putea fi drepţi faţă de mine! – am ales pentru mine năpăstuirea voastră, ca parte ce mi se datoreşte".

Nedreptate şi murdării, iată ce aruncă ei în urma singuraticului: totuşi, frate, de vrei să fii o stea, trebuie să-i luminezi!...

Şi păzeşte-te de buni şi drepţi! Le place să răstignească pe cei ce-şi născocesc propria lor virtute – ei îl urăsc pe cel singuratic.

De asemenea fereşte-te de sfânta simplitate! Tot ce nu este simplu, îi este necurat – îi place să se joace cu focul – cu tăciunii aprinşi!

Şi fereşte-te de izbucnirile dragostei tale! Prea curând întinde sihastrul mâna celui ce-l întâlneşte în cale.

Sunt oamenii cărora nu trebuie să le dai mâna, ci numai laba: şi vreau ca laba ta să aibă şi gheare.

Cel mai primejdios vrăjmaş ce-l poţi întâlni pururi vei fi tu însuţi; tu pândeşti prin pivniţi şi păduri.

Pustnice, urmezi calea ce duce spre tine însuţi!... Şi drumul tău trece pe dinaintea ta însuţi şi prin faţa a şapte diavoli?

Eretic vei fi faţă de tine, şi ghicitor, nebun şi necredincios, necurat şi răutăcios.

Trebuie să vrei să arzi în propria-ţi vâlvătaie. Altfel cum ai vrea să te reînnoieşti, fără să te fi prefăcut dintru-ntâi în cenuşă?

Sihastrule, tu păşeşti pe căile creatorului: vrei să făureşti un zeu din cei şapte diavoli ai tăi!

Schimnice, umbli pe căile îndrăgostitului: te iubeşti pe tine însuţi, de aceea te disprețuieşti cum disprețuiesc numai îndrăgostiții.

Indrăgostitul vrea să creeze pentru că disprețuieşte!... Cum ar putea vorbi de dragoste acela ce n-ar disprețui tocmai ceea ce iubeşte!...

Du-te, frate, în schimnicia ta cu dragostea şi făurirea ta cu tot şi într-un târziu dreptatea te va urma, târându-şi picioarele.

Pleacă în sihăstrie cu lacrimile mele, o frate al meu! Iubesc pe cel ce vrea să creeze ceva mai presus de sine însuşi, şi care piere astfel!...

Aşa grăit-a Zarathustra.

18. DSPRE FEMEIA BĂTRÂNĂ ŞI CEA TÂNĂRĂ

De ce te strecori pe furiş, în amurg Zarathustra? Şi ce tăinuieşti cu atâta grijă sub mantia ta?

Dăruitu-ți-a cineva vreo comoară? Au născutu-ți-s-a ție cumva un prunc? Unde umbli pe potecile hoților, tu prieten al celor răi?

– Într-adevăr, frate, răspunse Zarathustra, mi s-a dăruit o comoară, un mic adevăr, iată ce duc cu mine!

Dar e atât de neastâmpărat adevărul acesta că, de nu i-aş închide gura ar țipa de ți-ar lua auzul.

Azi, în vreme ce-mi vedeam singuratic de drum, pe la apusul soarelui, întâlnit-am o bătrână care astfel grăit-a sufletului meu:

– De multe ori vorbit-a Zarathustră, chiar şi nouă femeilor, dar nicicând nu ne-a grăit despre femeie.

I-am răspuns:

– Despre femei nu trebuie să grăieşti decât bărbaților.

– Mie îmi poți grăi, sunt îndeajuns de bătrână ca să uit tot ce-mi vei fi spus.

Supunându-mă dorințelor bătrânei, i-am spus:

– Totul e ghicitoare în femeie, dar e şi un cuvânt în această ghicitoare – şi cuvântul e *sarcina*.

Bărbatul e pentru femeie un mijloc: ţelul e copilul. Dar ce e femeia pentru bărbat?...

Adevăratul bărbat vrea două lucruri: primejdia şi jocul. De aceea o voieşte el pe femeie, jucăria cea mai primejdioasă.

Bărbatul trebuie să fie crescut pentru război, iar femeia pentru desfătarea luptătorului: restul e nebunie.

Luptătorului nu-i plac decât fructele prea dulci. De aceea iubeşte pe femeie: celei mai dulci femei tot îi mai rămâne un gust amar.

Femeia îl înţelege mai bine pe copil decât bărbatul, dar acesta e mult mai copil decât femeia.

În orice bărbat aievea se ascunde un copil: un copil ce vrea să se joace. Haide, femei!... arătaţi-mi copilul din bărbat.

Femeia să fie o jucărie curată şi îngrijită, aidoma diamantului plin de strălucirea unor virtuţi ale unor lumi încă în nefiinţă!

Strălucească licărirea unei stele în dragostea voastră! Speranţa să zică: „O! de-aş aduce pe lume Supraomul!..."

Fie în dragostea voastră luare aminte! Înarmate cu dragoste să păşiţi înaintea celui ce insuflă teamă.

Puneţi în iubire cinstea voastră.

Femeia ştie de altfel prea puţine despre cinste. Dar spre cinstea voastră fie, să iubiţi pururea mai mult decât sunteţi iubite şi să nu ajungeţi niciodată pe planul al doilea.

Bărbatul să se teamă de femeie când iubeşte: atunci ea face orice jertfe şi orice altceva i se pare fără de preţ.

Bărbatul să se teamă de femeie când urăşte – căci în adâncul inimii bărbatului nu e decât răutăciosul, dar în adâncul inimii femeii e răutatea.

Pe cine urăşte femeia mai mult? Aşa grăit-a fierul către magnet: Te urăsc mai mult pentru că atragi şi pentru că nu eşti îndeajuns de puternic să alipeşti.

Fericirea bărbatului e: *vreau*; a femeii este: *el vrea*.

Lumea trebuie să fie desăvârşită! Aşa cugetă orice femeie care se supune dragostei sale.

Şi trebuie ca femeia să se supună şi să găsească o adâncime la suprafaţa ei. Sufletul femeii e suprafaţă, un strat de apă agitată peste mocirlă.

Dar sufletul bărbatului e profund, valul său mugeşte în peşterile subterane: femeia zoreşte puterea bărbatului, dar n-o pricepe.

Atunci bătrâna răspunsu-mi-a:

– Zarathustra a spus multe lucruri plăcute, mai ales pentru acelea cari sunt îndeajuns de tinere, pentru a-l pricepe.

Ciudat!... Zarathustra cunoaşte foarte puţin femeile, totuşi spune adevărul, când vorbeşte de dânsele!... Să fie oare pentru că nimic nu-i e cu neputinţă femeii?

Şi acum primeşte ca răsplată un mic adevăr! Eu sunt îndestul de bătrână, ca să ţi-l pot spune!...

Înveleşte-l bine şi închide-i pliscul: altcum ar ţipa nevoie mare adevărul acesta!...

– Dă-mi, femeie, micul tău adevăr!.. i-am spus eu. Şi iată ce mi-a răspuns bătrâna:

– Te duci la femei? Nu uita biciul!...

Aşa grăit-a Zarathustra.

19. DESPRE MUŞCĂTURA VIPEREI

Într-o zi Zarathustra adormise sub un smochin, căci era cald, şi-şi acoperise faţa cu braţul. Dar o viperă îl muşcă de gât, ceea ce-l făcu pe Zarathustra să dea un strigăt de durere. Când îşi luă braţele de pe obraz, se uită la şarpe: atunci şarpele recunoscu ochii lui Zarathustra, se răsuci greoi şi voi s-o şteargă. „Nu încă, grăi Zarathustra, încă nu ţi-am mulţumit! Tu m-ai trezit la vreme, drumul meu e încă lung". „Drumul e scurt, glăsui cu mâhnire vipera; otrava mea ucide".

Zarathustra prinse a zâmbi.

– Când murit-a balaurul de otrava şarpelui? Ci ia-ţi înapoi otrava ta! Nu eşti îndestul de avută ca să mi-o faci dar. Atunci vipera se încolăci din nou în jurul gâtului său şi-i linse rana.

Într-o zi, cum Zarathustra povestea lucrul ăsta învăţăceilor lui, aceştia îl întrebară: „Şi care-i învăţătura povestirii tale, Zarathusra?"

Zarathustra le răspunse:

– Bunii şi drepţii numitu-m-au nimicitorul moralei: povestea mea e imorală.

Dacă aveţi un vrăjmaş, nu-i înapoiaţi cu bine răul – căci se va simţi îngenunchеat. Dimpotrivă, dovediţi-i că v-a făcut bine.

Mai bine să vă smeriţi, decât să vă ruşinaţi, iar când vă blesteamă cineva, nu-i place să-l binecuvântez. Mai bine blestemaţi puţin în jurul vostru.

Şi de vi se pricinuieşte o nedreptate mare, voi adăugaţi-i alte cinci mai mici. Cel cu povara nedreptăţii în spinare e groaznic de văzut.

Ştiut-aţi lucrul acesta? Nedreptatea împărtăşită e pe jumătate dreptate. Acel ce poate lua asupră-şi nedreptatea, e cel ce-o poate purta.

Mai omenesc este puţină răzbunare, decât să te abţii de la răzbunare.

Iar dacă pedeapsa nu e şi un drept şi o cinste acordată învingătorului, nu vreau pedeapsa voastră.

Mai nobil este să te nedreptăţeşti decât să păstrezi dreptatea, mai ales când o ai. Numai că pentru asta să fii bogat. Nu recea voastră dreptate; în ochii judecătorilor voştri licăreşte pururi privirea călăului şi a fierului lui rece.

Spuneţi-mi deci, unde se găseşte dreptatea care este în ochii limpezi-văzători.

Născociţi-mi, căutaţi-mi dragostea ce nu poartă numai pedeapsa, ci şi toată vinovăţia – afară de cel ce judecă!...

Voiţi să mai auziţi lucrul acesta?

În adâncul sufletului acelui ce vrea drept să fie, micimea ajunge să fie ea însăşi filantropie.

Dar cum aş putea fi drept în adâncul sufletului? Cum aş putea da fiecăruia ce e *al său*! Mi-e de ajuns atât: dau fiecăruia ceea ce e *al său*.

În sfârşit, fraţilor, feriţi-vă să fiţi nedrepţi faţă de cei singuratici. Cum ar putea uita singuraticul? Cum ar putea el s-o înapoieze?

Un pustnic e ca un puţ adânc. E lesne să arunci în el o piatră, dar dacă piatra a căzut până la fundul puţului, spuneţi-mi cine ar vrea s-o scoată?

Feriți-vă de a jigni un pustnic. Dar dacă l-ați jignit, ei bine, atunci ucideți-l!

Așa grăit-a Zarathustra.

20. DESPRE COPIL ŞI CĂSĂTORIE

Am o mare întrebare pentru tine, şi numai pentru tine, o frate al meu!... O adâncesc în sufletul tău ca pe o sondă, pentru a-i cunoaşte adâncurile...

Eşti tânăr şi doreşti femeie şi copil. Dar, te întreb: eşti tu oare omul care *să aibă* dreptul să dorească un copil?

Eşti tu oare învingătorul – învingător asupra ta însuți – suveran al simțurilor, stăpânul virtuților tale? E ceea ce te întreb.

Sau voința ta e strigătul dobitocului şi sărăciei? Sau e teama de singurătate, sau e ura de tine însuți?

Vreau ca izbânda şi libertatea ta să năzuiască a se înveşnici prin copil. Tu trebuie să clădeşti monumente viețuinde izbânzii şi eliberării tale.

Trebuie să construieşti mai presus de tine însuți. Dar mai întâi trebuie ca tu însuți să fii clădit pe baze temeinice din cap până-n picioare.

Nu trebuie numai să-ți propăşeşti rasa mai departe, ci cât mai presus. La asta să-ți slujească grădina căsătoriei.

Tu trebuie să făureşti un trup de o speță superioară, o primă mişcare, o roată ce se învârte în jurul ei însăşi – trebuie să făureşti un creator.

Căsătorie: aşa numesc eu voința a doi de a făuri pe unicul, care e mai mult decât aceia ce l-au săvârşit. Respect dintr-o parte şi alta, iată căsătoria; respect celor ce năzuiesc o atare voință!

Acesta să fie înțelesul şi adevăratul rost al căsătoriei tale. Dar celei ce-o numesc căsătorie cei de prisos, mulțimea de netrebnici, cum i-aş putea zice?...

Vai!... această sărăcie a sufletului în doi!... Vai! această necurăție a sufletului în doi!... Vai!... această nenorocită mulțumire în doi!...

Căsătorie, aşa au poreclit ei toate astea; şi mai spun că unirile lor au fost pecetluite în ceruri.

Ei bine, nu-mi trebuie cerul acesta al celor de prisos! Nu, nu vreau dobitoacele astea încâlcite în plasa cerească!...

Departe de mine şi Dumnezeul ce vine şchiopătând să binecuvânteze ceea ce n-a unit el!...

Să nu râdeţi de atari căsătorii!... Care-i copilul ce n-ar avea dreptul să-şi deplângă părinţii?

Omul acesta mi s-ar părea respectabil şi pregătit să cuprindă înţelesul pământului; dar când i-am văzut nevasta, pământul mi s-a părut un locaş pentru smintiţi.

Da, aş vrea ca pământul să se înfioare, la vederea unui sfânt împerecheat cu o gâscă.

Cutare plecat-a ca un erou întru căutarea adevărurilor, dar n-a prins decât o biată minciună împodobită. El zice că asta e căsătoria lui!

Cutare era cumpătat în legăturile sale şi anevoios în alegere. Dar cu o singură lovitură şi-a zdrobit pentru totdeauna societatea sa. El zice că asta e căsătoria lui!

Iar cutare căuta o slujnică cu virtuţile unui înger, dar tamnesam a ajuns să fie el sluga unei femei, şi acum ar trebui ca el însuşi să ajungă înger.

Pretutindeni n-am văzut decât cumpărători plini de prevedere şi toţi cu nişte ochi vicleni, nevoie mare! Dar cel mai viclean îşi cumpără el însuşi nevasta cu ochii închişi – pisica în sac!...

Multe nebunii de scurtă durată – spuneţi voi că e dragostea. Şi însurătoarea voastră pune capăt multor nebunii de scurtă durată printr-o prostie îndelungată.

Dragostea voastră pentru femeie şi iubirea ei pentru bărbat: O!... de ar fi mila pentru zeii suferinzi şi întunecaţi!

Dar mai întotdeauna e un dobitoc care ghiceşte pe un altul.

Cu toate acestea, cea mai desăvârşită dragoste a voastră nu e decât o figurată expresie de încântare a minţii şi o durere arzătoare. E o torţă care trebuie să vă lumineze căile cele mai desăvârşite.

Într-o zi va trebui să iubiţi mai presus de voi înşivă!... *Învăţaţi* deci dintru-ntâi a iubi! Pentru aceasta a trebuit să deşertaţi până la fund potirul amar al dragostei voastre.

E amărăciune în potir, chiar în potirul celei mai desăvârşite iubiri. Aşa se trezeşte în tine dorinţa de Supraom, astfel se deşteaptă în tine setea, o făuritorule.

Setea de făuritor, săgeata şi dorinţa de Supraom! spune-mi, frate al meu, voieşti tu astfel căsătoria?

O astfel de voinţă şi o atare căsătorie o sfinţesc.

Aşa grăit-a Zarathustra.

21. DESPRE VIRTUTEA CE DĂRUIEŞTE

1

Când îşi luă rămas bun de la oraşul drag inimii sale şi al cărui nume e „Vaca multicoloră", mulţi dintre aceia ce-şi ziceau învăţăceii lui îl întovărăşiră făcându-i un fel de alai. Şi aşa ajunseră la o răspântie; atunci Zarathustra le spuse că voia să-şi urmeze singur calea, căci e prietenul drumurilor pustii. Învăţăceii lui, totuşi, spunându-i rămas bun, îi dăruiră un toiag al cărui mâner de aur era în formă de şarpe încolăcit în jurul Soarelui.

Zarathustra se bucură primind toiagul şi se răzimă de dânsul, apoi grăi ucenicilor lui:

– Spuneţi-mi, aşadar, de ce aurul prefăcutu-s-a în cea mai înaltă valoare? Pentru că e rar şi nefolositor, sclipitor şi dulce în strălucirea lui: el se dăruie pururea.

Nu-i numai simbol al celei mai puternice virtuţi, a cărei cea mai înaltă valoare o atinge aurul. Lucitoare ca şi aurul e privirea aceluia ce dăruieşte. Strălucirea aurului încheie pacea între lună şi soare.

Suprema virtute e rară şi nefolositoare, ea e scânteietoare şi de-o plăcută strălucire; *o virtute care dăruieşte* este virtute supremă.

Într-adevăr, ghicesc, ucenicii mei, năzuiţi ca şi mine *la virtutea ce dăruieşte.* Ce aveţi în clin sau mânecă cu pisicile şi lupii?

Vi-i sete să ajungeţi voi înşivă jertfe şi daruri: de aceea vi-i sete, adunaţi toate bogăţiile în sufletele voastre.

Sufletul vi-i nesăturat în dorinţa de comori şi nestemate, pentru că virtutea voastră e nesăturată în voinţa ei de a dărui.

Siliţi toate să se apropie şi să intre în voi, pentru ca să izvorască din obârşia voastră, din darurile dragostei voastre.

Într-adevăr, trebuie ca o atare simţire ce dăruieşte să se facă hoţul tuturor valorilor: însă eu numesc sănătos şi sfinţit egoismul acesta.

E un alt egoism, mult mai sărac şi pururea flămând, un egoism ce vrea să fure pururea: e egoismul bolnavilor, e egoismul bolnav.

Cu ochii furului păstrează el tot ce străluceşte, cu lăcomia foamei, măsoară el pe acela ce are ce mânca din belşug, şi pururi se învârteşte în preajma mesei celui ce dăruieşte.

O atare dorinţă e glasul bolii, vocea unei nevăzute degenerări; în egoismul acesta, dorinţa de a fura e dovada unui trup bolnav.

Spuneţi-mi fraţilor, ce lucru ni se pare rău, chiar cel mai rău din toate? Nu e *degenerarea*? Şi pururi ne gândim la decădere, când lipseşte sufletul ce dăruieşte.

Calea noastră duce spre înălţimi, de la specia la specia superioară, dae ne înfiorăm când grăieşte simţul degenerat, simţul ce zice: „Tot pentru mine".

Simţul nostru zboară spre înălţimi: astfel este simbolul trupului nostru, simbolul unei înălţări. Simbolurile acestor înălţimi poartă numele de virtuţi.

Aşa străbate trupul în istorie; astfel ajunge şi luptă. Dar dânsul ce este pentru trup? E crainicul luptelor şi izbânzilor trupului, e tovarăşul şi ecoul său.

Toate denumirile binelui şi răului sunt nişte simboluri; ele nu exprimă nimic, fac doar semne. Nebun cel ce vrea să le ceară conştiinţa!

Fraţilor, luaţi aminte la ceasul când duhul vostru vrea să glăsuiască în simboluri: aci e obârşia virtuţii voastre.

Aici s-a înălţat şi înviat trupul; el încântă spiritul cu fericirea lui, pentru ca să ajungă făuritor, să preţuiască să fie binefăcătorul tuturor lucrurilor.

Când inima voastră fierbe, încăpătoare şi plină – aidoma unui fluviu bogat, – binecuvântare şi primejdii înseamnă pentru cei de pe ţărm dar este: obârşia virtuţii voastre.

Când vă înălţaţi mai presus de laudă şi bârfeli, şi când voinţa voastră – voinţa omului care vorbeşte – vrea să poruncească tuturor lucrurilor: izvorul virtuţii voastre este.

Când disprețuiți ceea ce e plăcut, culcuşul moale, şi când nu te poţi odihni îndestul de departe de moliciune, atunci e obârşia virtuţii noastre.

Când nu mai ai decât o singură voinţă, şi când această schimbare a oricărei osteneli se numeşte pentru noi trebuinţă, atunci izvorul virtuţii voastre este.

Adevăr grăiesc vouă, că acolo este un nou „bine şi rău!"

Adevăr grăiesc vouă, că un nou freamăt adânc este şi glasul unui nou izvor!

El dă putere acestor noi virtuţi; el este gândire stăpânitoare şi în preajma acestei gândiri este prevestit un suflet: un soare aurit iar în preajma lui şarpele cunoaşterii.

2

Aci Zarathustra tăcu câtva timp privindu-şi cu dragoste învăţăceii. Apoi urmă să grăiască astfel şi glasul schimbat îi era.

Fraţilor, rămâneţi credincioşi pământului, cu toată puterea virtuţii voastre! Vă rog şi vă conjur ca, dragostea ce dăruieşte şi conştiinţa voastră să slujească rostului pământului.

Nu lăsaţi ca virtutea să se îndepărteze de cele pământeşti şi să bată din aripi, lovindu-se de zidurile veşniciei! Vai, s-au rătăcit pururea atâtea virtuţi!

Aduceţi iarăşi pe pământ virtutea rătăcită – ca şi mine – da, aduceţi-o iarăşi către trup şi viaţă; pentru ca să dea un înţeles pământului, un înţeles omenesc!

Spiritul şi virtutea s-au rătăcit şi disprețuit în mii de chipuri. Vai!... tot mai sălăşluieşte în trupul nostru şi acum nebunia şi disprețul acesta; ele prefăcutu-s-au în trupuri şi voinţi!...

Spiritul şi virtutea s-au încercat şi rătăcit în mii de chipuri.

Da, omul era o ispită. Vai!... câtă neştiinţă şi greşeli întrupate în noi!...

Nu e numai raţiunea miilor de ani, ci e şi nebunia lor care izbucneşte în noi. E primejdios să fim urmaşul lor.

Luptăm încă – pas cu pas – cu uriaşa întâmplare şi până astăzi tot mai domnea neînţelesul asupra întregii omeniri.

Fie ca spiritul şi virtutea noastră să slujească, o fraţi ai mei, rostului pământului iar valoarea tuturor lucrurilor reînnoi-se-va prin voi!... De aceea cată să fiţi creatori.

Corpul se curăţă prin ştiinţă, se înalţă încercând să cunoască; ce caută cunoaşterea tuturor instinctelor se sfinţeşte; sufletul aceluia care s-a înălţat, se bucură.

Doctore, ajută tu însuţi şi vei putea să-ţi ajuţi bolnavul. Fie ca acesta să fie ajutorul cel mai bun: să vezi cu propriii tăi ochi pe cel ce se vindecă prin sine însuşi.

Sunt mii de poteci ce n-au fost nicicând străbătute, mii de sănătăţi şi mii de pământuri ascunse vieţii. Omul şi pământul oamenilor încă n-au fost descoperiţi şi sleiţi.

Vegheaţi şi ascultaţi singuraticilor. Răsuflări din adâncuri tainice pornesc în viitor; un trimis încântător caută urechi delicate.

Singuratici de azi, voi aceia cari vieţuiţi despărţiţi, veţi fi un norod într-o zi oarecare. Voi, cari sunteţi înşişi aleşii, veţi alcătui într-o zi un popor ales şi din norodul acesta se va naşte Supraomul.

Adevăr grăiesc vouă, pământul va ajunge să fie într-o zi locaş de tămăduire! Şi iată că o mireasmă nouă îl învăluie, o mireasmă mântuitoare – şi o nădejde nouă!...

3

După ce Zarathustra rosti cuvintele acestea, tăcu, ca unul ce nu şi-a spus cuvântul cel din urmă. Multă vreme se sprijini şovăitor pe toiagul său. În sfârşit glăsui astfel şi glasu-i era transformat:

– Şi acum plec singur, învăţăceii mei!... Voi de asemenea pleca-veţi singuri! Aşa vreau eu.

Adevăr grăiesc vouă, sfătuindu-vă să vă depărtaţi de mine şi să vă feriţi de Zarathustra! Şi mai mult încă ruşinaţi-vă de dânsul!... Poate că v-a înşelat.

Omul ce caută cunoaşterea nu trebuie să ştie numai să iubească pe vrăjmaşii lui – ci să-şi urască prietenii.

Ai prea puţină recunoştinţă pentru învăţător dacă rămâi pururea ucenic. De ce să nu voiţi a-mi sfâşia cununa?

Mă respectaţi – dar ce ar fi de s-ar prăbuşi într-o zi, ca oarecare alta, slăvirea voastră? Luaţi aminte să nu fiţi ucişi de o statuie!...

Pretindeţi că credeţi în Zarathustra? dar ce are a face Zarathustra! Sunteţi credincioşii mei: dar ce are a face credincioşii toţi!...

Nu v-aţi căutat unii pe alţii, şi atunci m-aţi găsit? Aşa fac toţi credincioşii – de aceea credinţa e aşa de puţin lucru.

Vă poruncesc acum să mă pierdeţi şi să vă găsiţi pe voi înşivă; şi nu mă voi întoarce în sânul vostru decât atunci când toţi vă veţi fi lepădat de mine.

Adevăr grăiesc vouă, fraţilor, că voi căuta atunci cu alţi ochi oile mele rătăcite şi vă voi iubi atunci cu o altă dragoste.

Şi într-o zi veţi trebui să fiţi iarăşi prietenii mei şi copiii unei singure nădejdi: atunci voi vrea să fiu alături de voi: pentru a treia oară, să serbez cu voi ziua cea mare.

Şi va fi ziua cea mare, când omul va fi la mijlocul căii dintre dobitoc şi Supraom; când va sărbători ca pe cea mai înaltă speranţă, calea ce duce către o nouă dimineaţă.

Atunci cel ce va pieri, se va binecuvânta el însuşi pentru ca să treacă de cealaltă parte, şi soarele conştiinţei lui va fi amiaza sa.

Toţi Zeii au murit: voim acum să vieţuiască Supraomul!

Aceasta să ne fie odată şi odată, în ziua cea mare, ultima noastră voinţă!

Aşa grăit-a Zarathustra.

PARTEA A DOUA

1. COPILUL LA OGLINDĂ

Atunci întorsu-s-a Zarathustra în munți și pustietatea peșterii sale, ca să se furișeze de oameni, aidoma semănătorului, care după ce și-a răspândit sămânța în brazde, așteaptă ca ea să răsară. Dar sufletul lui se umplu de neliniște și de dorul celor pe care îi iubea, căci avea încă multe să le dăruiască. Căci iată lucrul cel mai anevoios: să închizi din dragoste mâna deschisă și să păstrezi rușinea dăruind.

Așa se scurseră pentru singuratic luni și ani de zile și înțelepciunea lui creștea și ea-l făcea să sufere prin însăși dezvoltarea ei.

Totuși într-o zi, trezindu-se înainte de răsăritul soarelui, prinse a chibzui îndelung, lungit în culcușul său, și sfârși prin a-și spune:

„De ce m-am înspăimântat, până într-atâta prin vis și de ce mă voi fi deșteptat? Nu s-a apropiat cumva de mine un copil cu o oglindă?

O, Zarathustra – îmi spunea copilul – ia privește-te în oglindă!"

Dar când m-am uitat în oglindă, am scos un strigăt și inima mi s-a zguduit: căci nu eram eu acela ce-l văzui, ci fața schimonosită și râsul sarcastic al unui diavol.

Într-adevăr, pricep prea bine interesul și prevestirea visului: *învățătura* mea e primejdie, neghina vrea să se numească grâu.

Vrăjmașii mei au ajuns puternici și au slujit icoana învățăturii mele, în așa chip că cei dragi mie se rușinează de darurile ce mi le-au făcut.

Mi-am pierdut prietenii, a sosit ora să-i caut pe cei pierduți!

Rostind vorbele acestea, Zarathustra se sculă dintr-o săritură, nu ca unul îngrozit de frică, ci mai mult ca un visător și un

cântăreț de care se agață muzele. Mirați – vulturul și șarpele lui priviră spre dânsul: căci aidoma aurorei, o viitoare fericire se odihnea pe chipul lui.

Ce mi s-a întâmplat, dragele mele dobitoace? întrebă Zarathustra. Nu m-am preschimbat?

Oare n-a venit fericirea pentru mine ca o furtună?

Fericirea mea e nebună și nu va spune decât nebunii; e încă prea tânără – fiți îngăduitori cu ea!

Sunt strivit de fericire: toți cei ce sufăr medici să-mi fie!...

Pot să mă scobor iarăși lângă prietenii și chiar lângă vrăjmașii mei! Zarathustra poate grăi din nou, să răspândească și să facă bine prea iubiților săi!...

Nerăbdătoarea mea dragoste se revarsă ca un puhoi, scurgându-se din înălțimi în adâncuri, din zori de zi, în amurg. Sufletul meu fierbe în voi, părăsind munții tăcuți și furtunile durerii.

Am tânjit multă vreme și am privit în depărtare.

Vreme îndelungată singurătatea m-a stăpânit: astfel m-am dezvățat să tac.

Am ajuns să fiu în întregime o astfel de gură și mugetul unui râu ce țâșnește din înaltul stâncilor: vreau să-mi arunc vorbele ca pe un puhoi în văi.

Și fluviul dragostei mele curge de-a lungul unor căi impracticabile! Cum să nu-și găsească un fluviu drum la mare?

Și în mine chiar un lac, un lac este, un lac singuratic ce se îndestulează pe sine – dar puhoiul dragostei mele îl târăște cu dânsul spre mare!

Și eu căpătat-am un grai nou; aidoma tuturor creatorilor fost-am dezgustat de vechile graiuri. Duhul meu nu vrea să mai alerge cu niște papuci întrebuințați.

Orice grai vorbește prea domol pentru mine: sar în trăsura ta, vijelie! Ci și pe tine aș vrea să te biciuiesc cu răutatea mea.

Vreau să străbat întinsele mări, ca o exclamare sau un chiot de bucurie, până ce găsi-voi Insulele Preafericite, unde sălășluiesc prietenii mei: – și printre ei vrăjmașii mei! Cum mai iubesc acum pe fiecare din acei cărora le pot grăi!... Dușmanii mei – și ei – contribuie la fericirea mea.

Şi când vreau să mă urc pe gonaciul meu cel mai focos, lancea îmi ajută mai bine întru aceasta: ea, e pururi gata să-mi întovărăşească piciorul; lancea cu care îmi ameninţ vrăjmaşii! Cât mulţumesc vrăjmaşilor mei că pot în sfârşit să le-o arunc!...

Prea mare era răbdarea norului meu: printre râsetele fulgerelor vrea el s-arunce în adâncuri fiorurile grindinei.

Groaznic ridica-se-va pieptul meu, fioros sufla-va vijelia peste munţi: şi aşa se va linişti.

Aidoma unei vijelii se avântă fericirea şi libertatea mea! Dar vreau ca vrăjmaşii mei să-şi închipuie că duhul răului e acela ce bântuie pe deasupra capetelor lor.

Da, şi voi prieteni, cuprinşi veţi fi de groază în faţa sălbaticii mele înţelepciuni; şi poate veţi fugi din faţa ei întocmai ca şi vrăjmaşii mei.

Vai! de ce nu pot să vă chem iar cu fluieraşe ciobăneşti!... Iar leoaica mea de înţelepciune să înveţe a roşi cu drăgălăşie!

Am învăţat atâtea lucruri laolaltă!

Sălbatica mea înţelepciune a fost zămislită pe munţii singuratici; pe pietrele aspre născutu-şi-a pe cel mai tânăr dintre pruncii ei.

Acum vechea mea înţelepciune sălbatică, în nebunia ei, străbate pustiul sterp în căutarea straturilor moi.

Pe covorul moale al inimilor voastre, amicii mei! pe dragostea voastră i-ar plăcea să-şi sprijine tot ce are mai scump!...

Aşa grăit-a Zarathustra.

2. PE INSULELE PREAFERICITE

Smochinele cad din pomi, sunt bune şi gustoase, şi în timp ce cad, pojghiţa lor roşie se sfâşie. Eu sunt un vânt dinspre miazănoapte pentru smochinele coapte.

Astfel, aidoma smochinelor, cad învăţăturile acestea pentru voi, prietenii mei, luaţi-le mireasma şi carnea lor aleasă! În preajma noastră e toamnă, cerul limpede şi e după-amiaza zilei.

Vedeţi ce belşug e în preajma noastră! Şi ce-i mai frumos în ceea ce e de prisos, decât să priveşti în afară, pe mările îndepărtate.

Odinioară, când priveai pe întinsul larg al mărilor îndepărtate, se spunea Dumnezeu: dar acum v-am învățat să spuneți Supraom.

Dumnezeu e o închipuire: ci eu vreau ca închipuirea voastră să nu meargă mai departe de voința voastră creatoare.

Știți să făuriți un Dumnezeu? Nu-mi mai vorbiți deci de toți zeii!... Totuși ați putea făuri Supraomul.

Acesta nu va fi poate dintre voi, fraților! Dar ați putea să vă preschimbați în strămoși ai Supraomului: aceasta fie cea mai bună credință a voastră!...

Dumnezeu e o închipuire – ci vreau ca închipuirea voastră să fie mărginită la ceea ce se poate închipui.

Ați putea imagina un Dumnezeu? Dar însemneze aceasta pentru voi voința adevărului, ca totul să fie preschimbat în ceea ce se poate închipui, vedea și simți.

Însă ceea ce numiți lume, trebuie dintru-ntâi de voi făurit să fie: judecată, închipuire, voință, dragostea voastră trebuie să ajungă lumea voastră însăși. Într-adevăr spre fericirea voastră ar fi să căutați conștiința.

Căci oare cum ați îndura viața fără această speranță, voi care căutați conștiința? N-ar trebui să fiți încăpățânați nici în ceea ce nu se poate înțelege, nici ceea ce nu se poate judeca.

Ci vreau să vă deschid în întregime inima, prieteni, dacă ar exista zei, cum aș putea suferi să nu fiu deloc zeu! Deci nu sunt zei.

Adevăr grăiesc vouă, că am tras această concluzie, iar acum mă târăște ea pe mine.

Dumnezeu e o închipuire: cine dar ar înghiți, fără să moară din această pricină, toate chinurile acestei închipuire? Vrei să iei credința creatorului și vulturului zborul său în nemărginire?

Dumnezeu e o credință care zdrobește tot ce este drept, care face să se răstoarne tot ce stă în picioare. Cum? Timpul n-ar mai ființa și tot ceea ce e pieritor ar fi minciună?

Gândurile acestea nu-s decât vârtejul și ameteala oseminteloor omenești de care stomacul se îngrețoșează; într-adevăr asemenea închipuiri zăpăcesc.

Numesc rău şi neomenesc învăţământul despre o făptură unică şi absolută, nedespărţite, îndestulătoare şi neclintită.

Tot ceea ce e nepieritoare nu-i decât simbol! iar poeţii mint prea mult.

Ci cele mai bune parabole trebuie să grăiască de vremi şi viitor: ele trebuie să fie o laudă şi ojustificare a tot ce e pieritor.

A crea – e marea dezlegare a durerii şi uşurarea vieţii. Dar pentru ca să se nască Creatorul, trebuie multe dureri şi prefaceri.

Da, trebuie să fie în viaţa voastră multe morţi amare, o făurători! Aşa veţi fi apărătorii şi călăuzele a tot ceea ce e pieritor.

Pentru ca însuşi creatorul să fie copilul ce renaşte, trebuie să aibă voinţa celei ce naşte întru dureri.

Adevăr grăiesc vouă, urmatu-mi-am calea printre sute de suflete, sute de leagăne şi sute de dureri de naştere. Uneori plecat-am: cunoşteam ceasurile de apoi ce zdrobesc inimile.

Ci astfel vrea voinţa mea făuritoare, destinul meu. Sau mai bine, ca să grăim pe faţă: destinul acesta îl vrea voinţa mea.

Toate simţurile mele suferă în mine şi sunt robite; ci voinţa mea ajunge pururea liberatoare şi purtătoare de bucurie.

„A voi" eliberează, şi este adevărata învăţătură despre voinţă şi libertate – astfel vă învăţă Zarathustra.

Să nu mai vrei, să nu mai preţuieşti, şi să nu mai făureşti! fie ca această mare oboseală să rămână pururea departe de mine.

În căutarea conştiinţei încă nu e decât bucuria voinţei, bucuria de a însămânţa şi de a ajunge ceea ce simt în mine; şi dacă nevinovăţie este în conştiinţa mea, e pentru că în ea există voinţa de a însămânţa.

Voinţa aceasta m-a împins departe de Dumnezeu şi de zei; ce ar mai fi fost de creat dacă zeii ar fi fiinţat?

Ci arzătoarea mea voinţă de a făuri mă împinge necontenit spre oameni: aşa este împins ciocanul înspre piatră.

Vai, oamenilor, o statuie moţăie pentru mine în piatra statuii statuilor mele! Vai! de ce trebuie oare să doarmă ea în piatra cea mai uricioasă şi cea mai aspră!...

Acum ciocanul loveşte cu cruzime în pereţii acestei temniţi. Piatra se fărâmiţează: ce-mi pasă mie?

Vreau să termin această statuie: căci o umbră m-a vizitat – cel mai tăcut şi mai uşor lucru venit-a lângă mine!...

Frumuseţea Supraomului m-a vizitat ca o nălucă! Vai, fraţilor!... Ce-mi pasă de Zei!...

Aşa grăit-a Zarathustra.

3. DESPRE CEI MILOŞI

Cum i s-a întâmplat lucrul acesta, prieteni; vorbe batjocoritoare au ajuns în auzul urechilor prietenului vostru: „Vedeţi-l deci pe Zarathustra! nu trece el prin mijlocul nostru ca şi cum am fi nişte dobitoace?"

Dar mai bine ar fi să spună: „acel ce caută conştiinţa trece prin mijlocul oamenilor cum ar trece printre dobitoace".

Ci acela care caută conştiinţa, numeşte pe om, dobitocul cu obrajii roşii.

Pentru ce i s-a dat acest nume? Oare nu pentru că s-a ruşinat adesea?

O, prietenii mei! aşa grăieşte căutătorul de conştiinţe: ruşine, ruşine, ruşine asta e povestea omului!...

Şi pentru asta omul cel nobil îşi impune să nu smerească pe ceilalţi oameni: îşi impune ruşinea tuturor celor ce suferă.

Într-adevăr nu iubesc pe cei miloşi, ce caută plăcere în mila lor: sunt prea despuiaţi de pudoare.

Dacă trebuie să fiu milos, cel puţin nu vreau să se spună că sunt astfel, şi când sunt să fie cel puţin la distanţă.

Îmi place să-mi învălui faţa şi să mă fac nevăzut mai înainte de a fi recunoscut. faceţi tot aşa, amicii mei.

Poartă-mă destinul pururea pe drumul celor care, ca şi voi, nu suferă; şi a acelora cu care pot împărtăşi nădejdi, cina şi mierea!

Adevăr grăiesc vouă, făptuit-am aceasta şi cealaltă celor ce sufăr: ci pururi mi s-a părut că este mai bine când învăţ să mă bucur mai bine.

De când sunt oamenii, prea puţin s-a bucurat omul. Numai faptul acesta, fraţilor, e păcatul nostru strămoşesc.

Şi când învăţăm să ne bucurăm mai bine, numai atunci ne

dezvăţăm mai bine de a face rău altora şi scorni dureri. De aceea îmi spăl mâinile, când ele au ajutat celui ce suferă. Iată pentru ce-mi şterg şi sufletul.

Căci mi-a fost ruşine de ruşinea lui, de ceea ce am văzut că suferea cel suferind; şi când i-am venit în ajutor, straşnic i-am rănit mândria.

Obligaţiile mari nu ne fac recunoscători, ci răzbunători, şi dacă nu se uită mica facere de bine, sfârşeşte prin a ajunge un vierme rozător.

„Nu primiţi decât cu luare-aminte! Deosebiţi-vă luând"! Acest sfat îl dau celor care n-au nimic de dat.

Ci eu sunt unul dintre aceia care dau; îmi place să dau, ca prieten, prietenilor. Totuşi străinii şi săracii culeagă ei înşişi fructul copacului meu: e ceva mai puţin umilitor pentru dânşii.

Dar ar trebui suprimaţi cu totul cerşetorii! Într-adevăr unul se supără că dă, iar altul că nu i se dă.

Sunt şi păcătoşi şi conştiinţe rele! Credeţi-mă, prieteni, remuşcările împing la remuşcare.

Dar ceea ce e şi mai rău, sunt gândurile josnice. Într-adevăr, mai bine să faci rău, decât să cugeţi josnicii.

Spuneţi, drept este: „Bucuria micilor răutăţi ne cruţă uneori de fapta cea rea". Dar nu trebuie să vrei a face astfel de economii.

Fapta cea rea e ca un buboi; ea roade şi întărâtă şi face erupţii – vorbeşte deschis.

„Iată, eu sunt bolnav", aşa grăieşte fapta rea; asta este sinceritatea.

Ci josnica gândire e aidoma cu ciuperca; ea se desprinde şi se tăinuieşte şi nu vrea să fie nicăierea – până ce tot trupul este ros şi ofilit de ciupercile mici.

Totuşi strecor cuvântul acesta în auzul celui stăpânit de diavol: „Mai bine este să crească mare diavolul tău! Şi pentru tine fiinţează o cale a măririi!"...

Vai, fraţilor! Ceva de prisos se ştie despre fiecare; şi unele vizibile sunt pentru noi, dar încă nu-i motiv ca să putem străbate acest „ce" ştiut.

E greu să trăieşti cu oamenii laolaltă, pentru că e atât de anevoios să taci.

Şi nu din pricina celui ce ne este cât mai potrivnic, ci din a celui de care nu ne sinchisim întru nimic.

Cu toate acestea, dacă ai un prieten ce suferă, fii un refugiu pentru suferinţa lui – dar fii întrucâtva şi pat aspru, nu pat de luptă: numai aşa vei fi lui cel mai folositor.

Şi dacă un prieten îţi pricinuieşte rău, spune-i aşa: „Îţi iert ceea ce mi-ai făcut – dar de ţi-ai făcut-o ţie însuţi – cum aş putea ierta lucrul acesta?"

Aşa glăsuieşte orice dragoste mare: preamăreşte iertarea şi mila.

Trebuie să-ţi stăpâneşti inima: căci dacă o laşi să plece vai! ce repede îţi pierzi capul!

Vai! unde s-au săvârşit pe pământ mai multe nebunii decât printre cei milostivi, şi cine făptuia mai mult rău pe pământ decât nebunia milostivilor!...

Nenorocire tuturor acelora ce iubesc, fără să aibă o înălţime, care să fie mai presus de mila lor!...

Astfel grăitu-mi-a într-o zi diavolul: „Şi Dumnezeu îşi are iadul său: e dragostea lui de oameni."

Şi în urmă auzitu-l-am spunând aceste vorbe: „Dumnezeu e mort; numai mila lui de oameni l-a ucis."

Feriţi-vă deci de milă: ea va grămădi asupra omului un nor greoi!... Într-adevăr cunosc semnele vremii.

Ţineţi minte şi vorba asta! orice dragoste puternică e mai presus de mila sa, căci ea vrea să făurească.

„Mă ofer pe mine însumi dragostei mele, *şi pe aproapele ca şi pe mine*", aşa grăiesc toţi creatorii.

Şi totuşi creatorii sunt aspri.

Aşa grăit-a Zarathustra.

4. DESPRE PREOŢI

Într-o zi Zarathustra spuse o parabolă ucenicilor săi şi astfel grăitu-le-a lor:

„Iată nişte preoţi: şi cu toate că-mi sunt vrăjmaşi, treceţi pe dinainte-le tăcuţi şi cu sabia în teacă?

Printre ei sunt şi eroi, mulţi dintre ei au suferit vrajnic: de aceea vor să facă şi pe alţii să sufere.

Ei sunt vrăjmaşi primejdioşi: nimic nu-i mai răzbunător decât smerenia lor. Şi se poate întâmpla ca cel ce-i atacă, să se murdărească pe sine însuşi.

Ci sângele meu înrudit este cu al lor.

Iar după ce trecură, Zarathustra fu cuprins de durere: după ce se zbătu apoi câtva timp cu durerea, începu să grăiască aşa:

– Preoţii aceştia îmi fac milă. Îmi sunt încă nesuferiţi, dar de când sunt printre oameni, aşa ceva e pentru mine cel mai neînsemnat lucru.

Totuşi sufăr şi am suferit cu ei împreună: prizonieri în ochii mei ei poartă semnul celor înfieraţi. Acel pe care-l numesc „Mântuitorul", înlănţuitu-i-a în lanţuri: în lanţurile valorilor false şi ale cuvintelor deşarte! Ah! de i-ar izbăvi cineva de izbăvitorul lor!...

Atunci când marea îi răsturna, crezut-au că vor da de vreo insulă, ci iată, era un monstru adormit!

Falsele valori şi cuvintele închipuite: iată pentru muritori cei mai primejdioşi monştri – vreme îndelungată ursita dormitează şi adastă în ei.

Dar în sfârşit ea s-a trezit, se apropie şi sfâşie pe aceia în care şi-a clădit locuinţi.

O! vedeţi numai locuinţele ce şi-au clădit preoţii aceştia!... Biserici numesc ei peşterile lor cu mirosuri trezite.

Vai! lumina asta mincinoasă şi aerul ăsta îmbâcsit!... Aci sufletul nu *poate* să se înalţe la propria lui înălţime.

Căci credinţa lor porunceşte aşa: „Urcaţi în genunchi treptele, voi păcătoşilor!"

Adevăr grăiesc vouă, că mai bine îmi place să văd o privire nerușinată, decât ochi zăpăciţi de ruşinea şi evlavia lor!

Cine făuritu-şi-a atari peşteri şi astfel de trepte ale pocăinţei? Nu era oare dintre acei ce voiau să se ascundă şi cărora ruşine le era de cerul curat?

Şi numai atunci când cerul curat oglindi-se-va prin bolţile crăpate, când iarba va contempla macii roşii ce cresc pe zidu-

rile ruinate, închina-voi iarăşi a mea inimă acestor locaşuri ale lui Dumnezeu.

Numit-au Dumnezeu ceea ce le stă potrivnic şi dureri le pricinuieşte: era mai mult meşteşug de eroi în slăvirea lor!

Ei cugetă să trăiască aidoma leşurilor; învăluitu-şi-au în negru hoiturile şi chiar în vorbirea lor este ceva din mirosul greu al camerelor lor mortuare.

Dar cel ce sălăşluieşte în preajma voastră, locuieşte în apropierea iazurilor negre de unde răzbeşte cântul dulcei melancolii; a boului bălţii.

Ar trebui să-mi cântaţi cântece mai bune, dacă voi învăţa să cred în Mântuitorul vostru: ar trebui ca izbăviţii lui să aibă o înfăţişare mai izbăvită!...

Aş vrea goi să-i văd, căci frumuseţea ar putea să predice căinţa. Dar cine ar putea fi convins de această întristare mascată!...

Adevăr grăiesc vouă, izbăvitorilor: ci astfel n-aţi ştiut să iubiţi Dumnezeul vostru decât prin aceea că – omeneşte – spânzuratu-l-aţi pe cruce! Vai! nici o ieşire a libertăţii nu aveţi! Adevăr grăiesc vouă, că nu pe covoarele conştiinţei păşiţi voi!

Duhul acestor izbăvitori făurit din lipsuri este, dar în fiece lipsă puseseră un ce din nebunia, din prăpastia lipsurilor lor, pe care apoi Dumnezeul lor numitu-l-au.

Duhul lor covârşit era milă şi când sufla şi răsufla de milă, pururi plutea la suprafaţă o mare nebunie.

Au alungat apoi turma în livezi, scoţând strigăte – ca şi cum n-ar fi fost decât o singură potecă ce ducea spre viitor!... Adevăr grăiesc vouă că păstorii aceştia, ei înşişi, încă făceau parte din turma de oi!...

Păstorii ăştia aveau spirite mici şi suflete încăpătoare, fraţilor! care ţări mici fost-au până astăzi sufletele cele mai încăpătoare?

Pe drumul ce păşeau ei, înscris-au semne însângerate, iar nebunia lor propovăduieşte că numai cu sânge se dovedeşte dreptatea.

Ci sângele cel mai rău martor al dreptăţii este; sângele otrăveşte cea mai curată învăţătură şi-o preface în nebunie şi ura inimilor.

Iar când trece cineva prin foc pentru învăţătura lui, ce dovedeşte cu asta?

Mai puternic adevăr este când ţâşneşte învăţătura din propria ei vâlvătaie.

Inima în fierbere şi mintea rece: când se găsesc laolaltă aceste două lucruri se naşte vârtejul căruia „Mântuitor" i se spune:

Adevăr grăiesc vouă, că fiinţat-au oameni mai mari şi mai de neam decât aceia pe care norodul îi numeşte mântuitori, vârtejurile astea drumeţe;

Trebuie să vă izbăviţi şi să vă dezrobiţi de oamenii mari, ca şi de acei care mântuitori au fost, dacă vreţi să găsiţi drumul libertăţii!...

Nicicând n-a fiinţat până acum Supraom! Goi văzutu-i-am pe amândoi, – şi pe omul mare şi pe cel mic – se asemănau şi mai mult aşa, unul cu altul.

Adevăr grăiesc vouă, că găsit-am chiar prea mult omenesc în cel mai mare om!...

Aşa grăit-a Zarathustra.

5. DESPRE VIRTUOŞI

Cu lovituri de tunet şi cu focuri de artificii trebuie să grăieşti slabilor de înger şi adormiţilor.

Ci glasul frumuseţii vorbeşte încet: el nu se furişează decât în sufletele cele mai preaînălţate.

Domol prins-a astăzi să răsune şi să râdă pavăza mea: era fiorul şi râsul sfinţit al frumuseţii!

De voi, virtuoşilor, râdea astăzi frumuseţea mea! Şi aşa îmi venea în auz glasul ei: „vor şi ei să fie răsplătiţi!"

Voiţi însă să fiţi şi plătiţi, virtuoşilor! Voiţi să fiţi răsplătiţi de virtutea voastră, să nu aveţi cerul în locul pământului şi veşnicia în locul zilei de azi?

Şi acum îmi purtaţi sâmbetele pentru cele ce propovăduiesc, pentru că nu-i nici plătitor nici contabil? Şi adevărul vă spun vouă, nu propovăduiesc că virtutea ar fi propria ei răsplată.

Vai! asta e mâhnirea mea: cu viclenie amestecatu-s-a în fondul lucrurilor răsplata şi pedeapsa, ba chiar în adâncul sufletelor voastre, o, virtuoşilor!

Ci asemenea colţilor mistreţului cuvântul meu sfâşia-va în adâncul sufletelor voastre; vreau să fiu pentru voi un brăzdar.

Ivească-se la lumină toate tainele sufletului; şi când veţi fi lungiţi la soare despuiaţi şi zdrobiţi, minciuna voastră fi-va şi ea despărţită de adevăr.

Căci acesta-i adevărul vostru; sunteţi prea curaţi pentru murdăria acestor cuvinte: răzbunare, pedeapsă, răsplată, pagubă.

Iubiţi virtutea cum îşi iubeşte mama copilul; dar auzitu-s-a vreodată că o mamă a vrut să fie răsplătită pentru dragostea ei?

Virtutea e „eul" vostru cel mai scump. Simţiţi în voi dorinţa inelului: să se înfrângă pe sine însuşi, de aceea se rătăceşte şi se învârteşte fiece inel!

Şi toată opera virtuţii voastre e aidoma unei stele ce se stinge: pururi călătoreşte lumina ei încă în pribegie străbătându-şi calea ei stelară dar când nu va mai fi în mers?

Astfel lumina virtuţii voastre încă e în cale, chiar când opera s-a săvârşit. Uitată şi moartă fie deci opera: raza ei de lumină vieţuieşte încă şi pribegeşte.

Fie ca virtutea voastră să fie la fel cu „eul" vostru şi nu un ce străin, o piele ori un înveliş: iată adevărul fondului sufletesc, o virtuoşilor!...

Dar mai sunt unii pentru care virtutea se cheamă o zvârcolire sub lovitura biciului; şi voi prea aţi ascultat ţipetele acestora.

Ci sunt alţii ce numesc virtute, lenevia desfrâului lor, şi când se va revărsa odată ura şi pizma peste mădulare, se va trezi „dreptatea" frecându-şi ochii somnoroşi.

Şi alţii atraşi înspre tot ce-i în jos: îi atrag diavolii lor. Ci cu cât se afundă, cu atât li-i mai strălucitor ochiul şi cu atât mai mult îşi poftesc lacomi Dumnezeul lor!

Vai! strigătul acelora ajunge la urechile voastre, virtuoşilor; ţipătul celor ce spun: „Tot ceea ce nu-s, e pentru mine Dumnezeu şi virtute!"

Ci mai sunt alţii care înaintează anevoie şi scârţâind ca nişte căruţe încărcate cu pietroaie, ce se scoboară la vale: vorbesc mult de vrednicie şi virtute şi frâul acesta al lor ei îl numesc virtute!

Şi mai sunt alţii, care aidoma ceasornicelor de perete, pe care le întorci la vreme, îşi bat tic-tacul şi vor ca acest tic-tac să fie numit virtute!

Adevăr grăiesc vouă, că ăştia mă fac să râd de dânşii: pretutindeni unde întâlnesc atari pendule, le voi întoarce maşinăria cu ironia mea, şi vor trebui neapărat să înceapă a bâzâi.

Iar alţii sunt mândri de-o părticică de dreptate, şi din pricina acestei părticele, defăimează totul cu gândul lor nelegiuit aşa că lumea se îneacă în nedreptatea lor.

Vai! ce greaţă mi-i de dânşii, când îi aud rostind cuvântul virtute!... Şi când spun „sunt om drept", ceea ce sună pururi ca şi spusa: „M-am răzbunat!"

Ei vor să zgârie ochii vrăjmaşilor cu virtutea lor, şi nu se înalţă decât spre a coborî pe alţii.

Iar alţii sunt aceia ce se târăsc în mocirla lor, şi care, aruncaţi printre măceşi, prind a zice: „Virtute înseamnă să stai liniştit în cloacă.

Nu muşcăm pe nimeni şi ne ferim de cel ce vrea să muşte: şi din toate cele suntem de părere să ni se dea."

Ci mai sunt şi de aceia cărora le plac aparenţele şi care cugetă: virtutea e un fel de gest.

Genunchii lor sunt pururea încovoiaţi şi mâinile li se împreună întru lauda virtuţii, dar inima lor nu ştie nimic de asta.

Şi iarăşi mai sunt şi alţii care cred că e virtuos să zici „virtutea e necesară" – dar temeinic, ei nu cred decât într-un singur lucru: că poliţia e necesară.

Şi unii care nu pot să vadă ceea ce este înălţat în om, vorbesc despre virtute – când ei văd prea deaproape josnicia omului: astfel privirea lor cea rea, virtute o numesc ei.

Unii vor să fie cu moralul întărit şi reînălţat – şi asta spun că e virtute iar alţii vor să fie prăbuşiţi – şi asta o numesc ei virtute.

Şi aproape tot aşa cred toţi că au o parte oarecare de virtute; şi toţi vor cel puţin să se creadă cunoscători ai „binelui" şi „răului".

Ci Zarathustra n-a venit să spună tuturor mincinoşilor şi smintiţilor ăstora: „Ce ştiţi *voi* despre virtute? Ce *puteţi* voi şti despre virtute?"

Din pricina voastră venit-a el, prieteni, ca să vă scârbiți de vechile cuvinte ce le-ați învățat de la mincinoși și smintiți.

Pentru ca să vă obosiți cu cuvintele „răsplată", „despăgubire", „pedeapsă", „răzbunare în dreptate".

Pentru ca să vă obosiți a spune: „o faptă este bună pentru că dezinteresată este".

Vai, prieteni!... Fie ca „eul" *vostru* să fie în faptă, ceea ce e mama în copil: acesta fie-vă cuvântul virtuții *voastre*!

Într-adevăr v-am răpit o sută de cuvinte și cele mai scumpe jucării ale virtuții voastre, și acum mă bodogăniți cum bodogănesc copiii.

Se jucau în preajma mării, – și valul a venit, răspândindu-le jucăriile în adâncuri. Și iată-i că se pun pe plâns.

Ci același val trebuie să le aducă jucării noi și să răspândească înainte-le alte scoici înzorzonate.

Așa vor fi mângâiați; și ca dânșii, prieteni, veți avea mângâierile voastre și alte scoicării împestrițate.

Așa grăit-a Zarathustra.

6. DESPRE CANALIE

Viața e un izvor al bucuriei, dar pretutindeni unde vine să bea canalia, toate fântânile se otrăvesc:

Mă mândresc cu tot ce-i curat; ci nu pot vedea boturile ce se schimonosesc și setea oamenilor necurați.

Aruncatu-și-au privirea în puțul adânc, și acum zâmbetul lor scârbos se oglindește la suprafața apei.

Cu pofta lor neînfrântă otrăvit-au apa sfințită și numind bucurie necuratele lor visuri, ei au otrăvit chiar și vorbirea.

Flacăra se răzvrătește când își pun pe foc inima lor cea umedă; și spiritul însuși clocotește și fumegă când se apropie canalia de foc.

Fructul se preface în dulceag și răscopt în mâinile lor; privirea lor haihuie usucă arborele roditor.

Și nu unul dintre aceia ce s-au întors din calea vieții, întorsu-s-au numai din pricina canaliei: nu voia să-și împărtească nicidecum apa, flacăra și fructul cu canalia.

Şi nu numai unul fugit-a în pustie şi suferit-a acolo setea printre fiarele sălbatice, numai să nu stea lângă izvor, în tovărăşia necuraţilor conducători de cămile.

Şi iarăşi nu numai unul care sosit-a ca distrugător şi ca grindina pe lanurile de grâu – voia numai să pună piciorul pe grumazul canaliei, ca să-i frângă gâtul.

Şi nu numai aceasta mi-a fost cea mai anevoioasă înghiţitură, ci convingerea că viaţa însăşi are nevoie de vrăjmăşie, de moarte şi de crucea mucenicilor.

Ci într-o zi întrebatu-m-am, şi aproape mă înăbuşea întrebarea – cum? viaţa să aibă *trebuinţă* şi de canalie?

Trebuincioase sunt oare fântânile otrăvite, focurile puturoase, visurile murdărite şi viermii în pâinea vieţii?

Nu ura, ci dezgustul îmi sfâşie viaţa! Vai mi-am simţit ades spiritul obosit, găsind că şi canalia era şi ea rău-mirositoare!

Ci întorsu-le-am spatele stăpânitorilor, când văzui ce numesc ei azi a stăpâni: specula şi negocierea puterii, cu canalia!...

În sânul lor sălăşluit-am, străin de limba lor, şi cu urechile astupate, pentru ca grâul speculei şi negocierii lor după putere, străin să-mi rămână.

Şi ţinându-mi nasul am străbătut plin de descurajare, trecutul şi viitorul; adevăr grăiesc vouă, că trecutul şi viitorul miroase a norod de zmângălitori de hârtie!

Aidoma unui ciung ajuns surd, orb şi mut; astfel vieţuit-am vreme îndelungată, numai să nu trăiesc cu canalia puterii, condeiului şi bucuriei.

Cu greutate şi luare-aminte spiritul meu urcat-a treptele; pomenile bucuriei i-au fost mângâierea; viaţa orbului se scurgea sprijinită de toiagul lui.

Ce mi s-a întâmplat? Cum m-am izbăvit de dezgust? Cine mi-a reîntinerit ochii? Cum am zburat spre înălţimi unde canalia nu mai şade la fântână?

Dezgustul să-mi fi făurit oare aripi şi puteri ce presimţeau izvoarele? Adevăr grăiesc vouă, că trebuit-am să zbor mai sus, ca să găsesc iarăşi fântâna bucuriei!...

O!... am găsit-o, fraților! Aici, înălțimi țâșnește pentru mine fântâna bucuriei! Și e o viață unde nu se adapă canalia!

Tu țâșnești cu prea multă putere, izvor de bucurie! Și ades goleşti potirul voind să-l umpli!...

Ci încă trebuie să înveți să te apropii cu mai multă modestie: cu multă furie îți iese întru întâmpinare inima mea.

Inima, unde să se mistuie vara vieții mele, – această vară scurtă, caldă, melancolică și prea fericită – cât de mult dorește inima mea văratică răcoreala ta, izvor de bucurie.

Trecut-a șovăitoarea întristare a primăverii mele!... Trecut-a, răutate – fiorii mei de zăpadă în iunie!...

Devin văratic în întregime, pe de-a-ntregul după-amiază de vară! Vară aș vrea să fiu, o vară în culmile cele mai înalte, cu izvoare reci și o prea fericită liniște: veniți, prieteni, pentru ca liniștea aceasta să sporească în fericire!

Căci aceasta e mărirea și patria *noastră*: întru înălțimi este locuința noastră și-n ponoare sălășluiesc toți necuraților și setea celor necurați.

Aruncați-vă deci privirile în izvorul bucuriei, prieteni!... Cum s-ar turbura ea? Zâmbească-vă *lui* curățenia.

Ne vom clădi cuiburile în copacul viitorului; vulturii ne vor aduce hrana în ciocurile lor, nouă ăstora singuraticii! Adevăr grăiesc vouă că nu vor fi hrănile ce le pot împărtăși cei necurați! căci ei își vor închipui că sfâșie foc și-și vor arde botul!...

Adevăr grăiesc vouă, că aci nu pregătim deloc locuință pentru cei necurați. Fericirea noastră s-ar părea de gheață pentru trupurile și duhurile lor!...

Și nu voim să trăim mai presus ca dânșii, aidoma vânturilor puternice, vecinii vulturilor, învecinați zăpezilor, megieșii soarelui: așa viețuiesc vânturile puternice.

Și asemenea vântului, voi sufla într-o zi printre ei, duhului lor îi voi tăia răsuflarea cu spiritul meu: așa o voiește viitorul meu.

Adevăr grăiesc vouă, că Zarathustra e un vânt puternic pentru toate înfundăturile joase; el dă sfatul acesta vrăjmașilor săi și tuturor acelora care scuipă.

„Feriți-vă de a scuipa împotriva vântului!“

Așa grăit-a Zarathustra.

7. DESPRE PĂIANJEN

Cată şi vezi, uite vizuina păianjenului! Vrei să vezi însuşi păianjenul? Aici atârnă pânza ce-a ţesut-o el: atinge-o ca să prindă a se mişca.

Vine fără să aştepte rugăminte, iată-l; fii binevenit păianjene! Semnul de pe spinarea ta e în trei colţuri şi negru; şi mai ştiu şi ce se petrece în sufletul tău.

Răzbunarea sălăşluieşte în el: pretutindeni unde sunt muşte, se formează o pojghiţă neagră. otrava răzbunării tale îţi răsuceşte sufletul!

Astfel în pilde vă grăiesc vouă, celor ce zăpăciţi sufletele, propovăduitori ai *legalităţii*; sunteţi pentru mine păianjeni lacomi de răzbunări tainice!

Dar sfârşi-voi prin a da la iveală tainiţele voastre: de aceea în faţă vă râd, cu râsul meu din înălţimi!

De aceea sfâşii pânza voastră, pentru ca mânia să vă facă să ieşiţi din peştera minciunii şi ca răzbunarea să ţâşnească dindărătul cuvintelor voastre de „dreptate".

Căci trebuie ca *omul să fie izbăvit de răzbunare*: acesta e pentru mine punctul ce duce spre cele mai înalte speranţe. E un curcubeu după vijelii îndelungate.

Cu toate acestea altceva vor păianjenii negri.

„E tocmai ceea ce noi numim dreptate, atunci când lumea plină este de vijeliile răzbunării noastre" -- aşa îşi grăiesc ei în de ei, păianjenii negri.

„Voim să ne îndeplinim răzbunarea asupra tuturor acelor ce nu-s de măsura noastră şi să-i batjocorim" -- aşa se jură în inimile lor păianjenii negri.

Şi mai spun încă „Voinţa egalităţii – astfel numi-vom de aci înainte virtutea şi voim să ridicăm strigătele noastre împotriva a tot ce e puternic!"

Preoţi ai egalităţii, tiranica nebunie a neputinţei voastre reclamă cu strigăte puternice „egalitatea": cea mai tainică lăcomie a tiranilor se tăinuieşte în dosul cuvintelor virtuţii!...

Mândrie deşartă înăsprită, invidie stăpânită, e poate deşarta mândrie şi pizma părinţilor voştri; din voi izvorăsc flăcările acestea şi aceste nebunii ale răzbunării.

Ceea ce a făcut tatăl, proclamă fiul; şi ades am găsit destăinuită taina tatălui, de fiul său.

Ei se aseamănă celor înflăcăraţi; cu toate acestea nu-i înflăcărează inima – ci răzbunarea. Şi dacă ajung să fie reci şi dibaci, nu spiritul ci pizma e ceea ce-i face să fie reci şi dibaci.

Invidia lor îi călăuzeşte şi pe potecile cugetătorilor şi acesta este semnul pizmei lor – ei merg totdeauna prea departe: într-adevăr oboseala lor sfârşeşte prin a adormi în zăpadă.

Fiecare tânguială a lor are accente de răzbunare şi orice laudă are aparenţa că vrea să facă rău; a putea să se dea drept judecători li se pare culmea fericirii.

Iată totuşi sfatul ce vi-l dau, prieteni, păziţi-vă de toţi aceia ale căror porniri de a pedepsi sunt aşa de puternice!...

E o sămânţă rea şi neam rău; au pe chipul lor trăsăturile călăului şi şoricarului.

Păziţi-vă de toţi aceia ce grăiesc prea mult de dreptatea lor! Într-adevăr numai mierea lipseşte sufletelor lor.

Ci ei însuşi se numesc: „bunii şi drepţii"; nu uitaţi că nu le lipseşte decât puterea, pentru ca să fie farisei.

Prieteni, nu vreau să fiu amestecat cu alţii mici, nu vreau să fiu confundat cu ei. Sunt dintre acei care propovăduiesc învăţătura mea despre viaţă, dar ăştia sunt totodată propovăduitorii egalităţii şi păianjenii noştri.

Ei vorbesc în favoarea vieţii, păianjenii ăştia veninoşi: cu toate că s-au chircit în tainiţele lor şi s-au îndepărtat de viaţă, căci astfel voiesc ei să facă rău.

Vor să facă rău celor care au acuma puterea, acestora mai obişnuită fiindu-le predica morţii.

Dacă ar fi astfel, păianjenii negri ar învăţa – pe dos– căci ei sunt cei care altădată ştiut-au să bârfească mai bine lumea şi să aprindă rugurile.

Cu aceşti propovăduitori ai egalităţii nu vreau să fiu amestecat şi confundat. Căci astfel îmi vorbeşte justiţia: „Oamenii nu-s deopotrivă".

Şi nici n-ar trebui să ajungă aici. Ce ar fi atunci dragostea mea de Supraom dacă aş grăi astfel?

Pe mii de punţi şi mii de căi trebuie să grăbească spre viitor, şi ar trebui să se interpună pururea între ei mai multe războaie şi nepotriviri: aşa mă face marea mea dragoste să glăsuiesc!

Trebuie să ajungă născocitori de statui şi de năluci prin vrăjmăşiile lor, şi, cu statuile şi nălucile lor se vor lupta între ei, în lupta cea mai mare!

Bun şi rău, bogat şi sărac, înalt şi neînsemnat şi toate denumirile valorilor: atâtea arme şi simboluri zornăitoare pentru ca să arate că viaţa trebuie să fie pururi mereu prea înălţată prin sine însăşi!

Viaţa vrea ea însăşi să se ridice în înălţimi cu proptele şi trepte: ea vrea să cerceteze cu de-amănuntul orizonturile îndepărtate şi să privească dincolo de frumuseţile prea fericite *pentru aceea* îi trebuiesc înălţimi!

Şi pentru că-i trebuiesc înălţimi, îi trebuiesc trepte şi împotrivire treptelor acestora, împotrivirea celor ce înalţă! Viaţa vrea să se înalţe şi, înălţându-se vrea să se preamărească pe sine însăşi.

Ci iată prieteni, vizuina păianjenului negru, aici se înalţă ruinele vechiului templu, – priviţi dar cu ochiul iluminat înlăuntrul lui!

Adevăr grăiesc vouă, că acel ce şi-a adunat odinioară gândurile într-o clădire de piatră ridicată spre înălţimi, cunoaşte taina vieţii ca cel mai înţelept dintre înţelepţi!

Trebuie ea în frumuseţe să fie încă luptă şi nepotrivire şi un război al puterii şi precăderii, ceea ce ne învaţă El în simbolul cel mai luminos.

Aci bolţile şi arcadele se zdrobesc dumnezeieşte în luptă: lumina şi umbra se războiesc într-o dumnezeiască sforţare.

Tot aşa e şi cu siguranţa şi frumuseţea noastră: să fim vrăjmaşi şi noi, prietenii mei! Să ne adunăm cu sfinţenie sforţările unii *împotriva* altora!...

Din nenorocire, iată că şi eu însumi fost-am muşcat de păianjenul negru, vechiul meu vrăjmaş! Cu siguranţă şi frumuseţea lui divină m-a muşcat de deget!...

„Pedepsită trebuie să fie dreptatea şi să se facă astfel, cugetat-a el, nu în zadar cânţi tu aci imnuri în cinstea vrăjmăşiei!"

Da, s-a răzbunat! Nenorocire, ea o să-mi rătăcească sufletul cu răzbunarea!...

Dar, pentru ca să nu mă întorc *deloc*, prieteni, legaţi-mă strașnic de stâlpul acesta!...

Mai bine îmi place să fiu stâlpnic sfânt, decât un vârtej de răzbunare!...

Într-adevăr Zarathustra nu este un vârtej ori o coloană de aburi ce cade din mare; şi dacă e dănţuitorul, nu-i un dănţuitor de tarantelă!...

Aşa grăit-a Zarathustra.

8. DESPRE ÎNŢELEPŢII VESTIŢI

Aţi slujit norodul şi superstiţia lui, voi toţi înţelepţii şi vestiţii! *n-aţi* slujit adevărul!... Şi tocmai de aceea fost-aţi cinstiţi cu slăvire.

Şi iarăşi pentru aceea necredinţa voastră a fost suferinţă, pentru că *era* o glumă şi un ocol spre popor. Aşa lăsa stăpânul pe robi în voia lor, petrecându-şi vremea cu zburdălnicia lor.

Dar cel urât de norod, ca lupul de câini, e spiritul liber, duşmanul ce pune piedici celor ce nu slăvesc şi nu înfricoşează pădurile.

A-l goni din vizuina sa – ceea ce pururi numit-a norodul „înţelesul dreptăţii" –: mereu asmute împotriva duhului liber câinii cei mai colţoşi.

Căci acolo e adevărul – pentru că şi norodul e acolo! Nenorocire! nenorocire! celui ce-l caută!... ceea ce s-a spus şi repetat în toate vremurile.

Voiţi să daţi dreptate norodului vostru în slăvirea lui: e ceea ce voi numiţi „voinţa adevărului" înţelepţi vestiţi!...

Şi inima voastră pururea spusu-şi-a „din popor" şi tot de aci poruncit-a şi vocea lui Dumnezeu.

Încăpăţânaţi şi vicleni, aidoma măgarului, v-aţi interpus totdeauna ca mijlocitori ai poporului.

Şi un oarecine puternic, care voia să întipărească în gustul norodului mersul greoi al carului său, înhămatu-şi-a înaintaş cailor săi un măgăruş, un învăţat vestit!

Şi acum, o! învăţaţi renumiţi, aş vrea să zvârliţi cât colo pielea voastră de leu: pielea pestriţă a fiarei şi hălăciuga de păr a cercetătorului şi cuceritorului!...

Vai! pentru ca să învăţ a crede în „veridicitatea" voastră, ar trebui să văd că mai întâi v-aţi zdrobit mult sărbătorita voastră voinţă.

Vrednic de credinţă, astfel numesc pe acela ce merge în pustie, fără Dumnezeu, şi pe acela ce şi-a zdrobit inima sărbătorită.

În nisipul galben dogorât de arşiţa soarelui, i se întâmplă să privească cu pizmă spre insulele cu izvoare îmbelşugate unde sub frunzişul întunecos se odihneşte viaţa.

Dar setea nu-l convinge până într-acolo încât să fie la fel cu aceşti îmbuibaţi – căci acolo unde sunt oaze, sunt de asemenea şi chipuri cioplite.

Înfometată, năvalnică, singuratică, fără Dumnezeu; aşa cată să fie voinţa leului.

Liber de orice fericire de robi, dezrobit de zei şi închinăciuni, fără teamă şi înfricoşător, mare şi singuratic: aşa e voinţa celui drept.

În pustiuri vieţuit-a pururi vrednicii de credinţă şi adevăr, minţile libere, stăpânii pustiului; ci în oraşe sălăşluiesc învăţaţii cei vestiţi şi bine hrăniţi – vitele de jug.

Căci ei pururea trag, ca nişte măgari, la căruţa *poporului*!

Nu le port duşmănie nicidecum: dar rămân slugi şi făpturi înhămate, chiar dacă hamurile lor sunt strălucitoare de aurării.

Şi ades au fost ei slugi bune, vrednice de laudă. Căci aşa glăsuieşte virtutea: „Dacă trebuie să fii slugă, caută pe acela căruia serviciile tale îi sunt mai folositoare!"

Spiritul şi virtutea stăpânului tău trebuie să crească, fiindcă eşti tu în slujba lui: aşa te vei mări tu însuţi, cu duhul şi virtutea lui o dată!

Şi într-adevăr, învăţaţi vestiţi, slugile norodului, v-aţi mărit cu duhul şi virtutea poporului, iar poporul a crescut prin voi!... Spun aceasta întru cinstirea voastră!...

Dar voi rămâneți un ce al norodului chiar și în virtuțile voastre, norod în ochii celor slabi, norod ce nu știe ce este *spiritul!...*

Spiritul e viața ce taie viața însăși; prin propria lui suferință își sporește propria sa știință – o știați asta?

Și aceasta e fericirea spiritului: să fii uns în lacrimi, să fii sfințit ca jertfa jertfei, știți lucrul acesta?

Și miopia orbului, ca și șovăielile și dibuirile îi fac mărturia puterii soarelui către care a privit – știați asta?

Trebuie ca ceea ce caută conștiința, să învețe a *construi* cu munții! E puțin lucru ca spiritul să mute munții din loc – asta o știați?

Voi nu vedeți decât scânteile spiritului: dar nu știți ce nicovală e spiritul, și nu-i cunoașteți cruzimea amărăciunii!

Adevăr grăiesc vouă, că nu cunoașteți mândria spiritului!... ci voi ați îndura și mai puțin încă modestia spiritului, dacă ar voi să grăiască această modestie!

Și nicicând n-ați putut arunca spiritul vostru în vârtejurile de zăpadă: nu sunteți atât de fierbinți! Nu cunoașteți așadar nici farmecul răcorii sale.

Dar în toate pare că aveți o înfățișare de prea mare obișnuință cu spiritul; și ades ați făcut din înțelepciune un balamuc și azil pentru poeții răi.

Nu sunteți nici vulturi: de aceea n-ați învățat a găsi fericirea în groaza spiritului. Acela ce nu-i pasăre, nu trebuie să plutească deasupra prăpăstiilor.

Îmi păreți calzi: dar un curent de aer rece străbate în orice conștiință mai profundă. Înghețate sunt fântânile lăuntrice ale spiritului și plăcute pentru mâinile calde ale celor ce lucrează.

Iată-vă în fața mea, cinstiți și țapeni, cu șira spinării dârză, vestiți înțelepți! ... Nu sunteți împinși de un vânt puternic și o voință stăruitoare.

N-ați văzut nicicând o corabie trecând pe marea tremurătoare, rotunjită și umflată de furia vântului?

Asemenea corăbiei ce face spiritul să se cutremure așa trece înțelepciunea pe mare, sălbatica mea înțelepciune!

Dar, slugi ale poporului, vestiți înțelepți – cum ați putea să veniți cu mine?...

Așa grăit-a Zarathustra.

9. CÂNTECUL NOPȚII

Se înnoptează: iată se înalță mai presus glasul fântânilor țâşnitoare. Ci sufletul meu, e şi el o fântână țâşnitoare.

Se înnoptează: iată că se trezesc toate cântecele îndrăgostiților. Şi sufletul meu – el însuşi – e un cântec de îndrăgostiți.

E în mine ceva nepotolit şi de nepotolit care vrea să-şi înalțe glasul. În mine e o dorință de dragoste ce grăieşte: e însuşi graiul dragostei.

Eu sunt lumină: Ah! dacă aş fi noapte! Ci aceasta e singurătate mea: să fiu învăluit în lumină.

Vai! de ce nu sunt umbră şi beznă!...

Cum mi-aş potoli setea la țâțele luminii!...

Şi pe voi înşivă, v-aş binecuvânta, steluțe scânteietoare, viermi lucitori ai cerului! şi m-aş bucura de lumina ce mi-ați da-o.

Ci viețuiesc din propria mea lumină, înghit în mine însumi flăcările ce țâşnesc din lăuntrul meu.

Nu cunosc bucuria celor ce iau; şi ades visat-am că a fura e o plăcere mult mai mare decât a lua.

Sărăcia mea e, pentru că mâna mea nu-şi mai găseşte răgaz niciodată să tot dăruiască; invidia mea să vadă ochi plini de adăstare şi nopți luminate de dorință.

O nemernicie a tuturor celor ce dăruiesc! Întunecime a soarelui meu!... Dorință a dorințelor! Foame sfâşietoare a sațului!...

Ei au ce le dau: dar mai sunt eu oare încă în atingere cu sufletele lor? E o prăpastie între a da şi a lua; şi cea mai mică prăpastie e cea mai cu anevoie de umplut.

O foame se naşte din frumusețea mea: aş vrea să fac rău celor pe care-i luminez; aş vrea să despoi pe cei pe care îi umplu de daruri – atât de foame mi-e de răutate.

Retrăgând mâna când o alta spre dânsa se întinde; şovăind ca o cascadă care în căderea ei tot mai şovăieşte: astfel mi-e sete de-a mea răutate.

Îndestularea mea astfel de răzbunări cugetă; atari răutăți se nasc din sihăstria mea.

Fericirea mea de a dărui a murit tot dăruind mereu, virtutea mea s-a istovit şi ea din pricina îndestulării sale!

Cel ce dăruieşte, păşeşte pururi către primejdia de a-şi pierde ruşinea; cel ce împarte mereu sfârşeşte împărţind întruna, prin a face bătături la mână şi la inimă.

Ochii mei nu iubesc mai mult, înlăcrimaţi de ruşinea celor ce cer; mâna mi-a devenit mai aspră pentru ca să simtă tremurul mâinilor pline.

Ce s-au făcut lacrimile ochilor şi puful inimii mele? O sihăstrie a tuturor celor ce dăruiesc! O tăcere a tuturor celor ce lucesc!

Mulţi sori gravitează în spaţiul deşert: lumina lor glăsuieşte la tot ceea ce întuneric este, numai pentru mine tac ele.

Vai! aşa e vrăjmăşia luminii pentru luminos! Fără de milă îşi urmează calea ei.

Nedrepţi în adâncul inimilor împotriva a tot ce e luminos, rece faţă de sori: astfel îşi urmează drumul lor toţi sorii.

Aidoma vijeliei, sorii zboară în lungul căii lor; aici e drumul lor. Îşi urmează voinţa lor neînduplecată; aceasta este răceala lor.

O! numai voi, făpturi întunecate şi de noapte ce făuriţi căldura prin lumină! O, numai voi sunteţi aceia care beţi numai lapte întăritor din ţâţele luminii!...

Vai! gheaţa mă împresoară, mâna mea dogoreşte la atingeri îngheţate! Setea e în mine, o sete falsificată de setea voastră!...

Vai! se înnoptează!... de ce mi-a trebuit să fiu lumină!... şi sete de întunericuri şi sihăstrie!

Se înnoptează: iată că dorinţa ţâşneşte ca un izvor, dorinţa vrea să-şi înalţe glasul.

Se înnoptează: iată că glasul fântânilor ţâşnitoare se înalţă mai sus. Ci sufletul meu e şi el o fântână ţâşnitoare..

Se înnoptează: iată că se trezesc cânturile îndrăgostiţilor. Ci sufletul meu e şi el un cântec îndrăgostit.

Aşa cânta Zarathustra.

10. CÂNTECUL DANSULUI

Într-o seară Zarathustra străbătu pădurea cu învăţăceii lui; şi iată că umblând să caute o fântână ajunse la o pajişte verde, mărginită de copaci şi tufişuri tăcute: în ea dansau nişte fete

tinere. De îndată ce-i recunoscură pe Zarathustra încetară dansul, dar Zarathustra se apropie de dânsele cu multă prietenie, şi le spuse aceste cuvinte:

– Nu conteniţi dansurile voastre.

N-a venit printre voi nici un tulburător de petreceri, nici o piază rea, nici un vrăjmaş al fetelor tinere!

Sunt avocatul lui Dumnezeu în faţa diavolului; iar diavolul e duhul greutăţii. Cum aş fi vrăjmaşul uşoarei voastre graţii? vrăjmaşul dansului dumnezeiesc, ori al micuţelor picioare cu unghii delicate?

E drept că sunt o pădure scufundată în întuneric cu copaci mari posomorâţi, dar cine nu se teme de întunecimile mele, găsi-va sub chiparoşii mei poteci de trandafiri înfloriţi.

De asemeni vor mai găsi şi pe micul zeu drag tinerelor fete; el se odihneşte în tăcere şi cu ochii închişi lângă fântână.

Într-adevăr, a adormit, pierde-vară, ziua-nămiaza mare! Va fi voit să prindă prea mulţi fluturi?

Nu fiţi supărate pe mine, frumoase dănţuitoare, dacă îl îndreptez puţin pe amicul nostru zeu!... Va prinde poate să ţipe şi să plângă; ci el e gata să râdă, chiar când plânge!

Ci cu ochii plini de lacrimi cată să vă ceară un dans: iar eu însumi întovărăşi-voi jocul lui, cântându-i un cântec.

O nebunie de joc şi o satiră împotriva spiritului greutăţii, împotriva diavolului acesta prea înalt şi atotputernic, despre care ei spun că e „stăpânul lumii".

Şi iată cântecul ce-l cânta Zarathustra, în vreme ce Cupidon şi tinerele fete dănţuiau împreună.

Într-o zi ţi-am admirat ochii, o viaţă! Şi mi se părea că ei cad într-o prăpastie nepătrunsă!

Ci eu nu-s decât schimbător şi sălbatic şi femeie în toate; nu sunt o femeie virtuoasă.

Deşi pentru voi, oamenii sunt „nemărginită" sau „credincioasă", „veşnică", „misterioasă".

Ci voi, oamenii ăştia, pururi ne împrumutaţi propriile voastre virtuţi; vai!... virtuoşi ce sunteţi!...

Astfel râdea neruşinata, dar mă feresc pururea de dânsa şi de râsul ei, când vorbeşte de rău despre sine.

Şi cum vorbeau într-o zi, în intimitate, cu sălbatica mea înţelepciune, ea îmi spuse cu mânie „Tu vrei, tu doreşti, tu iubeşti viaţa, şi iată pentru ce ţi-o laud!"

Puţin a trebuit să nu-i dau un răspuns aspru şi să nu spun adevărul certăreţei; nu-i spun adevărul certăreţei; şi nu se răspunde niciodată mai cu asprime decât când spui „adevărurile" înţelepciunii tale.

Căci pe acest tărâm ne întâlnim tustrei. Din adâncul inimii nu iubesc decât viaţa – şi, într-adevăr, n-o iubesc niciodată decât când o urăsc!...

Dar când sunt mânat spre înţelepciune, şi adesea prea împins spre dânsa, şi asta pentru că-mi amintesc prea mult viaţa!...

Ea îşi are ochii ei, chiar şi râsul îşi are cârligul lui aurit; ce pot eu oare dacă se aseamănă amândouă atât de mult?

Şi cum într-o zi viaţa mă întreba: „Cine-i aşadar, înţelepciunea?" I-am răspuns de zor: „Vai, Da!... înţelepciunea!"

O râvneşti cu înflăcărare şi nu te poţi sătura de dânsa, cauţi s-o vezi de sub văluri, întinzi degetele spre dânsa printre ochiurile plasei tale.

E frumoasă? De unde ştiu eu!... Dar cei mai bătrâni crapi, încă muşcă din bucatele ei.

Ea e schimbătoare şi încăpăţânată; am văzut-o ades muşcându-şi buzele şi încâlcindu-şi părul în pieptenele ei.

Poate că-i rea şi vicleană, femeie în toate; dar când vorbeşte de rău de dânsa, atunci o ademeneştie mai mult".

Când grăit-am astfel vieţii, un zâmbet răutăcios se ivi pe buzele ei şi închise ochii „Despre cine vorbeşti? întrebă ea, poate de mine?

Şi chiar când ai avea dreptate – îţi vine să spui în faţă atari lucruri; Ci acum grăieşte-mi de propria ta înţelepciune!"

Vai!... ai deschis atunci ochii, o! viaţă prea iubită!... Şi mi se părea că recădeam în prăpastia fără fund.

Aşa cânta Zarathustra. Dar când se isprăvi dansul, tinerele plecară, şi el se întristă foarte:

„Soarele s-a ascuns de mult, grăi el într-un sfârşit; livada e umedă, o suflare proaspătă vine din pădure.

E un ce necunoscut în jurul meu, care-mi aruncă o privire gânditoare. Cum! mai trăieşti Zarathustra?

Pentru ce? La ce bun? De ce? Unde te duci? Unde? Cum? Nu-i oare o nebunie că mai trăieşti încă?

Vai! prieteni, e seara ce se întreabă astfel în mine. Iertaţi-mi mâhnirea!...

A venit seara: iertaţi-mă a sosit!... seara!..."

Aşa grăit-a Zarathustra.

11. CÂNTECUL MORMÂNTULUI

„Colo jos e insula mormintelor, insula tăcută, acolo sunt şi mormintele tinereţii mele. Acolo va să duc o cunună din nemuritoarele vieţii".

Hotărând aşa în inima mea, am străbătut marea. O, voi icoane şi năluciri ale tinereţii! O, priviri de dragoste, clipe dumnezeieşti! Ce repede v-aţi irosit: Azi mă gândesc la voi, cum aş cugta la morţii ce-i iubeam.

De la voi, morţii mei dragi, îmi vine o mireasmă dulce ce-mi uşurează inima şi face să-mi curgă lacrimile. Într-adevăr, ea zdrobeşte şi uşurează inima celui ce pluteşte singur.

Sunt pururea cel mai avut şi cel mai pizmuit, eu, sihastrul. Căci *v-am avut* şi mă aveţi încă: spuneţi-mi pentru cine căzut-au din pom aţari mere de aur?

Sunt purerea moştenitorul şi ogorul dragostei voastre, mă desfăşor în amintirea voastră într-o înflorire de virtuţi sălbatice şi multicolore, o, prea iubiţii mei!

Vai! eram făcuţi să sălăşluim laolaltă, minuni stranii şi fermecătoare; şi nu v-aţi apropiat de mine şi de dorinţa mea, ca nişte păsări sfioase – dar încrezătoare în acel care avea încredere!

Da, făuriţi pentru statornicie – ca şi mine – şi pentru gingaşa veşnicie: trebuie oare să vă denumesc acum după necredinţa voastră, o, priviri şi clipe dumnezeieşti, încă n-am învăţat să vă dau un alt nume.

Într-adevăr, fugarelor, ați murit prea curând pentru mine. Cu toate acestea nu mi-ați fugit și nu v-am fugit: nu suntem vinovați de necredință unii față de alții.

Ați fost gâtuite pentru ca să mă *ucideți*, păsări ale nădejdiilor mele! Da, către voi, prea iubitele mele, și-au îndreptat pururi răutatea săgețile ei pentru a-mi atinge inima!

Și a lovit bine! căci voi ați fost pururi ceea ce-mi era mai scump, avutul meu, stăpânirea mea: și *de aceea* trebuit-a să muriți de tinere și să pieriți de timpuriu!

Către ceea ce-am avut mai cu putință de rănit, s-a aruncat săgeata, spre voi; a căror piele e aidoma pufului, și mai mult încă – aidoma zâmbetului ce moare la o privire!...

Ci, vrăjmașilor mei astfel grăi-voi: ce înseamnă a ucide un om, pe lângă ceea ce mi-ați făcut voi?

Răul ce mi l-ați făcut e mult mai mare decât un omor; mi-ați hrăpit ceea ce nu se mai poate îndrepta, astfel vă grăiesc, vrăjmașii mei!...

N-ați ucis cumva vedeniile tinereții mele și cele mai scumpe minuni!... Mi-ați răpit tovarășii de joc, duhurile prea fericite!... În amintirea lor aduc această cunună și blestemul acesta.

Blestemul acesta împotriva voastră, vrăjmașii mei! Căci voi mi-ați scurtat veșnicia, cum se zdrobește o voce în noaptea înghețată! N-am făcut alta decât s-o întrezăresc ca o privire a unui ochi dumnezeiesc ca o sclipire!

Astfel grăitu-mi-a curăția mea într-o zi, la un timp potrivit: „Pentru mine toate făpturile trebuie să fie dumnezeiești".

Atunci m-ați năpădit cu năluci necurate, vai! unde a pierit acest ceas nimerit!...

„Toate zilele trebuie să fie sfințite pentru mine", așa mi-a grăit într-o zi înțelepciunea tinereții mele: într-adevăr, e cuvântul unei înțelepciuni vesele!

Ci atunci voi, vrăjmașii mei, mi-ați furat nopțile ca să le prefaceți în insomnii pline de chinuri. vai! unde a fugit deci această veselă înțelepciune?

Altădată ceream prevestiri fericite: atunci ați prilejuit să treacă în drumul meu o monstruoasă, o nenorocită de bufniță. Unde s-a refugiat atunci gingașa mea dorință?

Într-o zi am făcut mărturia să mă lepăd de orice dezgust, atunci ați prefăcut tot ce mă împresoară în buboaie scârboase. Vai! unde au fugit atunci dorințele mele cele mai nobile?

Ca un rob străbătut-am căile prea fericite, atunci aruncat-ați murdării în calea orbului, şi acum mă simt scârbit de cărarea orbului.

Şi când am făcut lucrul cel mai anevoios pentru mine am străbătut izbânzile repurtate asupra mea însumi: ați împins pe cei ce mă iubeau să strige că le făceam cel mai mare rău atunci.

Adevăr grăiesc vouă, că pururi ați lucrat, aşa mi-ați turnat fiere în cea mai bună miere a mea şi mi-ați otrăvit hărnicia celor mai bune albine ale mele.

Ați trimis pururi spre caritatea mea pe cei mai nesocotiți cerşetori: în preajma milei mele ați pus să alerge cei mai incurabili nerușinați. Aşa mi-ați jignit virtutea în credința ei.

Şi când ofeream ca jertfă tot ce aveam mai sfințit, cucernicia voastră se zorea să-i aducă cele mai grase jertfe: în aşa chip că revărsările grăsimii voastre înăbuşeau tot ce aveam mai sfințit.

Iar într-o zi voit-am să dănțuiesc cum nicicând nu dănțuisem încă: voii să dănțuiesc dincolo de toate cerurile. Atunci ați hrăpit de lângă mine pe cel mai drag cântăreț al meu.

Şi intonă cântul său cel mai fioros şi mai posomorât: vai! zbiera la urechile mele sunete ce se păreau că pornesc din cel mai mortuar cor!...

Cântăreț ucigaş, instrument al răutății, tu cel mai nevinovat! Eram gata pentru cel mai desăvârşit joc: atunci acordurile tale ucisu-mi-au extazul!...

Şi numai dănțuind pot spune simbolurile lucrurilor celor mai sublime – ci acum cel mai presus simbol al meu a rămas fără să-l poată întruchipa mădularele mele!...

Cea mai înaltă speranță a rămas închisă pentru mine, fără să fi putut descoperi taina. Şi toate vedeniile şi toate mângâierile tinereții mele murit-au!...

Cum am suferit aceasta, cum am preînălțat şi primit atari răni? Cum a înviat sufletul meu din aceste morminte?

Da! e ceva în mine, ceva ce nu poate fi rănit, un ce care nu poate fi înmormântat şi care face să sară stâncile: şi asta se numeşte

voința mea, care străbate tăcută și nemișcată nesfârșitul șir al anilor.

Ea vrea să umble cu umbletul ei, pe picioarele mele, vechea mea voință; rostul ei e aspru și nu poate fi rănit.

Eu nu sunt invulnerabil decât la călcâi: Trăiești pururea, egală ție, ție răbdătoarea mea voință! ai trecut totdeauna prin toate mormintele!

În tine mai dăinuie ceea ce nu s-a dezrobit în timpul tinereții mele, și plină de viață și tânără, te-ai așezat plină de nădejde, pe îngălbenitele ruine ale mormintelor.

Da, rămâi pentru mine nimicitoarea tuturor mormintelor: Salut ție, voința mea! Ci numai acolo unde sunt morminte, numai acolo e învierea. –

Așa grăit-a Zarathustra.

12. Despre victoria asupra sa însuși

Numiți "voința adevărului" ceea ce vă mână și vă face arzători, pe voi cei mai înțelepți printre înțelepți.

Voința de a-și închipui făptura: așa numesc eu voința voastră!

Voiți să fac *imaginabil* tot ce există: căci vă îndoiți cu o dreaptă neîncredere, că acesta e cu putință de închipuit.

Ci tot ce este, voiți să-l supuneți și să-l încovoiați voinței voastre. A-l face manierat și supus spiritului, ca oglinda în imaginea spiritului.

Așa e toată viața voastră, înțelepți printre înțelepți, e voința puterii – și când vorbiți de bine și de rău și de prețuirea valorilor.

Voiți să făuriți o lume, în fața căreia să puteți îngenunchea, asta vi-i dorința din urmă și ultima voastră beție.

Totuși cei săraci cu duhul, cărora le ziceți poporul, sunt asemenea fluviului pe care rătăcește barca fără încetare și mereu înainte, iar în barcă stau solemni și mascați, prețuitorii valorilor.

Ați aruncat voința și valorile voastre pe fluviul viitorului; o veche voință de putere îmi destăinuie ce crede norodul bun și rău.

Sunteți voi, o înțelepți printre înțelepți, acei care ați pus astfel de oaspeți în această barcă, voi i-ați împodobit cu podoabe și nume mărețe, voi și voința voastră stăpânitoare.

Acum fluviul duce înainte barca voastră: *trebuie* s-o ducă. Prea puţin importă că valul a sfărâmat spuma şi se împotriveşte cu mânie scoicii.

Nu fluviul e primejdia şi sfârşitul binelui şi răului vostru, o înţelepţi între înţelepţi: ci însăşi voinţa puterii, – voinţa vitală, – nesfârşită şi făuritoare.

Dar pentru ca să-mi înţelegeţi cuvântul binelui şi răului, vă voi spune cuvântul meu despre viaţă şi obiceiul despre tot ce este vieţuitor.

Am urmărit ceea ce este viu, l-am urmărit pe drumurile mari şi mici, pentru ca să-i cunosc obiceiurile.

Când amuţea viaţa, îi culegeam aspectele cu sute de feţişoare, pentru ca să-i prind privirea: şi ochiul său mi-a vorbit.

Dar pretutindeni unde am găsit tot ce e vieţuitor, am auzit cuvinte de supunere. Tot ce e vieţuitor, e supus.

Şi iată cel de-al doilea lucru: se porunceşte celui ce nu ştie să supună lui însuşi. E un obicei al celor ce trăiesc.

Iată ce am auzit în al treilea loc: a porunci e mai greu decât a se supune. Căci cel ce porunceşte, poartă şi povara tuturor celor ce se supun, şi câteodată această sarcină îl zdrobeşte.

În orice poruncă văzut-am o primejdie şi nu risc. Şi pururea când cel care este viu porunceşte, cel care vieţuieşte, îşi primejduieşte viaţa.

Şi când cel care vieţuieşte, îşi comandă sieşi, trebuie ca acel care-i este viu să-şi ispăşească autoritatea, să fie judecător, răzbunător şi victima propriilor sale legi.

De unde porneşte lucrul acesta, m-am întrebat, care hotărăşte la supunere pe cel viu, să poruncească şi să fie supus chiar poruncind?

Ascultaţi deci cuvintele mele, înţelepţi printre înţelepţi! Cercetaţi cu seriozitate dacă am pătruns în însăşi inima vieţii, până la rădăcinile izvoarelor sale!

Pretutindeni pe unde am găsit un ce vieţuitor, am găsit voinţa puterii; şi chiar în voinţa celui ce se supune am găsit voinţa de a fi stăpân.

Cel mai puternic stăpânească pe cel mai slab, aşa vrea voinţa lui, acea voinţă care vrea să fie stăpâna celui care încă mai slab este. Aici e singura bucurie de care nu vrea să se lipsească.

Şi cum cel mai mic se lasă în voia celui mai mare, căci cel mai mare vrea să se bucure de cel mai mic şi să-l stăpânească, astfel cel mare se părăseşte pe sine, riscându-şi viaţa pentru putere.

E părăsirea celui mai puternic: Ci îndrăzneală şi primejdie fie în ea, şi fie ca cea mai mare a lui bucurie viaţa.

Şi unde e jertfă şi serviciu făcut şi privire de dragoste, e şi voinţa de a fi stăpân pe drumurile întortocheate pe care se strecoară cel mai slab în fortăreaţă, şi până în inima celui mai puternic, – aşa fură el puterea.

Viaţa însăşi mi-a încredinţat această taină: iată, mi-a zis ea, iată ceea ce trebuie pururi să se *preamărească pe sine însuşi.*

„La drept vorbind numiţi aceasta voinţa de a făuri sau instinctul ţelului celui mai sublim, celui îndepărtat, celui mai multiplu: ci toate astea nu-s decât un singur lucru, o singură taină.

Mai bine să dispar decât să renunţ la acest unic lucru şi, într-adevăr grăiesc vouă, că unde este un scoborâş şi o cădere de frunză, acolo se jertfeşte viaţa pentru putere!

Trebuie să fie lupte, viitor, ţel şi latura ţelului: acela ce ghiceşte voinţa mea acela ghiceşte căile întortocheate pe care trebuie să umble!

Oricare ar fi lucrul ce trebuie să-l făuresc şi chipul în care trebuie să iubesc acest lucru, trebuie ca în curând să fiu potrivnicul dragostei mele, astfel vrea voinţa mea.

De asemenea şi tu, cel ce cauţi conştiinţa, nu eşti decât poteca şi urma voinţei mele: într-adevăr voinţa mea păşeşte pe urma voinţei tale de adevăr!

Desigur n-a întâlnit în cale adevărul cela ce grăieşte despre «voinţa vieţii», acea voinţă nu fiinţează.

Căci ceea ce nu e, nu poate voi; dar cum ar putea să mai dorească viaţa acela ce e în viaţă?

Viaţa nu este decât voinţa: Totuşi nu voinţa vieţii e ceea ce predic, ci voinţa puterii.

„Sunt multe lucruri pe care cel ce trăieşte le preţuieşte mai presus decât însăşi viaţa; ci în aceste aprecieri însăşi vorbeşte – voinţa puterii."

Iată învăţământul ce mi l-a dat într-o zi viaţa: şi cu această învăţătură, înţelepţi printre înţelepţi, dezleg enigma inimii noastre.

Adevăr grăiesc vouă: binele şi răul care ar fi nepieritoare – nu fiinţează! Trebuie ca binele şi răul din nou să se înalţe pururi prin ele însăşi.

Cu valorile şi cu cuvintele voastre despre bine şi rău, îndepliniţi puterea, voi preţuitori ai valorii: aceasta e tăinuita voastră dragoste, izbucnirea, tulburarea şi revărsarea sufletelor voastre.

Dar o putere mai straşnică creşte în valorile voastre, o izbândă asupra sa însuşi, care zdrobeşte ouăle şi cojile oului.

Ci acela care trebuie să fie făuritor în bine şi în rău, într-adevăr acela va începe prin a distruge şi a zdrobi valorile.

Astfel cea mai mare răutate face parte din cea mai mare blândeţe: dar această blândeţe este blândeţea creatorului.

Despre aceasta să vorbim, o înţelepţi printre înţelepţi, ori-cât ar costa lucrul acesta; căci e mult mai greu să taci, să ascunzi toate adevărurile ce au trecut în tăcere şi care ajung să fie veninoase.

Şi sfărâmat să fie tot ce poate fi zdrobit de adevărurile noastre! Sunt încă destule case de clădit!

Aşa grăit-a Zarathustra.

13. DESPRE OAMENII SUBLIMI

E o mare în mine, fundul ei este liniştit: cine ar ghici dar că el tăinuieşte morţii plăcuţi!...

De nepătruns e adâncimea mea, dar ea străluceşte de ghicitori şi hohote de râs.

Am văzut totdeauna un om sublim, un om solemn, un ispăşitor al spiritului: cum îşi mai râde spiritul meu de curăţenia lui!...

Cu pieptul înainte, aidoma celor ce răsuflă: omul sublim rămânea tăcut: împodobit cu groaznice adevăruri, prada lui de

vânătoare şi bogatele-i veşminte sfâşiate, avea cu nemiluita şi spini pe sine, dar nici un trandafir.

Încă n-a deprins râsul frumuseţii. Cu înfăţişarea posomorâtă, s-a înapoiat vânătorul acesta din pădurea conştiinţei.

S-a întors de la lupta cu fiarele sălbatice: ci înfăţişarea lui serioasă oglindeşte încă chipul fiarei sălbatice – un dobitoc nepreamărit!...

Sălăşluieşte acolo, ca un tigru ce vrea să facă o săritură; ci eu nu iubesc sufletele încordate ca al acestuia, *„reticenţele"* lor îmi displac.

Şi-mi spuneţi, prieteni, că „nu se cade să discuţi gusturile?" Ci toată viaţa e o luptă pentru gusturi şi culori!

Gustul e totodată greutatea, cumpăna şi cântăritorul; şi nenorocire oricărui însufleţit, care ar vrea să vieţuiască fără luptă, din pricina piedicilor, cumpenelor şi cântăritorilor!...

Dacă s-ar simţi ostenit de propria sa măreţie, omul acesta sublim, numai atunci ar începe frumuseţea lui, numai atunci aş vrea să-l gust, i-aş găsi un gust oarecare.

Şi asta n-ar fi decât atunci când s-ar întoarce de la sine însuşi, când ar sări peste umbra lui, şi, adevăr grăiesc vouă, asta ar fi soarele *lui*.

Multă vreme a stat la umbră, ispăşitorul spiritului şi-a văzut obrajii pălind; şi adăstarea mai să-l facă să piară de foame.

Încă mai e dispreţ în ochii lui şi dezgustul rătăceşte pe buzele sale. E drept că acum se odihneşte, ci odihna lui nu s-a întins încă la soare.

Ar trebui să facă cum face taurul iar fericirea lui ar trebui să simtă pământul şi nu dispreţul pământului.

Aş vrea să-l văd aidoma taurului alb, care suflă şi mugeşte în faţa căruţei: ci mugetul lui ar trebui să cânte imn de laudă a tot ce pământesc este!

Faţa lui este posomorâtă, umbra mâniei se joacă pe chipul său. Privirea îi este încă în umbră.

Fapta lui însăşi nu e decât o umbră răsfrântă asupră-i: mâna întunecă pe cel ce lucrează. N-a depăşit încă fapta.

Simt în el încă mult din şira spinării taurului: ci acum mi-ar plăcea să văd şi privirea îngerului.

De asemenea trebuie să-şi desobişnuiască voinţa de erou: vreau să fie un om înălţat şi nu un om sublim – numai eterul ar trebui să-l trezească, pe omul ăsta fără de voinţă!...

A învins monştrii, a ghicit ghicitorile: ci i-ar trebui să izbăvească şi dihăniile şi ghicitorile; i-ar trebui să-i prefacă în copii divini.

Conştiinţa lui n-a învăţat încă să zâmbească şi să fie lipsit de pizmă; valul de patimă încă nu s-a potolit în frumuseţea lui. Farmecul face parte din mărinimia celor cu gândirea înălţată.

Braţul petrecut pe deasupra capului – aşa vor să se odihnească eroii, aşa cată să-şi înalţe odihna lor.

Dar ceea ce e mai anevoios pentru erou, e *frumuseţea*. Ea este nepipăibilă pentru orice fire pornită.

Ceva mai mult, ceva mai puţin, e puţin lucru şi e mult, e chiar esenţialul.

A rămâne cu muşchii în nelucrare şi voinţa slăbită: e ceea ce-i mai greu pentru voi ăştia, oameni sublimi.

Când puterea se face îndurătoare, când se scoboară în văzul tuturor – numesc frumuseţe o atare îngăduinţă.

Nu pretind nimănui o frumuseţe, atât cât îţi cer ţie, ţie celui puternic: bunătatea ta să-ţi fie cea mai de apoi izbândă asupra ta însuţi.

Te cred capabil de toate răutăţile, de aceea vreau de la tine binele.

Adevăr grăiesc vouă că, am râs ades de neputincioşii ce se cred buni pentru că li-i laba cotonogită!

Trebuie să imiţi virtutea coloanei: mereu mai frumoasă şi mai delicată se face, pe măsură ce se ridică, tot mai rezistentă în interior.

Da, om sublim, într-o zi vei fi şi tu frumos şi te vei oglindi în oglinda propriei tale frumuseţi.

Atunci sufletul tău va fremăta de doruri dumnezeieşti; va fi slăvire în mândria voastră!...

Căci aceasta e taina sufletului: când eroul şi-a părăsit sufletul, atunci se apropie – prin vis – supraeroul.

Aşa grăit-a Zarathustra.

14. DESPRE ȚARA CIVILIZAȚIEI

Am zburat prea departe în viitor: un fior de groază m-a străbătut.

Și când m-am uitat în preajma mea, iată, văzut-am că timpul îmi era singurul contemporan.

Atunci m-am înapoiat, fugind îndărăt – și tot mai repede mergeam: și așa venit-am lângă voi, voi oamenii de azi, am venit în *Țara civilizației.*

Pentru întâia oară, privitu-v-am cu ochiul ce trebuia și cu doruri bune: adevăr grăiesc vouă că cu inima tânjitoare venit-am.

Și ce mi s-a întâmplat? Cu toată frica ce am avut-o a trebuit să prind a râde! Ochiul meu nicicând n-a zărit ceva mai înzorzonat!...

Și nu încetam să râd, în vreme ce piciorul îmi tremura și inima mea de așijderi îmi tremura și ea: „E oare aici arama tuturor oalelor cu vopsele?“ spusei eu.

Cu fața și mădularele zugrăvite în cincizeci de feluri: așa vă vedeam eu așezați spre marea mea uimire, voi oamenii de azi!...

Și cu cincizeci de oglinzi în jurul vostru, cincizeci de oglinzi ce măguleau și întruchipau jocul vostru de culori!

Adevăr vă grăiesc vouă, că nu puteați purta o mai bună mască decât propriul vostru obraz, oameni ai prezentului!... Cine v-ar putea deci *recunoaște*?

Zmângăliți cu semnele trecutului ce acopăr semne noi, așa v-ați ascuns îndestul de orice tălmăcitor!

Și de s-ar putea străbate cu privirea măruntaiele pe cine l-ați putea face să creadă că aveți măruntaie? Păreți dospiți din vopsele și bucăți de hârtii lipite laolaltă.

Toate vremurile și toate noroadele aruncă – alandala – o privire înspre voi: toate soiurile de veșminte, toate credințele voastre alandala printre aceste înfățișări ale voastre.

Cel ce-ar smulge vălurile voastre, zorzoanele prea încărcate, culorile și înfățișările voastre n-ar mai avea înaintea sa decât o sperietoare de vrăbii.

Adevăr grăiesc vouă, şi eu sunt o pasăre înspăimântată, care într-o zi oarecare v-a văzut goi şi fără de vopsea: şi am fugit când scheletul acesta a început să-mi facă semne de dragoste.

Ci mai degrab' aş primi să fiu salahor în iad şi la nălucile trecutului! Sălăşluitorii iadului au mai multă vlagă decât voi!

E pentru mine amărăciune lăuntrică să nu vă pot suferi nici goi, nici îmbrăcaţi, voi aceştia de astăzi!...

Tot ce-i neliniştitor în viitor şi tot ce-a înspăimântat cândva păsările rătăcite, insuflă într-adevăr mai multă siguranţă şi mai multă linişte decât „aievea" al vostru.

Căci astfel grăiţi voi: „Suntem în întregime făcuţi din realitate, fără credinţe şi superstiţii. Astfel vă împăunaţi fără să aveţi totuşi îngâmfarea!"...

Da, şi ce fel v-aţi putea crede, înzorzonaţii de voi! voi care sunteţi spoiala tuturor credinţelor de până acum.

Sunteţi mişcătoarele contradicţii ale credinţei înseşi, şi sfărâmătura tuturor gândurilor. Făpturi vremelnice, aşa vă numesc pe voi, „oamenii celor aievea!"

Toate veleaturile şi veacurile au clevetit unele împotriva altora în minţile voastre; şi visele şi trăncănelile tuturor veacurilor erau mai aevea decât mintea voastră deşteaptă!

Sterpi sunteţi! şi *de aceea* vă lipseşte credinţa. Ci acela ce trebuia să făurească, îşi avea pururea visele şi stelele lui – şi avea încredere în credinţa sa!

Sunteţi ca nişte uşi întredeschise unde aşteaptă groparii. Şi *acesta* e aievea al vostru: „Totul merită să se prăbuşească."

Ah! iată cum v-aţi înţepenit pe picioare în faţa mea, stârpituri, schelete vieţuinde!... Şi firește sunt şi printre voi unii care şi-au dat seamă de sine înşişi.

Ei spun: „Nu-mi va fi răpit Dumnezeu în timpul somnului? Într-adevăr, ar avea cu ce să facă o femeie!...

E ciudată sărăcia coastelor mele!" astfel grăit-au mulţi oameni de azi.

Da, mă faceţi să râd, voi oameni de astăzi!... şi mai ales când vă miraţi de voi înşivă!...

Nenorocire mie, dacă n-aş putea râde de mirarea voastră şi dac-ar trebui să înghit toată scârboşenia de pe blidurile voastre!...

Ci eu vă iau uşurel, fiindcă port cu mine *lucruri grele*!; ce-mi pasă dacă muştele se pun pe povara mea!...

Adevăr grăiesc vouă, că povara mea nu e mai grea! Şi nu din partea voastră, contemporani ai mei, îmi vine marea oboseală.

Vai! unde ar trebui să mă înalţ cu dorinţa mea. Privesc din înălţimea tuturor piscurilor, doar voi găsi niscai patrii şi tărâmuri natale.

Dar n-am găsit nicăierea şi sunt rătăcitor prin toate târgurile, şi la fiece uşă sunt mereu pe ducă.

Oamenii de astăzi către care era împinsă mai adineauri inima mea, sunt acum pentru mine nişte străini ce-mi pricinuiseră râsul; sunt izgonit din orice patrie şi pământ natal.

Nu mai iubesc dar, decât *ţara copiilor mei*, ţara necunoscută de peste mările îndepărtate: ţara aceasta trebuie să o caute fără încetare corabia mea.

Vreau să-mi răscumpăr faţă de copiii mei, păcatul că sunt fiul părinţilor mei: vreau să răscumpăr cu întreg viitorul, prezentul acesta!...

Aşa grăit-a Zarathustra.

15. DESPRE CONŞTIINŢA NEPRIHĂNITĂ

Pe când răsărise ieri luna, mi s-a părut că ea vrea să mai dea naştere încă unui soare, într-atât de greoaie şi plină de vise se ivise la orizont.

Dar ea mintea cu sarcina ei, ci mai curând aş crede în bărbatul din lună decât în femeie.

E drept că şi această lunatică e întrucâtva, ea însăşi bărbat. Într-adevăr, ea trece pe deasupra acoperişurilor cu o rea conştiinţă. Căci e plin de pofte şi gelozii călugărul ăsta din lună, el poftește pământul şi toate bucuriile celor ce iubesc.

Nu, nu mi-e drag motanul acesta vagabond; mă scârbesc toţi acei ce spionează la ferestre întredeschise.

Cucernic şi tăcut, se strecoară printre covoarele de stele – ci eu urăsc pe toţi oamenii ce umblă fără zgomot şi care nu-şi zornăie pintenii.

Paşii unui om cinstit grăiesc; şi numai pisica umblă pe furiş. Vedeţi luna? păşeşte pe furiş ca o pisică.

Vă spun această parabolă vouă, acestora ipocriţi simţitori – vouă celor ce căutaţi „o conştiinţă curată"! pe voi vă numesc eu desfrânaţi!

De asemeni iubiţi pământul şi tot ce e pământesc: v-am ghicit îndeajuns! dar în dragostea voastră e ruşine şi rea conştiinţă, – vă asemănaţi lunii.

Convins a fost spiritul vostru să disprețuiți tot ce-i pământesc, ci n-au fost convinse şi cele din lăuntrul vostru, totuşi ele sunt tot ce e mai puternic în voi!

Şi acum spiritului vostru îi este ruşine să se supună măruntaielor şi umblă pe drumuri întortocheate şi înşelătoare, pentru ca să scape de propria sa ruşine.

„Asta ar fi pentru mine lucrul cel mai de căpetenie, aşa-şi grăieşte sieşi spiritul mincinos: să privesc viaţa fără poftă şi nu aşa cum fac câinii cu limba spânzurată.

A fi fericit în contemplare, cu voinţa morţii, fără să fii răpitor şi fără dorul egoist – rece şi fumuriu pe tot trupul, dar cu ochii plini de beţie ai lunii.

Asta ar fi pentru mine partea cea bună – aşa se rătăceşte el însuşi acel care a fost rătăcit; să iubesc pământul cum iubesc luna şi să nu ating cu ochii frumuseţea ei.

Şi iată de ce numesc eu *neprihănită* conştiinţa tuturor lucrurilor: să nu ceri nimic lucrurilor decât să se extindă înainte-le ca o oglindă în faţa a o sută de priviri".

O! ipocriţi sensibili şi desfrânaţi, vă lipseşte nevinovăţia din dorinţi şi pentru aceea vă bârfiţi dorinţa!

Adevăr grăiesc vouă, că nu iubiţi pământul ca nişte făuritori, zămislitori, bucuroşi să creaţi!

Unde-i nevinovăţia? Acolo unde e voinţa de-a zămisli. Şi acela care vrea să creeze mai presus de sine însuşi, acela are pentru mine cea mai curată voinţă.

Unde-i frumusețea? Acolo unde *trebuie să vreau* din toată voința mea, unde vreau să iubesc și să dispar, pentru ca o imagine să nu rămână numai o icoană.

A iubi și a dispărea: acestea se împreună în vecii vecilor. A voi să iubești e totodată să fii gata de moarte.

Așa grăiesc vouă, falșilor.

Ci privirea voastră crucișă și afemeiată vrea să fie „contemplativă"! Și aceea ce se poate apropia cu ochii sfioși trebuie să fie numit „frumos"! O, voi care murdăriți numele cele mai nobile!

Dar acesta trebuie să fie blestemul vostru, oameni neprihăniți, care căutați conștiința curată pe care nicicând n-ajungeți s-o zămisliți: deși v-ați culcat la orizont greoi și plini.

Adevăr grăiesc vouă, că vă umpleți gura cu cuvinte nobile: și ați voit să ne faceți să credem că inima voastră se revarsă, mincinoșilor? Ci cuvintele *mele* sunt cuvinte grosolane, disprețuite și amorfe, și-mi place să culeg ceea ce cade sub masă la praznicele voastre.

Ele-mi sunt pururea de-ajuns – ca să spun adevărul ipocriților! da, oasele, găoacele și foile mele de ilice – trebuie să desmierde nasul ipocriților!

E pururea aer stricat în preajma voastră și a praznicelor voastre: căci gândirile voastre mincinoase și prefăcătoriile voastre sunt în aer!

Ci, să aveți mai înainte de toate curajul de a avea încredere în voi înșivă – și în măruntaiele voastre! Acela ce n-are încredere în el însuși, minte pururea.

V-ați pus masca unui zeu, oameni „curați"... îngrozitoarea voastră găoace care se cocoață, s-a ascuns sub masca unui zeu.

Adevăr grăiesc vouă, că faceți să fiți crezuți „contemplativi"! Zarathustra, el însuși, a fost viclenit de pieile voastre dumnezeiești, el n-a ghicit ce șerpi umplu această piele.

În jocurile voastre, credeam să văd jucându-se sufletul unui zeu, oameni care căutați conștiința curată! Nu cunoșteam un meșteșug mai bun decât meșteșugurile voastre!

Distanța ce mă despărțea de voi, îmi tăinuia murdăriile șarpelui și duhorile rele: și nu știam că vicleșugul unei șopârle târcolea desfrânat pe aici.

Ci, când *m-am apropiat* de voi, atunci ziuă s-a făcut înainte-mi – şi acum vine şi pentru voi dragostea lunii: sunt la asfinţit.

Priviţi-o numai! ea e acolo, uimită şi palidă în faţa aurorei!

Căci aurora se înalţă arzătoare – se apropie dragostea pentru pământ! Întreaga iubire a soarelui e nevinovăţie şi iubire de creator.

Priviţi numai cum păşeşte aurora nerăbdătoare peste mare! Nu simţiţi setea şi căldura dragostei sale!

Ea vrea să absoarbă marea şi să-i bea adâncurile: şi dorinţa mării se ridică cu mii de ţâţe.

Căci marea *vrea* să fie sărutată şi absorbită de soare; ea *vrea* să ajungă aer şi înălţime şi poteca luminii şi însăşi lumina!

Adevăr grăiesc vouă, aidoma soarelui iubesc viaţa şi toate mările adânci.

Şi aceasta e pentru *mine* conştiinţa: tot ce profund este, trebuie să se urce la înălţimea mea!

Aşa grăit-a Zarathustra.

16. DESPRE ÎNVĂŢAŢI

În timp ce adormisem, o oaie prinse a paşte cununa de iederă ce-mi împodobea capul – şi mâncând zicea: „Zarathustra nu mai e un învăţat".

După care ea plecă, disprețuitoare şi mândră. Iată ce mi-a povestit un copil.

Îmi place să mă tolănesc acolo unde se joacă copii, de-a lungul zidului cu crăpături sub scaieţii şi macii roşii.

Un învăţat pentru că sunt încă şi copii, şi pentru scaieţi şi macii roşii. Ei sunt nevinovaţi, chiar în răutatea lor.

Nu mai sunt învăţat pentru ei; aşa voieşte soarta mea să fie – binecuvântată fie ea!...

Căci acesta-i adevărul: am ieşit din casa învăţaţilor, trântind uşa în urma mea.

Vreme îndelungată sufletul meu înfometat a sălăşluit, la masă – eu nu-s ca dânşii, deprins cu cunoaşterea cum aş fi obişnuit să sparg nuci.

Îmi place libertatea şi aerul curat al pământului; îmi place să dorm mai bine pe piei de bou, decât pe cinstirile şi măririle lor.

Sunt prea aprins şi prea istovit de propriile mele gânduri: îmi pierd ades răsuflarea. Atunci trebuie să umblu în aer curat şi să părăsesc odaia plină de praf.

Dar ei s-au aşezat la răcoare, la umbra plăcută: ei vor pretutindeni să nu fie decât privitori, şi se feresc bine, ca să nu stea acolo unde soarele dogoreşte pe trepte.

Aidoma celor ce stau în uliţă şi care cu gura căscată se uită la oamenii ce trec: aşa şi ei adastă, cu gura căscată, cugetările altora.

Le atinge careva mâna, scornesc fără voie pulberea din preajma lor, ca nişte saci de făină; dar cine s-ar îndoi că pulberea lor purcede din grâu şi tânăra fericire a ogoarelor văratice?

De se arată învăţaţi, micile lor precepte ca şi adevărurile lor mă scot din răbdări: înţelepciunea lor miroase ades a mocirlă – şi într-adevăr, am auzit broaştele orăcăind în înţelepciunea lor!

Sunt neîndemânatici şi degetele lor sunt meştere: ce vrea simplicitatea *mea* alături de complexitatea lor! Degetele lor se întind spre tot ce este ţesătură, urzeală şi ceaţă: aşa-şi împletesc ei ciorapii spiritului!

Sunt nişte ceasornice bune: numai să aibă grija să le întoarcă cineva la vreme! Atunci arată ceasul fără să se înşele şi fac să se audă totodată un modest tic-tac.

Ei lucrează, aidoma morilor şi moriştilor numai să li se toarne grâu!... se pricep ei să macine grâul şi să-l prefacă în făină albă.

Cu bănuială, ei îşi supraveghează unul altuia, degetele. Născocitori de mici răutăţi, spionează pe acei a cărora ştiinţă şchioapătă – pândesc ca păianjenii.

I-am văzut pururea pregătindu-şi otrăvurile cu luare-aminte; şi pururi îşi acopereau degetele cu mănuşi de sticlă.

Ei mai ştiu să mânuiască degetele însemnate, pentru a înşela; şi i-am văzut jucând cu atâta aprindere încât erau leoarcă de sudoare.

Suntem străini unii altora şi virtuţile lor îmi sunt şi mai potrivnice decât falsităţile şi degetele lor însemnate.

Şi când sălăşluiam printre ei, eram mai presus de ei. De aceea m-au urât.

Ei nu vor să le spună cineva că nu are cine-i întrece – de aceea au aşezât între mine şi capetele lor lemne, pământ şi murdării.

Astfel au înăbuşit zgomotul paşilor mei, şi până astăzi, cei mai învăţaţi sunt acei ce m-au priceput cu adevărat mai puţin.

Ei au aşezat între mine şi ei toate slăbiciunile şi toate greşelile oamenilor: – în casa lor ei numesc lucrul acesta „tavanul fals".

Cu toate acestea păşesc *mai presus* de capetele lor cu gândurile mele; şi dacă aş vrea să calc chiar peste propriile mele lipsuri, încă aş păşi mai presus de dânşii şi capetele lor.

Căci oamenii nu sunt *deloc* deopotrivă: astfel glăsuieşte dreptatea. Şi ceea ce vreau eu, ei n-ar avea dreptul s-o voiască!

Aşa grăit-a Zarathustra.

17. DESPRE POEŢI

De când cunosc atât de bine trupul, spunea Zarathustra unuia dintre învăţăceii lui, spiritul nu mai e spirit pentru mine, decât într-o anumită măsură, iar tot ce e nepieritor, nu e decât un simbol.

– Te-am auzit grăind aşa, răspunse învăţăcelul, dar altădat' mai adăugai „iar poeţii mint prea mult". De ce spuneai că poeţii mint prea mult?

– De ce? glăsui Zarathustra: mă întrebi de ce? Eu însă nu sunt dintre aceia pe care ai dreptul să-i întrebi: despre „de ce" al lor. Ce-am trăit eu, e oare de ieri – de alaltăieri? De mult mi-am vieţuit motivele părerilor mele... Şi ar trebui să fiu un butoi de amintiri, ca să-mi mai pot păstra aducerile aminte!...

Mi-i foarte anevoios să-mi păstrez părerile; sunt şi-aşa destule paseri ce zboară. Şi mi se mai întâmplă uneori să găsesc în coteţul meu, vr-un dobitoc străin de corlata mea, cu totul străin mie: când dau să pun mâna pe el, tremură.

Totuşi ce-ţi spunea Zarathustra în ziua aceea?

„Că poeţii mint prea mult" – dar şi Zarathustra e un poet.

Crezi aşadar că-ţi grăia adevărul cu vorbele acelea? De ce să-l crezi?

Învățăcelul răspunse: cred în Zarathustra. Dar el își clătină capul și prinse să zâmbească.

Credința nu mă izbește nicidecum, grăi el, iar credința în mine, mai puțin decât oricare alta.

Dar admițând că un oarecine ar spune cu tot dinadinsul, că poeții mint prea mult: ar avea dreptate; mințim prea mult.

Și iarăși știm prea puține și învățăm foarte rău: trebuie deci să mințim.

Și care dintre noi aceștia – poeți – nu-și va fi falsificat vinul? Multe amestecuri otrăvite au fost făurite în pivnițele noastre, ba chiar și indescriptibilul a fost făptuit.

Și pentru că știm atât de puține lucruri, iubim din adâncul inimii pe cei săraci cu duhul, mai cu seamă când ăștia sunt femei tinere!

Ba dorim chiar ceea ce-și povestesc femeile bătrâne, seara. E ceea ce numim veșnicul femeiesc din noi înșine.

Și închipuindu-ne că există o cale tainică ce duce la știință și care se *furișează* de cei ce învață câte ceva; credem în popor și „înțelepciunea" lui.

Dar poeții cred toți, că cel ce s-a tolănit în iarbă, ori pe un povârniș singuratic, ciulind urechea află câte ceva din ceea ce se petrece între ceruri și pământ.

Și dacă-i întâmpină oarecari tulburări delicate, ei cred pururea, că firea însăși s-a îndrăgostit de ei și că ea se strecură la urechea lor, ca să le șoptească lucruri tainice și cuvinte dezmierdătoare. Se măgulesc cu asta și se preamăresc în fața tuturor muritorilor!...

Vai!... sunt atâtea între ceruri și pământ, lucruri pe care numai poeții le-au visat!... Și mai ales *mai presus* de ceruri: căci toți zeii sunt niște simboluri și artificii de poet.

Într-adevăr, suntem pururea atrași spre regiunile cele mai înalte, adică spre țara norilor: acolo așezăm baloanele noastre multicolore, pe care le numim Zei și Supraoameni!... Căci sunt îndestul de ușurei pentru astfel de tronuri... toți zeii și supraoamenii aceștia.

Vai!... cât de obosit mă simt de tot ce e neîndestulător şi care vrea cu orice preţ să fie *întâmplătoare*!... Vai, ce obosit mă simt de Zei!...

Când spuse Zarathustra toate acestea, învăţăcelul lui se simţi îndârjit împotriva sa, dar tăcu. Iar Zarathustra tăcu; şi ochii săi se întunară spre forul lăuntric, ca şi cum s-ar fi privit de departe. În sfârşit prinse să ofteze şi să-şi recapete răsuflarea.

Sunt de azi şi de de-a pururea, grăi el atunci: dar e ceva în mine ce aparţine zilei de mâine şi de poimâine, şi viitorului.

Sunt ostenit de poeţi, de vechii poeţi şi de cei noi. Pentru mine ei sunt nişte pospaiuri şi toţi nişte mări secătuite.

Ei n-au destulă gândire în adâncuri: iată de ce simţirea lor nu s-a scoborât până la subsoluri.

Puţină desfătare şi puţin dezgust: şi e tot ce-au avut mai bun în meditaţiile lor.

Arpegiile lor îmi apar ca nişte strecurări şi fugăriri de năluci; ce cunosc ei în timpul de faţă din înflăcărarea ce există în sunete?

Nici nu sunt tocmai atât de curaţi pentru mine: ei tulbură toate apele, ca să le facă să pară adânci.

Le place să fie luaţi drept împăciuitori, dar rămân pururi pentru mine oamenii tertipurilor şi jumătăţilor de măsuri; tulburători şi murdari!...

Vai! mi-am aruncat năvodul în mările lor, ca să pescuiesc ceva peşti buni, şi-ntotdeauna am scos capul vreunui zeu antic.

Astfel că marea a dăruit înfometatului o piatră. Şi se pare că ei înşişi din mare purced.

Desigur, se găsesc în ea şi mărgăritare: ceea ce-i face să se asemene cu atât mai mult cu nesimţitoarele crustacee. Am găsit ades în ei, în loc de suflet, spumă sărată.

Ei i-au luat mării deşertăciunea; nu-i oare marea păunul cel mai vanitos dintre toţi păunii?

Chiar în faţa bivolului celui mai urâcios, ea îşi desfăşură morişca; îşi despătureşte, fără să se simtă obosită mătasea şi argintul evantaiului ei de dantele.

Bivolul priveşte cu mânie, sufletul lui e foarte aproape de nisip, şi mai aproape încă de mocirlă. Ce-i pasă lui de fru-

musețea mării și de strălucirea pământului! așa e simbolul ce-l închin poeților.

Adevăr grăiesc vouă, că spiritul lor însuși e păunul cel mai fanfaron dintre toți păunii și o mare de deșertăciuni.

Spiritul poetului vrea privitori; chiar de n-ar fi alții decât niște bivoli!

Cu toate acestea, ostenit mă simt de spiritul acesta: și văd venind o vreme, când ostenit se va simți și de sine însuși!

Am văzut poeții prefăcându-se și îndreptându-și privirea împotriva lor chiar.

Am văzut venind ispășitorii duhului: și aceaștia printre poeți s-au născut.

Așa grăit-a Zarathustra.

18. DESPRE MARILE ÎNTÂMPLĂRI

În largul mării – nu departe de insulele Preafericite ale lui Zarathustra – e o insulă pe care se înalță un vulcan pururea învăluit de fum. Norodul, și mai cu seamă femeile bătrâne din popor, spune că insula e orânduită ca o stâncă în fața porților iadului și că drumul îngust se scoboară până la acea poartă, ba străbate chiar vulcanul.

Pe vremea aceea deci, pe când Zarathustra sălășluia în insulele Preafericite, se întâmplă ca o corăbioară să-și arunce ancora lângă insula cu muntele fumegând; și se coborî echipajul ei pe uscat, ca să vâneze iepuri. Totuși pe la amiază, pe când căpitanul și oamenii lui se văzură strânși laolaltă, zăriră deodată un om ce străbătea văzduhul, apropiindu-se de dânșii iar un glas rosti deslușit aceste cuvinte: „e timpul! e timpul nimerit!"

Când năluca fu cât mai aproape de dânșii – trecea foarte repede, aidoma unei umbre, înspre vulcan – recunoscură cu mare spaimă că era Zarathustra, căci ei îl mai văzuseră – afară doar de căpitan – și-l iubeau cum iubește poporul: pe jumătate cu frică și jumătate cu dragoste.

– Ia uitați-vă! grăi bătrânul pilot, uite-l pe Zarathustra ducându-se în iad!

Şi pe vremea aceea când marinarii se coborâră pe pământul insulei de vâlvătaie, se împrăştie zvonul că Zarathustra dispăruse şi când s-au cerut deslușiri de la prietenii lui, ei povestiră că o luase razna pe mare într-o noapte, pe puntea unei corăbii, fără să spună unde vrea să se ducă.

Aşa se împrăştie o atare neliniște – dar după trei zile neliniştea spori cu povestirea marinarilor – şi tot norodul prinse a istorisi, că dracul îl înşfăcase pe Zarathustra.

E drept că învățăceii lui izbucniră în hohote de râs iar unul din ei grăi: mai curând aş crede că Zarathustra l-a înşfăcat pe dracul. Dar în adâncul inimii erau plini de neliniște şi de tânguire: mare le fu deci bucuria când, peste cinci zile, Zarathustra apăru în mijlocul lor.

Şi iată povestirea convorbirii lui Zarathustra cu câinele de foc:

Pământul, grăit-a el, are o piele şi pielea asta are boli. Una din bolile acestea de numeşte – de pildă –: „om".

Iar altă boală se cheamă „câine de foc": cu privire la câinele ăsta, oamenii şi-au spus şi au dat prilej să se povestească o sumedenie de minciuni.

Pentru ca să dau de rostul acestei taine, am trecut marea: şi într-adevăr am văzut adevărul gol, din cap până-n picioare.

Ştiu acum ce-i cu câinele de foc, şi toți diavolii răsmeriței şi destrăbălării, de care nu se tem numai babele.

Ieşi din genunea ta, câine de flăcări! am strigat eu şi mărturiseşte cât de mare e adâncimea ta! De unde scoți ceea ce scuipi asupră-ne?

Bei cu nesaț din nesfârşirea mării: asta dă de gol arama limbuției tale! Într-adevăr, pentru un câine al genunilor prea îți iei hrana de la suprafață.

Te iau mai mult ca pe un ventriloc al pământului, şi pururi când am auzit vorbind diavolii răzvrătirii şi destrăbălării, i-am găsit asemenea ție, cu arama ta, cu minciunile şi josnicia ta.

Vă pricepeți a urla şi a întuneca cu cenuşa voastră!... aveți boturile cele mai mari şi cunoaşteți meşteşugul să faceți să fiarbă tina.

Pretutindeni, pe unde sunteți, trebuie că este noroi în preajma voastră, și bureți înăbușiți și înghesuiți. Ei cată să fie eliberați.

Libertate! e strigătul vostru de preferință: dar mi-am pierdut credința în „marile întâmplări", de îndată ce sunt în preajmă-le prea multe urlete și fum.

Crede-mă, diavol al izbucnirilor zgomotoase și drăcești, cele mai mari întâmplări – nu-s ceasurile noastre cele mai strălucite, ci cele mai tăcute.

Nu în preajma născocitorilor de zgomote noi, ci în jurul născocitorilor noilor valori se învârte în *tăcere* lumea.

Și mărturisește-o! Firav era rezultatul când se irosea larma și fumul tău!... Ce are a face că un oraș se preface în momâie și că o coloană s-a prăbușit în mocirlă. Și mai adaug încă aceste cuvinte pentru nimicitorii de coloane: e mai mare nebunie în asta, decât în faptul de a arunca sare în mare și coloane în noroi.

Coloana s-a prăbușit în noroiul disprețului vostru. dar legea vrea să mai renască din defăimare, o viață nouă, și frumusețea dătătoare de viață!

Ea se dezvăluie acum cu trăsături și mai dumnezeiești și cu o suferință mai ademenitoare, și într-adevăr! ea vă va mulțumi, distrugătorilor, pentru că ați răsturnat-o!

Dar povața ce-o dau regilor și bisericilor și tuturor celor slă-biți de vârstă și virtuți – e să vă lăsați a fi răsturnați, pentru ca să vă întoarceți iar spre viață și să mai căpătați virtutea!

Astfel grăit-am în fața câinelui de foc: atunci el m-a întrerupt mormăind și întrebându-mă: Biserica? Ce-o mai fi și asta?

– Biserica? răspunsu-i-am, e un fel de Stat, și de cea mai mincinoasă calitate, iar tu să taci, câine de foc, tu-ți cunoști neamul mai bine ca oricine!...

Statul e un câine fățarnic ca și tine, și ca și ție îi place să vorbească prin fum și urlete, pentru a face să se creadă – ca și tine – că cuvântul său purcede din însăși taina lucrurilor.

Căci Statul vrea să fie numaidecât dobitocul cel mai de seamă de pe pământ; și lumea întreagă crede că așa este.

.Când am spus toate acestea, câinele de foc păru nebun de gelozie.

– Cum? ţipă el, dobitocul cel mai de seamă de pe pământ? Şi se crede că este el...

Şi scoase din gâtlej atâţia aburi şi zgomote îngrozitoare, încât credeam că are să se înăbuşe de furie şi pizmă. În sfârşit isprăvi prin a tăcea şi sughiturile conteniră; dar când tăcu, am spus râzând:

– Te mânii, câine de foc, aşadar am dreptate!... Şi pentru că dreptatea e a mea, lasă-mă să-ţi vorbesc despre un alt câine de foc: acela grăieşte într-adevăr din inima pământului.

Răsuflarea lui e de aur şi o ploaie de aur, aşa voieşte inima lui. Rămăşiţele şi fumul şi spuma caldă ce-s pentru dânsul?

Un râs zboară în preajma lui, ca un nouraş colorat; care e duşmanul sporovăielilor tale, al scuipăturilor tale, al mărunţaielor tale lăbărţate!...

Cu toate acestea aurul şi râsul le ia din adâncul pământului, căci la urma urmei s-o ştii şi tu, că *inima pământului de aur este!*

Când auzi câinele de foc vorbele astea, îi fu cu neputinţă să mai asculte. Ruşinat, fugi cu coada între picioare, schelălăind cu deznădejde: Hau! Hau! coborându-se spre văgăuna lui.

Aşa povestea Zarathustra. Dar învăţăceii lui de-abia îl ascultară: atât de mare le era dorinţa de a-i grăi lui despre marinari, iepuri şi omul zburător.

– Ce trebuie să cuget din toate acestea? grăi Zarathustra. Să fiu oare o nălucă?

Dar poate că e chiar umbra mea. Auzit-aţi vorbindu-se despre *călătorul şi umbra lui*?

Un lucru e sigur: trebuie să-l strunesc mai cu asprime, altcum va sfârşi prin a-mi defăima renumele.

Şi iarăşi cu mirare îşi clătină capul Zarathustra:

– Ce să cuget despre asta? repetă el.

De ce-o fi ţipat năluca: E timpul! E vremea cea mai bună!...

Pentru ce poate fi vremea cea mare?

Aşa grăit-a Zarathustra.

19. GHICITORUL

– Ci văzut-am o mare mâhnire scoborându-se asupra oamenilor. Cei mai buni se simt obosiţi de munca lor.

O învățătură fost-a pusă în circulație și alături de ea o credință: „Totul e gol, totul e la fel, totul e trecut!"

Și toate colinele îngânau răspunsul: „Totul e deșert, totul e la fel, totul e trecut!"

Drept e că am secerat – dar de ce fructele noastre sunt dogorâte și putrede? Ce-a căzut noaptea trecută din luna cea rea?

Tot lucrul a fost în zadar, vinul nostru s-a oțetit, s-a prefăcut în otravă, deochiul a îngălbenit ogoarele și inimile voastre.

Am secătuit totul; și de cade focul asupră-ne, cenușa se va preface în colb: am ostenit chiar și focul.

Toate fântânile au secat pentru noi, iar marea s-a retras. Întreg pământul vrea să se scape, dar prăpăstiile nu vor să ne înghită!

Vai! unde mai e o mare în care să mă pot îneca? astfel răsnă pe plaiurile noastre această tânguire ce trece peste josniciile mlaștinii.

Într-adevăr, ne-am ostenit prea mult ca să murim, acum continuăm a trăi treji, în tainițele mortuare!

Astfel auzi Zarathustra vorbind un ghicitor – și prezicerea luji îi merse drept la inimă și-l transformă. Rătăcit, mâhnit și obosit: și ajunse să se asemene cu aceia de care grăise ghicitorul.

Într-adevăr, glăsui el învățăceilor lui, puțin îi mai trebuie acestui îndelung amurg, până să se coboare. Vai! cum să fac să-mi izbăvesc lumina în afara amurgului acesta!

- Cum aș face să nu se înăbușească în această mâhnire? Trebuie să fie lumina luminilor îndepărtate și să ilumineze nopțile cele mai îndepărtate!

Preocupat astfel în inima sa, Zarathustra prinse a rătăci încoace și încolo; și vreme de trei zile nu puse în gura lui nici mâncare, nici băutură; neodihnindu-se își pierdu graiul. În sfârșit căzu într-un somn adânc. Dar ucenicii lui stând în juru-i, petreceau în vegheri îndelungate, și așteptau cu neliniște să se deștepte, pentru ca să înceapă a grăi și a-și vindeca mâhnirea.

Ci iată parabola ce le-o rosti Zarathustra, când se trezi din somn, grăind cu glas ce se părea că vine din depărtări:

– Ascultați numai ce-am visat, prieteni, și ajutați-mă să ghicesc înțelesul visului!

Visul ăsta e încă o enigmă pentru mine: înţelesul lui e tăinuit în el şi învăluit; încă nu zboară liber deasupra lui însuşi.

Mă lepădasem de orice nădejde de viaţă; astfel fu visul meu. Ajunsesem privighetor şi paznic de morminte colo, pe muntele singuratic al castelului morţii.

Acolo sus păzeam sicriele morţii: bolţile întunecate erau pline de aceste trofee ale izbânzii. Printre sicriele de sticlă mă priveau vieţile doborâte.

Răsuflam mireasma veşniciei prăfuite: sufletul meu era acolo greoi şi colbăit. Şi cine mai putea fi în stare să-mi aline sufletul?

Seninătatea miezului nopţii era pururea în preajmă şi, chircită alături – singurătatea: o tăcere mortală întretăiată de horcăieli, cea mai rea prietenă a mea.

Aveam cheile cu mine, cele mai ruginite din toate cheile, şi puteam descuia cu dânsele uşile cele mai scârţâitoare.

Aidoma unor strigăte sălbatice şi răutăcioase, alergau sunetele de-a lungul coridoarelor, când se deschideau canaturile uşilor pasărea scotea nişte ţipete fioroase, nu voia să fie deşteptată.

Dar ce era şi mai înspăimântător, şi inima mi se strângea şi mai tare, era când totul amuţea şi se făcea din nou tăcere şi mă aflam sălăşluitor în această vicleană tăcere.

Astfel a trecut vremea mea, încetinel, – dacă mai poate fi vorbă de timp: ce ştiu eu despre asta! Dar ceea ce mă trezi, sfârşi prin a se înfăptui.

Trei bătăi loviră în poartă, ca tunetul, bolţile răsunară zgomotos şi urlară de trei ori în şir: atunci mă apropiam de poartă.

«Alpa! strigat-am eu, cine-şi aduce cenuşa spre munte? Alpa! Alpa! cine-şi aduce cenuşa spre munte?»

Şi strângeam cheia, şi zguduiam poarta, şi mă pierdeam în sforţări – dar poarta nu se deschidea nici de un deget!

Atunci uraganul zgudui cu străşnicie canaturile porţii: cu şuierături şi ţipete ascuţite ce întretăiau văzduhul, îmi azvârli un coşciug negru;

Şi, şuierând şi urlând, sicriul se sfărâmă şi scuipă mii de izbucniri de râsete.

Mii de schimonosituri de copii, îngeri, bufniţe, nebuni şi fluturi uriaşi mormăiau şi-şi băteau joc de mine de la obraz.

Şi mă înspăimântai groaznic: am fost aruncat pe pământ şi ţipai dea spaimă, cum n-am ţipat niciodată.

Şi propriul meu ţipăt mă trezi: mi-am venit în fire".

Astfel îşi povesti Zarathustra visul, apoi amuţi: căci încă nu cunoştea însemnătatea visului său. Dar ucenicul pe care-l iubea mai mult se sculă repede, apucă mâna lui Zarathustra şi grăi:

„Viaţa ta însăşi, Zarathustra, mi se lămureşte din visul tău"...

Nu eşti oare, tu însuţi, vântul cu şuierături ascuţite ce smulg porţile castelului morţii?

Nu eşti oare sicriul plin de răutăţi de toate culorile şi plin de schimonoselile îngereşti ale vieţii?

Într-adevăr, aidoma miilor de hohote de râs copilăresc, Zarathustra străbate în toate criptele mortuare, râzând de toţi privighetorii şi de toţi paznicii de morminte şi de toţi acei ce-şi zornăiesc cheile, cu o zornăială fioroasă.

Îi vei înspăimânta şi prăbuşi cu râsul tău; leşinul şi deşteptarea ta dovedesc puterea ta asupră-le.

Şi când va veni chiar şi îndelungul amurg şi oboseala de moarte, nu vei pieri de pe cerul nostru afirmător al vieţii!...

Ne-ai făcut să vedem stele noi şi noi străluciri nocturne: într-adevăr, ai dezvăluit asupra capetelor noastre însuşi râsul, ca un cort multicolor.

Acum râsetele copilăreşti vor ţâşni din toate sicriele, acum veni-va pururea victorios de oboselile mortale, un vânt puternic. Tu, în tine însuţi, eşti martorul şi ghicitorul.

Într-adevăr, i-ai visat pe ei înşişi, pe vrăjmaşii tăi: ăsta fost-a visul tău cel mai chinuitor.

Dar cum te-ai deşteptat şi cum ţi-ai venit în fire – tot aşa cată să se deştepte ei înşăşi şi să vină la tine!

Aşa glăsui ucenicul; iar toţi ceilalţi se îmbulzeau în preajma lui Zarathustra şi-l apucă de mâini şi voiau să-l convingă să-şi lase patul şi mâhnirea, pentru ca să se înapoieze iar la ei. Cu toate acestea Zarathustra sta dârz în culcuşul lui. Aidoma unuia care se întoarce dintr-o îndelungată călătorie, îşi privi ucenicii, cercetă

chipurile lor şi nu-l recunoşteau încă. Dar când îl ridicară şi-l puseră pe genunchi, ochiul se transformă numaidecât; înţelese tot ce se întâmplase şi, netezindu-şi barba, glăsui cu voce puternică.

„Ei! toate astea se întâmplă la vremea lor; dar să vegheaţi, ucenicii mei, ca să ni se pregătească o cină bună, şi de îndată! aşa cuget să ispăşesc relele mele visuri!...

Cu toate acestea ghicitorul trebuie să mănânce şi să bea alături de mine: şi într-adevăr îi voi arăta o mare unde se poate îneca!

Aşa grăit-a Zarathustra şi privi îndelungă vreme drept în faţa ucenicilor care-i lămurise visul, şi făcând lucrul acesta, clăti din cap.

20. ÎNVIEREA

Într-o zi, în vreme ce Zarathustra trecea un pod mare, îl înconjurară neputincioşii şi cerşetorii, iar un cocoşat îi grăi:

– Vezi tu, Zarathustra!... Norodul vrea să se folosească şi el de învăţăturile tale, a prins să creadă în învăţătura ta: dar pentru ca să poată să te creadă în întregime, tot îi mai lipseşte ceva: – trebuie să ne convingi şi pe noi ăştia, schilozii!... E o frumoasă alegere şi – într-adevăr – e un frumos prilej să încerci pe seama nenumăratelor capete. Poţi tămădui orbii, poţi face să alerge şchiopii şi poţi uşura puţin pe cel ce duce în spinare o povară prea grea. Ar fi, cred eu, cel mai nimerit chip de a face ca schilozii să creadă în Zarathustra!

Dar Zarathustra răspunse astfel celui ce-i grăise.

– Dacă iau cocoaşa ghebosului, îi iau totodată şi duhul – aşa propovăduiesc eu norodului. Ci, dacă orbului i se înapoiază vederile, vede pe pământ prea multe rele: aşa că blestemă pe acela ce l-a tămăduit. Cel ce pe şchiop îl face să alerge, e cel mai mare nedreptăţit: căci abia poate goni, şi-şi ia în primire stricăciunile lui. Iată predic pentru norod despre schilozi. Şi pentru ce Zarathustra n-ar învăţa de la popor ceea ce norodul învaţă de la Zarathustra?

Dar de când locuiesc printre oameni, e pentru mine cel mai lesne lucru ca să-mi dau seama de asta: unuia îi lipseşte un ochi,

altuia o ureche, un al treilea şi-a pierdut picioarele, alţii şi-au pierdut limba, sau nasul, ba chiar şi capul.

Văd şi văzut-am lucruri mai rele, şi atât de înspăimântătoare, încât n-aş vrea să-i grăiesc fiecăruia şi nici să tac multora: am văzut oameni ce nu se lipsesc de nimic, – numai dacă nu cumva prea mult – oameni care nu-s nimic alta decât un ochi mare, sau o gură nemăsurată, ori un pântece uriaş, – indiferent ce-i mare – pe ăştia îi numesc eu neputincioşi ciudaţi.

Când m-am înapoiat din singurătate treceam pentru întâia oară pe puntea asta: nu-mi crezui ochilor, nu mai contenii să privesc şi sfârşit-am prin a spune: „Asta e o ureche, o ureche mare cât un om". Priveam mai de aproape şi, într-adevăr, în dosul urechii se mişca ceva mic, de-ţi făcea milă, sărăcăcios şi slab! Şi într-adevăr, urechea uriaşă se afla pe o tulpină micuţă şi subţire – şi tulpina aceea era un om! Privindu-i chipul cu un ochean se putea observa o faţă mică, pizmaşă, şi totodată un suflet invidios ce tremura la capătul tulpinii, şi norodul spusu-mi-a că urechea aceea mare era, nu numai a unui om, ci a unui om mare, a unui geniu. Dar nicicând n-am dat crezare norodului, când vorbea de oamenii mari – şi mi-am păstrat părerea că era un neputincios ciuidat, care avea ceva de prisos şi prea mult din acest ceva.

După ce Zarathustra glăsuise aşa cocoşatului şi celor al căror tălmaci şi împuternicit era, se întoarse cu adâncă nemulţumire spre ucenicii lui şi le zise:

– Adevăr grăiesc vouă, prieteni, că păşesc printre oameni ca printre frânturi şi mădulare omeneşti!

Pentru ochiul meu e cel mai groaznic lucru să văd oamenii zdrobiţi, irosiţi, ca şi cum ar fi doborâţi pe un câmp de măcel.

Şi când ochiul meu fuge de prezent în trecut, găseşte pururi acelaşi lucru: frânturi, membre şi întâmplări fioroase – dar nicidecum oameni!

Prezentul lşi trecutul pe pământ, vai! prieteni, iată cel mai de nesuferit lucru pentru mine; şi n-aş putea trăi deloc dacă n-aş fi un visător al celor ce fatalmente vor să vină.

Visător îndărătnic, făuritor, el însuşi viitor şi nicicând viitorul – vai! întrucâtva un schilod stând în picioare pe această punte este el Zarathustra.

Şi voi de aşijderi vă întrebaţi ades: „Cine este pentru noi Zarathustra? Cum l-am putea numi?“. Şi ca şi la mine răspunsurile voastre fost-au întrebări.

Este el acela ce făgăduieşte, sau cel ce îndeplineşte? Un cuceritor sau un moştenitor? toamna sau însuşi brăzdarul carului? un medic sau un bolnav ce merge spre vindecare?

E oare poet sau adevărul însuşi? e un liberator sau îmblânzitor? bun ori rău?

Umblu printre oameni, crâmpeie ale viitorului, al acestui viitor pe care-l admiră visările mele.

Şi toate gândurile mele năzuiesc să se asemene şi să întrupeze într-un singur ce, care să fie frântură, enigmă şi înspăimântătoare întâmplare.

Ci, cum aş putea suferi să fiu om, dacă omul n-ar fi totodată poet, ghicitor de enigme şi mântuitorul întâmplării!

A izbăvi pe cei care au trecut şi a preface tot „ceea ce era“ în „ceea ce aş vrea să fie“! numai asta aş numi izbăvire!...

Voinţă – astfel se numeşte liberatorul şi crainicul bucuriei. Asta e ceea ce vă predic, prieteni!... Dar luaţi aminte şi asta: voinţa însăşi încă este roabă.

Să vrei izbăvirea – dar cum se numeşte ceea ce înlănţuie pe însuşi izbăvitorul?

„A fost“ astfel se numeşte scrâşnirea dinţilor şi cea mai singuratică mâhnire a voinţei. Neputincioasă faţă de tot ce a fost – voinţă e pentru tot ce a trecut, un răutăcios spectator.

Voinţa nu poate voi să lucreze în trecut, nu poate zdrobi vremea şi dorinţa timpului – e cea mai singuratică întristare.

Să vrei izbăvire: închipuiască-şi voinţa ceea ce-i trebuie, ca să se mântuie pe sine de mâhnirea ei şi să se sinchisească de temniţa sa?

Vai! orice prins devine un nebun! Voinţa roabă ea însăşi, se izbăveşte prin nebunie.

Vremea să nu dea îndărăt, asta e supărarea ei, „ceea ce a fost" astfel se cheamă piatra, pe care nici voința n-o poate urni din loc.

Şi de aceea – de mânie şi ciudă ea clinteşte pietrele din loc şi se răzbună împotriva aceluia, care, nu-i ca şi dânsa, plin de mânie şi de ciudă.

Astfel voința liberatoare a ajuns răufăcătoarea, şi se răzbună împotriva a tot ce-i în stare să sufere din pricină că nu se poate întoarce îndărăt.

Asta da, numai asta e răzbunarea: scârbirea voinței împotriva vremii şi a acestui „a fost" al ei.

Într-adevăr, e o mare nebunie în voința noastră, şi că această nebunie s-a deprins să aibă spirit, a ajuns blestemul a tot ce-i omenesc!...

Duhul răzbunării, prieteni, fost-a până astăzi cea mai patriotică gândire a oamenilor şi pretutindeni unde există durere, trebuia să fie pururi pedeapsă.

„Pedeapsa" astfel se cheamă răzbunarea însăşi: cu un cuvânt mincinos ea se preface a fi o dreaptă conştiință.

Şi acum la cel ce vrea, există suferință, pentru că nu poate voi în trecut – voința însăşi, ca şi viața toată, ar trebui să fie pedepsire!

Şi aşa s-au strâns nour după nour deasupra spiritului, până ce proclamată a fost nebunia: „totul trece, de aceea merită să treacă!"

„ Aceasta e justiția însăşi, cată deci vremea să-şi sfâşie copiii, astfel proclamat-o nebunia.

„Orânduitu-s-au lucrurile moralmente, după drept şi pedeapsă. Vai! unde se găseşte izvorul lucrurilor şi „ființei" acestei pedepse?" Astfel proclamat-a nebunia.

„Poate fi înviere, dacă nu-i un drept veşnic? Vai! nu se poate clinti piatra trecutului: tot aşa trebuie ca toate pedepsele să fie veşnice!"... Aşa a proclamat-o nebunia.

„Nici o faptă nu poate fi nimicită: cum s-ar putea să dispară prin pedeapsă!... Asta, da, asta e ceea ce-i veşnic în «ființa» pedepsei acesteia, adică existența trebuie să devină din nou veşnică prin faptă şi pedeapsă!

Cel puţin într-atâta cât voinţa mea nu sfârşeşte prin a se izbăvi pe sine, şi ca spusa «a voi» să nu ajungă a «nu voi» – nu, voi fraţilor, voi nu cunoaşteţi aceste cânturi ale nebuniei!...

V-am călăuzit departe de cântecele acestea, când v-am propovăduit că «voinţa este făuritoare».

Tot «ce a fost» e crâmpei, enigmă şi fioroasă întâmplare – până ce voinţa creatoare adaugă: Ci, astfel vroiam eu!"

Până ce voinţa făuritoare adaugă: „Ci aşa o vreau eu!.. *astfel i-aş vrea*".

Cu toate astea glăsuit-a ea astfel? Şi când se va întâmpla asta? Izbăvitu-s-a voinţa de propria ei nebunie?

Devenit-a voinţa pentru ea însăşi reînvietoare şi crainica bucuriei sale. S-a dezvăţat de duhul răzbunării şi de toate scrâşnirile dinţilor?

Şi cine i-a propovăduit împăcarea cu vremea şi altceva mai presus decât ceea ce este împăcăciunea?

Trebuie ca voinţa, care este voinţa puterii, să vrea ceva mai presus decât împăcăciunea, dar cum? Cine-i va propovădui să mai voiască ceva în trecut?

Dar la această parte a predicii sale, Zarathustra se opri fără de veste, aidoma unuia care se îngrozeşte foarte. Cu ochii plini de spaimă, îşi privi discipolii; privirea lui pătrundea ca o săgeată în gândurile lor ascunse. Dar după trecere de o clipă, el începu iar să râdă şi grăi liniştit:

„Greu este să vieţuieşti printre oameni, pentru că e greu să taci. Mai cu seamă când eşti un flecar".

Astfel grăit-a Zarathustra. Dar cocoşatul ascultase convorbirea tăinuindu-şi faţa, când îl auzi pe Zarathustra râzând, îşi înălţă privirea cu curiozitate şi grăi domol:

– De ce ne grăieşte Zarathustra altfel decât cum grăieşte învăţăceilor lui?

Zarathustra răspunse: „Ce este uimitor în toate acestea? Cu cocoşaţii se poate grăi pe un ton pocit!"

– Bine! zise cocoşatul: şi cu elevii poate face omul pe repetitorul.

Dar de ce-şi glăsuieşte altcum sieşi Zarathustra, decât cum glăsuieşte ucenicilor săi?

21. ORA CEA MAI TĂCUTĂ

Ce mi s-a întâmplat prieteni? Mă vedeți tulburat, rătăcit, supus mie însumi, gata să plec – vai! să mă depărtez de *voi*.

Da, trebuie ca Zarathustra să se mai întoarcă în sihăstrie, încă o dată în singurătatea lui, dar de astă dată ursul se înapoiază fără nici o bucurie în peştera sa!...

Ce mi s-a întâmplat? Ce mă sileşte să plec? Vai! *Celălalt*, care e iubita mea în mânie vrea aşa, el mi-a vorbit; v-am spus cândva numele lui?

Ieri, pe înserate, mi-a grăit *cea mai tăcută oră a mea*. Aceasta e numele groaznicei mele iubite.

Şi iată ce s-a petrecut, căci trebuie să vă spun tot, pentru ca inima voastră să nu se înăsprească deloc împotriva celui ce pleacă de zor! Cunoaşteți groaza celui ce adoarme?

El se îngrozeşte din cap până în picioare, căci îi fuge pământul de sub picioare, şi începe visul.

Vă spun lucrul acesta în pildă. Ieri, în ceasul cel mai tăcut, mi-a fugit pământul de sub picioare; visul şi-a început domnia.

Arătătorul înainta pe cadran, ceasornicul vieții răsufla, nicicând n-am auzit o atare tăcere în preajma mea: aşa că inima mea se înfiora de groază.

Deodată auzii pe *Celălalt* care-mi glăsuia fără de voce *„Tu o ştii Zarathustra"*.

Şi de groaza acelui murmur țipai, iar sângele mi-a năvălit în obraji, dar am amețit.

Atunci *Celălalt* începu iar, tot fără de glas: „Tu o ştii Zarathustra, dar n-o spui."

Şi într-un sfârşit răspuns-am cu un aer de sfidare: „Da, o ştiu, dar nu vreau să ți-o spun!"

Atunci *Celălalt* reluă, tot fără de glas: „*Nu vrei*, Zarathustra? Adevărat e oare? Nu te ascunde în dosul acestui aer de sfidare!"

Ci eu plâng şi tremur ca un copil şi spun: „Vai! aş vrea, dar cum să pot? Scuteşte-mă, de milă cel puțin! E mai presus de puterile mele!"

Atunci *Celălalt* reluă, tot fără de glas: „Spune-ţi cuvântul şi nimiceşte-te!“

Şi răspunsei: „Vai! Ce este cuvântul *meu*? Cine sunt *eu*? Aştept unul mai vrednic decât mine, eu nu sunt vrednic nici să mă zdrobesc“.

Atunci *Celălalt* grăi fără de glas:

„Ce-mi pasă de tine? Tu nu eşti încă îndeajuns de smerit, ca mine, smerenia are pielea cea mai aspră.“

Şi răspunsu-i-am: „Ce n-a îndurat pielea smereniei mele! Sălăşluiesc la picioarele înălţimii mele: înălţarea mea pe culmi nimeni nu mi-a arătat-o, iar văile mi le cunosc îndeajuns“.

Atunci *Celălalt* răspunse fără de grai:

„O, Zarathustra, cine are de mutat munţii din loc, mută şi văile şi smârcurile“.

Ci eu i-am răspuns: „Cuvântul meu încă n-a mutat munţii din loc, iar ceea ce am spus eu n-a prea mişcat oamenii. Drept e că spre oameni m-am îndreptat, dar încă nu i-am mişcat“.

Atunci *Celălalt* glăsuit-a tot fără de grai:

„Ce ştii tu *despre asta*? Roua cade peste ierburi în clipa cea mai tăcută a nopţii“.

Şi răspunsu-i-am: „Ei şi-au bătut joc de mine, când le-am destăinuit şi am purces pe drumul meu; şi adevăr grăiesc ţie, că atunci picioarele îmi tremurau. Şi spusu-mi-au ei: tu nici drumul nu ţi-l mai ştii, iar acum nici să umbli nu mai poţi!“

Atunci *Celălalt* răspuns-a fără de grai: „Ce-mi pasă de batjocuri! tu eşti un oarecine, care s-a dezobişnuit să se supună: Acum trebuie să porunceşti.

Nu ştii care e acel de care toţi au cea mai mare nevoie; acela care porunceşte lucrurile mari?

A săvârşi lucruri mari, e greu: mai greu încă, de poruncit lucruri mari.

Şi iată greşeala ta cea mai de neiertat: ai puterea şi nu vrei să domneşti.

Şi i-am răspuns: „Îmi lipseşte glasul leului, ca să poruncesc“.

Atunci *Celălalt* îmi grăi iarăşi ca prin şoapte: cuvintele cele mai tăcute sunt acelea care aduc vijelia. Acele gândiri care vin ca nişte fârtaţi, cu picioare de porumbiţă diriguiesc lumea.

O, Zarathustra, trebuie să umbli cu năluca celui ce va să vină într-o zi; astfel porunci-vei tu, şi, poruncind, vei merge înainte.

Şi răspunsu-i-am: „Mi-e ruşine".

Atunci *Celălalt* din nou îmi spuse, tot fără de glas: „Trebuie să te prefaci iarăşi în copil şi nu-ţi fie ruşine.

Trufia tinereţii încă mai sălăşluieşte în tine, ai întinerit prea târziu: Ci acela ce vrea să ajungă iarăşi copil, trebuie să-şi preamărească tinereţea".

Şi n-am chibzuit vreme îndelungată, tremurând într-un sfârşit repetai cel dintâi răspuns al meu: „Nu vreau!"

Atunci în preajma mea izbucni ca un hohot de râs. Vai! cum îmi mai sfâşia măruntaiele râsul şi-mi spinteca inima!

Şi încă o dată *Celălalt* îmi spuse: „O, Zarathustra, fructele tale coapte sunt, ci numai tu nu eşti încă copt pentru fructele tale!

Trebuie să te întorci din nou în pustie, pentru ca asprimea ta să se mai moaie".

Şi iarăşi se făcu un zgomot de râsete şi o fugă: apoi totul se scufundă în tăcere în preajma mea, ca într-o îndoită tăcere. Iar eu eram culcat pe pământ şi leoarcă de sudoare.

Acum aţi auzit totul. Iată de ce trebuie să mă întorc iarăşi în pustie. Nu v-am ascuns nimic, prieteni.

Cu toate acestea v-am învăţat şi pe voi, care-i pururi cel mai tainic dintre oameni – şi care vrea tainic să fie.

Vai, prietenii mei, aş vrea să vă mai spun câte ceva, aş vrea să vă mai dau câte ceva! De ce nu vi-l dau?

Sunt oare zgârcit?

Dar când grăi Zarathustra cuvintele acestea, puterea durerii se agăţă de dânsul, la gândul că în curând îşi va părăsi prietenii, aşa că începu să suspine şi nimeni nu izbutea să-l mângâie.

Cu toate acestea plecă de cu noapte, singur – singurel, lăsându-şi acolo prietenii.

PARTEA A TREIA

1. DRUMEȚUL

Era miez de noapte când Zarathustra porni la drum, pe crestele insulei, ca să poată sosi dimineața de timpuriu, pe țărmul celălalt, căci acolo voia să se îmbarce. Pe țărmul acela se afla o radă, unde ancorau vaselor străine ce transportau pe cei câțiva dintre sălășluitorii insulelor Preafericite, care voiau să treacă marea. Zarathustra urcând mereu muntele se gândea în mers la numeroasele călătorii singuratice, pe care le făcuse încă din tinerețe, şi câți munți, piscuri şi culmi le urcase.

Sunt un drumeț şi un cățărător de munți, îşi grăi el sieşi, nu-mi plac câmpiile şi-mi pare rău că nu pot sta locului multă vreme.

Şi oricare mi-ar fi soarta, orice mi s-ar întâmpla – asta va fi pentru mine o călătorie şi un urcuş: sfârşeşti prin a nu mai trăi decât cu ce ai în sine-ți.

Trecut-au vremurile când puteam să mă aştept la întâmplări din senin, şi ce mi s-ar mai putea întâmpla să nu-mi aparțină?

Nu-i altceva decât o revenire, un sfârşit, o înapoiere a propriului meu eu, şi uite aşa s-au irosit toate care vreme îndelungată înstrăinate şi risipite au fost prin toate locurile şi întâmplările.

Şi mai ştiu încă un lucru: mă aflu acum în fața celei din urmă culmi, în fața aceleia ce mi-a fost tăinuită vreme îndelungată: Vai, trebuie să-mi urmez calea cea mai spinoasă. Vai! am început să străbat drumul cel mai pustiu!...

Dar cel din neamul meu nu scapă unei atari ore, de ceasul ce-i spune: „Abia acum păşeşti pe calea măririi! Culmea şi prăpastia s-au împreunat.

Îți urmezi calea măririi: acum ce a fost primejdia de apoi, a ajuns să fie ultimul tău refugiu!

Îți urmezi calea măririi: trebuie ca această hotărâre a ta să fie plină de îndrăzneală şi bărbăția ta, şi aşa să fie ele, încât alte drumuri în urma ta să n-ai!

Îți urmezi calea măririi: aci nimeni nu se va furişa pe urmele tale!

Îndărătul tău, chiar şi urma paşilor ți s-a şters din cale, iar deasupra drumului tău scris este: *cu neputință.*

Şi dacă de aici înainte toate scările îți vor lipsi, trebuie să ştii să te cocoți chiar pe propriul tău creştet: cum ai vrea să faci altcum, ca să te înalți mai sus?

Pe propriul tău creştet şi mai sus, mai presus de inima ta chiar! Acum lucrul cel mai plăcut, cel mai aspru va să-ți fie.

Excesul de cruțare sfârşeşte, la cel care e pururi prea mult cruțat, prin a ajunge o boală. Binecuvântat să fie ceea ce înăspreşte! Nu laud țara unde curge lapte şi miere!. . .

Ca să înveți *multe,* trebuie să înveți a vedea dincolo de *tine;* această asprime e trebuincioasă tututor acelora ce urcă munții.

Dar cel ce caută conştiința cu ochi iscoditori, cum ar putea să vadă altceva decât ideile primului plan!

Aşa! îşi grăia sie însuşi, Zarathustra, în timp ce se urca, îmbărbătându-şi inima cu învățături aspre, căci inima îi era mai rănită decât oricând. Iar când ajunse pe culmi, văzu cealaltă mare ce se întindea înainte-i: atunci rămase nemişcat şi tăcut multă vreme. Dar la acea înălțime noaptea era rece, senină şi înstelată.

Îmi recunosc soarta, grăi el într-un sfârşit cu mâhnire. Fie! gata sunt. Cea din urmă sihăstrie începe acum.

Ah!... posomorâtă şi noptatecă nemulțumire! Ah, soartă, Ocean! Către voi mă *cobor*!

Mă aflu în fața celui mai înalt munte al meu şi în fața celei mai îndelungate călătorii; de aceea mă cobor mai jos decât m-am urcat vreodată: – în durere, mai jos decât m-am coborât vreodată, până la cea mai neagră undă a durerii!...

Aşa vrea soarta mea; – ei bine! sunt gata.

De unde purced munții cei mai înalți? m-am întrebat odinioară. Şi atunci am aflat că purced din mare.

Această mărturie scrisă este pe stâncile şi pe piscurile munților. Cât mai de jos trebuie să-şi atingă ei culmea, nu cât mai de sus.

Aşa îşi grăi Zarathustra în vârful muntelui, unde-l cuprinse frigul, – dar când sosi lângă mare şi se află printre şiragurile de stânci, se simți ostenit de drum şi mai plin de dorinți ca oricând.

Totul doarme, grăi el, marea a adormit şi ea. Ochiul ei cată spre mine ciudat şi somnoros.

Ci răsuflarea ei e caldă, o simt. Şi tot aşa simt că visează. Ea se frământă visând pe perne tari.

Ascultă! ascultă! cum o face să geamă relele aduceri aminte! ori sunt poate prevestiri rele?

Vai! sunt mâhnit în tovărăşia ta, monstru întunecat, şi din pricina ta mă urăsc şi pe mine însumi.

Vai! de ce mâna mea nu are îndeajunsă putere!... Cum aş vrea să te dezrobesc de visurile tale rele!...

În vreme ce Zarathustra îşi glăsuia astfel, prinse a râde de sine cu multă mâhnire şi amărăciune. Cum! Zarathustra, grăi el, tot mai vrei să cânţi osanale mării?

Vai! Zarathustra, nebun, plin de dragoste, beat de încredere? Ci tu aşa fost-ai pururea: întotdeauna apropiatu-te-ai cu prietenie de toate cele groaznice.

Voiai să desmierzi toţi monştrii. Boarea unei calde răsuflări, un ce din agilitatea blănii cu labe – şi de îndată erai gata să iubeşti şi să atragi la tine.

Primejdia celui mai singuratic este iubirea, dragostea de toate, *numai să fie vieţuită!* Într-adevăr ea pregăteşte pentru râs, nebunia şi modestia mea în dragoste!

Aşa-şi grăi Zarathustra şi prinse a râde pentru a doua oară: dar atunci se gândi la prietenii lui părăsiţi şi – dacă, în gândurile sale propovăduise împotriva lor, o făcuse supărat fiind tocmai din pricina gândirii sale.

Şi aşa vorbi el acolo râzând mereu, până să înceapă a plânge: Zarathustra plânse covârşit de amărăciunea mâniei şi dorinţei.

2. DESPRE VEDENIE ŞI ENIGMĂ

1

Când se zvoni printre marinari că pe vas se află şi Zarathustra – căci în acelaşi timp cu el se mai afla case pe bord şi altcineva din insulele Preafericite – se iscă o mare curiozitate şi

o mare încordare. Dar Zarathustra tăcu vreme de două zile, fu rece ca gheața, neauzind nimic, din pricina marii mâhniri ce-l cuprinsese, așa că nu răspunse nici privirilor, nici întrebărilor. Totuși a doua zi seara i se deschiseră iarăși urechile, deși, tot tăcea: se puteau auzi multe ciudățenii și lucruri primejdioase pe vasul acela ce venea de departe, și care voia să meargă și mai departe încă. Dar Zarathustra era prietenul tuturor celor care fac călătorii îndelungate și cărora nu le place să trăiască fără primejdii. Și iată că ascultând mereu, limba i se dezlegă și gheața de pe inimă i se topi: – atunci începu să grăiască astfel:

– Vouă, cercetători semeți și ispititori! oricine ați fi voi care v-ați îmbarcat cu pânzele pline de viclenie pe mările înspăimântătoare.

Vouă, celor beți de enigme, fericiți ai zilelor într-amurg, voi a cărora suflete se lasă a fi momite de raza dulcilor cânturi în toate vâltorile rătăcirii: căci nu voiți să pipăiți cu mâna sfioasă îndelungatul fir călăuzitor; iar pretutindeni unde puteți *ghici*, vi-e silă să trageți încheieri...

Numai vouă vă povestesc ghicitoarea, vedenia cea mai singuratică.

Cu chip posomorât străbătut-am eu odinioară printre amurgurile străvezii ca moartea – cu chip posomorât și hain, cu buzele încleștate – și pentru mine nu apusese decât un singur soare.

O cărăruie ce urca cu semeție de-a curmezișul dărâmăturilor de stâncă, potecă anevoioasă și singuratică ce nu voia nici buruieni, nici tufișuri, o cărare de munte scârțâia sub sfidarea pașilor mei.

Pășind tăcut peste batjocoritorul scârțâit al pietrelor, zdrobind piatra ce-l făcea să alunece, pasul meu se silea să urce mereu.

Mai sus, tot mai sus: împotrivindu-se duhului ce-l atrăgea în jos, spre prăpastia spiritului greutății diavolului și vrăjmașului meu de moarte.

Mai sus – deși duhul greutății poposise asupra lui, acest duh al greutății, pe jumătate pitic, pe jumătate sobol, zădărnicitor revărsând plumb în auzul meu, picătură cu picătură, cugetări de plumb în creierul meu.

„O, Zarathustra, îmi şoptea el silabă cu silabă, şi cu glas batjocoritor, piatră a înţelepciunii!... te-ai aruncat în văzduhuri, şi ca orice piatră azvârlită trebuie să cazi iarăşi!...

O, Zarathustra, piatră a înţelepciunii, piatră azvârlită, nimicitor de stele! tu însuţi te-ai aruncat atât de sus – dar orice piatră aruncată trebuie să cadă iarăşi!...

Osândit ţie însuţi şi propriei tale lapidări, o, Zarathustra, prea departe, aruncat-ai piatra – şi ea cădea-va iarăşi asupra *ta.*"

Atunci piticul tăcu, şi tăcerea lui dăinui vreme îndelungată, tăcerea mă înăbuşea, aşa se întâmplă când sunt mai mult decât doi; într-adevăr eşti mai singuratic atunci, decât când eşti singur-singurel!

Mă urcam, mă urcam întruna, visând şi cugetând, dar totul mă înăbuşea. Mă asemănam cu un bolnav, pe care asprimea suferinţei lui îl oboseşte şi pe care un vis rău îl trezeşte din somnul cel dintâi.

Dar e în mine un ce pe care-l numesc curaj: acesta făcut-a să amuţească în mine până astăzi orice nemulţumire. În sfârşit curajul acesta m-a făcut să mă opresc şi să spun: „Piticule! ori tu ori eu!"

Căci bărbăţia este cel mai bun ucigaş – curajul ce *atacă.*

Omul este însă dobitocul cel mai curajos, astfel învins-a el toate dobitoacele. La sunetul fanfarei, înfrântu-şi-a el durerile – căci durerea omenească e cea mai adâncă durere.

Curajul ucide şi ameţeala ce te cuprinde pe marginea prăpăstiilor: ci unde se găseşte omul pe marginea prăpăstiilor? Nu-i de ajuns să te uiţi şi să priveşti prăpăstiile?

Bărbăţia e cea mai bună dintre ucigaşi: curajul ucide şi mila – ci mila este cea mai adâncă prăpastie: omul vede marginea suferinţei, într-atât de adânc, încât vede hotarul suferinţei.

Cu toate acestea curajul e cel mai bun omorâtor, curajul care atacă: el va sfârşi prin a ucide moartea, căci el spune: „Cum? asta e viaţă? Fie!..."

Într-o atare învăţătură e mult zgomot de trâmbiţe. Cel ce are urechi să audă.

2

„Opreşte-te piticule! spusei eu. Ori eu, ori tu!... Dar eu sunt cel mai puternic dintre noi amândoi: tu nu cunoşti gândirea mea cea mai adâncă!... *Asta* n-ai putea s-o duci tu!"

Atunci mi se întâmplă faptul ce mă făcu să fiu mai uşor: piticul sări de pe umerii mei, curiosul! Se ghemui, pe o piatră în faţa mea. Iar în locul acela unde ne oprirăm, se afla – ca din întâmplare – un portic.

„Uite piticule, porticul acesta! reluai eu: are două feţe. Două drumuri se întâlnesc aci: nimeni nu le-a urmat până la capăt.

Calea asta lungă, ce duce îndărăt, preţuieşte cât o veşnicie. Ceastălaltă uliţă lungă ce urcă, e o altă veşnicie.

Se contrazic drumurile acestea, se bat drept cap în cap: – şi aici, la porticul acesta se întâlnesc ele. Numele porticului se găseşte înscris pe un fronton: se cheamă «clipă».

Ci, dacă unul din ele ar duce mai departe şi tot mai departe, pururi şi pururi mai departe: crezi, piticule că aceste căi ar fi mereu în contrazicere!"

„Tot ce este drept, minte, murmură piticul cu dispreţ. Tot adevărul este şchiop, vremea însăşi e un cerc.

Duh al greutăţii! rostii eu mânios, nu lua lucrul prea uşor!... Ori mai bine să te las să clocești acolo unde te afli, picior strâmb, doar eu te-am adus *colea sus*!... Ia aminte clipa asta, îmi urmai mai departe vorba. – De la porticul acesta al momentului, se întortochează o îndelungă şi veşnică uliţă *îndărăt*: în urma noastră *e tot veşnicie*.

Oare nu trebuie ca tot ce *ştie* să alerge, să străbată uliţa asta? Tot ce *se poate* întâmpla nu trebuie oare să fi sosit, *să se fi* îndeplinit şi petrecut?"

Şi dacă tot ce este a fost, ce cugeţi piticule despre clipa aceasta? Porticul ăsta nu va fi fost oare şi el?

Oare nu-s toate atât de încâlcite, încât clipa asta atrage după sine cele viitoare? *Deci* şi pe dânsa?...

Căci fiecare lucru, care *ştie* să alerge, *nu trebuie* oare să păşească încă o dată pe această cale lungă din afară!

Ci păianjenul acesta anevoios ce se agaţă în lumina lunii, şi însăşi această lumină de lună, şi eu şi tu, şoptind împreună sub porticul acesta, şoptind cele veşnice, nu trebuie oare să mai fi fost cu toţii pe aci?

Nu trebuie oare să venim iarăşi şi să alergăm din nou pe aceeaşi uliţă, afară, în faţă-ne, în acea uliţă lungă şi fioroasă, nu trebuie oare să ne întoarcem pururea?....

Astfel vorbit-am cu glas scăzut, căci îmi era teamă şi de propriile mele gânduri şi de gândurile cele mai tainice. Atunci auzit-am fără de veste *urlând* un câine, foarte aproape de noi. –

Auzit-am oare vreodată un câine să urle aşa? Gândurile mele încercau să-şi amintească, întorcându-se în urmă. Da! când eram copil, în cea mai îndepărtată vreme a copilăriei: Atunci auzit-am un câine urlând aşa: Şi-i văd şi astăzi parcă, părul zburlit, cu capul în sus tremurând, în bezna nopţii celei mai tăcute, când şi câinii cred în năluci. –

În aşa fel, că-mi fu milă de dânsul. Căci, tocmai se înălţase luna plină deasupra caselor, într-o tăcere mormântală; se oprise tăcută, o vâlvătaie rotundă, tăcută pe acoperişul turtit, ca pe o moşie străină:

Ceea ce deznădăjdui pe câine!... căci câinii cred în hoţi şi strigoi. Şi când am auzit iarăşi urlând aşa, din nou m-a cuprins mila.

Unde era acum piticul? porticul? păianjenul şi toate şuşotelile? Visasem? Mă trezisem din somn? Mă găseam pe neaşteptate printre stânci sălbatice, singur, părăsit, în bătaia razelor lunii singuratice.

Dar un om zăcea acolo! Şi iată! câinele sărind, zburlit, gemând – acum că mă vedea venind – prinse să urle, să *strige*: auzit-am vreodată un câine strigând în aşa chip, ajutor?

Şi într-adevăr, ceea ce am văzut atunci, n-am mai văzut niciodată. – Văzui un păstor tânăr, care se răsucea, horcăind, cuprins de spasme, cu faţa schimonosită – şi un şarpe negru, greoi, spânzurându-i afară din gură.

Văzut-am eu cândva atâta scârbă şi paliditate plină de groază pe *un chip* omenesc? Desigur că dormea, când îi intrase şarpele în gâtlej, şi se strecurase acolo.

Mâna mea prinse să tragă şarpele, dar trăgeam în zadar! nu izbutea să smulgă şarpele din gâtlej. Atunci un ce lăuntric începu să strige în mine: „Muşcă, muşcă mereu!... Mai cu seamă capul muşcă-i-l! Muşcă mereu!" Aşa prinse a ţipa ceva în mine; groaza, scârba, mila mea, tot binele şi răul meu prinseră a striga în mine, cu un singur ţipăt.

Viteji care mă împresuraţi; cercetători semeţi, ispititori, zvânturaţi, şi orice aţi fi, voi care v-aţi îmbarcat pe vintrele viclene în largul mărilor necercetate,... voi care sunteţi fericitele ghicitori!

Ghiciţi-mi dar cimilitura ce-am văzut-o atunci şi lămuriţi-mi vedenia celui mai singuratic!...

Căci vedenie şi prevestire fost-a lucrul acesta: ce simbol văzut-am atunci? şi *care* e cel ce va să mai vină!...

Cine e păstorul în gâtlejul căruia răzbise şarpele? Cine este omul al cărui gâtlej va suferi astfel atingerea a tot ce e mai negru şi mai scârbos?

Păstorul începu să muşte cum îl sfătuia ţipătul meu, muşcă puternic. Scuipă departe de dânsul capul şarpelui – şi sări în picioare.

Nu mai era nici om, nici păstor – era schimbat, vesel, *râdea*! Nicicând n-am mai văzut pe cineva să râdă ca dânsul!...

O, fraţilor, am auzit un râs care numai râsul unui om nu era – iar acum o sete mă roade, o dorinţă ce pururi va fi nesăturată.

Dorinţa de râsul acesta mă roade. O! cum aş mai putea primi moartea acum!

Aşa grăit-a Zarathustra!...

3. DESPRE FERICIREA FĂRĂ DE VOIE

Cu atari ghicitori şi amărăciuni în inimă, Zarathustra trecu marea. Dar când fu departe de Insulele Preafericite şi de prietenii lui, cale de patru zile numai, îşi preamărise durerea: învingător şi sigur era iarăşi, călare pe soarta lui. Şi atunci astfel grăit-a Zarathustra ursitei sale:

– Sunt plin de veselie: iarăşi singur şi aşa vreau să fiu, singur cu cerul senin şi cu marea slobodă; şi iarăşi e după-amiază în preajma mea.

Era după-amiază când pentru întâia dată, găsitu-mi-am prietenul, după-amiază ca şi altă dată: – ceasul când toate luminile încep să se potolească.

Căci părticelele de fericire ce hălăduiesc în calea dintre cer şi pământ, îşi caută ca adăpost încă un suflu de lumină, – *în faţa fericirii*, orice licărire cată să fie mai liniştită.

O! după-amiază a vieţii mele! Odinioară urcat-am culmea fericirii mele, numai să-ţi pot găsi un adăpost: găsit-am acolo deschis acel suflet prietenos şi ospitalier.

O! după-amiază a vieţii mele! Ce n-am părăsit eu ca să am un singur lucru: această plantaţie vieţuindă a gândurilor mele şi această lumină de dimineaţă a celor mai înalte nădejdi! însoţitorii şi pruncii speranţei sale. Şi iată că nu izbuti să-i găsească altfel, decât începând să şi-i făurească el însuşi.

Mă aflu aşadar în mijlocul operei mele, păşind spre copiii mei şi înapoindu-mă lângă dânşii: din fericirea copiilor trebuie ca Zarathustra însuşi să se desăvârşească.

Căci numai tu singur îţi iubeşti copilul şi opera din adâncul inimii; dar unde există mare dragoste de sine, semn de rodnicie este: iată ce-am băgat de seamă.

Copii mei înfloresc încă în credinţa lor primăvăratică unii lângă alţii, laolaltă, bătuţi de acelaşi vânt, copacii înfiorăţi ai grădinii mele şi cel mai bun ogor al meu.

Şi, într-adevăr! unde se găsesc astfel de copaci, unii lângă alţii, acolol sunt şi Insulele Preafericite!...

Ci într-o zi îi voi dezrădăcina şi-i voi aşeza pe fiecare pentru sine, aşa ca fiecare să înveţe singurătatea, mândria şi cumineţenia.

Noduros şi răsucit, cu o asprime mlădioasă, fiecare trebuie să se înalţe în apropierea mării, far de neînvins al vieţii invincibile.

Acolo unde furtunile se prăpăstuiesc în mare, unde poalele muntelui e scăldat de valuri, va trebui ca fieçare să ridice veghea zilei şi nopţii, veghind pentru a-şi cerceta fiecare conştiinţa.

Trebuie recunoscut, dovedit, ca să se ştie de este din neamul şi obârşia mea, de este stăpânul unei îndelungi voinţe, tăcut chiar când grăieşte şi lăsând să *i se ia*, când dăruieşte.

Pentru ca să ajungă într-o zi tovarăşul meu, făurind şi prăznuind cu Zarathustra împreună: cineva care va înscrie voinţa mea pe tabelele legii, pentru desăvârşirea totală a tuturor lucrurilor acestora.

Şi din pricina lui şi a semenilor săi, trebuie să mă înfăptuiesc *eu însumi*: de acea mă lipsesc de pe acum de propria mea fericire, dându-mă jertfă tuturor nenorocirilor, pentru ultima încercare şi cel din urmă examen de conştiinţă.

Ci, cu adevărat, era vremea să fi plecat, iar umbra drumeţului, şi vremea cea mai îndelungată şi ceasul cel mai nimerit, cu toţii mi-au spus: „E vremea cea mare!"

Vântul a suflat prin gaura cheii şi mi-a grăit: „Vino!". Uşa s-a deschis cu viclenie şi mi-a spus „Du-te!"

Dar eu eram înlănţuit de dragostea pentru copiii mei: e dorinţa ce mă leagă cu acest legământ, dorinţa dragostei, pentru ca să ajung prada copiilor mei şi să mă pierd pentru dânşii.

A dori – e pentru mine a mă pierde, *Vă am pe voi, copiii mei!* În această stăpânire, totul cată să fie siguranţă şi nimic să nu fie dorinţă.

Dar soarele dragostei mele dogorea deasupra capului meu; Zarathustra fierbea în propriul său suc – atunci s-au revărsat asupră-mi umbrele şi îndoielile. –

Doream frigul şi iarna: „O, de m-ar face să tremur iarăşi, frigul şi iarna şi să-mi clănţănească dinţii!" Am suspinat eu – atunci neguri îngheţate ridicatu-s-au din lăuntrul meu.

Trecutul meu îşi frângea mormintele, o anumită durere opusă se trezi – durere pe care trecutul numai cât o amorţise, tăinuind-o în linţoliul ei.

Astfel totul mă cheamă prin semne. „E timpul!" Dar eu nu auzeam, până ce într-un sfârşit m-a înduioşat genunea mea şi m-a muşcat gândul.

Vai! gândire venită din prăpastie, tu care eşti cugetul *meu!* Când găsi-voi iarăşi puterea să te aud şi să nu mai tremur?

Inima mea bate cu putere când te aud săpând!... Tăcerea ta încă vrea să mă gâtuie, tu prăpăstioasa mea tăcere!

Nicicând n-am cutezat încă să te chem *la suprafaţă*: mi-a fost de ajuns să te port cu mine!... Încă n-am fost îndestul de puternic pentru îndrăzneala leului şi vitejia cea de apoi.

Îndestul de fioroasă fostu-mi-a pururi greutatea ta dar voi găsi într-o zi oarecare puterea şi glasul leului care să te cheme la suprafaţă!.

Când voi fi învins odată şi odată lucrul acesta în mine, vreau să fi învins şi cele mai mari piedici, şi *o izbândă* va fi pecetea desăvârşirii mele!...

Până atunci rătăcesc pe mările nesigure; întâmplarea mă linguşeşte cu tot soiul de măguleli; privesc înainte, îndărăt – şi nu văd încă sfârşitul.

Ceasul luptei de apoi n-a sosit oare pân-acum, sau soseşte în clipa aceasta?

Într-adevăr, cu o frumuseţe răutăcioasă, mă primeşte marea şi viaţa ce mă împresoară!...

O, după-amiază a vieţii mele!... o, fericire într-amurg! O, radă în largul mării!

O, pace în nesiguranţă!... Cum mă feresc de voi toate!...

Într-adevăr, neîncrezător sunt faţă de răutăcioasa voastră frumuseţe!...

Mă asemăn ibovnicului care se fereşte de un zâmbet prea catifelat.

Cum împinge gelosul înainte-i pe prea iubita lui delicată în asprimea ei, aşa împing eu înainte ceasul acesta prea fericit.

Departe de mine, ceas prea fericit!... Cu tine – fără de voie – sositu-mi-a desăvârşita fericire!... Sunt aici, gata pentru cea mai adâncă durere a mea: la timp neprielnic sositu-mi-ai...

Departe de mine, ceas prea fericit! Cată-ţi mai bine un adăpost acolo, la copiii mei! Îndepărtează-te grabnic!... Binecuvântează-i înainte de a însera şi dăruieşte-le fericirea *mea*! Căci se apropie seara – soarele asfinţeşte.

Fericirea mea s-a dus!...

Aşa grăia Zarathustra. Şi-şi sşteaptă nenorocirea toată noaptea: dar zadarnică îi fu aşteptarea. Noaptea fu senină şi tăcută, iar fericirea se apropie ea însăşi de dânsul, din ce în ce

mai mult. Spre dimineaţă Zarathustra prinse a râde din adâncul inimii şi-şi spuse în bătaie de joc: „Fericirea fuge după mine. Şi asta, pentru că eu nu alerg după femei.

Ci, fericirea femeie este".

4. ÎNAINTE DE RĂSĂRITUL SOARELUI

O, cer ce pluteşti deasupră-mi, cer senin, cer nemărginit!... prăpastie de lumină!... Admirându-te, tremur în faţa dorinţei dumnezeirii.

Mă avânt în înălţimile tale – asta nu-i adâncime ca să mă adăpostesc în curăţia ta, e nevinovăţia *mea!*...

Cum îşi învăluie Dumnezeu frumuseţea, aşa îţi ascunzi tu stelele; nu glăsuieşti şi astfel îmi vesteşti înţelepciunea.

În tăcere răsărit-a astăzi pentru mine, deasupra mărilor înspumate – dragostea şi pudoarea ta de destăinuiri vorbit-a sufletului meu spumegând.

Şi aşa venit-ai la mine, frumos şi învăluit în frumuseţea ta, ca să-mi grăieşti fără cuvinte, destăinuindu-te prin înţelepciune:

O, de ce n-am ghicit toate pudorile sufletului tău, când ai venit către mine *înaintea* soarelui, către mine care sunt cel mai singuratic.

Prieteni suntem de când lumea: comune ne sunt durerea sufletească, groaza şi temeiul – chiar şi soarele comun ne este. –

Nu ne vorbim unul altuia, pentru că prea ştim multe: tăcem şi unul şi altul, râdem însă din ştiinţa noastră!

Nu eşti oare lumina vâlvătăii mele? Sufletul tău nu-i oare frate cu priceperea mea?

Laolaltă învăţat-am noi toate; laolaltă deprinsu-ne-am să ne urcăm mai presus de noi înşine şi să râdem cu seninătate şi voie bună.

Fără nori, zâmbind cu lumină în ochii limpezi, de-a curmezişul îndepărtărilor nemărginite, când deasupră-ne clocotesc ca ploaia, sila şi ţelul şi greşeala.

Şi când umblam singur, de ce-i era sufletului meu foame în nopţile şi pe potecile greşelii? Şi când urcam munţii pe *cine-l* căutam pe culmi, dacă nu pe tine?

Şi toate călătoriile şi toate urcările mele ce erau, dacă nu o nevoie şi un mijloc al stângaciului? – toată voinţa mea n-are altă ţintă decât aceea să-şi ia zborul: să zboare la ceruri!...

Şi ce urăsc eu oare mai mult decât norii călători şi tot ce se întunecă? Îmi uram chiar şi propria mea gândire, pentru că tu te întunecai!

Norii pribegi, aceste pisici sălbatice, mă mâhnesc adânc: ne iau – mie şi ţie – ce avem comun: nemărginitul şi nesfârşitul „da" şi „amin" al lucrurilor.

Urâm pe aceşti gânditori şi pe aceşti învălmăşitori, norii pribegi: făpturi amestecate şi nehotărâte, care nu ştiu nici să binecuvânteze, nici să blesteme din adâncul inimilor.

Mai bine îmi place să mă ascund într-un butoi sub cerul zăgăzuit, sau fără cereasca lumină să mă afund în prăpastie, decât să te văd pe tine, cer al luminii, întunecat de norii drumeţi!...

Şi ades am avut pofta să-i ţintuiesc cu săgeţi aurite, şi aidoma tunetului, să bat ţimbala pe pântecele de căldăruşă al ţambalagiului mânios, pentru că-mi şterpelesc afirmaţia ta: cerul curat de deasupra mea! cer senin! prăpastie luminoasă!...

Mai bine îmi place zgomotul şi tunetul şi defăimările vremii rele, decât această chibzuită şi îndoielnică odihnă pisicească ci printre oameni, ei nourii aceştia fugarnici, îndoielnici şi nesiguri sunt făpturi amestecate şi nehotărâte cari umblă pe furiş, şi-i urăsc mai mult.

Şi „cine nu ştie să binecuvânteze, trebuie să *înveţe* a blestema!" acest limpede învăţământ mi-a căzut din cerul senin, această stea strălucitoare licăreşte, chiar în nopţile posomorâte, pe cerul meu.

Dar eu sunt pururea un binefăcător şi mărturisitor, când te afli în preajma mea, tu preacurato! rază luminoasă! atunci duc în mine în toate prăpăstiile binecuvântânda mea afirmare.

Ajuns-am să fiu cel ce binecuvântează şi mărturiseşte şi pentru acest sfârşit luptat-am multă vreme; luptător am fost pentru ca odată şi odată să-mi fie mâinile libere, ca să binecuvântez.

Şi aceasta îmi este binecuvântarea: să fii mai presus chiar decât propriul tău cer, decât acoperişul rotunjit, clopotniţa de

azur şi veşnica-i linişte: şi prea fericit fie cel ce binecuvântează astfel!

Căci toate botezatu-s-au la izvorul veşniciei, dincolo de rău şi bine; ci binele şi răul nu-s nici ele decât nişte umbre fugare, umede mâhniri şi nori pribegi.

Într-adevăr e o binecuvântare, şi nu un blestem, să predici că: „deasupra tuturora se află cerul întâmplării, cerul nevinovăției, cerul fără de primejdie" cerul zburdălniciei.

De la neprimejdie e nobleţea cea mai veche a lumii, am întâlnit-o în toate lucrurile, le-am izbăvit de slugărnicia ţelului.

Această libertate şi seninătate cerească, aşezatu-le-am ca pe nişte clopote de azur peste toate, când propovăduit-am că mai presus de ele şi prin ele, nici „o voinţă-veşnică" nu-şi afirmă voinţa. –

Am pus în locul acestei voinţi, în locul acestei zminteli, când am propovăduit: „e un ce care pururi va fi cu neputinţă: raţiunea!"

Totuşi *puţină* judecată, un sâmbure de înţelepciune irosit din stea în stea, acest germen amestecat e în toate: din pricina nebuniei e amestecată înţelepciunea în toate lucrurile! –

Puţină înţelepciune e cu putinţă; dar preafericita siguranţă am găsit-o în toate câte există: plăcerea de a dănţui pe picioarele întâmplării.

O, cer mai presus de mine! o, cer din haosuri! şi curat! Asta e pentru mine curăţia ta, că nu mai fiinţează veşnicul păianjen şi pânza de păianjen a raţiunii.

Ci tu să fii un loc de danţ pentru toate întâmplările dumnezeieşti, ci tu să fii o masă dumnezeiască pentru jocul de zaruri şi dumnezeieştii jucători!...

Dar tu roşeşti? Spusu-ţi-am eu bucuria ce nu trebuie spuse? Blestemat-am eu voind să te binecuvântez?

Sau numai ruşinea că suntem numai amândoi te face să roşeşti? Ci spune-mi să plec şi să tac, pentru că acum se face ziuă?

Lumea e adâncă şi mai profundă decât cum ai cugetat ziua. Sunt lucruri pe care trebuie să le taci în faptul zilei. Ci ziua vine, să ne despărţim, deci!

O, cer, mai presus de mine, cer curat şi arzător! O, fericire înainte de soare-răsare!

Vine ziua, să ne despărţim deci!...

Aşa grăit-a Zarathustra!...

5. DESPRE VIRTUTEA CE SE MICŞOREAZĂ

1

Când Zarathustra se pogorî pe pământ sigur, nu se îndreptă drept spre muntele şi peştera lui, ci făcu multe drumuri şi întrebări; informându-se de una de alta, şi-şi spunea despre sine însuşi glumind: „Iată un fluviu care făcând ocoluri nenumărate, curge îndărăt spre izvorul lui!". Căci voia să afle ce se întâmplase între timp cu omul: se făcuse mai mare ori mai mic. Şi într-o zi zări un şirag de case noi, atunci se minună şi grăi aşa:

Ce însemnează aceste case? Într-adevăr, nici un suflet mare nu sălăşluieşte acolo.

Să le fi scos oare vreun copil nărod din cutia lui de jucării? Dar atunci un altul le pune în cutie!

Şi în camerele şi cămăruţele acestea, *oamenii* pot intra şi ieşi? Mi se par făcute pentru păpuşi împopoţonate cu mătăsuri, sau pisicuţe lacome, cărora le place să se lase a fi mâncate.

Şi Zarathustra se opri şi chibzui. Într-un sfârşit grăi cu mâhnire: Totul s-a mai micşorat!...

Prétutindeni văd uşi scunde: cel de neamul *meu* tot poate trece, dar trebuie să se încovoaie!...

O, când mă voi întoarce în patria mea, unde să nu mai fiu silit să mă încovoi să mă plec în faţa celor *mici*? Şi Zarathustra oftă şi căută în zări.

În aceeaşi zi el rosti parabola despre *virtutea ce se micşorează*.

2

Păşesc printre făpturile norodului acesta şi umblu cu ochii deschişi: ci oamenii nu-mi iartă că nu le pizmuesc virtuţile.

Ei latră în urma mea pentru că le spun: oamenilor mici, virtuți mici le trebuie, și pentru că cu greu pot pricepe că ființa acestor mititei cată să *fie* trebuitoare.

Mă asemăn cu cocoșul dintr-o curte străină, pe care-l urmăresc chiar și găinile, cu lovituri de ciocuri, ci din această pricină eu nu port dușmănie găinilor acestora.

Sunt politicos față de ele, ca și față de toate micile neplăceri; a fi țepos față de cei mici, mi se pare o înțelepciune vrednică de niște arici.

Cu toții vorbesc despre mine, când stau în preajma mea, desfășoară o mantie peste gândurile mele.

Ei flecăresc între ei; ce mi-o fi dorind nourul acesta posomorât? să veghem să nu ne aducă vreo molimă!...

Și nu de mult o femeie trăgea la sine un copil ce voia să se apropie de mine. Îndepărtați copiii! țipă ea; atari ochi ard sufletele copiilor.

Ei tușesc când vorbesc: ei cred că tusea e o împotrivire în contra vânturilor puternice, ci ele nu au nimic din vâjâitul fericirii mele!

„N-avem vreme pentru Zarathustra", iată cârtirea lor; dar ce-mi pasă de un timp care „n-are vreme" pentru Zarathustra?

Chiar când mă glorifică ei, cum aș putea să adorm pe laurii gloriei de la ei purcească?

Laurii lor sunt pentru mine o cingătoare spinoasă; ea mă ustură chiar când o scot de pe mine.

Și aceasta au învățat-o în mijlocul lor; cel ce laudă se preface că înapoiază ce i s-a dat, dar de fapt vrea să ceară mai mult.

Întrebați-mi piciorul, dacă felul lor de a lăuda și momi îi place! Într-adevăr, nu vrea nici să dănțuiască, nici să stea liniștit după o atare măsură și un atare tic-tac.

Ei încearcă să-mi aducă laude micii lor virtuți și să mă atragă spre dânsa, ar vrea chiar să-mi atragă piciorul după tic-tacul fericirii lor.

Trec prin mijlocul norodului acesta și nu țin ochii deschiși; ei au ajuns să fie mai *mici* și necurmat se micșorează pururea, *pricina e învățătura lor despre fericire și virtute*.

Căci cumpătarea virtuţii lor o au ei, fiindcă vor să-şi aibă mulţumirile lor. Ci numai o virtute cumpătată se potriveşte cu mulţumirile lor.

De aşijderea învaţă să umble în felul *lor*, şi umbletul lor înainte, eu unul, îl numesc „şontăcăială". Astfel ei sunt o piedică pentru toţi acei ce se zoresc.

Şi mai sunt unii ce merg înainte, în vreme ce privesc îndărăt cu gâtul întins, bucuros m-aş îndepărta de atari trupuri.

Picioarele şi ochii nu trebuie nici să mintă nici să dezmintă; dar printre oameni mişună minciuna.

Unii din ei „vor"; dar cea mai mare parte nu-s decât „voiţi". Unii sunt sinceri, dar cea mai mare parte sunt comedianţi proşti.

Sunt printre ei prefăcuţi, fără s-o ştie, şi prefăcuţi fără să vrea, acei care sunt sinceri, sunt totdeauna rari – mai ales comedianţii sinceri.

Calităţile omului sunt rare aici: de aceea femeile se prefac în bărbaţi. Căci acel care este îndestul bărbat, va fi în stare să izbăvească în femeie, pe *femeie*.

Ci, iată cea mai rea dintre făţărniciile găsite printre dânşii; acei care poruncesc, prefăcătoresc ei înşuşi virtuţile celor ce se spun.

„Eu slujesc, tu slujeşti, noi slujim", aşa psalmodiază făţărnicia către stăpânitori; şi nenorocire celor al cărora întâi învăţător nu este decât întâiul slujitor!...

Vai! curiozitatea privirii mele s-a rătăcit ea însăşi spre făţărnicia lor; şi le-am ghicit chiar şi fericirea lor de muşte şi bâzâitul spre geamurile pline de soare.

Sunt tot atâtea bunătăţi câtă slăbiciune!...

Câtă îndreptare şi compătimire există, tot atâta slăbiciune!...

Sunt dolofani, cinstiţi şi binevoitori unii faţă de alţii, sunt rotunzi, cinstiţi şi binevoitori faţă de grăuntele de nisip, ca înşuşi grăuntele de nisip.

A îmbrăţişa o mică fericire, este ceea ce se cheamă „resemnare", care priveşte cruciş spre o nouă fericire mică.

La urma-urmei, în simplicitatea lor nu au decât o dorinţă: să nu le facă nimeni rău. De aceea sunt îngăduitori faţă de oricine, şi fac bine.

Ci asta e *nemernicie:* cu toate că se numeşte „*virtute*".

Şi când se întâmplă oamenilor ăstora mici să grăiască cu asprime, *eu* în gândul lor nu aud decât răguşeala lor – căci fiece bătaie de vânt îi răguşeşte...

Ei sunt vicleniți, virtuțile lor au degete dibace. Ci lor le lipsesc pumnii: degetele lor nu ştiu să se ascundă îndărătul pumnului.

Virtutea e pentru dânşii ceea ce-i face să fie smeriți şi domesticiți: aşa făcut-au din lup câine, şi din om însuşi animalul domestic al acestuia.

„Am pus scaunul nostru la *mijloc* – aşa-mi spune veselia lor – şi la aceeaşi distanță luptătorii pe moarte au strofe vesele."

Ci aceasta e *lipsa de merit*, cu toate că se numeşte cumpătare.

3

Trec prin mijlocul norodului acesta semănând anumite cuvinte – dar ei nu ştiu nici să primească, nici să păstreze.

Se miră de ce am venit să defaim ticăloşiile şi relele; şi adevăr grăiesc vouă, că n-am venit nici să pun veghe împotriva pungaşilor de buzunare, nici să hulesc.

Ei se miră, că nu sunt gata să dezgheț şi să ascut înțelepciunea lor: ca şi cum tot n-ar avea destui înțelepți rafinați, ale căror voci scârțâie ca un creion de ardezie!...

Şi când strig: „Blestemați pe toți mişeii de diavoli ce sălăşluiesc în voi, care ar geme bucuros, care ar vrea să-şi încrucişeze mâinile şi să slăvească"; atunci el țipă: „Zarathustra e necredincios."

Iar învățătorii lor întru resemnare strigă şi mai tare, dar tocmai lor îmi place să le țip la ureche: Da, *sunt* Zarathustra necredinciosul!

Aveți învățători întru resemnare! Pretutindeni unde e micime, boală şi râie, ei se cocoață ca niște purici; şi numai scârba mă stăpâneşte să nu-i zdrobesc.

Ei bine! iată jurământul ce-l fac pentru urechile *lor*. Sunt Zarathustra necredinciosul, care spune – „cine-i mai necredincios decât mine, să mă bucur de învăţătura lui?"

Eu sunt Zarathustra necredinciosul, unde îmi voi găsi semenii? Semenii mei sunt toţi aceei care îşi hărăzesc lor înşile voinţa lor, şi se descotorosesc de orice resemnare.

Sunt Zarathustra necredinciosul: eu fac să aibă în cratiţa mea, tot ce întâmplare este. Şi asta nu când întâmplarea e coaptă până într-atât, încât să-i poftesc bunăvenire şi să fac din ea hrana *mea*.

Şi într-adevăr o anume întâmplare s-a apropiat de mine ca stăpână, ci voinţa *mea* i-a grăit în chip şi mai poruncitor încă, şi îngenunchea înainte-mi rugându-mă.

Rugându-mă să-i dau adăpost şi ospătare din toată inima, grăind în chip măgulitor: „vezi dar că Zarathustra nu e decât un prieten, deoarece vine astfel la un prieten!"

Dar de ce să grăiesc, când nimeni n-are urechile *mele!* Aşa vreau să strig tuturor vânturilor!

Fiţi pururea mai mici, oameni mici! Voi care iubiţi mulţumirile virtuţilor mărunte, ale micilor voastre uitări, din pricina necontenitei voastre mici resemnări.

Cruţaţi prea mult, prea vă învoiţi mult; din acest aluat e făurit pământul pe care creşteţi! Ci pentru ca un copac să se facă *mare*, trebuie să-şi înfigă rădăcini puternice în jurul stâncilor grele!

Ceea ce lăsaţi la o parte, ajută să se ţească pânza viitorului oamenilor; însăşi nimicnicia voastră e o pânză de păianjen, şi un păianjen ce vieţuieşte din sângele viitorului. –

Iar când luaţi, e ca şi cum aţi fura, o micilor virtuoşi; cu toate acestea, chiar printre furi glăsuieşte onoarea: „trebuie furat numai acolo unde nu se poate ciordi."

„Asta se dăruieşte", astfel este învăţătura resemnării. Ci eu vă spun vouă, celor ce vă iubiţi mulţumirile: *asta se ia*, şi vi se va lua pururea mai mult!

Vai! de ce nu vă desfaceţi de toate aceste jumătăţi de voinţi, de ce nu vă hotărâţi pentru lenevie şi pentru faptă.

Vai! de ce nu-mi înțelegeți vorba: „să săvârșiți pururea ceea ce vreți – dar să fiți dintru-ntâi dintre aceia care *pot să voiască*!"

Iubiți întotdeauna pe aproapele vostru ca pe voi înșivă; și fiți mai întâi cei ce *se iubesc pe sine însuși.* –

Acei care se iubesc cu dragostea cea mare, cu marele dispreț! Astfel grăiește Zarathustra necredinciosul.

Dar pentru ce aș vorbi, când nimeni nu are urechile *mele*! E prea timpurie ora asta pentru mine!...

Sunt în mijlocul norodului acesta propriul meu premergător, sunt propria-mi cântare de cocoș în ulițele întunecoase.

Ci vine și ceasul lor! Sosește și acela al meu.

Din ceas în ceas ei sunt tot mai mici, tot mai săraci, tot mai sterpi – biată iarbă a unui sărman ogor!...

Încurcând ei vor sta în fața mea ca iarba uscată a unei puste, și cu adevărat obosiți de sine și falsificați mai mult de foc decât de apă!...

O, ceas preafericit al fulgerului! O, taină a dimineții – într-o zi face-voi din ei focuri arzătoare și profeți cu limbi de flăcări.

Și voi profeți cu limbi de flăcări: iată, sosește, e aproape *amiaza cea mare*!

Așa grăit-a Zarathustra.

6. PE MUNTELE MĂSLINILOR

Iarna, oaspe răutăcios, s-a sălășluit în locuința mea; mâinile mele învinețitu-s-au de strânsoarea prieteniei ei.

Eu cinstesc pe oaspetele ăsta răutăcios, dar îmi place să-l las singur. Îmi place să-i scap; și dacă alergi *bine*, sfârșești prin a izbuti întru aceasta.

Cu picioarele calde, cu gândurile fierbinți, alerg unde vântul tace molcom spre colțul plin de soare al *muntelui măslinilor.*

Acolo râd de neînduratul meu oaspete și-i sunt recunoscător că gonește muștele și amuțește zgomotele deșarte.

Căci nu-i place să audă bâzâind o muscă ori două; pustiește până și ulița, în așa chip că lumina lunii prinde a se înfricoșa noaptea.

E un oaspete neîndurat – dar îl cinstesc şi nu-l rog pe dumnezeul pântecos al focului, cum o fac afemeiaţii.

E mai bine să-ţi clănţănească dinţii, decât să slăveşti idolii! aşa e firea mea. Şi pică port mai ales tuturor idolilor focului, care sunt arzători, clocotitorii morocănoşi.

Când iubesc pe careva, mai bine îl iubesc iarna decât vara; îmi bat joc mai bine de vrăjmaşii mei, şi-mi bat joc cu mai mult curaj, de îndată ce a poposit iarna în casă la mine.

Cu bărbăţie, chiar când sunt ghemuiţi în patul meu: căci atunci fericirea mea pitită râde şi încă se mai şi lăudăroşeşte, iar visul mincinos se pune şi el pe râsete.

De ce să te târăşti? Niciodată, în toată viaţa mea nu m-am târât înaintea puternicilor: şi dacă n-am mințit niciodată, din dragoste a fost. De aceea sunt mulţumit chiar într-un pat de iarnă.

Un pat simplu mă încălzeşte mai bine decât unul luxos, căci îmi pizmuiesc eu însumi sărăcia. Şi în iarnă, sărăcia mi-i mai credincioasă.

Încep fiecare zi cu o răutate, îmi bat joc de iarnă făcând o baie rece: ceea ce-l face pe asprul meu prieten să mormăie.

Îmi place să-l mângâi cu o lumânărică: pentru ca să iasă din amurgul cenuşiu.

Căci, mai cu seamă dimineaţa, sunt răutăcios: în ceasul cel dintâi, când cânturile scârţâie la fântână şi nechează caii pe ulițele fumurii.

Aştept atunci cu nerăbdare să se lumineze cerul iernii cu barba căruntă, moşneagul cu capul alb, cerul de iarnă, tăcut, care câteodată lasă şi soarele în tăcere.

De la dânsul să fi învăţat eu oare îndelungile tăceri iluminate? Ori le-a învăţat el de la mine? Sau născocitu-le-a fiecare dintre noi?

Toate cele bune au o obârşie multiplă – toate cele bune şi nebunatice tresar de plăcere în existenţă: cum n-ar face ele lucrul acesta odată măcar?

Tăcerea îndelungată, şi ea, e un bun nebunatic. Şi aidoma cerului de vară e limpede chipul meu, şi linişte în ochii mei.

– Ca cerul iernii îmi tăinuiesc soarele şi neîncovoiata mea voinţă de soare: într-adevăr *bine* am deprins meşteşugul acesta, de la această răutate a iernii!

Era oare meşteşugul meu cea mai scumpă răutate a mea, încât să-mi fi deprins tăcerea să nu se dea de gol prin tăcere?

Cu zgomotul vorbelor şi zarurilor mă înveselesc viclenind pe oamenii măreţi ce adastă: vreau ca voinţa şi ţelul meu să scape asprei lor luări aminte.

Pentru ca nimeni să nu poată privi în prăpastia motivelor mele şi a celei de-apoi voinţi, am născocit îndelunga şi limpedea tăcere.

Am găsit mai mulţi răutăcioşi ce-i învăluiau faţa şi-i tulburau adâncurile, pentru ca nimeni să nu privească anapoda şi să vadă până la sfârşit.

Dar tocmai la ce veneau oamenii vicleni şi neîncrezători, iubitori de încurcături: îi pescuiau peştii cei mai ascunşi!...

Totuşi, acei ce rămân limpezi şi viteji şi străvăzători, – sunt acei pe care tăcerea îi dă mai puţin de gol: sunt atât de profunzi, încât apa cea mai limpede nu destăinuie ce este în adâncul lor.

Tăcut cer de iarnă, cu ţurţuri de zăpadă, cap alb cu ochii limpezi, mai presus de mine! O, dumnezeiesc al sufletului şi zburdălniciei sufletului meu!...

Oare nu *trebuie* să mă ascund, ca un oarecare ce înghiţit-a aur, pentru ca să nu-mi deschidă cineva sufletul?

Nu *trebuie* oare să urc pe picioroange, pentru ca ei, toţi invidioşii ăştia trişti, din preajma mea, să *nu-mi vadă* lungile mele picioare?

Toate sufletele astea afumate, înăbuşite, istovite, mucegăite, înăsprite, cum – *putear-ar* ele suferi fericirea mea.

De aceea nu le arăt decât iarna şi gheţurile ce sunt pe piscurile mele – nu le arăt că muntele meu e împrejmuit de toate brâiele soarelui!...

Ei n-aud şuierând decât vijeliile iernatice: şi *nu* ştiu că-mi trec vremea pe mările calde, aidoma vânturilor de miazăzi, galeşe, greoaie şi arzătoare.

Lor li-i milă de nenorocirile şi întâmplările mele: chiar

cuvintele *mele* spun: „Lăsaţi întâmplarea să vină la mine: ca un prunc nevinovată este ea!"

Cum ar putea ei suferi fericirea mea, de n-aş aşeza în preajma mea fericirea întâmplărilor şi mizeriilor iernatice, căciuli de blană şi mantii de nea? – de n-aş avea eu însumi milă de înduioşarea lor, înduioşarea de invidioşii aceştia trişti?

– De n-aş suspina şi tremura eu însumi în faţa lor, *lăsându-mă* cu răbdare învăluit de mila lor?

Aceasta e nebunatica înţelepciune şi bunăvoinţa sufletului meu: să *nu ascundă nicidecum* iarna şi vânturile lui îngheţate; şi să nu-şi tăinuiască degerăturile.

Pentru unul singurătatea e fuga bolnavului, pentru altul fuga din faţa bolnavului.

Auzi-mă glumind şi suspinând din pricina frigului iernii, toţi derbedeii ăştia sărmani şi încrucişaţi, din preajma mea! Cu atari gemete şi atari suspine, mă feresc de camerele lor încălzite.

Plângă-mă şi aibă-mă în mila lor, din pricina degerăturilor mele: „Va sfârşi prin a *îngheţa* şi gheaţa conştiinţei lui!", aşa gem ei.

În vremea asta, cu picioarele calde, alerg încoace şi încolo, pe muntele meu în ungherul cel mai plin de soare al Muntelui Măslinilor, cânt şi-mi bat joc de orice compătimire.

Astfel cânta Zarathustra.

7. ÎN TREACĂT

Străbătând astfel nezorit, multe noroade şi oraşe, Zarathustra se înapoia făcând ocoluri, spre munţii şi peştera lui. Şi, trecând, ajunse – pe neaşteptate – la poarta *marelui oraş*: dar când sosi acolo, un nebun spumegând sări asupră-i cu braţele întinse, împiedicându-i trecerea. Era acelaşi nebun căruia poporul îi dase numele de „maimuţa lui Zarathustra" – căci imita puţin felul de a fi al lui Zarathustra şi căderea frazei lui. Îi plăcea de asemenea să se împrumute din comoara înţelepciunii sale. Nebunul grăi astfel lui Zarathustra.

– O, Zarathustra, aici e oraşul cel mare: tu n-ai nimic de căutat aici; ba, totul de pierdut.

De ce ai vrea să orbecăieşti în această taină? Fie-ţi deci milă de picioarele tale! Scuipă mai bine asupra porţii marelui oraş, şi fă întoarsă a ta cale!..

Aici e iadul pentru cugetătorii singuratici, aici se fierb de vii cele mai mari cugete şi se prefac în clei.

Aici putrezesc toate simţirile mari; aici nu se îngăduie decât zornăitul simţirilor mici şi secătuite!...

Nu simţi tu mirosul abatoarelor şi murdăriilor duhului? Aburii duhurilor doborâte nu fac oare să duhnească oraşul acesta?

Nu vezi sufletele atârnate ca nişte otrepe moi şi necurate? Dar, ei se slujesc de cârpele astea ca să facă ziare.

N-auzi tu că spiritul năzuie să fie aci joc de cuvinte? Se preface în joc, în respingătoare jocuri de cuvinte! Şi cu atari lături făuresc ei ziarele!...

Ei se înfruntă şi nu ştiu de ce. Se aprind şi nu ştiu de ce. Ţăcănesc săbiile şi zornăie aurul.

Sunt reci şi caută căldura în rachiuri, sunt încălziţi şi caută răcoreala la spiritele reci; opinia publică îi înfrigurează şi-i face pe toţi arzători.

Toate dorinţele şi toate stricăciunile şi-au ales aci sălaş; dar sunt de asemenea şi virtuoşi, sunt aci multe virtuţi dibace şi ocupate.

Multe virtuţi ocupate, având degete ca să scrie, oameni sedentari şi funcţionari împodobiţi cu mici decoraţii şi părinţi cu fete împăiate şi fără dosuri.

E multă milă pe aici şi multă josnicie credincioasă şi josnicii în faţa Dumnezeului oştilor.

Căci de „Sus“ plouă stelele şi scuipăturile graţioase, în sus merg dorinţele tuturor piepturilor fără stele.

Luna îşi are curtea ei şi *curtea* îşi are sateliţii săi. Ci norodul cerşetor şi toate dibacele virtuţi cerşetoare înalţă rugi către tot ce vine de la Curte. –

„Eu slujesc, tu slujeşti, noi slujim“, aşa se roagă către suveranul toate virtuţile dibace – pentru ca steaua meritată să se agaţe de pieptul îngust!

Ci luna se învârteşte în jurul a tot ce e pământesc: tot aşa suveranul se învârteşte în jurul a tot ce mai pământesc, e aurul băcanilor.

Dumnezeul oştilor nu-i dumnezeul metalelor; suveranul propune şi băcanul dispune!

În numele a tot ce ai tu mai limpede, puternic şi bun în tine, Zarathustra, scuipă oraşul acesta de băcani şi întoarnă-te îndărăt!...

Aci curge în vene sânge stricat, subţire şi spumos, scuipă oraşul acesta mare care este marea hazna unde se adună toată drojdia! –

Scuipă asupra oraşului sufletelor abătute şi a piepturilor înguste, a ochilor pizmătăreţi şi a degetelor vâscoase. –

Asupra oraşului nechemaţilor şi obraznicilor, a zmângălitorilor de hârtie şi a celor ce zbiară întruna, a deznădăjduiţilor ambiţioşi.

Asupra oraşului unde se adună tot ce-i găunos, cu faimă proastă, desfrânat, posomorât, putred, bubos, uneltitor.

Scuipă asupra marelui oraş şi întoarce-ţi paşii!...

Dar la aceste spuse, Zarathustra întrerupse pe nebunul înspumat, închizându-i gura.

„Ai să taci odată! strigă Zarathustra, de multă vreme scârbă mi-i de graiul şi apucăturile tale!

Pentru că ai vieţuit atâta amar de vreme pe marginea mocirlei, iată-te şi pe tine broască şi mormoloc!

Nu-ţi curge şi ţie în *vene* acum sângele stricat şi spumos al mlaştinilor? căci şi tu ştii acum să trăncăneşti şi să blestemi.

De ce nu te-ai dus în codru? De ce nu ai lucrat în ţarină? Nu-i plină marea de insule verzi?

Disprețuiesc disprețul tău; şi dacă-mi dai mie de ştire – de ce nu te-ai înştiinţat pe tine însuţi?

Numai din iubire trebuie să purceadă pentru mine zborul disprețului şi păsării mele înştiinţătoare – şi nu din neştiinţă!...

Ţi se spune maimuţa mea, nebun înspumegat, ci eu vreau să te numesc porc grohăitor – grohăiala ta va sfârşi prin a-mi ticăloşi imnul de laudă adresat nebuniei.

Ce te face să grohăieşti astfel? Nimeni nu te-a măgulit îndestul – de aceea te-ai aşezat lângă aceste murdării, pentru ca să ai pricini să grohăi – pentru ca să ai nenumărate pricini de *răzbunare!* Căci răzbunarea, nebun vanitos, e toată spuma ta, te-am ghicit eu bine!...

Ci cuvântul tău de nebun e vătămător pentru *mine*, chiar când ai dreptate! Chiar când cuvântul lui Zarathustra ar avea dreptate de mii de ori – *tu*, tu *m-ai nedreptăți* cu însăşi vorba mea!"

Aşa grăi Zarathustra, şi cătând spre marele oraş, suspină şi tăcu vreme îndelungată. Într-un sfârşit grăi aceste vorbe:

Scârbit sunt şi eu de oraşul acesta mare, unde nu se găsesc decât nebuni ce te scârbesc. Atât aci, cât şi aiurea, nu-i nimic de îmbunătățit, nimic de înrăit!

Nenorocire oraşului acesta mare!... Aş vrea să şi văd coloana de foc ce-l va arde!...

Căci trebuie ca atari coloane de foc să premeargă amiaza cea mare. Dar asta la vremea şi la propria-i soartă.

Îți dăruiesc totuşi învățătura asta, ție nebune, în semn de bun rămas: când cineva nu poate iubi, trebuie să *plece*!...

Aşa grăit-a Zarathustra şi trecu pe dinaintea nebunului şi prin fața marelui oraş.

8. DESPRE TRANSFUGI

1

Vai! tot ce mai era verde şi colorat odinioară în această pajişte, s-a veştejit şi uscat acum!

Şi câtă miere a nădejdii adunat-am eu de aici, în urciorul meu!

Toate aceste inimi tinere au şi îmbătrânit – şi abia de sunt bătrâni!... Sunt numai osteniți, josnici şi tembeli, ei lămuresc lucrul acesta zicând: „Am ajuns iarăşi credincioşi".

Îi văzusem odinioară păşind în ceasul dintâi cu picioare cutezătoare: ci picioarele conştiinței obositu-s-au iar ei bârfesc acum chiar şi vitejia lor cea de dimineață.

Drept este că mulți ridicatu-şi-au picioarele, ca dănțuitorii; întrucât râsul le făcea semn în înțelepciunea mea.

Dar apoi prins-au să chibzuiască, şi i-am văzut urcând încovoiaţi drumul Golgothei.

Zburau odinioară în jurul luminii şi libertăţii, cum fac musculiţele şi poeţii tineri. Ceva mai apoi, ceva mai bătrâni şi mai reci, sălăşluitu-s-au pe vatră, ca nişte popi şi ca nişte fătarnici.

Pierdutu-şi-au oare cutezanţa, fiindcă pe mine m-a înghiţit pustnicia, cum ar face o balenă? *Zadarnic* îşi vor fi ciulit ei vreme îndelungată urechile, plini de dorinţi, neauzind trâmbiţele şi chemările mele de crainic?

– Vai! acei ale căror inimi îşi păstrează curajul şi prea marea vioiciune sunt pururi în număr mic – şi în numărul acesta spiritul rămâne stăruitor, încolo restul e *ticăloşie*.

Tot restul e pururea numărul cel mai mare: ăştia sunt josnicii şi cei de prisos, acei care sunt zadarnici. Toţi aceştia sunt nişte mişei!

Cel de neamul meu va întâlni în calea lui întâmplări la fel cu ale mele – aşa că, cei dintâi tovarăşi ai lui cată să fie leşurile şi comedianţii.

Totuşi ceilalţi tovarăşi sunt ăştia, şi se vor numi *credincioşii*: mulţime vieţuindă, cu multă dragoste, cu multă nebunie, cu multă slăvire copilărească.

De aceşti credincioşi, cel de neamul meu printre oameni, să nu-şi lege inima; cel ce cunoaşte neamul omenesc slab şi fugarnic nu trebuie să se încreadă în aceste primăveri şi livezi de toate culorile!...

Dacă *ar putea* altceva credincioşii ăştia, ar *şi voi* de asemeni altceva. Cel care nu-i decât pe jumătate, atrage tot ce-i întreg. Când se veştejesc frunzele, de ce s-ar tângui omul!...

Ci lasă-le să piară, lasă-le să cadă, Zarathustra, şi nu te tângui!... Suflă mai bine prin ele cu răbufniri de vânt. –

Suflă prin frunzele astea. Zarathustra, că tot ce veşted este, cade şi cată să plece de la tine cât mai grabnic!...

2

„Iată-ne iarăşi credincioşi", aşa se spovedesc fugarii şi mulţi din ei sunt chiar prea nemernici să mărturisească lucrul acesta.

Îi privesc în albul ochilor, drept în faţă şi în roşeaţa de pe obraji le spun: voi sunteţi dintre cei ce se *închină* din nou.

Totuşi e o ruşine să te închini! Nu pentru toată lumea, ci pentru mine, şi pentru toţi acei care au conştiinţă. Pentru *tine* e o ruşine să te închini!...

Tu o ştii bine: diavolului mişel din tine îi place să-ţi unească mâinile, ori să-ţi încrucişezi braţele, şi doreşte o viaţă mai uşoară: diavolul acesta ticălos îţi spune:

„Este un Dumnezeu!"

Dar tu eşti unul dintre aceia ce fug de lumină, dintre aceia pe care lumina îi neliniştеşte neîncetat. Ar trebui acum să-ţi afunzi zilnic capul, tot mai adânc, în noapte şi beznă.

Şi într-adevăr, ţi-ai ales bine ceasul: căci păsările de noapte şi-au luat iarăşi zborul. Ceasul făptuirilor nocturne a sosit, ceasul odihnei când ei nu „se odihnesc".

O înţeleg şi-o simt: sosit-a ceasul vânătorilor şi alaiurilor cu sfintele moaşte, nu a vânătorilor sălbatice, ci a celor blajine şi slăbănoage, smârcâind prin unghere, fără alt zgomot decât şoapta rugilor.

A vânătorilor de smerenii făţarnice, pline de suflet: toate cursele de şoareci ale inimilor s-au aţintit iarăşi! Şi pretutindeni unde ridic o perdea, se prăpăstuieşte afară un fluturaş de noapte.

Era ghemuit acolo oare cu un alt fluturaş de noapte? căci pretutindeni ghicesc mici tovărăşii ascunse, şi pretutindeni unde sunt mărginiţi de ăştia, sunt cucernicii cei noi cu mirosul cucernicilor.

Stau laolaltă serii întregi şi-şi spun: „Să fim iarăşi ca copilaşii şi să chemăm pe bunul Dumnezeu!" Au gurile şi stomacurile stricate de credincioşii cofetari.

Ori, vreme îndelungată, privesc seara vicleniile vreunui păianjen ce stă la pândă, propovăduind altor păianjeni înţelepciunea şi învăţându-i: „sub cruci e bine să-ţi ţeşi pânza".

Sau zile întregi stau de predică pe malurile mlaştinilor, şi acolo cred că e făptura *profundă*: iar cel ce pescuieşte unde nu-i peşte, îl preţuiesc pentru că nu e nici superficial!

Sau cu bucurie şi cucernicie învaţă să cânte din lăute, de la vreun cântăreţ căruia mai bine i-ar plăcea să se strecoare în

inimile femeiuştilor tinere, căci cântăreţul acesta obosit este de femeile bătrâne şi de laudele lor.

Ori învaţă frica de la vreun înţelept, pe jumătate şui, care aşteaptă în odăi întunecoase să i se iveasca duhurile – în vreme ce duhul lui, dispărut în întregime!

Sau ascultă vreun înşelător bătrân, cântăreţ pribeag, pe care mâhnirea vântului l-a deprins cu tânguirea tonurilor. Acum fluieră după vânt şi propovăduieşte mâhnirea cu glas trist.

Iar câţiva din ei s-au făcut paznici de noapte: ştiu acum să sufle din corn, să umble noaptea şi să trezească lucruri străbune, de multă vreme adormite.

Am auzit bine noaptea, de-a lungul bătrânelor ziduri ale grădinii, cinci vorbe relativ la aceste lucruri străvechi: ele porneau de la aceşti bătrâni paznici de noapte, mâhniţi şi prăpădiţi.

„Pentru un părinte, el nu veghează îndeajuns asupra copiilor săi: părinţii oamenilor fac mai mult ca el!"

„E prea bătrân – El nu se ocupă deloc de «copiii lui» astfel îi răspundea celălalt paznic bătrân."

„Are el copii? Nu poate nimeni dovedi, de n-o dovedeşte el însuşi! De mult voiam să i-o dovedesc cu tot dinadinsul."

„Să dovedească? Dovedit-a el vreodată ceva? Probele îi sunt anevoioase: ţine mult să se *creadă* în el."

„Da, da! Credinţa îl izbăveşte, credinţa în el însuşi. E obişnuinţa bătrânilor! Şi noi suntem tot aşa făcuţi!"

Aşa-şi grăiau unul altuia cei doi paznici de noapte, vrăjmaşii luminii, apoi suflară cu mâhnire în cornurile lor. Iată ce s-a petrecut ieri noapte, de-a lungul bătrânelor ziduri ale grădinii.

Iar mie mi se rupea inima de râs, această izbucnire de râs îmi zguduia diafragma.

Drept e că aş fi murit, m-aş fi înăbuşit de râs, văzând măgari beţi şi auzind astfel pe paznicii de noapte îndoindu-se de Dumnezeu.

N-a trecut oare *de mult* vremea pentru ţatari îndoieli? Cine ar mai avea dreptul să le trezească din somnul lor, ca pe nişte lucruri învechite, vrăjmaşe luminii?

De mult isprăvitu-s-au dumnezeii vremilor vechi: şi drept este, că şi-au avut un adevărat şi vesel sfârşit dumnezeiesc!

N-au trecut prin „amurg" spre a păşi spre moarte – a supune, e o minciună!... Dimpotrivă: s-au omorât ei înşişi pentru ca *să râdă*!

Şi asta s-a întâmplat când un zeu rostit-a, el însuşi, vorba cea mai păgână. „Nu există decât un Dumnezeu! Nu vei avea alţi Dumnezei în afară de mine!"

– O, îmbătrânită barbă de Dumnezeu, un Dumnezeu supărăcios şi pizmaş s-a uitat pe sine până într-atât:

Atunci toţi zeii prins-au să râdă şi să exclame zguduindu-şi tonurile: „Nu-i oare tocmai aici dumnezeirea, că sunt zei – după cum nu există un Dumnezeu?"

Cine are urechi de auzit, să audă.

Aşa grăit-a Zarathustra în oraşul drag lui şi care se chema „Vaca Multicoloră".

Căci din locul *acesta* nu avea de mers decât două zile până la peştera lui, lângă dobitoacele sale; şi inima lui plină de veselie era necontenit, ştiindu-se atât de aproape de clipa înapoierii lui.

9. ÎNAPOIEREA

O, singurătate! tu *patria mea*, sihăstrie! Prea multă vreme vieţuit-am sălbatic printre sălbaticii ţărilor străine, pentru ca să nu mă înapoiez la tine scăldat în lacrimi!...

Acum ameninţă-mă cu degetul, aşa cum ameninţă o mamă, şi zâmbeşte-mi cum zâmbeşte o mamă, ci spune-mi numai: „Au cine era acela care odinioară, ca o furtună, fugit-a de mine?

– Acela care, despărţindu-se, strigat-a: prea multă vreme am ţinut tovărăşie pustniciei, în aşa chip că m-am obişnuit cu tăcerea! *Asta,* negreşit de bună voie ai învăţat?

O, Zarathustra, ştiu tot: şi că te simţeai părăsit în mulţimea de părăsiţi – tu unicul – aşa cum n-ai fost nicicând cu mine!

Altceva e oropsirea, o altă singurătate: *Asta* învăţat-ai acum! Şi că printre oameni pururi sălbatic şi străin vei fi.

– Sălbatic şi străin, chiar când te iubesc ei, căci mai întâi de toate ei voiesc să fie cruţaţi.

Dar aici tu eşti acasă şi în locuinţa ta, aici poţi spune totul şi să-ţi deschizi inima, aici nimănui nu-i este ruşine de simţirile tăinuite şi îndărătnice.

Aici toate se apropie de vorba ta, te mângâie şi te răsfaţă în dezmierdările lor: căci ele vor să ţi se urce în spinare. Urcat pe toate simbolurile, călăreşti aici spre toate adevărurile.

Cu dreptate şi sinceritate, poţi vorbi aici de toate. Şi într-adevăr, ei cred că primesc laude, când se vorbeşte despre cele drepte.

Altceva este totuşi părăsirea. Căci îţi aminteşti, tu Zarathustra? când a început să ţipe pasărea ta deasupră-ţi, atunci când erai în codru, fără să ştii unde mergi, nesigur, lângă un leş.

Când spuneai: călăuzească-mă dobitoacele mele! Am găsit mai multă primejdie printre oameni, decât printre dobitoace: – *acolo* era părăsirea!

Şi-ţi aminteşti, Zarathustra? Când şedeai în insula ta, fântână de vin printre ciuturile goale, dând celor însetaţi şi răvăşind-o fără nici o chibzuială.

– Până ce într-un sfârşit printre beţivani, stricatu-te-ai şi te tânguiai peste noapte: «Oare nu-i mai multă fericire în a lua, decât în a dărui? Şi mai multă încă să furi, decât să ici?» Aici era nedreptatea!

Ci, îţi aminteşti, Zarathustra? Când sosit-a ceasul cel mai tăcut care te-a izgonit din tine însuţi, ceas ce ţi-a spus cu răutăcioase şoapte: «Grăieşte şi nimiceşte!»

– Când te-a scârbit aşteaptă şi tăcerea ta; şi când ca ţi-a descurajat smeritul tău curaj: căci era părăsirea!"

O singurătate! Tu patrie a mea, singurătate! Cum îmi grăieşte glasul tău prea fericit şi gingaş!

Nu ne întrebăm nicidecum, nu ne tânguim nicidecum unul altuia, făţiş trecem laolaltă printre uşile întredeschise.

Căci totul e deschis înainte-ţi şi se face senin, iar ceasurile – şi ele – se scurg aici mai uşor. Căci, în beznă, se pare mai greu de cârmuit vremea decât la lumină.

Aici mi se destăinuie fiindcă şi exprimarea a tot ce există: tot ceea ce fiinţează vrea să se exprime aici, şi tot ce ajunge vrea să înveţe de la mine a grăi.

Acolo, orice vorbire e zadarnică! Cea mai puternică înțelepciune e să uiți și să treci mai departe: – *aici* am învățat astea!

Cel care ar vrea să priceapă totul la oameni, ar trebui să ia. Dar pentru asta mi-s prea curate mâinile.

Mi-i scârbă numai cât respir răsuflarea lor, vai! de ce am viețuit atât de mult în zgomotul și răsuflarea lor cea rea!

O, prea fericită singurătate care mă învălui! O, curate mireșme din preajmă-mi! O, cum mă face aerul curat să răsuflu, din toată puterea plămânilor! O, cum mai ascultă această preafericită tăcere!...

Totuși acolo – totul grăiește și nimic nu-i auzit. Dacă înțelepciunea s-ar vesti cu sunete de clopote, băcanii de pe piața publică i-ar acoperi sunetul cu zgomotul gologanilor greoi!... .

La ei totul vorbește, dar nimeni nu știe să mai priceapă. Totul cade în apă, nimic nu mai cade în adâncurile fântânilor.

La ei totul grăiește, dar nimic nu izbutește și nu se mai isprăvește. Totul cotcodăcește, dar cine mai vrea să șadă pe cuib, ca să-și clocească ouăle?

La ei totul glăsuiește, totul e subțiat. Și ceea ce era ieri prea aspru – pentru vremea însăși și pentru dinții vremii – atârnă azi ciopârțit și ros, în gura oamenilor de astăzi.

La ei totul vorbește, totul e dat pe față. Și ce se numea odinioară taină și mister al sufletelor pătrunzătoare, aparține astăzi trâmbițelor de pe uliți și altor zgomotoși.

O, fire omenească! lucru ciudat! zgomot al ulițelor întunecoase! Iată-te îndărătul meu: – cea mai mare primejdie a mea rămas-a în urma mea!...

Cruțările și mila au fost pururi cea mai mare primejdie a mea, căci toate făpturile voiesc să fie cruțate și miluite.

Păstrând adevărurile în adâncul inimii, mâinile chinuite ca cele ale unui nebun și cu inima înnebunită, de micile minciuni ale milei, așa am trăit pururea printre oameni.

Am stat printre dânșii, prefăcut, gata să mă nesocotesc ca să-i pot suporta, plecându-mi să-mi spun, ca să mă înduplec: „Nebun ce ești, nu cunoști oamenii!“

Te dezveţi de cele ce ştii despre oameni, când vieţuieşti printre oameni. La oameni prea sunt multe de mâna întâi ce pot face *acolo* vederile îndepărtate şi pătrunzătoare!

Şi dacă ei mă nesocoteau – în nebunia mea, îi cruţam mai mult ca pe mine însumi din această cauză: obişnuit cum eram cu asprimea faţă de mine însumi şi răzbunându-mă ades asupra mea însumi, din pricina acestei cruţări.

Înţepat de muşte veninoase şi ros ca piatra de numeroasele picături ale răutăţii, astfel stam printre dânşii şi-mi spuneam: „Tot ce este mic, nevinovat este de minciuna lui!".

Tocmai ăştia se numesc mai cu seamă, „bunii", pe care i-am găsit că sunt muştele cele mai veninoase: şi mint în toată nevinovăţia – cum ar *putea fi ei* drepţi faţă de mine!...

Mila învaţă să simtă cei ce vieţuiesc printre buni. Mila îngreuie văzduhul tuturor sufletelor libere. Căci prostia celor buni e de nemăsurat.

Să mă ascund eu însumi şi avuţia mea – *iată* ce am învăţat să fac acolo; căci pe fiecare bogat l-am găsit sărac cu duhul. Acolo găsit-am minciuna milei mele, ştiind-o la fiecine.

– Să văd şi să simt la fiecare ceea ce era pentru el *îndestul spirit*, ceea ce era pentru dânsul *prea mult* spirit!...

Pe înţelepţii lor foarte aspri, i-am numit înţelepţi, nu straşnici – aşa am învăţat să înghit vorbele. Pe cioclii lor numi-tu-i-am cercetători şi învăţaţi – astfel am deprins a schimba vorbele.

Groparii se îmbolnăvesc săpând mereu la gropi. Sub învechitele dărâmături dorm miasme nesănătoase. Nu trebuie clătite mlaştinile. Trebuie să vieţuieşti pe munţi.

Cu mări fericite răsuflu iarăşi libertatea munţilor! Nasul meu s-a izbăvit în sfârşit de toate făpturile omeneşti!

Mângâiat de aerul curat, de vinurile spumoase, sufletul meu *strănută* şi salută strigând cu bucrie:

„În sănătatea ta!"

Aşa grăit-a Zarathustra.

10. DESPRE CELE TREI RELE

1

În vis, în ultimul meu vis de dimineață, mă aflam azi pe o limbă de pământ ieșită în mare, dincolo de lume, cu o balanță în mână și *cântăream* lumea.

De ce venit-au prea de timpuriu zorile pentru mine? aprinderea lor mi-a trezit gelozia! E pururea pizmașă de înflăcărarea visurilor mele de dimineață.

Cu putință de măsurat pentru acei ce au timp, cu putință de cântărit pentru un bun cântăritor; cu putință de atins pentru aripile puternice; cu putință de ghicit pentru dumnezeiești iubitori de probleme; așa găsit-a visul meu lumea.

Visul acesta, marinar cutezător, jumătate corabie jumătate minune, tăcut ca un fluture nerăbdător, ca un vultur: ce răbdare și ce plăcere avut-a el astăzi să poată cântări lumea!...

Înțelepciunea mea i-ar fi glăsuit în taină, înțelepciunea mea de toate zilele, râzătoare și neadormită care-și bate joc de toate „bunurile nesfârșite". Căci ea zice: unde este putera, *numărul* sfârșește prin a deveni...

Cu ce siguranță privit-a visul meu lumea aceasta isprăvită! Nu era din parte-i nici curiozitate, nici limbuție, nici teamă, nici rugă.

– Ca și cum o poamă uriașă se oferea mâniei mele o roadă de aur, coaptă, cu învelișul fraged și catifelat, așa mi se oferi lumea; ca și cum un copac îmi făcea semn, un copac cu ramuri mari, puternic ca voință, îndoit și închinat ca sprijin și odihnitor pentru călătorul ostenit, astfel se așezase lumea pe promontoriul meu; ca și cum niște mâini fermecătoare ar fi adus întru întâmpinarea mea un cufăraș deschis pentru vraja ochilor rușinoși și care respectă; așa-mi ieși în cale lumea; nu tocmai neînțeles pentru a întări iubirea oamenilor, nu destul de cu putință de înțeles pentru a adormi înțelepciunea oamenilor: un ce omenește bun, astfel fu pentru mine lumea astăzi, lumea pe care o clevetesc toți!

Cât de recunoscător sunt visului meu de dimineață că a cân-

tărit lumea în ceasul dintâi!... Visul ăsta, mângâietorul inimii mele s-a îndreptat către mine, ca un ce omeneşte de bun!...

Şi pentru ca să fac ca şi el, acum când e ziua mare, şi pentru ca ceea ce e mai bun, să-mi slujească de pildă, vreau să pun acum în cumpănă cele mai puternice *trei rele* şi să le cântăresc omeneşte de bine.

Acela ce-a învăţat să binecuvânteze, a învăţat să şi blesteme; care sunt cele trei rele mai blestemate de pe pământ? Sunt acestea pe care vreau să le pun în cumpănă:

Voluptatea, dorinţa de stăpânire, egoismul sunt trei din cele mai afurisite şi mai batjocorite lucruri până în timpul de faţă, sunt cele trei lucruri pe care vreau să le cântăresc omeneş-te.

Ei bine! iată limba mea de pământ, şi iată şi marea, ea alunecă spre mine tăcută, dezmierdătoare, această bătrână şi credincioasă căţea, dihanie cu o sută de capete, pe care o iubesc.

Ei bine!... Aici vreau să ţin cumpăna, pe marea plină de valuri, şi aleg şi un martor ce priveşte: eşti tu, copac singuratic, tu, a cărui cunună e nemărginită şi cu mireasmă puternică, copac drag!

Pe ce punte se îndreaptă prezentul spre viitor? Care e puterea ce constrânge ceea ce înalt este, să se coboare spre ceea ce e jos? Şi cine sileşte lucrul cel mai înalt încă să se mai mărească?...

Acum cumpăna stă nemişcată şi în echilibru: am aruncat în ea trei întrebări grele, în talerul celălalt sunt trei răspunsuri grele.

2

Plăcerea e pentru toţi pocăiţii cu sutană de păr de cal, care disprețuiesc trupul, este chin şi amorţire; e „lumea" blestemată de toţi zăluzii lumii celeilalte, căci ea nu se sinchiseşte şi dă papucii tuturor ereticilor.

Voluptatea, pentru canalie, focul potolit în care arde canalia; pentru tot copacul viermănos şi otrepele greţoase – marele cuptor arzând.

Plăcerea e pentru inimile libere un ce de nevinovăţie şi libertate, fericirea din grădina pământească, revărsătoarea recunoştinţă a viitorului pentru vremurile de azi.

Plăcerea nu-i o otravă dulceagă decât pentru cei amorțiți, dar pentru acei care au voința leului, e mai mult un întăritor, vinul vinurilor, pe care-l păzesc cu religiozitate.

Plăcerea e pentru inimile dezrobite un ce de nevinovăție și libertate, fericirea grădinii pământești, revărsătoarea recunoștință a viitorului pentru timpurile de azi.

Plăcerea nu este otravă dulceagă decât pentru cei împietriți, dar pentru cei ce au voința leului, e cel mai puternic întăritor, vin între vinuri, pe care-l cruți cu religiozitate.

Plăcerea e o mare fericire simbolică pentru fericirea și nădejdea cea mare. Căci multe lucruri sunt care au dreptul la unire și mai mult decât la unire – multe care sunt străine lor înșile, cum nu e bărbatul femeii: și care sunt aceia ce-au înțeles vreodată în ce anume bărbatul și femeia sunt străini unul de altul? –

Plăcerea – totuși vreau să-mi pun veghe gândurilor mele și tot așa cuvintelor: pentru ca să nu năpădească cumva porcii și zăluzii în grădinile mele!

Dorința de a stăpâni – e biciul arzător pentru inimile cele mai aspre din toate inimile împietrite, sfâșietoarea mucenicie, care păstrează chiar și celui mai hain flăcările focului nestins.

Dorința de a stăpâni e frâul răutăcios, pus popoarelor celor mai îngâmfate, e acela ce prăbușește toate virtuțile nesigure, călare pe toate mândriile.

Dorința de a stăpâni – e cutremurul de pământ ce rupe și desparte tot ce-i șubred și găunos, e zdrobitorul mânios al tuturor mormintelor văruite, care mugește și pedepsește; punctul de întrebare țâșnind alăturea de răspunsurile premature.

Dorința de-a stăpâni – a cărei privire face ca omul să se agațe și să se încovoaie; care-l robește și-l înjosește șarpelui și porcului: până ce în sfârșit disprețul fără de margini izbucnește și strigă în el.

Dorința de-a stăpâni – e stăpânul groaznic ce propovăduiește disprețul nemărginit, care predică în fața orașelor și împăraților: „Izbăvește-te! – până ce acestea îi strigă și ele: „Să-mi izbăvesc *eul*!"

Dorința de a stăpâni – care se urcă și spre cei curați și sin-

guratici, ca să-i atragă; care se înalţă către înălţimile mulţumirii de sine, arzător ca o dragoste ce trage dâră pe cer cu strigătoarele bucurii rumenite.

Dorinţa de a stăpâni – dar cine vrea să numească lucrul acesta o *dorinţă*, când jos năzuie înălţarea la putere! Într-adevăr, nimic mai înfrigurat şi bolnăvicios în atari dorinţi, în atari scoborâşuri!

Fie ca singuratica înălţime să nu rămână singură în veşnicie şi să nu se mulţumească cu sine însuşi; facă-se aşa ca muntele să se scoboare către vale şi vânturile înălţimilor spre ţarinile joase.

O, cine ar găsi atunci adevăratul nume care să boteze şi să cinstească o atare dorinţă! „Virtutea ce dăruieşte", aşa numit-a cândva Zarathustra acest inexprimabil.

Şi atunci sosi şi el – şi adevăr grăiesc vouă, c-a fost pentru întâia oară! când graiul său aduse laudă *egoismului*, bunul şi sănătosul egoism care ţâşneşte din sufletul puternic: –

Sufletul puternic, unit trupului crescut, trupului frumos, triumfător şi întăritor, în preajma căruia totul se preface în oglindă: trup mlădios ce ispiteşte, dănţuitor, al cărui simbol şi înfăţişare e sufletul vesel de sine însuşi. Bucuria egoistă de atari trupuri, de astfel de suflete, se numeşte şi ea „Virtute".

Cu ceea ce spune de bine şi de rău bucuria asta egoistă, se ocroteşte pe sine însăşi, ca şi cum s-ar înconjura cu o pădure sfinţită; cu numele fericirii sale ea clădeşte departe de dânsa tot ce-i vrednic de dispreţ.

Ridică departe de dânsa tot ce este laş; ea zice: Rău – tot ce este laş! Vrednic de dispreţ i se pare celui ce se chinuieşte, oftează şi se plânge pururi şi care culege chiar cele mai mici foloase.

Mai dispreţuieşte şi orice înţelepciune vrednică de plâns: căci – adevărat este, că e şi înţelepciune ce înfloreşte în beznă; o înţelepciune a întunericului nopţii care oftează pururi: „Totul e în zadar!"

Ea nu respectă fricoasa neîncredere şi acei ce vor jurăminte în loc de priviri şi mâini întinse – şi nu numai înţelepciunea prea bănuitoare – căci astfel fac sufletele nemernice.

Slugarnicului i se pare încă şi mai josnic, câinele ce se ia de

îndată după stăpânul lui, smeritul; e de asemenea înțelepciunea smerită, agățătoare, pioasă și prea smerită.

Dar ea urăște până la scârbă pe cel ce nu vrea să se apere niciodată, care înghite balele veninoase și privirile rele, răbdătorul, prea răbdător, ce suferă totul și se mulțumește cu orice; căci astea sunt deprinderi de slugă.

Ca cineva să fie slugarnic în fața zeilor și a loviturilor picioarelor dumnezeiești ori în fața oamenilor și a neroadelor lor păreri despre oameni: orice slugărnicie scuipă în obraz, egoismul acesta fericit!...

Rău: – așa numește ea tot ce e înjosit, stricat, calic și slugarnic, cu ochi sclipitori și supuși, cu inima tare mâhnită a făpturilor acestea false și încovoiate, ce îmbrățișă cu buze groase, pline de puroi.

Și falsa înțelepciune: – astfel se numesc toate vorbele bune ale slugilor, bătrânilor și istovitorilor; mai ales absurda nebunie pedantă a preoților!...

Falșii înțelepți, toți preoții cei osteniți de lume și acei a căror suflete sunt aidoma celui al femeii și slujitorilor – O! cum s-au scornit pururea intrigile lor împotriva egoismului!...

Și tocmai asta s-ar cădea să fie virtutea și să se cheme virtute: a te ridica împotriva egoismului!... Și „dezinteresații" cu temeinice motive doresc astfel să fie, toți acești ticăloși și toți păianjenii ăștia obosiți de trai!...

Dar tuturor le vine ziua și ceasul, schimbarea, sabia judecății de apoi, *marea amiază*: atunci se vor dezvălui multe.

Și acela ce preamărește *Eul* și care sfințește egoismul, acela cu adevărat spune ceea ce știe: ghicește, iată vine, se apropie ziua cea mare!...

Astfel grăit-a Zarathustra.

11. DESPRE DUHUL GROSOLĂNIEI

1

Gura mea e gura norodului: vorbesc prea grosolan și prea din inimă pentru cei eleganți. Dar vorba mea se pare încă și mai stranie zmângălitorilor de hârtie și conțopiștilor.

Mâna mea e o mână de nebun: nenorocire tuturor tablelor şi tuturor zidurilor, şi a tot ce poate da loc la găteli şi zmângăliturі de nebun!

Piciorul meu e o copită de cal; cu el alerg la trap şi galop pe munţi şi văi încoace şi încolo, şi plăcerea îmi îndrăceşte trupul în timpul alergăturii mele.

Stomacul meu e poate stomacul unui vultur – căci el preferă oricăreia, carnea mielului. Dar cu siguranţă e un stomac de pasăre.

Nutrit cu lucruri nevinovate şi cumpătate, gata să zbor şi nerăbdător de a-mi lua zborul – aşa îmi place să fiu; cum să nu fiu întrucâtva o pasăre!...

Şi mai ales pentru că sunt vrăjmaşul duhului grosolăniei, de acea sunt ca o pasăre: într-adevăr vrăjmaş morţii, duşman jurat, vrăjmaş înnăscut!

Unde n-a zburat şi nu s-a rătăcit vrăjmăşia mea?

Numai acolo, sus, pot intona un cânt şi *vreau* să-l intonez: deşi sunt singur într-o casă goală şi trebuie să cânt numai pentru propriile mele urechi.

Mai sunt şi alţi mulţi cântăreţi, care n-au glasul mlădios, mâna convingătoare, ochiul expresiv şi inima trezită decât când e casa plină: ci eu nu mă asemăn acestora.

2

Cel ce se va deprinde să zboare spre oamenii viitorului îşi va strămuta toate hotarele; pentru el hotarele înseşi zbura-vor în văzduhuri, boteza-va din nou pământul şi-l va numi „uşorul".

Struţul aleargă mai repede decât gonaciul cel mai grăbit, dar îşi îngroapă cu grosolănie capul în greoiul pământ: tot aşa e şi omul ce nu ştie încă să zboare.

Pământul şi viaţa i se par greoaie, şi asta o *vrea* spiritul grosolăniei! Acel ce vrea totuşi să devină uşor ca o pasăre, trebuie să se iubească pe sine: aşa propovăduiesc *eu*.

Să se iubească, nu cu dragostea bolnavilor ci a înfrigurаţilor, căci la ăştia amorul propriu miroase rău.

Trebuie să te deprinzi a te iubi pe sine cu o dragoste sănătoasă şi care susţine: pentru ca să înveţi a te suferi pe sine şi să nu vagabondezi deloc – astfel predic eu.

Un atare haimanalâc şi-a dat numele de „dragostea de aproapele", cu acest cuvânt de dragoste s-au mințit şi tăinuit mai bine acei care erau povară mai mult decât toți ceilalți.

Ci într-adevăr vă spun, că a *învăța* să te iubeşti pe sine, nu e nicidecum o poruncă pentru ziua de azi ori cea de mâine – dimpotrivă, e din toate meşteşugurile, cel mai delicat, cel mai viclean, cel din urmă şi cel mai răbdător.

Căci, pentru cel ce-l are, orice făgăduială e bine ascunsă – şi din toate comorile, pe cea mai nimerită o descoperi cât mai târziu – iată opera duhului grosolăniei.

Abia suntem în leagăn, că ne şi înzestrează cu cuvinte grosolane şi valori bădărăneşti: „bine" şi „rău", aşa se cheamă această moştenire. Din pricina acestor valori ni se iartă faptul că trăim.

Şi pentru a nu li se îngădui să se iubească pe sine la vreme, se lasă pruncii să vină la dânsul: iată opera spiritului grosolăniei.

Şi noi, noi târâm cu credință ceea ce ne împovărează, îl târâm pe umeri puternici, ducându-l pe munții anevoioşi!... Şi de ne tânguim că-i cald, ni se spune: „Da, aşa e, greu este de viețuit!"

Dar numai singur omul e greu de dus!... Căci el târăşte cu sine, pe umerii lui, prea multe ciudățenii. Aidoma cămilei, el îngenunchează şi se lasă să fie împovărat.

Mai cu seamă omul puternic şi răbdător, plin de venerație: încarcă pe umerii lui prea multe vorbe şi valori *străine* şi grosolane, atunci i se pare viața o pustietate!...

Şi adevăr vă spun vouă, că multe lucruri ce vă sunt proprii, cu anevoie se duc! Iar lăuntrul omului se aseamănă mult cu stridia, e un ce respingător, fleşcăit şi anevoios de apucat.

– Aşa că o coajă nobilă, cu podoabe nobile, e silită să mijlocească pentru rest. Dar meşteşugul acesta trebuie şi el învățat: să *aibă* coajă, o frumoasă înfățişare şi o înțeleaptă orbire!...

Omul se înşală încă asupra multor lucruri, pentru că multe scoarțe sărmane şi mâhnite sunt şi care sunt prea mult scoarță.

Sunt multe puteri şi bunătăţi ascunse, care nu se ghicesc niciodată; mâncărurile cele mai delicate nu găsesc doritori.

Atâta ştiu femeile cele mai delicate – ceva mai grase; puţin mai slabe – ah! cât de mult destin în atât de puţin lucru!

Omul e anevoie de descoperit, şi mai greu încă pentru el însuşi; ades spiritul minte în ce priveşte sufletul. Iată opera spiritului grosolan.

Dar acela s-a descoperit pe sine însuşi; care spune: acesta e binele *meu* şi răul *meu*. Cu aceste vorbe a amuţit sobolul şi piticul care spun: „Bine pentru toţi, rău pentru toţi".

Într-adevăr, nu iubesc nici pe acei pentru care toate sunt bune şi care spun că lumea asta e cea mai bună din toate lumile. Pe aceştia îi numesc mulţumiţii.

Mulţumirea ce gustă din toate: nu ăsta e cel mai bun gust! Cinstesc limba cunoscătorului de mâncăruri bune, palatul delicat şi anevoios care s-a deprins să spună: „Eu" şi „Da" şi „Nu".

Dar să macini totul şi să mistui orice, este ceea ce fac porcii! A spune pururi I-A, e ceea ce învaţă numai măgarul şi acei de felul lui!...

Gustul *meu* doreşte galbenul desăvârşit şi roşul puternic – el amestecă sângele în toate culorile. Dar cel ce-şi spoieşte casa cu var alb, arată cu asta că are suflet spoit cu alb.

Unii îndrăciţi de mumii, alţii de năluci – şi toţi deopotrivă duşmanii cărnii şi sângelui – toţi, nu se potrivesc cu gustul meu! Căci iubesc sângele.

Şi nici nu vreau să sălăşluiesc acolo unde scuipă fiecare: ăsta e acum gustul *meu*; mai bine îmi place să trăiesc printre hoţi şi sperjuri. Nimeni n-are aur în gură.

Dar cei ce ling scuipatul, mă scârbesc şi mai mult; iar dobitocul cel mai respingător ce l-am găsit printre oameni, l-am numit lingău: el nu voia să iubească, dar voia să trăiască prin iubire.

Nenorociţi, îi numesc pe toţi acei care nu au de ales decât între două lucruri: să ajungă fiare sălbatice, sau sălbatici îmblânzitori de fiare, lângă dânşii n-aş vrea să-mi clădesc coliba.

Mai numesc nenorociți pe acei care sunt siliți să *aştepte* pururi – ei nu-s pe placul meu, toți podarii şi băcanii aceştia, aceşti regi şi toți ceilalți paznici de țări şi prăvălii. –

Într-adevăr eu însumi m-am obişnuit să adăst, să aştept vreme îndelungată, dar să *mă* adăst pe *mine*. Şi mai cu seamă m-am deprins să stau în picioare, să umblu, să alerg, să sar, să mă agăț şi să dănțuiesc.

Căci asta mi-i învățătura: cine vrea să învețe a fura într-o zi sau alta, trebuie mai întâi să se deprindă a sta în picioare, să umble, să alerge, să sară, să se agațe şi să dănțuiască: nu se învață a fura dintr-o dată!...

Cu scări de frânghie am deprins să sar mai mult decât o fereastră, cu picioare îndemânatice m-am cocoțat pe cele mai înalte catarguri ale conştiinței, ce fericire!...

– Să fâlfâi pe catargurile înalte ca nişte flăcări mici; o luminiță numai, dar totuşi o mare mângâiere pentru corăbiile înămolite şi pentru înecați!...

Am ajuns la acest adevăr al meu pe multe căi şi-n multe chipuri: nu m-am urcat numai pe o singură scară la înălțimea de unde priveşte ochiul meu în depărtări.

Şi pururi cu inima strânsă am întrebat de Domnul meu. mereu mi-a fost potrivnic!...

Mi-a plăcut întotdeauna să întreb şi să încerc eu însumi drumurile.

Să încerc şi să întreb, a fost întregul meu fel de a umbla: – şi într-adevăr grăiesc vouă că trebuie *să înveți* a răspunde unor atari întrebări!... Căci asta mi-i pe plac: – nu e nici un gust bun, nici unul rău, ci placul *meu* este, de care nici nu mă ruşinez, nici n-am de ce mă ascunde.

„Acesta e acum drumul *meu, unde-i* al vostru? Iată ce răspundeam celor ce mă întrebau de «drumul meu» – căci drumul nu există".

Aşa grăit-a Zarathustra.

12. DESPRE VECHILE ŞI NOILE TABLE

1

Stau şi aştept înconjurat de vechile table ale legii, sfărâmate, de noile table jumătate scrise. Când sosi-va ceasul meu?

– Ceasul coborârii mele, a apusului meu: căci vreau să mă întorc încă o dată printre oameni.

E ceea ce aştept acum: căci trebuie să-mi sosească dintru întâi semnele, ce-mi vor vesti că *mi-a* sosit ora, leul râzător, cu stolul de porumbiţe.

Aşteptând, grăiesc ca un oarecine care are vreme, îmi vorbesc mie însumi. Nimeni nu-mi povesteşte ştiri noi: îmi povestesc deci mie însumi.

2

Când am venit printre oameni, i-am găsit stând pe o veche presupunere. Credeam că toţi ştiu, încă de multă vreme, ce este binele şi răul pentru om.

Orice vorbire despre virtute li se părea cevae învechit şi ostenit, iar cel ce voia să doarmă bine, mai grăia despre „bine" şi „rău" înainte de culcare.

Am zguduit amorţirea somnului acesta când am propovăduit că: *încă nu ştie nimeni* ceea ce este binele şi răul – dacă nu este făuritorul!

Ci creatorul este cel care făureşte ţelul oamenilor şi care dă rostul lui şi viitorul său pământului: numai el *creează* binele şi răul tuturor lucrurilor!

Şi poruncitu-le-am să răstoarne vechile tronuri, şi pretutindeni unde se găsea această învechită presupunere, poruncitu-le-am să râdă de sfinţii lor, de poeţii lor şi de mântuitorii lumii lor.

Poruncitu-le-am să râdă de asprii lor înţelepţi, şi pusu-i-am să vegheze împotriva negrelor joimăriţe crescute pe arborele vieţii.

M-am aşezat pe marginea marelui lor drum de sicrie, cu stârvurile şi chiar cu vulturii – şi am râs de întregul lor trecut şi de strălucirea prăfuită a trecutului acesta ce se destramă.

Într-adevăr, ca pe puşcăriaşi şi nebuni afurisit-am eu ceea ce au ei mare şi mic – micimea a tot ce au ei mai bun, micimea a tot ce au mai rău, iată de ce am râs.

Înțeleapta mea dorință țâşnea din mine cu țipete şi râsete, ca o înțelepciune cu adevărat sălbatică născutu-s-a pe munți dorința mea cea mare, cu aripi foşnitoare.

Şi ades m-a târât foarte departe, dincolo de munți, spre înălțimi, în mijlocul râsului, atunci mi se întâmplă să zbor fremătând ca o săgeată, printre extazele bete de soare: – dincolo, în depărtările viitorului pe care nici un vis nu l-a văzut, în sudurile mai calde decât oricare altul, visat de orice iconar: acolo unde zeii dănțuind se ruşinează de orice veşmânt:

– Pentru că grăiesc în pilde, se bâlbâie şi se şchiopătează ca poeții, ci, adevăr grăiesc vouă, că nu este ruşine să fiu silit a fi încă poet!...

Unde orice mişcare de prefacere ni se părea jocuri şi răutăți dumnezeieşti, unde lumea descătuşată şi neînfrânată se refugia spre sine însăşi.

Ca o veşnică goană de sine şi o pururea căutare de sine, la nenumăraţii zei, că o binefăcătoare împotrivire e o repetare şi o întoarcere spre sine a numeroşilor zei.

Acolo unde vremea mi se părea o prea fericită bătaie de joc a clipelor, unde nevoia era însăşi libertatea ce se juca cu fericirea imboldului libertății.

Acolo găsit-am din nou vechiul meu diavol, şi vrăjmaşu-mi înnăscut, duhul grosolăniei şi tot ce l-a făurit: constrângerea, legea, nevoia, urmarea, țelul, voința, binele şi răul.

Sau nu trebuie să fie lucruri *mai presus* peste care se poate dănțui şi trece? Nu trebuie să fie din pricina celor ce sunt uşori şi cei mai uşurei – cârțițe şi pitici *greoi*?

3

Tot pe drumul acesta al meu cules-am şi cuvântul de „Supraom" şi această învățătură: omul e un ce care cată să fie supraînălțat.

– Omul e o punte şi nu un ţel: numindu-se preafericit de amiaza şi seara lui, o cale către noile zori.

– Cuvântul lui Zarathustra despre amiaza cea mare şi tot ce atârnat-am deasupra oamenilor, aidoma unui al doilea asfinţit împurpurat.

Într-adevăr, i-am făcut să vadă stele noi şi nopţi noi; iar în nouri, ziua şi noaptea, auzitu-le-am râsul, ca o colibă de toate culorile.

Propovăduitu-le-am toate gândurile *mele* şi toate năzuinţele *mele:* să adune laolaltă şi să strângă tot ce în om nu e decât frântură şi ghicitoare şi fioroasă întâmplare.

– În poet, în ghicitorul de enigme, în învietorul întâmplării, învăţatu-i-am să fie făuritorii viitorului şi să-i izbăvesc – făurind tot ce *a fost.*

A izbăvi trecutul în om şi a preface tot „ceea ce era" până ce va spune voinţa: „dar astfel voiam să fie lucrul acesta! Aşa voiam să fie".

– Asta numit-am eu mântuirea lor, numai asta învăţatu-i-am să numească ei mântuire.

Acum îmi adăst izbăvirea *mea,* pentru ca să mă mai înapoiez încă o dată lângă dânşii.

Căci încă *o dată* vreau să mă întorn între oameni: *printre dânşii* vreau să pier; murind, vreau să le dăruiesc cel mai bogat dintre darurile mele!...

Învăţat-am lucrul acesta, de la Soare, când apune, de la Soarele prea bogat: el răspândeşte atunci în mare aurul nesecatei lui bogăţii – în aşa chip, că şi cei mai sărmani pescari vâslesc atunci cu vâsle *aurite*! Căci asta am văzut-o atunci, şi în vreme ce priveam, lacrimile curgeau izvor din ochii mei.

Aidoma Soarelui, Zarathustra vrea şi el să piară: ácum stă colea şi adastă, împrejmuit de vechile table zdrobite şi de noile table, pe jumătate scrise.

4

Priviţi, iată o nouă tablă de legi; dar unde-s fraţii mei care purta-vor tabla – cu mine împreună, – în vale şi în inimile de carne?

Astfel o cere marea mea dragoste pentru cei mai îndepărtați: *nu-ți cruța aproapele!* Omul e un ce care trebuie supraînălțat.

Se poate izbuti la supraînălțare pe căi și cu mijloace numeroase: *ție ți se cuvine* să izbutești. Ci numai caraghiosul se gândește: „Se poate și *sări* peste om".

Tu singur înalță-te, chiar în aproapele tău: nu, trebuie să lași să ți se dea un drept, pe care ești în stare să-l cucerești!...

Ce poți face tu, nimeni nu ți-l poate face la rândul lui. Răsplata nu există.

Cel ce nu-și poate porunci sieși, cată să se supună. Dar dacă sunt de aceia ce *știu* să-și poruncească, lipsesc însă mulți dintre acei ce știu să se și supună!

5

Așa este purtarea sufletelor nobile: nu vor să aibă nimic *pentru nimic*, și mai puțin ca orice alta, viața.

Cel ce face parte din plevușcă, vrea să viețuiască în zadar; dar noi ăștia, cărora ni s-a dăruit viața, ne chibzuim pururea, ne gândim la *ceea ce* i-am putea da mai bun *în schimb!*

Și într-adevăr, e un nobil cuvânt, acela ce spune: „Ceea ce viața *ne-a* făgăduit, *voim* să păstrăm vieții!"

Nu trebuie să voim plăcerea, când nu ni se dă spre folosință. Și nu trebuie *să voiești* plăcerea!...

Căci plăcerea și nevinovăția sunt două dintre cele mai rușinoase lucruri. nici unul din ele nu vor să fie căutate. Trebuie să le *ai*, dar e mai bine încă *să cauți* greșeala și durerea.

6

O, fraților, premergătorul e jertfit pururi. Ori noi suntem premergătorii.

Sângerăm cu toții în taina altarului jertfelor, ardem și ne frigem toți în cinstea vechilor idoli.

Ceea ce e mai bun în voi, este încă tânăr: asta întartă gâtlejurile îmbătrânite.

Carnea noastră e gingaşă, pielea noastră nu e decât o piele de miel: cum să nu ispitim pe bătrânii noştri preoţi idolatri!

Sălăşluieşte încă *în noi înşine*, bătrânul preot idolatru, care se pregăteşte pentru a benchetui cu ceea ce este mai bun în voi: Vai, fraţilor, cum să nu se fi jertfit premergătorii!

Ci astfel o vrea calitatea noastră; şi-i iubesc pe aceia ce nu vor să se păstreze nicidecum. Pe cei care se scufundă, îi iubesc din toată inima, căci ei se duc de cealaltă parte.

7

A fi vrednic, puţini oameni *o ştiu*! Iar cel ce-o ştie, n-o voieşte. Cei buni, mia puţin decât oricine.

O, bunii aceştia! *Oamenii buni nu spun nicicând adevărul*: a fi bun, într-un anumit chip, e o adevărată boală pentru astfel de spirit.

Cei buni se pleacă, se dau, inimile lor repetă şi mintea lor se supune: dar acela ce se supune, *nu se pricepe nici pe sine!*

Tot ce pentru buni este rău, cată să se adune pentru a da naştere *unui* adevăr: O, fraţilor sunteţi îndeajuns de răi pentru *adevărul acesta*?

Îndrăzneala semeaţă, îndelunga neîncredere, crudul nu, dezgustul, încrestătura în viaţă – cât de rar se întâmplă ca *toate acestea* să se adune laolaltă! Din atari seminţe se naşte totuşi adevărul.

Alăturea de reaua conştiinţă născutu-s-a până acum orice ştiinţă!... Sfărâmaţi, sfărâmaţi-mi vechile table, voi care căutaţi conştiinţa!...

8

Când sunt scânduri aruncate în apă, când trec pe suprafaţa unui fluviu parmaclâcuri şi punţi – atunci cu adevărat nu va spori credinţa nimănui, când ei vor spune că „totul curge".

Dimpotrivă, neghiobii însişi îl contrazic. „Cum! exclamă ei, totul curge. Scândurile şi parmaclâcurile sunt totuşi la suprafaţa apei fluviului!"

Deasupra apei totul e temeinic, toate valorile lucrurilor, podurile, noțiunile, tot ce e „bine" și „rău": astea toate sunt *temeinice!*

Și când vine iarna, care este domesticitoarea fluviilor, cei mai răutăcioși se învață a se feri; și într-adevăr, nu-s numai neghiobii acei care spuna atunci: „Oare să nu fie totul *nemișcat*?"

„În fond totul e neclintit" – e o adevărată învățătură a iernii, un ce bun pentru vremuri sterpe, o bună mângâiere pentru somnul de iarnă și acei ce stau locului.

„În temeiul lucrurilor totul e neclintit" dar vântul înghețurilor își înalță protestarea *împotriva acestei vorbe!*

Vântul înghețurilor, un taur care nu munceşte nicidecum, un taur furios și nimicitor care sfărâmă gheața cu coarnele-i furioase! Totuși gheața *zdrobeşte punțile*!

Au, fraților! *nu curge acum totul?* toate parmaclâcurile și toate punțile n-au căzut oare în apă? Cine s-ar mai *putea ține* încă la „bine" și „rău"?

Nenorocire nouă! Glorie nouă!..., suflă vântul dezghețului!... propovăduiți fraților, de-a lungul tuturor ulițelor.

9

Există o veche nebunie care se numeşte bine și rău. Roata acestei nebunii s-a învârtit până astăzi în jurul cititorilor în stele.

Odinioară *se credea* că ghicitorii și cititorii în zodii și *de aceea* se credea că totul era fatalitate: „Trebuie, fiindcă trebuie!"

Apoi s-a iscat neîncrederea în toți ghicitorii și Zodiacii și *pentru aceea* s-a crezut că totul era libertate: „Poți, pentru că vrei!"

O, frații mei! pe temeiul stelelor și viitorului nu s-au întemeiat până astăzi decât prepuieli, fără să se poată ști ceva, și *de aceea* nu se fac decât presupuneri despre bine și rău, fără să se știe cândva un ce lămurit!

10

„Să nu furi! Să nu ucizi!" Aceste cuvinte se numeau sfinte odinioară: înaintea lor se încovoiau genunchii și se plecau capetele și se scoteau papucii.

Ci vă întreb: unde au fost cândva mai desăvârşiţi bandiţi şi mai adevăraţi ucigaşi pe lume, decât banditii şi ucigaşii scorniţi de aceste vorbe sfinte?

În însăşi viaţă nu e furtul şi omorul? Şi sfinţind cuvintele acestea, nu s-a ucis *adevărul* însuşi?

Sau asta era, propovăduirea morţii, în loc de sfinţire a tot ce contrazicea şi dispovăţuia viaţa?

O, fraţilor, sfărâmaţi, zdrobiţi-mi vechile table ale legii.

11

Asta e mila mea faţă de întreg trecutul pe care-l văd oropsit.

– Lăsat în voia farmecului, duhului şi nebuniei tuturor veleaturilor viitorului, care vor preface tot ce a fost în punte pentru dânşii.

S-ar putea să vină un mare tiran, un diavol răutăcios care ar sili tot trecutul prin graţia şi dizgraţia lor: până ce trecutul va ajunge pentru el o punte, un semnal şi un strigăt de cocoş.

Dar acesta e celălalt pericol şi altă milă a mea: – gândurile aceluia ce face parte din plevuşcă, nu se urcă decât până la bunicul său, dar cu bunicul se isprăveşte vremea.

Astfel trecutul tot e părăsit: căci s-ar putea să vină o zi când plevuşca să fie stăpână, şi ca ea să înece în apele murdare o întreagă epocă.

De aceea, fraţilor, trebuie o nouă *nobilime*, potrivnică faţă de tot ce-i plevuşcă şi tiran, o noblete care ar înscrie cuvântul, „nobil", pe noile table.

Căci trebuie mulţi nobili *pentru ca să fie noblete*! Sau hiar, cum am spus odinioară în parabolă: „Tocmai asta e dumnezeirea: să fie mai mulţi dumnezei, şi nu un Dumnezeu!..."

12

O, fraţilor! v-am investit cu o nouă noblete ce v-o destăinuiesc: cată să fiţi pentru mine făuritori şi educatori – sămănătorii viitorului.

– Într-adevăr, nu cu o noblețe pe care ați putea-o cumpăra ca niște băcani cu aurul băcanului: căci ceea ce-și are prețul său, valorează puțin.

De aci înainte nu obârșia va fi cinstirea voastră – ci țelul, va fi spre cinstirea voastră! Voința și pasul vostru înainte, care vrea să vă întreacă pe voi înșivă, aceasta fie-vă cinstea voastră cea nouă!

Adevăr grăiesc vouă, că cinstea voastră nu e de a fi slujit unui prinț – ce ne mai pasă de prinți! – ci de a fi ajuns reazemul a ceea ce este, pentru ca ceea ce este mai temeinic să fie!

Nu că neamul vostru să fie ajuns slugarnic la Curte și să vă fi deprins a fi de toate culorile, ca flamantul ce stă în picioare ceasuri întregi, pe malurile anoste ale iazului.

Căci *a ști* să stai în picioare, e un merit la slugarnici; și toți curtezanii cred că *învoirea* de a sta pe scaun va fi una din fericirile de care se vor bucura până după moarte!

Și nici nu e spirit acela pe care-l numesc ei sfânt și care ar fi călăuzit pe strămoșii voștri în pământurile făgăduinței, pe care nu le aud – căci în țara unde a crescut cel mai rău dintre toți copacii, crucea – nu e nimic de lăudat!...

Și într-adevăr, oricare ar fi țara unde și-ar fi călăuzit cavalerii acest „duh sfânt", convoiul acestor călăreți era pururi *preces* de capre, gâște, smintiți și nebuni! –

O, fraților! nu îndărăt trebuie să privească noblețea voastră, ci *în afară*! Voi, cată să fiți izgoniții din toate patriile și toate țările strămoșilor voștri!

Voi cată să iubiți țara *copiilor voștri:* , aceasta fie-vă noua voastră noblețe – țara necercetată în mările îndepărtate, asta poruncesc eu vâslelor voastre: s-o caute și s-o caute mereu!...

Trebuie să *vă răscumpărați* în ochii copiilor voștri pentru faptul că sunteți copiii părinților voștri: *Astfel* vă veți izbăvi întreg trecutul! Așez deasupra-vă această nouă tablă!...

13

„Pentru ce să trăiești? Totul e în zadar! A trăi e a treiera paie: a trăi, înseamnă a te arde și a nu te încălzi."

Aceste trăncăneli trec încă drept „înţelepciune"; sunt învechite, miros a mucegai, *de aceea* sunt încă onorate. Coptura înnobilează şi ea.

Copiii pot grăi astfel: *ei se tem* de foc pentru că focul i-a ars! E multă copilărie în vechile cărţi ale înţelepciunii.

Iar cel ce treieră paie, cum n-ar avea dreptul să-şi bată joc când treieră grâul? Ar trebui să li se pună căluşe unor atari nebuni!

Aştia se pun la masă şi nu aduc nimic, nici chiar o foame deplină; – şi acum ei blestemă: „totul e zadarnic!"

Ci a mânca şi a bea bine, fraţilor, nu e un meşteşug zadarnic! Zdrobiţi, zdrobiţi-mi tablele veşnicilor nemulţumiţi!

„Pentru cei curaţi, totul e curat", aşa grăieşte norodul. Ci eu vă spun: pentru porci, totul este porc!

De aceea smintiţii şi smeriţii ce-şi înclină inima, predică aşa: „lumea însăşi e un monstru noroios".

Căci toţi aceştia au spiritul necurat – mai cu seamă acei care n-au nici răgaz, nici odihnă, dacă n-au văzut lumea *pe la spate* – halucinaţi de pe lumea cealaltă!

Lor li-o spun de la obraz, deşi lucrul izbeşte în buna-cuviinţă: întru aceasta se aseamănă lumea omului, are un pretext – acesta e adevărul!...

E în lume mult noroi: ăsta-i adevărul! Dar nu din pricina asta e lumea un monstru plin de noroi!...

Înţelepciunea vrea să fie în lume multe care duhnesc: dezgustul însuşi făureşte aripi şi puteri ce presimt izvoarele!

Cei mai buni au ceva care scârbeşte, şi cel mai bun însuşi e un ce care trebuie preînălţat!

O, fraţilor! e înţelept lucru să fie mult noroi pe lume!

14

Auzit-am credincioşi aiuriţi de pe lumea cealaltă spunându-şi conştinţei lor cuvinte ca acestea, şi cu adevărat vă spun – fără răutate şi fără bătaie de joc – că nimic nu e mai fals pe pământ, nimic mai rău decât asta.

„Lăsaţi deci lumea să fie lume! Nu clintiţi nici chiar degetul cel mic împotrivă-i!"

„Lăsați pe oameni să fie gâtuiți de cei ce vor, lăsați-i să se gâtuie, să bată, să împileze şi să se jupoaie: nu mişcați nici degetul cel mic ca să vă împotriviți. Asta îi va deprinde să se lepede de lume".

„Iar propria ta judecată ar trebui s-o depreciezi şi s-o gâtui – căci judecata asta, lumii acesteia aparține: astfel te vei învăța să renunți la lume".

– Zdrobiți, zdrobiți-mi fraților aceste table învechite ale credincioşilor! Zdrobiți în gurile voastre cuvintele defăimătorilor lumii!...

15

„Cine învață mult, se desobişnuieşte de toate dorințele violente" – aşa se murmură azi prin toate ulițele întunecoase.

„Înțelepciunea osteneşte, nimic nu merită să te osteneşti; nu trebuie să râvneşti!", găsit-am atârnată această nouă tablă, chiar pe piețele publice.

Sfărâmați, fraților, sfărâmați chiar şi această *nouă* tablă! Oameni osteniți de lume ar atârna-o: preoții morți şi mojicii: căci, iată, şi asta e un îndemn la slugărnicie!

Ei au învățat rău şi nu s-au obişnuit cele bune, totul prea curând şi totul prea repede: *au mâncat* rău şi aşa şi-au stricat stomacurile, – căci duhul lor e un stomac stricat: *el* povățuieşte moartea! Căci într-adevăr vă spun, că spiritul un stomac este!...

Viața e un izvor de bucurie: ci pentru el, cel ce lasă să grăiască stomacul lui stricat, tatăl mâhnirii, toate izvoarele otrăvite vor fi.

A cunoaşte e *o bucurie* pentru cel care are voința leului. Ci acel care-i ostenit se găseşte sub stăpânirea unei voinți străine, toate valurile se joacă cu dânsul.

Şi aşa fac toți oamenii slabi: se pierd în drumul lor. Iar osteneala lor sfârşeşte prin a întreba: „De ce urmat-am noi cândva drumul acesta? Tot una e totul!"

Lor le place să audă predicând: „Nimic nu face să te osteneşti! Nu trebuie să vrei!" Totuşi asta e un îndemn la slugărnicie.

O, fraţilor! Zarathustra soseşte ca o răbufnire de vânt proaspăt, pentru toţi acei care au ostenit în cale, multe nasuri strănuta-vor din pricina lui!

Răsuflarea mea liberă suflă prin ziduri în temniţi şi în spiritele închişilor!

Voinţa dezrobeşte – căci ea e creatoare, asta propovăduiesc eu. Şi *numai* pentru a făuri trebuie s-o deprindeţi.

Şi numai de la mine trebuie să învăţaţi a vă obişnui bine! Cine are urechi de auzit să audă.

16

Barca e gata, ea pluteşte într-acolo, poate că înspre marele infinit. – Dar cine vrea să se îmbarce spre acest „poate"?

Nimeni dintre voi nu vrea să se îmbarce în luntrea morţii! De ce vreţi atunci *să fiţi osteniţi de lume!*

Dezgustaţi de lume! Mai înainte de a fi încântaţi de pământ! Pururi găsitu-v-am doritori de pământ, îndrăgostiţi de propria voastră oboseală de pământ!

Nu de-a surda vi-i buza îmbufnată: o mică dorinţă pământească mai atârnă încă asupră-i!

Nu pluteşte oare în privirea voastră un nouraş de pământească bucurie, pe care tot n-aţi uitat-o?

Sunt multe născociri bune pe pământ, unele folositoare, altele plăcute: de aceea cată să iubiţi pământul.

Şi unele născociri sunt tot atât de bune încât sunt ca sânul de femeie, şi folositor şi plăcut.

Căci dacă bolnavi nu sunteţi, nici făpturi hodorogite de care silă-i este şi pământului, sunteţi trândavi vicleni sau cheflii, pisici lacome şi şirete. Iar dacă nu vreţi să începeţi *a alerga* din nou cu mulţumire, cată să pieriţi.

Nu trebuie să fii medicul celor de netămăduit, aşa propovăduieşte Zarathustra: pieriţi, deci!...

Dar trebuie mai mult *curaj* ca să pui un capăt, decât să făureşti un vers nou: asta o ştiu toţi medicii şi orice poet.

17

O, fraților, sunt legi făurite de oboseală și table de legi făurite de lene, lenea putredă; deși grăiesc la fel, ele vor să fie asaltate în chip deosebit.

Vedeți pe omul ăsta tânguitor!... Ei nu-i cu mai mult departe de ținta lui de-o șchioapă, dar din pricina oboselii, s-a culcat bo--dogănind în nisip, viteazul!...

Căscă de oboseală, obosit de drumul lui, de pământ, de țelul său și de sine însuși, nu mai vrea să facă nici un pas, voinicul ăsta!...

Acum soarele își aruncă cu putere razele asupră-i și câinii ar vrea să-i lingă sudoarea, dar el în încăpățânarea lui s-a culcat acolo, și preferă să se mistuie acolo.

– Să se piardă la o șchioapă de ținta lui! Într-adevăr, de păr ar trebui să-l trageți spre cerul lui, pe viteazul ăsta!

Adevăr vă grăiesc vouă, că mai bine e să-l lăsați acolo unde s-a culcat, pentru ca să-l prindă somnul, somnul mângâietor, cu zgomotul unei ploi reîmprospătătoare:

– Lăsați-l până ce se va trezi el singur, până ce va goni de la sine orice osteneală și tot ce propovăduiește în el oboseala!

Dar întăriți departe de dânsul câinii, leneșii, viclenii și orice insectă care mișună.

– Orice insectă ce mișună în oamenii „cultivați" și care se nutrește din sudoarea eroilor!...

18

Trag cercuri în jurul meu și hotare sfinte: sunt pururea puțini care se urcă cu mine pe munții întotdeauna înalți: ridic un lanț de munți din ce în ce mai sfinți.

Dar unde sunteți, acei care voiți să vă urcați cu mine, fraților? vegheați să nu fie *paraziți* acei ce se urcă cu voi!

Un parazit e un vierme acățător și care se vâră sub piele, parazit, care vrea să se îngrașe de pe urma tuturor ungherelor voastre bolnave și rănite!

Şi *acesta* e meşteşugul lui; să ghicească când sunt ostenite sufletele voastre ce se urcă: în mâhnirea şi nemulţumirea voastră, în şubreda voastră pudoare, îşi clădeşte respingătoru-i cuib.

Acolo unde puternicul este slab, acolo unde nobilul e prea îndurător, acolo îşi clădeşte el respingătoru-i cuib: parazitul sălăşluieşte acolo, unde cel mare are coltişoare bolnave.

Care-i speţa cea mai înaltă şi care e cea mai josnică făptură?

Parazitul e cel mai josnic neam, dar cel care e cea mai înaltă speţă, nutreşte cei mai mulţi paraziţi.

Căci sufletul care are cea mai înaltă scară şi care se poate coborî cel mai jos, cum să nu aibă asupra lui şi cei mai mulţi paraziţi?

– Sufletul cel mai vast care poate alerga, să rătăcească în sine şi mai departe chiar, cel care e mai trebuincios, care se prăbuşeşte de plăcere în întâmplare:

– Sufletul care este şi care se adânceşte în viitor; sufletul ce stăpâneşte, care *vrea* să intre în voinţă şi dorinţă:

– Sufletul care fuge de sine însuşi şi care se împacă cu sine în cel mai larg cerc; sufletul cel mai înţelept pe care-l pofteşte nebunia mai linguşitoare:

– Sufletul care se iubeşte mai mult pe sine, în care toate au urcuşul şi coborâşul lor, fluxul şi refluxul lor; – o, cum să nu aibă *sufletul cel mai înălţat* cei mai răi paraziţi?

19

Fraţilor, sunt aşadar crud? Ci vă spun: cel ce cade încă trebuie îmbrâncit!

Tot ce este de azi, cade şi se descompune: cine ar vrea să-l oprească locului? Dar eu, *eu vreau* să-l îmbrâncesc!

Cunoaşteţi voi plăcerea ce prăbuşeşte stâncile drept în jos, în adâncuri! Oamenii ăştia de astăzi: ia priviţi-mi-i numai, cum se rostogolesc în adâncurile mele!

Sunt o introducere pentru cei mai buni jucători, fraţilor, o pildă! *Faceţi* după pilda mea!...

Şi dacă e vreunul pe care nu l-aţi învăţat să zboare, deprindeţi-l cel puţin – *să cadă cât mai grabnic*!

20

Iubesc vitejii: dar nu ajunge să fii numai un bun mânuitor de sabie, ci cată să ştii şi pe *cine* îl loveşti!

Căci ades e mai multă vitejie în a te stăpâni şi să treci: *pentru* ca să te păstrezi pentru un vrăjmaş mai vrednic!

Nu trebuie să aveţi decât vrăjmaşi vrednici de ură, dar nu vrăjmaşi vrednici de dispreţ: cată să fiţi mândri de duşmanul vostru: e ceea ce v-am mai propovăduit şi altădată.

Trebuie să vă păstraţi, fraţilor, pentru un duşman mai vrednic: de aceea sunt mulţi pe lângă care trebuie să treceţi înainte.

– Mai cu seamă în faţa ticăloşimii, care face gălăgie la urechea voastră, grăindu-vă despre norod şi naţiuni.

Feriţi-vă ochii de „pentru" şi „contra" al lor! E multă dreptate şi năpăstuire: cel care-i privitor se supără.

A fi privitor şi-a lovi în mulţime e o operă de-o clipă: de aceea duceţi-vă în păduri şi lăsaţi în pace sabia voastră!

Urmaţi-vă căile! Şi lăsaţi noroadele şi naţiunile să-şi urmeze căile! drumuri întunecoase, unde cu adevărat nu mai scânteiază nici o nădejde.

Domnească băcanul acolo unde tot ce străluceşte nu-i decât aur de băcan! Nu-i vremea regilor: ceea ce se numeşte azi popor, nu merită rege.

Uitaţi-vă numai cum aceste naţiuni imită acum şi ele pe băcani: adună cele mai mici foloase, din toate gunoaiele!...

Ele se spionează, se maimuţăresc, şi asta o numesc ele „bună vecinătate". O, prea fericită vreme, timp îndepărtat, când un nerod îşi spunea: „Asupra altor noroade vreau să fiu – *stăpân*!"

Căci, fraţilor, ceea ce-i mai bun, trebuie să domnească, ceea ce e mai bun *vrea* de asemeni să stăpânească! Şi unde e o altă învăţătură, ceea ce-i mai bun, *dă greş*.

21

Dacă *aceştia* ar avea pâine degeaba, nenorocire lor! După ce ar mai ţipa *ei*? De ce s-ar mai ocupa ei dacă nu de întreţinerea lor? Şi trebuie ca viaţa să le fie aspră!

Sunt fiare de pradă: în „munca" lor – e şi furt; în câştigul lor e şi vicleşug! De aceea se cuvine ca viaţa să le fie grea!

Trebuie aşadar, să devină fiare de pradă mai desăvârşite, mai dibace, mai viclene, fiare *mult mai aidoma omului*: căci omul ea cea mai desăvârşită fiară de pradă.

Omul şi-a însuşit calităţile tuturor dobitoacelor, de aceea dintre toate animalele, a avut viaţa cea mai aspră.

Singure păsările sunt mai presus decât el. Iar dacă omul s-ar obişnui să şi zboare, nenorocire lui! *la ce înălţime* ar zbura rapacitatea lui!...

22

Astfel vreau pe bărbat şi pe femeie: unul în stare de a se război, pe cealaltă capabilă să însămânţeze, dar amândoi în stare să dănţuiască pe capete şi picioare. –

Şi ca fiecare zi, când nu dănţuiesc cel puţin o dată, pierdută să fie pentru noi! Şi ca orice adevăr, care nu aduce cel puţin un râset, să ni se pară fals!

23

Vegheaţi felul cum legaţi căsătoriile voastre, luaţi aminte să nu fie o rea *legătură*. Aţi făcut legătura prea curând: *urmează* aşadar o rupere!

E mai bine să strici o căsătorie, decât să te încovoi şi să minţi! Iată ce mi-a spus o femeie: „Drept este că am sfărâmat legăturile căsătoriei, dar legăturile căsătoriei mă zdrobiseră pe mine!"

Am găsit pururi că cei care erau rău aleşi, răzbunarea cea mai uricioasă îi ticăloşea: se răzbunau asupra lumii întregi, pentru că nu pot să mai umble despărţiţi.

De aceea vreau ca cei ce sunt de bună credinţă, să spună: „Ne iubim: *veghem* să ne păstrăm dragostea! Ori făgăduiala noastră e un dispreţ!"

– „Daţi-mi un termen, o scurtă unire ca să vedem, de suntem în stare să durăm o îndelungă unire!... E lucru mare să fii pururea în tovărăşie!"

Aşa sfătuiesc pe toţi aceia care sunt de bună credinţă; căci care ar fi atunci dragostea mea de supraom şi de tot ce va să vină, dacă aş povăţui şi grăi altfel!...

Nu trebuie numai să vă înmulţiţi ci să vă şi *înălţaţi*, fraţilor, şi întru asta să vă fie întru ajutor grădina căsătoriei.

24

Cel ce a căpătat priceperea vechilor obârşii va sfârşi prin a căuta izvoarele viitorului şi a obârşiilor noi.

Fraţilor, nu multă vreme se va scurge până ce ţâşni-vor noile noroade, până ce mugi-vor noile izvoare în adâncurile lor.

Căci cutremurul pământului e cel ce secătuieşte multe fântâni şi care pricinuieşte sete multă: tot aşa înalţă la lumină puterile lăuntrice şi misterele.

Cutremurul pământului dă la iveală noile izvoare. Din prăbuşania noroadelor vechi, se rup noile izvoare.

Iar cel ce exclamă: „Ia priviţi, uite *o fântână*" pentru mulţi prefăcuţi, *o* inimă pentru mulţi tânjitori *o* voinţă pentru multe instrumente în preajma lui se adună un *popor*, adică o mulţime de oameni care încearcă.

Cine ştie să poruncească şi cine cată să se supună *e ceea ce se încearcă acolo*. Va! cu câte cercetări, ghicitori, sfaturi, experienţe şi noi încercări!...

Societatea omenească e o încercare, iată ce predic eu, o îndelungată cercetare dar ea caută pe acela ce porunceşte!...

– O încercare, fraţii mei! şi *nu* un „Contract"! Zdrobiţi, zdrobiţi-mi vorbele astea, care sunt cuvintele inimilor mişelite şi jumătăţi de măsură!

25

O, fraţilor! unde-i primejdia cea mai mare a întregului viitor omenesc? Oare nu la cei buni şi drepţi?

– La cei ce grăiesc şi care sunt cu inima: „Noi ştim ce este bun şi drept, îl avem în noi, nenorocire acelora ce vor să mai cerceteze în acest domeniu!"

Şi oricare ar fi răul ce poate să-l facă rău: răul ce-l pricinuiesc cei buni, e cel mai vătămător din toate relele.

Şi oricare ar fi răul ce-l pot face bârfitorii lumii, răul ce-l fac cei buni, e cel mai vătămător din toate relele!

O, fraţilor, într-o zi cineva privit-a în inimile bunilor şi drepţilor şi spus-a: „Ăştia sunt fariseii". Dar n-a fost înţeles deloc.

Bunii şi drepţii înşişi nu puteau să-l priceapă: duhul lor e robul bunei lor conştiinţi. Prostia celor buni e o înţelepciune de nepătruns.

Ci acesta este adevărul: *trebuie* ca cei buni să fie nişte farisei – ei nu aleg!

Trebuie ca cei buni să răstignească pe cel ce-şi născoceşte propria sa virtute! Acesta e adevărul!...

Totuşi un altul care a descoperit ţara lor – ţara, inima şi ogorul celor buni şi drepţi; fost-a cel ce a întrebat: „Pe cine-l urăsc ei mai mult?"

Pe *creatorul* îl urăsc mai mult: pe acela ce zdrobeşte vechile table şi vechile valori, pe zdrobitorul acesta îl numesc ei criminal.

Căci cei buni *nu pot* să creeze: ei sunt pururea începutul sfârşitului.

– Ei răstignesc pe cel ce scrie noile valori pe tablele cele noi, ei jertfesc viitorul pentru *ei înşişi*, ei răstignesc întreg viitor al omenirii!

Bunii au fost pururea începutul sfârşitului.

26

O, fraţilor, aţi înţeles oare cuvântul acesta? şi ceea ce am spus într-o zi despre „omul de apoi?"

Cine prezintă cele mai mari primejdii pentru viitorul oamenilor? Oare nu cei buni şi drepţi?

Zdrobiţi, zdrobiţi-mi pe cei buni şi drepţi! O, fraţilor, aţi înţeles voi oare şi cuvântul acesta?

27

Fugiţi din faţa mea? V-aţi înspăimântat? Tremuraţi la auzul cuvântului acesta?

Fraților, numai când v-am spus să sfărâmați pe cei buni și tablele celor buni, îmbarcat-am pe om în largul mării.

Și numai acum îl cuprinde spaima cea mare, marea ochire circulară, boala cea mare, marele dezgust, marele rău de mare.

Celor buni arătatu-v-am coastele înșelătoare și falsele siguranțe; erați născuți în minciunăria celor buni și vă adăposteați acolo. Cei buni falsificat-au și denaturat-au toate până la rădăcina lucrurilor.

Ci, acela care a descoperit țara „omului", descoperit-a totodată și țara „viitorului oamenilor". Trebuie să deveniți acum, pentru mine, marinari curajoși și răbdători!

Mergeți drept, la vreme, fraților, deprindeți-vă să umblați drept! Marea e furtunoasă: sunt mulți care au nevoie de voi, ca să se îndrepte!

Marea e plină de vânturi: totul este în apele mării. Ei bine, haideți, inimi bătrâne de marinari!...

Ce are a-face patria!... Voim să întindem pânzele *într-acolo*, spre *țara copiilor noștri*! la larg. Acolo, mai fugoasă decât marea, fierbe marea noastră dorință.

28

„De ce atât de aspru? spuse într-o zi diamantul cărbunelui de bucătărie; nu suntem oare rude de aproape?"

De ce atât de noi? fraților, vă întreb eu: nu sunteți oare frații mei?

De ce așa moi, așa de plecați, așa de moleșitori? De ce atâta tăgăduire, atâta uitare de sine în inima voastră? așa de puțină menire în privirea voastră?

Și dacă nu vreți să fiți meniri neînduplecate: cum ați putea cu mine împreună să *învingeți* într-o zi oarecare?

Iar dacă asprimea voastră nu vrea să scânteie și să taie și să curme, cum ați putea să *făuriți* într-o zi oarecare, cu mine împreună?

Căci creatorii sunt aspri. Și aceștia cată să vi se pară o desăvârșită fericire a celor aleși întipărind ca într-o ceară moale mâna voastră-n veacuri.

– O fericire desăvârşită a celor aleşi să înscrieţi în voinţa miilor de ani, ca în bronz – mai tare chiar decât bronzul, mai nobil decât el. Cel mai aspru e şi cel mai nobil.

O, fraţilor, aşez deasupra voastră această tablă nouă: Cată să fiţi tari!

29

O, tu voinţa mea! Răgaz oricărei mizerii, tu, nevoia mea! Fereşte-mă de orice izbânzi mici!

Întâmplare a sufletului meu pe care o numesc destin! Tu care eşti în mine şi mai presus decât mine! Fereşte-mă şi păstrează-mă pentru o mare menire!...

Şi cea din urmă mărire a ta, păstrează-mă pentru sfârşit, pentru ca să fii neîndurată în izbânda ta! Vai! cine nu moare izbândind!

Vai! ce ochi nu s-a întunecat în această beţie a amurgului? Vai! ce picior n-a poticnit şi nu s-a desobişnuit a umbla în victorie!

Pentru ca într-o zi să fiu gata şi matur când va veni ziua cea mare! gata şi matur ca arama înfierbântată până la albire, ca norul puternic, plin de fulgere şi cu ugerul umflat de lapte:

– Gata mie însumi şi voinţei mele celei mai ascunse: un arc ce arde de dorinţă să cunoască steaua – o stea gata şi matură în amiaza ei, arzătoare şi răzbită, preafericită de cerească săgeată care o nimiceşte:

– Soare el însuşi şi neînduplecata voinţă de soare, gata să nimicească în izbândă!...

O, voinţă! răgaz al oricărei mizerii, tu trebuinţă a *mea*! Păstrează-mă pentru o mare izbândă!...

Aşa grăit-a Zarathustra.

13. CEI CE SE ÎNTREMEAZĂ

Într-o dimineaţă, la scurtă vreme după întoarcerea lui Zarathustra în peştera sa, el se sculă din culcuşul lui şi ca un zălud prinse a ţipa, cât îl lua gura, făcând mişcări dezordonate, ca şi

cum ar fi găsit în culcuşul lui pe un *altul* decât pe sine, şi care nu voia să se scoale; glasul lui Zarathustra răsuna aşa de fioros, încât dobitoacele lui se apropiară îngrozite de dânsul, iar din toate văgăunile şi crăpăturile ce se învecinau cu peştera lui fugiră toate dobitoacele, zburând, otrocolind, agăţându-se şi sărind – după cum aveau picioare sau aripi. Iar Zarathustra rosti vorbele acestea:

– „Ci scoală-te gândire ameţitoare; ţâşneşte din cele mai profunde adâncuri ale sufletului meu! Eu sunt cântul tău de cocoş şi zorii dimineţii tale, balaur adormit: scoală-te! Glasul meu sfârşi-va prin a te trezi!...

Smulge-ţi vata din urechi: ascultă! Căci vreau să grăieşti! Scoală-te! E destul tunet aici, pentru ca şi mormintele să prindă a auzi!

Freacă-ţi ochii, ca să alungi somnul, orice miopie şi orice orbire. Ascultă-mă, şi cu ochii: glasul meu un leac este, chiar pentru acei ce s-au născut orbi.

Şi când te vei fi deşteptat odată, vei rămâne aşa de-a pururi. Nu-i obiceiul *meu* să smulg din somnul lor pe bătrânii strămoşi, pentru ca să li se spună să adoarmă din nou!...

Te mişti, te întinzi şi *horăi*? În picioare! Scoală-te, nu-i vremea să horăi, ci glăsuieşte ce-ţi trebuie! Te cheamă Zarathustra, necredinciosul Zarathustra!

Eu Zarathustra, afirmătorul vieţii, afirmătorul durerii, afirmătorul cercului veşnic – te chem eu, pe tine cel mai profund din toate cugetele mele!

O, bucurie! Vii? – te aud! Vorbeşte prăpastia *mea*. Am întors înspre lumina cea de apoi adâncimea mea!

O, bucurie! vino aici! Dă-mi mâna – Ah, lasă! ah, ah! scârbă! dezgust! scârbă!... Nenorocire mie!..."

Dar abia spusese Zarathustra vorbele acestea şi se prăbuşi la pământ ca un mort, şi multă vreme rămase astfel. Când îşi veni în fire, era palid şi tremură; stătu culcat şi multă vreme nu voi nici să mănânce nici să bea. Rămase în această stare vreme de şapte zile; dobitoacele lui nu-l părăsiră totuşi, nici zi nici noapte, doar vulturul de-şi mai lua din când în când *zborul, ca să caute hrană*. Şi depunea la căpătâiul lui Zarathustra tot ce adu-

cea în gheare: aşa că Zarathustra sfârşi prin a fi culcat într-un pat de boabe roşii şi galbene, struguri, merişoare roşii, ierburi mirositoare şi gogoaşe de molift, iar la picioare stăteau trântite două oi, pe care vulturul le furase cu mare greutate de la păstori.

Într-un sfârşit, după şapte zile, Zarathustra se sculă în culcuşul lui, luă un merişor roşu în mână, prinse a-l mirosi şi găsi mireasma lui plăcută. Atunci dobitoacele crezură că a sosit ceasul să-i grăiască.

– „O, Zarathustra, îi spuseră ele, uite, şapte zile de când zaci aşa, cu ochii împăienjeniţi, nu vrei să te scoli în sfârşit în picioare?

Ieşi din peştera ta, te adastă lumea cea ca o grădină. Vântul se joacă cu miresmele greoaie, ce vor să răzbească până la tine; iar pârâiaşele toate ar vrea să alerge înspre tine!

De când rămas-ai singur vreme de şapte zile, toate lucrurile oftează după tine – ieşi din peştera ta! Toate lucrurile vor medici să-ţi fie ţie!

O nouă siguranţă venit-a către tine, greoaie şi plină de spumă? Te-ai culcat colea ca o cocă ce dospeşte, sufletul ţi se umflă şi se revarsă din toate părţile."

– „Dobitoacele mele, răspunse Zarathustra, continuaţi a flecări aşa copilăreşte şi lăsaţi-mă să ascult! flecăreala voastră mă înzdrăveneşte: unde se flecăreşte, mi se pare că se desfăşoară lumea înainte-mi ca o grădină.

Câtă plăcere în cuvinte şi sunete!... Nu-s oare cuvintele şi sunetele curcubee şi punţi iluzorii, aruncate între făpturile de-a pururi despărţite?

Fiecărui suflet îi aparţine o altă lume; pentru fiece suflet, orice alt suflet e o lume înapoiată.

Printre cele asemenea, mint cele mai frumoase năluciri – căci prăpăstiile cele mai înguste sunt cele mai anevoie de străbătut.

Pentru mine, cum ar exista oare un ce în afară de mine? Nu există *ne-eu-ri*! Dar sunetele toate ne fac să uităm asta: ce dulce e că putem uita!

N-au fost date numirile şi sunetele lucrurilor pentru ca omul să se îmbărbăteze cu lucrul acesta? E oare o mai dulce nebunie decât graiul: vorbind omul dănţuieşte deasupra tuturor lucrurilor.

Cât de plăcută e orice vorbă, ce dulci par toate minciunile! Sunetele fac să dănțuiască dragostea noastră pe curcubee bălțate."

– „O, Zarathustra, glăsuiră atunci dobitoacele, pentru cei ce cugetă ca noi, înseşi lucrurile – sunt acelea ce dănțuiesc: totul vine de-şi întinde mâna, şi râde, şi fuge şi iarăşi vine.

Totul merge, totul vine din nou, roata ființei se învârte veşnic. Totul moare, totul înfloreşte iar, ciclul ființei se perindă în veşnicie.

Totul se sfarmă, totul se adună din nou, veşnic se clădeşte aceeaşi zidire a ființei. Totul se desparte, totul se salută din nou; inelul ființei rămâne în veşnicie credincios sieşi.

În fiece clipă începe existența; în jurul fiecărui *aici* se desfăşură sfera lui *acolo*. Centrul este pretutindeni. Poteca veşniciei e întortocheată."

– „O, poznaşi ce sunteți, o, minavetelor! răspunse Zarathustra zâmbind din nou, ce bine ştiți voi ce trebuia să se îndeplinească în şapte zile.

– Şi cum s-a mai strecurat monstrul acesta în adâncul gâtului meu, ca să mă înăbuşe! Ci cu o lovitură de dinte i-am tăiat capul şi l-am scuipat departe de mine.

Iar voi – voi v-ați şi prefăcut în tertip! Ci acum sunt culcat colea, ostenit că am muşcat şi scuipat, bolnav încă de propria mea dezrobire.

Şi voi fost-ați privitori la toate acestea?

O, dobitoacele mele, sunteți aşadar şi voi haine? Ați vrut să admirați marea mea durere, cum fac oamenii? ***Căci omul e cea mai crudă făptură dintre toate dobitoacele.***

Fiind față la tragedii, la lupte de turi şi răstigniri pe cruce, simțitu-s-a el până astăzi, în voia lui pe pământ; iar când s-a născocit iadul, a fost într-adevăr paradisul său pe pământ.

Când strigă omul uriaş, numaidecât aleargă pe lângă dânsul piticul, şi de pizmă îi atârnă limba din gură. Dar el zice că asta e „compătimirea" sa.

Uitați-vă la omul cel mic, poetul mai cu seamă, cu câtă înflăcărare învinuieşte în vorbele lui viața!

Ascultați-l, dar nu uitați să auziți şi plăcerea ce reiese din orice învinuire!

Învinuitorii vieţii: viaţa, de o clipire, are dreptate, „mă iubeşti? zice ea, neruşinata; aşteaptă nitel, încă n-am vreme pentru tine".

Omul e faţă de sine cel mai crud animal; şi la toţi cei ce se numesc „păcătoşi", „purtătorii crucii" şi „ispăşitori" nu uitaţi să ascultaţi desfătarea ce se amestecă în plângerile şi învinuirile lor!...

Dar eu însumi, voiesc oare să fiu învinuitorul omului? Vai, animalele mele, cel mai mare rău este trebuincios pentru cel mai mare bine al omului, e singurul lucru ce l-am învăţat până acum.

Răul cel mare e cea mai bună parte a puterii omului, piatra cea mai aspră pentru creatorul suprem, trebuie ca omul să devină mai bun şi mult mai răutăcios:

N-am fost răstignit pe *această* cruce, care este ştiinţa că omul este răutăcios, ci am strigat cum n-a strigat încă nimeni:

„Vai! de ce cea mai rea răutate e aşa de mică?

Vai! de ce cea mai bună bunătate e atât de mică!"

Marele dezgust al omului e *dezgustul acesta* ce m-a înăbuşit şi care intratu-mi-a în gât şi de aşijderea ceea ce prezisese ghicitorul: „Totul e de o potrivă, nimic nu e de preţ, ştiinţa înăbuşă!"

Un îndelung amurg se târăşte şchiopătând pe dinainte-mi, o tristeţe obosită şi moartă beată, care spunea cu glas întretăiat de căscături:

„Reveni-va de-a pururi omul de care te simţi scârbit, omul cel josnic"? aşa căsca mâhnirea mea, şchiopătând, fără să poată adormi.

Pământul oamenilor se preschimbă pentru mine în peşteră, sânul lui se crapă, tot ce era vieţuind devine pentru mine putreziciune, oseminte omeneşti şi trecut în ruine.

Suspinele mele se aplecau peste toate mormintele omeneşti şi nu puteau să le mai părăsească; suspinele şi întrebările mele se înăbuşeau, rodeau şi se tânguiau zi şi noapte.

„Vai! omul reveni-va pururi! Omul cel mic reveni-va veşnic!"

I-am văzut odinioară goi, pe cei mai mari şi pe cei mai mici oameni: prea multe asemănări între unii şi alţii, prea omenoşi, dar cel mai mare!

Prea mic chiar cel mai mare! Şi asta obositu-m-a de oameni! Iar veşnica întoarcere, chiar şi a celor mai mici! Asta mi-a fost oboseala de tot ce-i existenţă!

Vai! „dezgust! scârbă! dezgust! Aşa grăia Zarathustra oftând şi înfiorându-se, căci, îşi amintea de boala lui. Dar atunci dobitoacele lui nu-i mai dădură pas să urmeze mai departe.

– „Încetează să mai grăieşti, convalescentule! aşa-i răspunseră animalele, şi ieşi de aici, du-te unde te aşteaptă lumea cea ca o grădină.

Du-te printre trandafiri, albine şi stoluri de porumbei! Du-te mai ales printre păsările cântăreţe pentru ca să le înveţi *cântecul*!

Căci cântul acesta se potriveşte celor ce se întremează; cel sănătos grăieşte mai bine. Iar dacă cel sănătos vrea cântece, ele vi-vor altele decât pentru cei ce se întremează."

– O, sprinţare ce sunteţi! o, minavetelor, tăceţi odată! răspunse Zarathustra râzând de dobitoacele sale. Cât de bine ştiţi ce mângâiere născocitu-mi-am în şapte zile!

Că trebuie să cânt iarăşi, în *asta* e o mângâiere ce-am născocit-o pentru mine, aici e tămăduirea. Vreţi şi voi să faceţi din asta un tertip?

– „Încetează de a mai grăi, îi răspunseră animalele; tu care eşti un convalescent, îngrijeşte-te mai bine de o liră, de o liră nouă!

Căci, vezi tu, Zarathustra, pentru noile tale cântări trebuie o liră nouă.

Cântă Zarathustra şi răsune cânturile tale ca o furtună: vindecă-ţi sufletul cu noi cânturi, pentru ca să poţi purta marea ta menire, care încă n-a fost menirea nimului!...

Căci animalele tale ştiu bine cine eşti tu, Zarathustra, şi ce trebuie să devii: *tu eşti proorocul veşnicei perindări a lucrurilor*, asta ţi-i acum menirea ta!...

Trebuind ca tu cel dintâi să propovăduieşti această învăţătură – cum să nu fie menirea asta mare şi cea mai mare primejdie pentru tine, boala cea mai rea!

Vezi, noi ştim ce propovăduieşti: că orice lucru revine veşnic şi că noi înşine revenim cu ele, că am mai fost acolo de nenumărate ori şi că toate au mai fost în noi.

Tu propovăduieşti că e un an uriaş al viitorului; un uriaş de an mare: trebuie ca aidoma unui nisipar, să se întoarcă necontenit şi iarăşi să se scurgă şi să se golească iarăşi:

– În aşa fel ca toţi anii aceştia să se asemene în de ei –, în

mare şi mic, aşa cum ne asemănăm noi unii cu alţii, *în anul acesta uriaşul*, în mare şi mic.

Iar dacă ai vrea să mori acum, Zaratahustra, iată noi ştim cum ţi-ai grăi ţie însuţi, dar te roagă dobitoacele tale să nu mori încă!

Ai vorbi fără să tremuri şi ai lăsa să scape mai degrabă un suspin de uşurare: căci o mare povară şi un chin nemărginit s-ar ridica de pe tine, de pe tine care eşti atât de răbdător!

„Acum mor şi pier, ai spune tu, şi peste o clipă nu voi mai fi nimic. Sufletele sunt şi ele muritoare ca şi trupurile.

Dar într-o zi reţeaua motivelor în care sunt înlănţuit – mă va făuri din nou! Fac şi eu parte din motivele veşnicei reîntoarceri a lucrurilor.

Veni-voi iarăşi cu soarele acesta, cu pământul acesta, cu vulturul, cu şarpele acesta, nu pentru o viaţă nouă, nici pentru una mai bună sau asemenea,

Veni-voi iarăşi în veşnicie pentru această viaţă iarăşi, aidoma la fel, în mare şi în mic, pentru ca să propovăduiesc iarăşi veşnica reîntoarcere a tuturor lucrurilor.

– Ca să proclam din nou cuvântul zilei celei mari a pământului şi oamenilor, pentru ca să propovăduiesc din nou oamenilor pe Supraom.

Mi-am spus cuvântul şi cuvântul meu mă zdrobeşte! astfel o voieşte veşnica mea menire, să pier ca vestitor;

Sosit-a acum ceasul, ceasul acela în care cel ce piere se binecuvântează pe sine. Astfel se isprăveşte amurgul lui Zarathustra."

Când dobitoacele rostiră aceste cuvinte, amuţiră şi aşteptară ca Zarathustra să le spună ceva: dar el nu auzea căci amuţiseră. Sta liniştit, cu ochii închişi ca şi cum ar dormi, deşi nu adormise: căci se sfătuia cu sufletul său. Totuşi şarpele şi vulturul pe dată ce-l văzură atât de tăcut, îi respectară tăcerea cea mare ce-l înconjura şi *se retraseră* cu luare aminte.

14. DESPRE MAREA DORINŢĂ

O, suflete al meu, învăţatu-te-am să spui „astăzi" ca şi „altă dată" şi „odinioară", şi să dănţuieşti peste tot ce era ici, colo şi dincolo.

O, suflet al meu, te-am dezrobit de toate cutele cele mai tainice, am îndepărtat de la tine pulberea, păienjenii şi semiîntunericul.

O, suflete al meu, ţi-am spălat orice urmă de pudoare şi virtutea ungherelor, şi te-am povăţuit gol să te arăţi în faţa ochilor Soarelui.

Cu furtuna ce se numeşte „spirit", suflat-am asupra mării tale vijelioase; gonit-am toţi nourii şi am gâtuit chiar pe gâtuitorul ce se cheamă „păcat".

O, suflete al meu, datu-ţi-am dreptul să spui „nu", ca furtuna, şi să spui „da", cum spune „da" cerul deschis: eşti acum liniştit ca lumina şi treci printre furtunile tăgăduitoare.

O, suflete al meu, datu-ţi-am libertatea în privinţa a tot ce este creat şi a tot ce nu e creat; şi cine mai cunoaşte ca tine voluptatea viitorului?

O, suflete al meu, te-am învăţat dispreţul care nu vine ca viermănoşia, marele dispreţ iubitor, care iubeşte mai cu tărie, sau dispreţuieşte mai cu putere.

O, suflete al meu, te-am povăţuit în aşa fel ca înseşi judecăţile să fie de părerea ta: aidoma Soarelui care îndupleacă şi marea să se urce la înălţimea sa.

O, suflete al meu, datu-ţi-am numiri noi şi jucării multicolore, şi numitu-te-am „menire" şi „circumferinţă a circumferinţelor" şi „buricul vremii" şi „clopot de azur".

O, suflete al meu, datu-i-am ogorului tău pământesc să bea înţelepciunea toată, toate vinurile cele noi şi vinurile înţelepciunii, vinuri ce tari erau din vremi străvechi.

O, suflete al meu, revărsat-am asupră-ţi toate strălucirile şi toate întunecimile, toate tăcerile şi toate dorinţele; – atunci crescut-ai pentru mine ca o viţă-de-vie.

O, suflete al meu, tu eşti acum greoi şi plin de îndestulare, o viţă-de-vie cu lăstarii umflaţi, plin cu ciorchini de struguri doldora şi de un negru aurit: – plin şi copleşit de fericire, în îngăduinţă şi în îndestulare, ruşinos încă în aşteptarea ta.

O, suflete al meu, acum nu mai e nicăierea suflet care să fie mai iubitor, mai învăluitor şi mai larg! Unde să fie dar viitorul şi trecutul, mai aproape unul de altul, decât lângă tine?

O, suflete al meu, dăruitu-ţi-am, şi mâinile amândouă despuiatu-s-au pentru tine: şi acum! Acum îmi spui zâmbind, plin de melancolie: „Care din noi doi trebuie să mulţumească? cel care a primit să binevoiască a lua? Oare nu-i o trebuinţă a dărui? Nu e milă, să iei?“

O, suflete al meu, înţeleg zâmbetul mâhnirii tale: îndestularea ta întinde acum şi ea mâinile, pline de dorinţi!...

Plinătatea ta aruncă ochiri peste mările muginde, ea cată şi aşteaptă; dorinţa nemărginită a plenitudinii aruncă o ochire de-a lungul cerului zâmbitor din ochii tăi!...

Ci într-adevăr suflete al meu! Cine ţi-ar vedea zâmbetul fără să izbucnească în lacrimi? Chiar îngerii izbucnesc în lacrimi din pricina prea marii bunătăţi a zâmbetului tău.

E bunătatea, prea marea ta bunătate, care nu vrea să se tânguie, nici să plângă: şi totuşi, o suflete al meu, zâmbetul doreşte lacrimile, iar gura ta tremură de oftări.

„Orice lacrimă nu-i oare o plângere? Aşa-ţi grăieşti ţie însuţi, şi de aceea preferi să zâmbeşti, – suflete al meu, să zâmbeşti, decât să împrăştii suferinţa ta.

– Să răvăşeşti în valuri de lacrimi toată suferinţa ce ţi-o pricinuieşte îmbelşugarea ta şi toată îngrijorarea viei ce a făcut-o să ofteze, după stăpânul ei şi cosorullui!

Ci dacă nu vrei să plângi, să plângi până la sleirea melancoliei tale de purpură, va trebui *să cânţi*, o suflete al meu! Vezi tu, zâmbesc şi eu, eu acela ce-ţi prezic asta:

– Să cânţi cu glas răscolitor, până ce amuţi-vor toate mările, pentru dorinţa ta cea mare,

– până ce pe mările tăcute şi arzătoare, pluteşte barca, minunea aurită al cărei aur se împrejmuie de toate cele bune, răutăcioase şi unice în felul lor;

– şi spre ea multele dobitoace, mari şi mici, şi tot ce are picioare uşoare şi unice în sufletul lor, ca să alerge pe potecile viorii

– spre minunea aurită, către barca îndărătnică şi spre stăpânul ei: ci el este stăpânul care aşteaptă cu cosorul lui de diamant

– liberatorul tău, suflete al meu, de ***nespusul*** pentru care

singure cânturile viitorului putea-vor grăi numai! Şi într-adevăr, răsuflarea ta are mireasma cânturilor viitorului,

– Auzi şi visezi deja, setea ta a şi început să se adape din puţurile mângâietoare, cu ecouri adânci, melancolia ta se odihneşte în neasemănata fericire a cântărilor viitorului!

O, suflete al meu, ţi-am dat totul, chiar şi ceea ce era cel din urmă avut al meu; şi mâinile mele despuiatu-s-au pentru tine: *Ci spusu-ţi-am să cauţi*, iată, acesta fost-a cel din urmă dar al meu!

Că ţi-am spus să cauţi, grăieşte dar, vorbeşte: *care* din noi doi trebuie să spună acum – mulţumesc? Dar mai bine: cântă pentru mine, cântă suflete al meu!... Şi lasă-mă să-ţi mulţumesc!...

Aşa grăit-a Zarathustra!

ALT CÂNTEC AL DANSULUI

1

Am privit în ochii tăi, o! viaţă: am văzut scânteind aur în ochii tăi noptatici, – această plăcere a făcut să înceteze bătăile inimii mele.

– Am văzut o barcă de aur scânteind pe apele noptatice, un leagăn aurit care adâncea, trăgea apă şi desens semne!

Aruncam o privire spre piciorul nebun după dans, o privire dezmierdătoare, umedă, râzătoare şi întrerupătoare:

De două ori numai, ai mişcat cu mânuţele tale zornăitoarea ta, şi deja piciorul meu se legăna, beat de dans.

Călcâiele mele se şi încovoiau, urechile mele ascultau ca să te înţeleagă: au nu-şi are dănţuitorul urechile la degetul cel gros al piciorului?

Către tine am săltat: atunci tu te-ai dat îndărăt din faţa avântului meu; şi spre mine fluierau limbuţele şerpilor tăi fugarnici şi zburători!...

Dintr-o săritură m-am ferit de tine, îndărăt trăgându-mă, din faţa ta şi a şerpilor tăi: tu te şi ridicai pe jumătate întoarsă, cu ochii plini de dorinţe.

Cu priviri furişate – tu mă înveţi să cunosc căi întortocheate – pe căile întortocheate învaţă piciorul meu vicleşugurile!

Mi-i teamă de tine, când eşti lângă mine; te iubesc când eşti departe de mine; fuga ta mă atrage, cântările tale mă opresc locului: sufăr, dar pentru tine, ce n-aş suferi eu bucuros!

Tu, a cărei răceală aprinde, a cărei ură ademeneşte, a cărei fugă alipeşte, a cărei batjocură mişcă:

– cine nu te-ar urî, mare legătoare, învăluitoare, ademenitoare, căutătoare care găseşti! Cine nu te-ar iubi, nevinovată, nerăbdătoare, zorită păcătuitoare în ochii copiilor!

Unde mă înlănţui tu acum, copil model, copil tăcut? Şi iată-te că-mi fugi iarăşi, dulce zăpăcită, tânără nerecunoscătoare!

Te urmăresc dansând, chiar pe o urmă de nesiguranţă. Unde eşti tu? Stai! Nu vezi tu, că zboară bufniţele şi liliecii?

Tu, bufniţă ce eşti! Liliac! Vrei să mă vicleneşti? Unde suntem? Câini învăţat-ai să urle şi să latre!

Cu drăgălăşie clănţăneai înainte-mi dinţişorii tăi albi, ochii tăi răutăcioşi scânteie spre mine prin mica ta hălăciugă buclată.

Ce mai dans prin munţi şi prin văi! eu sunt dănţuitorul: – vrei tu să fii câinele sau cămila mea?

Lângă mine acum! Şi cât mai repede asta, săltăreaţă, răutăcioasă! Acum, hopa-sus! Şi de cealaltă parte! Vai, mie! Sărind, am căzut eu însumi!

Ah! uită-te cum m-am lungit! priveşte zglobio, cum îţi cerşesc graţia ta! Mai bine mi-ar plăcea să umblu cu tine, pe poteci mult mai plăcute!

– Potecile dragostei, printre tăcutele tufişuri multicolore! Sau chiar dincolo, în acelea de-a lungul lacului: acolo înoată peştii dauriţi şi dănţuiesc!

Eşti ostenită acum? Sunt undeva, departe, oi şi apusuri de soare: nu-i frumos lucru să dormi, când păstorii cântă din fluier?

Eşti aşa de obosită? O să te duc eu, lasă numai să-ţi fâlfâie braţele! Au ţi-i sete, poate? aş vrea eu ceva, dar n-o să-l vrea gura ta!

O, acest blestemat de şarpe, această alunecoasă vrăjitoare, sprintenă şi năprasnică! Unde te-ai cinchit? Ci pe obrazul meu simt două urme ale mâinilor tale, două pete roşii!

Sunt cu adevărat ostenit, să fiu pururi păstorul oilor tale! Vrăjitoare! cântat-am pentru tine acum, ci acum tu pentru *mine* va să strigi!

Trebuie să joci şi să strigi după ritmul biciului meu! N-am uitat totuşi biciul!... Nu!

2

Iată ce-mi răspunse atunci viaţa, astupându-şi delicatele ei urechi:

– O! Zarathustra! Nu pocni atât de înspăimântător din biciul tău! O ştii bine: zgomotul ucide gândurile – şi iată că-mi vin gânduri aşa de duioase.

Suntem amândoi cu adevărat buni de nimica, adevăraţi pierde-vară. Dincolo de bine şi de rău, găsitu-ne-am noi insula şi înverzita noastră livadă – le-am găsit numai noi amândoi, pentru noi amândoi! de aceea trebuie să ne iubim unul pe altul!

Şi dacă chiar nu ne iubim din adâncul inimii – trebuie oare să poarte cineva pică, atunci când nu se iubeşte unul pe altul din adâncul inimii?

Şi că te iubesc, că te iubesc ades prea mult, tu o ştii asta: şi pricina e că-s gelos pe înţelepciunea ta. Ah! această bătrână înţelepciune nebună!

Dacă înţelepciunea ta ar fugi odată şi odată din tine, vai! repede ar fugi şi iubirea mea de tine.

Atunci viaţa privi gânditoare în urma şi-n preajma ei, şi spuse încetinel: „O, Zarathustra, nu-mi eşti îndeajuns de credincios!

Trebuie că mai de mult nu mă mai iubeşti, atât pre cât spui; ştiu că te gândeşti să mă părăseşti curând.

E un bondar bătrân, greoi, foarte greoi: el sună acolo sus, până-n peştera ta:

Când auzi tu acel clopot sunând orele miezănopţii, te gândeşti, ca între ora unu şi miazănoapte, să mă părăseşti:

– La asta te gândeşti, o, Zarathustra, ştiu că tu vrei să mă părăseşti în curând!“

„Da, răspunsei eu şovăind, dar mai ştiu că" – şi-i spusei ceva la ureche, drept în hălăciuga de păr încâlcit, în părul său galben şi nebunatic.

Tu *ştii* lucrul acesta, o! Zarathustra? Nimeni nu ştie asta. Şi ne-am privit, ne-am aruncat privirile peste verdea livadă, peste care trecea răcoarea verii, şi am plâns laolaltă. Dar atunci viaţa îmi era mai scumpă decât cum nu mi-a fost vreodată întreaga înţelepciune.

Aşa grăit-a Zarathustra.

3

Unu!
„O, omule, ia seama!
Două!
„Ce spune adânca miazănoapte!
Trei!
„Am dormit, am dormit –,
Patru!
„Dintr-un vis adânc m-am trezit:
Cinci!
„Lumea e profundă,
Şase!
„Şi mai profundă decât cugetam odinioară.
Şapte!
„Adâncă e durerea, –
Opt!
„Bucuria, – mai adâncă decât mâhnirea.
Nouă!
„Durerea spune: Treci şi sfârşeşte!
Zece!
„Dar orice bucurie vrea veşnicie –
Unsprezece!
„– Vrea profunda veşnicie!"
Douăsprezece!

CELE ŞAPTE SIGILII
SAU CÂNTECUL LUI ALFA ŞI OMEGA

1

Da, sunt un ghicitor şi plin de darul acesta al ghicirii, care pe un creştet păşeşte între două mări.–

– care păşeşte între trecut şi viitor, ca un popor greoi, vrăjmaş al tuturor smârcurilor înăbuşitoare, a tot ce ostenit este şi nu poate nici să viețuiască, nici să moară;

– gata să ardă în sânul întunericului, gata să primească învierea – raza de lumină; umflat de strălucirea mărturisitoare! râzând de afirmarea lor! gata pentru fulgerele vestitoare:

– dar prea fericit este acela care-i umflat astfel! Şi adevărat este că trebuie să fie multă vreme spânzurat pe piscuri – ca o vijelie greoaie – cel ce trebuie într-o zi ori alta, lumina viitorului s-o aprindă!...

O! cum să nu fiu aprins de dorul veşniciei, înflăcărat de dorința inelului de nuntă, cel mai dorit dintre toate inelele, inel al viitorului şi trecerii?

Nicicând nu mi-am găsit femeia de la care aş vrea prunci să am, dacă nu-i aceasta femeia pe care o iubesc; căci te iubesc o *veşnicie*!

Căci te iubesc veşnicie!

2

Dacă mânia mea scormonit-a morminte, dacă marginile hotarelor prăbuşitu-le-a şi drept în adâncul prăpăstiilor a aruncat tablele zdrobite:

– dacă zeflemiseala mea vorbele neputincioase risipit-a, dacă am venit ca un măturoi pentru păianjeni, şi ca un vânt curățitor al peşterilor mortuare învechite şi mucegăite;

– dacă plin de vioiciune m-am aşezat cândva pe locul unde înmormântatu-s-au zeii din vechime, binecuvântând şi iubind lumea; lângă monumentele vechilor batjocoritori ai lumii;

– căci voi iubi chiar bisericile şi mormintele zeilor, când privi-va cerul cu un ochi limpede printre bolţile lor sfărâmate; îmi place să stau pe ruinele bisericilor, aidoma ierbii şi macului roşu.

O!..., cum să nu fiu înflăcărat de dorul veşniciei, aprins de dorinţa nupţialului inel al inelelor – inel al viitorului şi întoarcerii?

Nicicând nu mi-am găsit femeia, de la care să fi vrut prunci să am, dacă nu-i aceasta femeia pe care o iubesc: *veşnicia!...*

Căci te iubesc veşnicie!

3

Dacă venit-a vreodată spre mine o boare de vânt, o răbufnire a acestei suflări făuritoare, a acestei trebuinţi dumnezeieşti ce sileşte până şi întâmplarea să dănţuiască dansul stelelor;

Dacă vreodată râs-am râsul fulgerului creator, căruia tunând, dar cu supunere, îi urmează îndelung răsunătorul tunet al acţiunii:

dacă vreodată jucat-am zaruri cu zeii la masa divină a pământului, în aşa chip că pământul tremura şi se sfărâma, revărsând în văzduhuri fluvii de flăcări:

– căci pământul o masă dumnezeiască este, – masă tremurândă la auzul noilor cuvinte creatoare şi al zgomotului de zaruri dumnezeieşti.

Cum n-aş fi înflăcărat după veşnicie, aprins de dorul nuntescului inel al inelelor – verigă a viitorului şi a reîntoarcerii?

Nicicând nu mi-am găsit femeia de la care prunci aş vrea să am, dacă aceasta nu-i femeia pe care o iubesc: căci te iubesc, o *veşnicie!...*

Căci te iubesc veşnicie!

4

Dacă vreodată băut-am dintr-o îndelungă sorbitură din ulciorul acesta înspumat de hidromel şi amestecuri în care de toate sunt bine amestecate:

– dacă vreodată mâna mea amestecat-a pe cel mai îndepărtat cu cel de aproape: focul cu spiritul, bucuria cu suferința și lucrurile cele mai rele cu cele mai bune;

– dacă sunt eu însumi un grăunte din acest nisip reînvietor, care face ca toate lucrurile să se amestece bine în ulciorul tuturor licorilor;

– căci există o sare ce leagă binele și răul, iar răul însuși vrednic este să slujească de hidromel și să facă să se reverse spuma din ulcior.

Cum să nu fiu înflăcărat după veșnicie, aprins de dorul verigii de nuntă, inel al tuturor inelelor, inel al viitorului și reîntoarcerii?

Ci nicicând nu mi-am găsit femeia cu care prunci aș vrea să am, dacă ea nu-i aceasta pe care-o iubesc: căci te iubesc, veșnicie!

Căci te iubesc, o, veșnicie!...

5

Și dacă iubesc marea și tot ce se aseamănă mării, și mai cu seamă atunci când zvăpăiată, îmi stă potrivnică;

– de port în mine această bucurie ce mână luntrea spre necunoscut, dacă e în bucuria mea o bucurie de navigator;

– dacă vreodată vioiciunea mea exclama-va: „Pierit-au țărmurile – acum a căzut cel din urmă lanț

– nemărginirea fără hotare fierbe în preajma mea, și mult mai departe de mine scânteie timpul și spațiul, haide! la drum inimă bătrână!

O! cum să nu fiu aprins după veșnicie, înflăcărat de nupțialul inel al inelelor, verigă a viitorului și a întoarcerii?

Nicicând nu-mi voi fi găsit femeia, cu care prunci aș vrea să am, dacă ea nu-i această femeie pe care o iubesc: căci te iubesc, veșnicie!

Căci te iubesc, veșnicie!

6

Dacă virtutea mea e virtute dănțuitoare, dacă ades cu amândouă picioarele săltat-am într-o stare de adorație

– dacă răutatea mea e o răutate zâmbitoare, care se simte la ea acasă sub ramurile de trandafiri şi gardurile de crini; căci în râs laolaltă se găseşte tot ce este rău, dar sfinţit şi izbăvit de propria-i încântare;

Şi acesta e Alfa şi Omega al meu, ca tot ce este greu să fie uşor; ca tot trupul să ajungă dănţuitor, ca orice spirit, pasăre să fie: şi adevăr grăiesc vouă, că acesta este Alfa şi Omega al meu!

O! cum să nu fiu aprins după veşnicie, înflăcărat de dragul nuntescului inel al inelelor, verigă a viitorului şi reîntoarcerii?

Nicicând nu-mi voi fi găsit femeia cu care aş fi dorit prunci să am, dacă ea nu-i aceasta pe care o iubesc, căci te iubesc veşnicie!

Căci te iubesc, o! veşnicie!

7

Dacă vreodată desfăşurat-am ceruri liniştite deasupră-mi, zburând cu propriile mele aripi în propriul meu cer:

– dacă vreodată plutit-am, jucându-mă în adâncurile îndepărtate ale luminii, dacă înţelepciunea pasării libertăţii mele a sosit;

– căci astfel grăieşte înţelepciunea păsării: „Ci iată că nu mai este nici sus, nici jos!... Aruncă-te încoace şi încolo, înainte şi îndărăt, tu care eşti uşoară!... Cântă! nu mai grăi!...

Oare toate vorbele nu-s făcute pentru acei care sunt greoi? Au nu toate vorbele mint faţă de acela care uşor este? Cântă! nu mai vorbi!“

O! cum să nu fiu aprins după veşnicie, înflăcărat de dorinţa nupţialului inel al inelelor, verigă a viitorului şi perindării?

Nicicând nu-mi voi fi găsit femeia, cu care prunci aş vrea să am, dacă ea nu-i aceasta pe care o iubesc; căci te iubesc veşnicie!

Căci te iubesc, o! veşnicie!

A PATRA ŞI ULTIMA PARTE

1. PRINOSUL MIERII

Şi iarăşi şi iarăşi luni şi ani trecut-au peste sufletul lui Zarathustra şi nu-şi da seama de lucrul acesta; în ăst timp părul îi înălbise. Într-o zi, pe când sta pe o piatră în faţa peşterii lui, privind în tăcere spre zările îndepărtate – căci din locul acela se zărea marea, până hăt-departe peste prăpăstiile întortocheate – dobitoacele lui gânditoare târcoleau în juru-i, sfârşind prin a se aşeza în faţa sa.

„O, Zarathustra, glăsuiră ele, au îţi cauţi tu fericirea?“ „Ce are a face fericirea, răspunse el, de mult nu mai năzuiesc la fericire, năzuiesc la desăvârşirea operei mele.“

„O, Zarathustra, răspunseră deodată dobitoacele, spui asta ca unul-care-i sătul de bine. Nu te-ai culcat tu oare în lanul azuriu al fericirii?“ „Mici vânturatice, răspunse Zarathustra zâmbind, cât de bine alesu-v-aţi voi pilda! Ci, voi ştiţi că fericirea mea e greoaie şi că nu e ca un val mişcător: ea mă împinge şi nu vrea să mă părăsească, alipită fiind de mine ca smoala topită!...“

Atunci animalele îngândurate se învârtiră în jurul lui şi iarăşi se aşezară în faţa sa. „O, Zarathustra, glăsuiră ele; aşadar din această pricină te îngălbeneşti tu din ce în ce mai mult şi mai închis la faţă devii, dar şi părul tău înălbeşte şi pare ca de cânepă? Vezi dar că sălăşluieşti în smoală şi nenorocirea ta!...“ „Ce spuneţi voi, exclamă Zarathustra râzând, într-adevăr blestemat-am, când am vorbit de smoală. Ce mi se întâmplă mie, se întâmplă cu toate fructele ce se coc. E *mierea* din venele mele care-mi îngroaşă sângele şi-mi face sufletul mai tăcut.“ „Aşa trebuie să fie, Zarathustra, răspunseră animalele îngrămădindu-se lângă dânsul; dar nu vrei să te urci astăzi pe un munte înalt? Aerul e curat astăzi; mai mult decât oricând se poate trăi ân lume.“ „Da, animalele mele, răspunse Zarathustra, sfătuiţi de minune şi după voia inimii mele: vreau să mă înalţ azi pe cel mai înalt munte! Ci,

vegheaţi voi să găsesc miere la îndemâna mea, miere în ulcioarele aurite, miere galbenă şi albă, şi bună, şi de o frăgezime ca de gheaţă. Căci să ştiţi că acolo sus, vreau să înfăţişez prinosul mierei."

Totuşi când Zarathustra sosi în vârful muntelui, alungă dobitoacele ce-l întovărăşiseră – şi de îndată ce se găsi singur, râse din toată inima, privi în juru-i şi astfel grăi:

– Vorbit-am de daruri şi de prinosurile mierei; dar asta nu era decât un şiretlic al cuvântării mele, şi cu adevărat, o nebunie folositoare! pot grăi mult mai liber acolea, sus decât în faţa tainiţelor pustnicilor şi a animalelor domestice ale schimnicilor.

Ce spuneam eu să jertfesc? Irosesc ce mi se dăruieşte, eu risipitorul cu mii de braţe: cum să mai cutez a numi lucrul acesta, jertfă!...

Ci, când miere am cerut, era o momeală ce-o ceream, stupi auriţi, şi dulci şi sălbatici, de care lacomi sunt urşii ursuzi şi păsările vesele.

Ceream cea mai puternică momeală, momeala de care au nevoie vânătorii şi pescarii. Căci dacă lumea e ca o pădure întunecoasă, sălăşluită de fiare, grădină de plăceri pentru vânătorii sălbatici, pare-mi-se că se aseamănă şi mai bine cu o mare îndestulată şi fără de fund;

– o mare plină de peşti de toate culorile şi de raci, de care lacomi sunt chiar şi zeii, în aşa fel că din pricina mării ei ar ajunge să fie pescari şi să-şi arunce plasele: într-atât de avută e lumea în minunaţii mari şi mici!

Mai ales lumea oamenilor, marea omenească: către *dânsa* arunc undiţa mea aurită, zicând: deschide-te, prăpastie omenească!

Deschide-te şi azvârle-mi peştii şi racii tăi scânteietori! Cu cea mai puternică momeală a mea atrag astăzi la mine cei mai mari peşti omeneşti!

E fericirea mea care o arunc în depărtare, o răvăşesc în toate zările, între răsărit, miazăzi şi apus, ca să văd dacă mulţimea de peşti omeneşti nu se va obişnui să muşte şi să se zbată la capătul fericirii mele.

Până ce victimele cârligului undiţei mele ascuţite şi tăinuite, trebui-va să înalţe până la înălţima *mea* cele mai împestriţate

zvârlugi ale adâncurilor, lângă cel mai răutăcios pescar de peşti omeneşti.

Căci eu sunt *acela* din creştet până în tălpi, încheietură, atrăgător, răzvrătitor şi înălţător, un trăgător, un pregătitor şi educator care nu zadarnic spusu-şi-a odinioară: „Ci fă-te cela ce eşti!"

Aşadar, *urce-se* acum oamenii alăturea de mine; căci aştept încă semnele ce-mi spun că clipa scoborârii mele a sosit; nu mă scobor încă printre oameni, cum trebuie s-o fac.

De aceea adăst eu aci, viclean şi batjocoritor, pe munţii cei înalţi, fără să fiu nici nerăbdător nici răbdător, ci mai curând ca unul ce s-a desobişnuit de răbdare – pentru că nu mai pătimeşte."

Căci menirea mea nu-mi mai dă vreme: să mă fi uitat? Ori, stând la umbră îndărătul unei pietre uriaşe, prinde muşte?

Ci într-adevăr, recunoscător sunt menirii mele cele veşnice, că nu mă urmăreşte cu înverşunare, nici nu mă împinge, ci-mi dă răgaz să fac pozne şi răutăţi: aşa că astăzi putut-am urca muntele acesta înalt, unde prind peşte.

Un om a pescuit pe munţii cei înalţi! Şi, dacă precum ceea ce vreau, e o nebunie – mai de preţ este o nebunie să făptuieşti, decât să devii falnic, şi verde şi galben, numai să pipăi adâncurile.

– Să plesneşti de mânie numai cât auzi urletul unei sfinte vijelii ce porneşte din munţi, cum ţipă nerăbdătorul înspre văi: „Ascultaţi-mă, ori vă bat cu nuielele Dumnezeirii!"

Nu că le port pică, din acest motiv, unor atari răzvrătiţi: îi stimez tocmai atât, cât îmi trebuie să râd de dânşii! Înţeleg că sunt nerăbdătoare, aceste tobe uriaşe şi zgomotoase, care vor avea cuvântul azi ori nicicând!

Ci eu şi menirea mea – nu grăim pentru „astăzi", nu vorbim nici pentru „nicicând": avem răbdare ca să glăsuim, avem vreme, multă vreme. Căci va trebui cu toate acestea să vină el într-o zi, şi nu va avea dreptul să treacă.

Cine va trebui să vină într-o zi şi nu va avea dreptul să treacă? Marea noastră „întâmplare", adică marea şi îndepărtata stăpânire a Omuli, domnia lui Zarathustra, care dăinui-va mii de ani.

Şi acest „îndepărtat" e încă departe, ce-mi pasă! El nu e mai puţin temeinic pentru mine, plin de încredere stau în picioare – pe amândouă picioarele – pe această temelie – pe o temelie veşnică,

pe stânci aspre, primitive, pe munţii ăştia vechi, cei mai înalţi şi mai aspri, de care se apropie toate vânturile, ca pe un hotar meteorologic, informându-se de destinaţiile şi locurile de obârşie.

Râzi numai, râzi, limpedea şi sănătoasa mea răutate! Aruncă-ţi din înaltul munţilor uriaşi scânteietorul tău râs batjocoritor!... Momeşte cu scânteierea ta cei mai frumoşi peşti omeneşti!...

Iar tot ce-mi aparţine din tot cuprinsul mărilor, lucrul meu din toate lucrurile, ia *aceasta* pentru mine, du colo sus; e tot ce adastă cel mai răutăcios dintre toţi pescarii.

La larg, în largul apelor, undiţă a mea!... Coboară-te, du-te, momeşte cu fericirea mea!... Gustă cea mai dulce rouă, miere a sufletului meu! Muşcă, undiţă ascuţită, muşcă în plin pieptul tuturor negrelor mâhniri.

La larg, în largul zării, ochi al meu! O, ce de mări: în jurul meu, câte viitoruri omeneşti se înalţă în zorii zilei! Iar dedesubtul meu – ce tăcere roşie! Ce tăcere fără de nori!...

2. STRIGĂTUL DEZNĂDEJDII

A doua zi Zarathustra sta iarăşi pe piatra din faţa peşterii, în timp ce animalele rătăceau în lume, ca să aducă hrană proaspătă, şi miere nouă: căci Zarathustra irosise şi împrăştiase mierea veche până la ultima picătură. Dar de când sta acolo, cu un toiag în mână, urmându-şi dâra ce-o făcea pe pământ umbra trupului său, adâncit într-o adâncă cugetare, dar nici despre sine, nici despre umbra lui – tresări fără de veste şi fu cuprins de spaimă, căci văzuse o altă umbră alăturea de a lui. Şi cârmind pe lângă dânsul şi sculându-se repede, el văzu ghicitorul în picioare lângă dânsul: acelaşi pe care îl hrănise cândva şi-i prefăcuse învăţătura; proclamatorul marii oboseli ce propovăduia: „Totul e de-o potrivă, totul e fără de preţ, lumea nu are nici un înţeles, ştiinţa omoară". Ci de atunci chipul lui se preschimbase, iar când Za-rathustra îl privi în faţă, inima i se îngrozi pe loc: într-atât prezicerile nenorocite şi fulgerele prăpădului treceau pe chipul acesta.

Ghicitorul care înţelese ce se petrecea în sufletul lui Zarathustra, îşi petrecu mâna pe obraji, ca şi cum ar fi vrut să-şi şteargă urmele: Zarathustra făcu şi el la fel. Când amândoi se

văzură din nou stăpâni pe sine şi întăriţi amândoi, îşi dădură mâna, ca să facă dovadă că vor să se recunoască.

„Fii bine venit, glăsui Zarathustra, ghicitor al marii osteneli, nu zadarnic ai fost oaspetele meu odinioară, oaspetele şi comeseanul meu. Mănâncă şi bea şi astăzi în casa mea şi iartă că un bătrân vesel, aşezatu-s-a cu tine la masă!..." „Un moşneag vesel, răspunse ghicitorul clătinându-şi capul: oricine ai fi, sau oricine ai vrea să fii, Zarathustra, şi nu vei mai fi multă vreme acolo sus, în scurt timp barca ta nu va mai avea adăpost!" „Sunt eu oare la adăpost?" întrebă Zarathustra râzând. „Valurile din jurul muntelui se urcă şi se urcă neîncetat, răspunse ghicitorul nemărginitei nemernicii şi mâhniri: ele sfârşi-vor în curând prin a-ţi prăbuşi barca şi să te înhaţe cu dânsa." Atunci Zarathustra amuţi şi se mira. „Tot nu auzi? continuă ghicitorul: oare nu e un zgomot şi o zbârnâitură ce porneşte din prăpastie?" – Zarathustra tăcu iarăşi şi asculta: atunci auzi un ţipăt prelung ce şi-l azvârleau şi şi-l trimeteau una alteia prăpăstiile – căci nici una din ele nu voia să şi-l păstreze: atât de nenorocit era.

„Nenorocit crainic, grăi într-un sfârşit Zarathustra, e strigătul de deznădejde şi chemarea unui om; el izvorăşte pesemne dintr-o mare neagră. Dar ce-mi pasă de deznădejdea oamenilor! Cel mai de apoi păcat ce mi-a fost hărăzit – ştii cum se cheamă?"

„MILA!" răspunse ghicitorul cu inima neînfrânată, ridicându-şi mâinile amândouă: „O, Zarathustra, vin să te fac să săvârşeşti cel din urmă păcat!"

Abia rostit-a el cuvintele acestea şi ţipătul izbucni iarăşi mai îndelung şi mai neliniştitor ca înainte, şi cu mult mai aproape. „Auzi, auzi tu, Zarathustra? exclamă ghicitorul, ţie ţi se adresează ţipătul, tu îl chemi, vino, vino, e vremea, e vremea cea mare!"

Dar Zarathustra tăcea, tulburat şi zguduit; într-un sfârşit el întrebă, ca un oarecine, care şovăieşte în sinea lui: „Şi cine-i cel ce mă cheamă acolo?"

„Tu o ştii bine, răspunse cu vioiciune ghicitorul, de ce te ascunzi? E *omul superior* care te cheamă întru ajutorul lui."

„Omul acesta, exclamă Zarathustra cuprins de groază, ce vrea *el*? Ce vrea *el*? Omul acesta superior. Ce vrea *el* aci? şi i se broboni pielea de durere.

Totuşi ghicitorul nu răspunse spaimei lui Zarathustra, el asculta şi asculta mereu, aplecat spre prăpastie. Dar cum tăcerea prea se prelungea mult, îşi întoarse privirea îndărăt şi-l văzu pe Zarathustra stând în picioare şi tremurând.

„O, Zarathustra, începu el iarăşi: cu glas mâhnit, nu ai înfăţişarea unuia pe care-l atrage fericirea sa: va trebui să dănţuieşti, ca să nu te prăbuşeşti de-a berbeleacul!

Şi dacă ai vrea chiar în faţa mea să dănţuieşti şi să faci toate săriturile – nimeni nu mi-ar putea spune: Ia te uită, uite dansul celui din urmă om vesel!"

Dacă un oarecine caută aici pe omul *acesta*, cocoţat la această înălţime, zadarnic s-ar mai urca: găsi-va peşteri şi grote: tainiţi pentru oamenii ascunşi, dar nicicând puţuri de fericire, nici comori, nici noi furii de fericire.

„Fericire – cum s-ar face să se găsească fericirea la atari înmormântaţi, la astfel de pustnici! Trebuie oare să mai caut fericirea de apoi în Insulele Preafericite, şi mai departe de mările uitate?

Ci tot una e, totul este fără de preţ, zadarnice toate cântările, nu mai sunt Insule Preafericite!"

Aşa oftă ghicitorul; dar la ultimu-i suspin Zarathustra îşi recăpătă seninătatea şi siguranţa, ca unul ce vine iarăşi la lumină, ieşind dintr-o vizuină adâncă. „Nu! nu! de trei ori nu! exclamă el cu tărie, dezmierdându-şi barba, o ştiu bine asta, mai bine decât tine! Încă mai sunt Insule Preafericite!... Nu mai grăi despre asta sau de mâhniri, bocitorule!

Încetează de a mai schelălăi, nor de ploaie a dimineţii! Nu mă vezi răzbit de mâhnirea ta şi stropit cu aghiazmă ca un câine?

Mă scutur acum şi fug departe de tine, ca să mă usuc: nu te mira! N-am înfăţişarea curtenitoare. Ci curtenia *mea* este aci.

Întru ce priveşte omul tău superior: Ei bine!... mă voi duce grabnic să-l caut în codrii aceştia: *de acolo* venit-a ţipătul lui. Poate vreo fiară îi primejduieşte.

El e pe moşia *mea*: nu vreau să i se întâmple vreo nenorocire pe aici!... Căci într-adevăr, sunt multe fiare sălbatice pe aici."

La cuvintele acestea Zarathustra se găti de plecare. Dar atunci ghicitorul îi spuse: „O, Zarathustra; tu eşti un ticălos!

Ştiu bine: vrei să te descotoroseşti de mine!... Mai bine voiai să te izbăveşti în codri, să urmăreşti fiarele sălbatice!...

Dar la ce-ţi va sluji asta? Seara mă vei găsi iarăşi din nou, voi fi în peştera ta, răbdător şi greoi ca un buştean, stând acolo ca să te adăst!"

„Aşa să fie! exclamă Zarathustra ducându-se: şi ceea ce-mi aparţine în peştera mea, aparţie-ţi şi ţie, oaspete al meu!

Iar dacă găsi-vei acolo miere, ei bine! linge-o până ce nu va mai fi, urs mormăitor, şi îndulceşte-ţi sufletul! Căci în astă seară veseli vom fi amândoi – veseli şi mulţumiţi că s-a sfârşit astfel ziua aceasta! Şi tu însuţi cată să însoţeşti cânturile mele cu dansurile tale, ca şi cum ai fi ursul meu cel învăţat!

Nu crezi nimic din toate astea, îţi scuturi capul? ei bine! Du-te!... Pleacă urs bătrân!...

Căci şi eu sunt un ghicitor."

Aşa grăit-a Zarathustra.

3. CONVORBIRE CU REGII

1

Nici nu se scurse un ceas de când o luase Zarathustra la drum, prin munţi şi codrii lui, când văzu un convoi ciudat. În mijlocul drumului pe care voia să apuce el, păşeau doi regi împodobiţi cu cununi şi cingători de purpură, bălţaţi ca nişte nagâţi: ei mânau înainte-le un măgar încărcat. „Ce-or fi vrând regii ăştia prin împărăţia mea?" îşi grăi în sine Zarathustra uimit, şi se cinchi de zor în dosul unui tufiş. Dar când regii sosiră cu totul în apropierea lui, el rosti cu jumătate glas, ca cineva care-şi vorbeşte sieşi: „Ciudat lucru, ciudat! cum se brodeşte asta? Văd doi regi – şi un singur măgar!"

Atunci cei doi regi se opriră locului, prinseră a zâmbi şi se uitară înspre partea de unde pornea glasul, apoi privindu-se cu stăruinţă unul pe altul: „Bine chiar şi lucrurile astea se cugetă printre noi, grăi regele din dreapta, dar nu se rostesc".

Regele din stânga ridică totuşi din umeri şi răspunse: „Ăsta va să fie păzitor de capre, sau vr-un pustnic, care a vieţuit vreme îndelungată printre stânci şi copaci. Căci când nu ai nicidecum o societate a ta, vatămă chiar şi cele mai bune obiceiuri".

„Bunele obiceiuri, răspunse celălalt rege cu amărăciune şi supărat: de cine voim noi să scăpăm, dacă nu de «bunele obiceiuri», de «societatea noastră bună»"?

E într-adevăr mai bine să trăieşti printre pustnici şi păzitorii de capre, decât cu plevuşca noastră aurită, falsă şi spoită – deşi se numeşte „societate bună" – deşi se numeşte „noblețe". Ci totul e fals şi putrezit în ea, şi mai întâi de toate sângele, mulţumită unor vechi şi rele boli, şi multor tămăduitori.

Cel pe care-l prefer eu azi, e ţăranul sănătos: el e grosolan, viclean, încăpăţânat şi răbdător, el e astăzi speţa cea mai nobilă.

Ţăranul e cel mai bun astăzi, şi neamul ţărănesc trebuie să fie stăpân! Şi totuşi e domnia plevuştii – eu nu mă mai las orbit – căci plevuşca vrea să spună: talmeş-balmeş.

Alandala mitocănească: aci totul se amestecă în orice: sfântul şi pungaşul, boiernaşul de la ţară şi ovreiul, şi toate lighioanele din corabia lui Noe.

Bunele deprinderi! La noi totul e fals şi putred. Nimeni nu mai ştie să cinstească; tocmai de *aceea* voim noi să ne izbăvim. Aceştia sunt câinii lacomi şi plictisitori, ei dăuresc foile de palmieri.

Dezgustul ce mă înăbuşă, pentru că noi ăştia – regii – am ajuns şi noi falşi, cerniţi şi prefăcuţi de pompa învechită a strămoşilor noştri, medalii de lux pentru cei mai îndobitociţi şi cei mai şireţi, şi pentru toţi cei care fac azi cămătărie cu puterea!

Nu *suntem* printre cei dintâi şi trebuie să *semnalăm* pe cei dintâi: am sfârşit prin a fi osteniţi şi sătui de această înşelătorie.

De plevuşcă fugit-am noi, de toţi schelălăitorii ăştia şi de toate muştele ce zmângălesc hârtie, ca să scăpăm de puturoşenia prăvăliaşilor, de neputincioasele sforţări ale ambiţiei şi răsuflării împuţite: scârbos lucru să trăieşti în mijlocul plevuştii,

– scârbos lucru să însemnezi că eşti întâiul în mijlocul plevuştii! Ah, dezgust! scârbă! dezgust! Ce le pasă de noi ăştia, regii!"

„Iar te prinde vechea ta boală glăsui la aceste spuse regele

din stânga, iar te cuprinde scârba, sărmanul meu frate. Ci tu ştii bine, e cineva care ne ascultă".

Zarathustra, care era numai ochi şi urechi, ascultând aceste cuvântări, se sculă numaidecât din taina lui, se îndreptă spre regi şi începu:

„Cel ce vă ascultă, cel căruia îi place să vă asculte pe voi care sunteţi regi, acela Zarathustra se numeşte."

Eu sunt Zarathustra care spus-a într-o zi: „Ce-mi pasă mie de regi! Iertaţi-mă, dacă m-am înveselit când v-aţi spus unul altuia: «Ce le mai pasă de noi, regii!»

Ci voi sunteţi aci în regatul *meu* şi sub stăpânirea mea: ce anume puteţi voi căuta în împărăţia mea? Poate *găsit-aţi* în drumul acesta ceea ce caut *eu?* căci eu caut omul superior."

Când auziră lucrul acesta regii îşi bătură piepturile şi în de comună înţelegere glăsuiră: „Suntem recunoscuţi!"

Cu paloşul acestui cuvânt tot mai adânc tai tu în bezna inimilor noastre. Ai descoperit deznădejdea noastră. Căci, uite pornit-am la drum să găsim omul superior – omul ce ni-i superior: deşi noi regi suntem. Lui îi aducem asinul acesta – căci omul cel mai presus cată şi stăpânul cel mai presus de pe pământ să fie.

Nu e o mai grea nenorocire în toate destinele omeneşti, decât când puternicii pământului nu-s în acelaşi timp şi întâii printre oameni. Atunci totul devine fals şi groaznic, totul merge anapoda.

Iar când sunt cei din urmă chiar, şi mai mult dobitoace decât oameni, atunci plevuşca se urcă, creşte în valoare, într-un sfârşit virtutea mitocănească sfârşeşte prin a spune: „Uite, eu singură sunt virtute!"

„Ce aud? răspunse Zarathustra; câtă înţelepciune la nişte regi! Sunt încântat şi într-adevăr simt parcă pofta să fac un cuplet acestor zise:

– cupletul meu nu va putea fi pentru urechile tuturor oamenilor. E multă vreme de când m-am dezvăţat să iau aminte urechile lungi. Haide! înainte!

(Dar în clipa aceea se întâmplă că asinul luă şi el cuvântul: şi rosti lămurit şi cu intonare răutăcioasă: I-a)

Odinioară, – cred că era în anul unu –
Sybila zise, beată fără vin:
Nenorocire! Acuma merge rău!
Amurg! amurg! Nicicând lumea n-a fost aşa de jos:
Rom-njosită-i ca femeia-n lupanar,
Cezarul ei e-un dobitoc smintit şi fără har,
Iar însuşi Dumnezeu s-a întâmplat jidov s-ajungă.“

2

Regii se înveseliră de cupletul acesta al lui Zarathustra; cu toate acestea regele din dreapta prinse a spune: „O, Zarathustra, ce bine am făcut c-am făcut drumul să te vedem!

Căci vrăjmaşii tăi ne-au arătat imaginea ta în oglinda lor: ne-ai apărut acolo ca un diavol cu râsul sarcastic – în aşa chip că ne-am înfricoşat de tine.

Dar ce-are a face! Mereu pătrundeai de iznoavă în auzul şi inimile noastre cu învăţăturile tale. Atunci sfârşit-am prin a spune: Ce are a face chipul ce-l are!

Hai *să-l auzim* pe cel ce propovăduieşte: „Trebuie să iubiţi pacea, ca un mijloc al noilor războaie şi pacea de scurtă durată, mai mult decât cea îndelungată!“

Nicicând n-a rostit cineva atari cuvinte războinice:

„Ce este binele? A fi viteaz, iată ce-i binele. Războiul cel bun e acel ce sfinţeşte orice pricină.“

O, Zarathustra, la cuvintele astea sângele părinţilor noştri s-a întors în trupurile noastre: a fost parcă şi graiul primăverii în vechile vase de vin.

Când se încrucişează săbiile, aidoma unor şerpi pătaţi de sânge, atunci părinţii noştri se simţeau atraşi spre viaţă; soarele păcii lor părea vaporos şi cald, iar pacea îndelungată îi ruşina.

Cum suspinau părinţii noştri, când vedeau pe pereţi paloşele strălucitoare şi nefolositoare! Ca şi paloşelor ăstora le era şi lor sete de război; căci un paloş vrea să bea sânge, un paloş scânteie de dorinţă.“

În vreme ce regii glăsuiau astfel şi flecăreau aşa cu înfocare

despre fericirea părinților lor, Zarathustra fu cuprins de dorința să-și bată joc de înflăcărarea lor: căci negreșit, erau niște regi foarte pașnici acei pe care-i vedea în fața lui, regi cu chipuri bătrâne și delicate. Dar el se supraînălța. „Haide! la drum! grăi el, iată-vă pe drumul vostru, colo sus e peștera lui Zarathustra; și ziua asta trebuie să aibă o seară îndelungată!... Ci, un zorit țipăt de deznădejde mă cheamă departe de voi.

Peștera mea va fi cinstită, dacă niște regi lua-vor loc în ea ca să mă aștepte: dar drept e că va trebui să mă așteptați multă vreme!"

Ei bine! Ce are-a face! Unde învață omul oare să aștepte mai bine, în ziua de azi decât la Curți? Și dintre toate virtuțile regilor, singura ce le va fi rămas, nu se cheamă astăzi: *Știința* de a aștepta?

Așa grăit-a *Zarathustra.*

4. LIPITOAREA

Și Zarathustra gânditor își urmă calea, coborând tot mai jos, străbătând pădurile și trecând prin fața mlaștinilor; dar cum se întâmplă tuturor acelora ce se gândesc la lucruri anevoioase, se izbi din nebăgare de seamă de un om. Și iată, dintr-o dată, un țipăt de durere, două sudălmi și douăzeci de batjocuri îi izbucniră în față – în așa chip că, în spaima lui, ridică toiagul să-și lovească pe acela de care se ciocnise. Totuși, în aceeași clipă, venindu-și în fire, inima lui prinse a râde de nebunia ce era s-o facă.

„Iartă-mă, glăsui el omului de care se izbise, și care se sculase mânios pentru a se așeza iar la loc, iartă-mă și ascultă mai întâi o parabolă.

Cum se ciocnește din nebăgare de seamă un drumeț ce visează lucruri îndepărtate, pe o cale singuratică, de un câine ce dormitează, de un câine ce s-a culcat la soare; – cum se scoală amândoi și se ciocnesc fără de veste; aidoma unor vrăjmași de moarte, înfiorați de moarte amândoi, așa s-a întâmplat și cu noi.

Și totuși! și totuși – și cât de puțin trebuit-a să nu se alinte, câinele ăsta cu singuraticul acesta!... Oare nu-s amândoi niște singuratici?"

„Oricine vei fi fiind tu, răspunse tot mai mânios cel pe care-l lovise Zarathustra, prea te apropii de mine, nu numai cu piciorul ci şi cu pilda ta!"

„Ia uită-te, sunt eu un câine?" şi spunând acestea, cel ce şedea se sculă smulgându-şi un braţ gol din mlaştină. Căci dintru început era culcat la pământ, cât era de lung, ascuns şi de necunoscut, ca unul ce pândeşte vânatul mlaştinilor.

„Dar ce faci tu?" exclamă Zarathustra îngrozit, căci vedea că mult sânge curgea de pe braţul gol. „Ce ţi s-a întâmplat? Te-a muşcat cumva vreo fiară, nefericitule?"

Cel ce sângera icni din ce în ce mai mânios. „Întrucât te priveşte lucrul acesta? izbucni omul, şi voi să-şi vadă de drum. Aici sunt la mine acasă şi pe moşia mea. Întrebe-mă cine-o vrea: nu voi răspunde nici unui stângaci".

„Te înşeli, grăi Zarathustra covârşit de milă, oprindu-l, te înşeli: tu nu eşti aici în regatul tău, ci într-al meu şi aici nu trebuie să se întâmple nici o nenorocire nimănui.

Numeşte-mă cum vei vrea – eu sunt acela ce trebuie să fiu. Mă numesc eu singur Zarathustra.

Haidem! Colo sus e drumul ce duce spre peştera lui Zarathustra: ea nu-i tocmai departe – nu vrei să vii la mine să-ţi îngrijesc rănile?

N-ai prea avut noroc pe lumea asta, nefericitule: dintru-ntâi muşcatu-te-a fiara, apoi omul trecut-a peste tine!"

Dar când omul auzi numele lui Zarathustra, se transformă. „Ce mi s-a întâmplat? strigă el, ce altă preocupare am eu oare în viaţă, dacă nu preocuparea de omul acesta unicul, care e Zarathustra, şi de această unică lighioaie ce vieţuieşte cu sângele, lipitoarea?

Din pricina lipitorii mă culcasem pe malul mlaştinii, aidoma unui pescar, şi braţul meu întins fusese de zece ori muşcat, până ce una dintre cele mai frumoase lighioi a început să sugă din sângele meu, însuşi Zarathustra!

O, fericire! o, minune! Binecuvântată fie ziua aceasta care m-a atras în această mlaştină! Binecuvântată fie cea mai bună dintre lipitori, cea mai plină de viaţă dintre cele ce vin astăzi, binecuvântată fie marea lipitoare a conştiinţelor, Zarathustra!"

Astfel vorbi cela care se izbise de Zarathustra, iar el se bucura la auzul vorbelor omului şi a întorsăturilor fine şi respectuoase. „Cine eşti tu? îl întrebă Zarathustra întinzându-i mâna, între noi sunt multe lucruri de luminat şi înseninat: dar pare-mi-se că se face ziuă senină şi curată."

„Eu sunt *conştiinciosul spiritului* răspunse cel întrebat, şi în cele ale spiritului cu anevoie va să găseşti unul care să se poarte mai aspru, mai strâns şi mai neîndurat decât mine, în afară de acela de la care am învăţat-o: Zarathustra însuşi."

"Mai bine să nu ştii nimic decât să ştii multe pe jumătate! Mai bine un nebun pe socoteala lui decât un înţelept în părerea altora! Eu merg şi mai departe:

– Ce-mi pasă că e mare sau mic? Că se numeşte mlaştină sau chiar, cer? Un petic de pământ cât o palmă, mi-i de ajuns: numai să fie într-adevăr pământ sănătos!...

– Un crâmpei de pământ cât o palmă de mare: cât să poţi sta în picioare. În adevărata ştiinţă conştiincioasă nu e nimic mare, nimic mic."

„Atunci tu eşti poate cela ce caută să cunoască lipitoarea? întrebă Zarathustra; tu urmăreşti lipitoarea până la pricinile ei cele mai adânci, tu care eşti conştiinciosul?"

„O, Zarathustra, răspunse cel pe care-l izbise Zarathustra, asta ar fi o faptă îngrozitoare, cum aş cuteza eu să-mi închipuiesc un atare lucru!...

Ci ceea ce cunosc şi sunt stăpân este *Creierul* lipitorii: acolo îmi este universul *meu*!

Şi aceasta e iarăşi un univers!... Dar iată că aici se arată mândria mea deşartă, căci pe acest tărâm n-am asemănare. De aceea spusu-ţi-am: „Aici moşia mea este."

De câtă vreme urmăresc eu lucrul acesta unicul, creierul lipitorii, pentru ca adevărul cel rafinat să nu-mi mai scape.

De aceea aruncat-am tot restul, de aceea restul întreg mi-a devenit indiferent; şi foarte aproape de ştiinţa mea se întinde neagra mea neştiinţă.

Conştiinţa duhului pretinde de la mine să ştiu un lucru, şi să nu ştiu restul întreg: sunt scârbit de toate jumătăţile de măsură ale

duhului, de toţi aceia care au spiritul nouros plutitor şi smintit.

Acolo unde încetează cinstea, începe orbirea mea, şi vreau să fiu orb. Unde vreau să ştiu totuşi, vreau să fiu cinstit, adică aspru, straşnic, strâns, hain şi neînduplecat.

Ce-ai spus tu într-o zi oarecare, Zarathustra: „Spiritul e viaţa ce taie însăşi viaţa; e ceea ce m-a călăuzit şi m-a îndepărtat de învăţătura ta.

Ci este adevărat că cu propriul meu sânge sporitu-mi-am ştiinţa mea."

– „Cum o dovedeşte învederarea", întrerupse Zarathustra; şi sângele continuă să curgă din braţul gol al conştiinciosului – căci zece lipitori se agăţaseră de dânsul.

„O, ciudată făptură, câte învăţăminte nu conţine această învederare, adică tu însuţi! Ci n-aş cuteza poate să revărs toate învăţămintele acestea în auzul tău cel aspru.

Haide! să ne despărţim deci aici! Mi-ar plăcea să te mai întâlnesc. Colo sus, e drumul ce duce la vizuina mea. Tu cată să fii în ast-noapte cel mai binevenit oaspete al meu.

Aş mai vrea eu să-ţi îndrept trupul de neomenia ce ţi-a făcut-o Zarathustra, călcându-te în picioare, lucru la care mă gândeam. Dar, acum un ţipăt de deznădejde zoritor mă cheamă departe de tine."

Aşa grăit-a Zarathustra.

5. VRĂJITORUL

1

Dar ocolind o stâncă, Zarathustra văzu nu departe – deasupră-i – pe aceeaşi cale, un om ce gesticula cu mâinile ca un nebun furios, şi care sfârşi prin a se prăbuşi pe burtă la pământ. „Opreşte-te! zise atunci Zarathustra inimii sale, acela trebuie să fie omul superior, de la dânsul purcede acest groaznic ţipăt de deznădejde – eu vreau să văd de-l pot ajuta". Dar când alergă la locul unde omul se lungise la pământ, găsi un bătrân tremurând,

cu ochii țintă într-un loc; și cu toată osteneala ce și-o dădu Zarathustra ca să-l scoale și să-l ridice în picioare, zadarnice îi fură silințele. Într-atât se părea că nenorocitul nu-și dă seama că e cineva lângă dânsul; dimpotrivă, nu mai înceta să se uite încoace și încolo, făcând gesturi mișcătoare, ca unul părăsit și izolat de lumea întreagă. Totuși la urma urmelor, după multe înfiorări, tresăriri și retrageri în sine, începu să se tânguie astfel:

Cine mă mai încălzește, cine mă mai iubește?
Dați-mi mâini calde!
Dați-mi inimi fierbinți!
Întins, tremurând,
un muribund căruia i se încălzesc picioarele –
vai! zguduit de friguri – ne'ncercate,
Tremurător prin sloiurile iernii,
izgonit de tine gândire făr-de nume!
Tainică! Îngrozitoare!
Trăsnit de tine,
Ochi batjocoritor ce mă privește-n întuneric:
– astfel călcatu-m-am,
mă încovoi, mă răsucesc, trudit
demucenicii toți în veci lovit
de tine, cel mai aprig vânător,
tu, Dumnezeul meu necunoscut...

Lovit mai puternic!
Lovit încă o dată!
Străpunge, sfărâmă inima aceasta!...
De ce să mă chinuiești
cu săgețile cu vârful rupt?
Ce te mai uiți încă,
tu, pe care suferința omenească nu te ostenește
cu un fulger dumnezeiesc în ochii tăi șireți?
Nu vrei să ucizi,
ci numai să chinuiești numai, să canonești?
De ce să mă canonești?
Dumnezeu pișicher, necunoscut?

Ah! Ah!
Te apropii agăţându-te
în sânul acestei nopţi?
Ce vrei tu! Vorbeşte!
Tu mă împingi şi mă apeşi –
Ah! – eşti atât de aproape!
Tu-mi auzi răsuflarea,
Îmi spionezi inima,
Pizmaş ce eşti!...
– de ce mă pizmuieşti?
Piei! Piei!...
De ce scara asta?
Vrei să intri,
să te vări în inima mea,
să te furişezi în gândurile mele
cele mai tainice?
Neruşinat! necunoscut! Hoţ!
Ce vrei să furi?
Ce vrei să asculţi?
Ce vrei să smulgi,
tu, cel ce chinuieşti!...
tu, Dumnezeu-călău!...
Sau, poate, aidoma câinelui
să mă rostogolesc în faţa ta?
părăsindu-mă, beat şi scos din fire,
să-ţi hărăzesc dragostea mea – gudurându-mă!

Zadarnic!
Mai loveşte!
tu cel mai crud dintre ghimpi!
Nu-s câine – nu-s decât vânatul tău,
tu cel mai hain dintre vânători!
robul tău cel mai mândru,
hoţul dindărătul norilor...
Grăieşte la urma-urmei
tu cel ce te ascunzi în dosul fulgerelor! Necunoscutule! Vorbeşte!
Ce vrei tu, tu cel ce pândeşti pe drumuri, ce vrei de la mine?

Cum?
O răzbunare?
Ce vrei tu ca răzbunare?
Cere mult – mândria mea te povăţuieşte!...
şi glăsuieşte scurt – e povaţa celeilalte mândrii a mea.

Ah! Ah!·
Sunt eu – pe mine mă vrei tu?
pe mine – în întregime?
Ah! Ah!
Şi mă canoneşti nebun ce eşti
îmi canoneşti mândria?
Dă-mi iubire. Cine mă mai încălzeşte?
Cine mă mai iubeşte?
Dă-mi mâini calde,
dă-mi inimi încălzite,
dă-mi mie celui mai singuratic,
pe care, vai! gheaţa îl face
să tânjească de şapte ori după vrăjmaş,
după vrăjmaşi chiar,
da, da leapădă-te,
pe tine, mie,
tu cel mai hain vrăjmaş!

Plecat!
A fugit şi el,
singurul meu tovarăş,
marele meu tovarăş,
marele meu vrăjmaş,
necunoscutul meu,
Dumnezeul meu călău!...

Nu!...
Revino!...
cu toate chinurile tale!
O, vino iar

la cel de apoi dintre toţi singuraticii!...
Toate lacrimile mele iau
spre tine cursul lor!
Şi ultima flacără a inimii mele –
Se trezeşte pentru tine!
O, vino iar,
Dumnezeul meu necunoscut! durerea mea!
Cea de apoi bucurie a mea!...

2

Dar când ajunse aici, Zarathustra nu putu să se mai stăpânească mai mult, luă toiagul şi lovi din toate puterile pe cel ce se bocea. „Opreşte-te! îi striga el cu un râs mâniat, opreşte-te histrioane! Calpuzane! mincinos încornat! te recunosc eu bine!...

O să-ţi dau foc la picioare, vrăjitor groaznic, ştiu să-i coc eu bine, pe cei din tagma ta!"

– „Încetează, grăi moşneagul sculându-se dintr-o săritură, nu mă mai bate, Zarathustra! toate astea nu-s decât un joc!

Toate fac parte din meşteşugul meu; am vrut să te pun la încercare, dându-ţi această probă! Ci tu, într-adevăr, mi-ai pătruns bine gândurile!...

Dar nu mi-ai dat tu însuţi o mică dovadă. Tu eşti *neîndurat*, înţelepte Zarathustra! Tu loveşti fără de milă cu «adevărurile» tale, toiagul tău cel noduros mă sileşte să mărturisesc adevărul *acesta*!"

– Nu mă linguşi deloc, răspunse Zarathustra mereu supărat şi cu faţa posomorâtă, istrion la suflet! Tu eşti o prefăcătorie: de ce grăieşti tu despre adevăr?

Tu, păunul păunilor, mare de deşertăciuni, ce era *ceea ce* jucai în faţa mea, tu vârhovnic îngrozitor? *În cine* trebuia să cred când te boceai aşa?"

Pe *ispăşitorul spiritului* îl înfăţişam, răspunse moşneagul: tu însuţi născocit-ai cuvântul acesta odinioară

– poetul, vrăjitorul ce sfârşeşte prin a născoci spiritul chiar împotriva lui însuşi, acela care s-a preschimbat, şi care-şi îngheaţă ştiinţa cea rea şi reaua-i conştiinţă.

Ci mărturiseşte-o deschis: nu ţi-a trebuit vreme, Zarathustra, ca să descoperi meşteşugurile şi minciunile mele?... Tu *credeai* în ticăloşirea mea, când îmi ţineai capul cu mâinile amândouă,

– te-am auzit gemând: „l-a iubit prea mult, prea mult l-a iubit! Că te-am înşelat până acum, e tot ce făcea să se bucure peste măsură răutatea mea".

„Tu trebuie că ai înşelat şi pe alţii, mult mai isteţi decât mine, răspunse cu asprime Zarathustra. Nu m-am păzit de amăgitori, *trebuie* să mă feresc şi să iau măsuri de prevedere: astfel voieşte soarta mea.

Ci tu – *trebuie* să înşeli: te cunosc îndeajuns, pentru ca s-o ştiu îndeajuns! Trebuie că cuvintele tale au pururea un îndoit, un întreit, un împătrit înţeles. Chiar ceea ce mi-am mărturisit acum, nu e îndestul de adevărat, nici destul de fals, pentru mine!

Răutăcios falsificator de bani, cum ai să faci altfel! Ţi-ai spoi chiar boala ta, dacă te-ai arăta gol în faţa medicului tău:

Aşa vii acum şi vopseşti în faţa mea minciuna ce mi-o spuneai, când ziceai: „N-am făcut *decât* din joc!" Era un ce *serios* în aceste zise, *eşti* un fel de ispăşitor al spiritului!...

Te ghicesc eu bine! ai ajuns vârhovnicul întregii omeniri, dar cu privire la tine însuţi, nu-ţi mai rămâne nici minciună, nici şiretlic, faţă de tine eşti desvrăjit!

Ai secerat scârba ca singurul adevăr. Nici un cuvânt de-al tău nu mai e adevărat, dar gura ta încă e adevărată: adică dezgustul ce-ţi încleaştă gura".

– „Cine eşti tu! exclamă la aceste spuse bătrânul vrăjitor cu semeţie. Cine este îndreptăţit să-*mi* grăiască aşa *mie*, mie care sunt cel mai mare dintre toţi cei ce vieţuiesc astăzi?" şi o privire verzuie izvorî din ochii lui, pironindu-se asupra lui Zarathustra. Şi numaidecât se preschimbă şi grăi cu tristeţe:

„O, Zarathustra, sunt ostenit de toate astea, meşteşugurile mele mă scârbesc, nu sunt *mare,* la ce mai slujeşte prefăcătoria. Ci tu ştii bine: am căutat mărirea!...

Voiam să înfăţişez un om mare şi-s mulţi aceia pe care i-am convins de lucrul acesta: iar această minciună a depăşit puterile mele. De ea m-am zdrobit eu.

O, Zarathustra, în mine totul e minciună, şi că mă zdrobesc – ăsta-i *adevărul* în mine."

„E întru fericirea ta, răspunse Zarathustra, cu chip posomorât şi privirea către Soare, e întru cinstirea ta că ai cântat mărirea, dar asta te-a dat de gol, nu eşti mare!

Bătrân vârhovnic fioros, *ceea* ce ai tu mai bun şi mai cinstit, ceea ce cinstesc eu în tine, este că te-ai scârbit de tine însuţi şi că ai strigat: Nu sunt mare".

Întru *aceasta* te cinstesc eu, ca pe un ispăşitor al spiritului: dacă aceasta n-a fost decât o clipă, în acest minut ai fost cel adevărat.

Ci, spune-mi, ce cauţi aici în pădurile *mele* şi printre stâncile *mele*. Şi dacă te-ai culcat în calea mea pentru *mine*, ce dovadă voiai de la mine?

– întru ce voiai să *mă* ispiteşti?

Aşa grăit-a Zarathustra şi ochii lui scânteiau. Bătrânul vârhovnic făcu o pauză, apoi grăi: „Ispititu-te-am eu oare? Nu făceam altceva decât să caut.

O, Zarathustra, caut pe cineva adevărat, drept, simplu, cineva care să fie lipsit de prefăcătorie, un om cu totul cinstit, un vas al înţelepciunii, un sfânt al conştiinţei, un om mare!

Au nu-l cunoşti tu Zarathustra? *Pe Zarathustra îl caut*".

Atunci se iscă o tăcere îndelungată între dânşii; în care timp Zarathustra se adânci într-o gândire profundă, aşa încât închise ochii. Apoi înturnându-se către vorbitorul său, îl apucă de mână pe vârhovnic şi grăi plin de politeţe şi de şiretenie:

„Ei bine! Colo-sus e drumul ce duce la vizuina lui Zarathustra. În vizuina mea poţi căuta pe acela ce doreai să-l găseşti tu.

Şi cere povaţă dobitoacelor mele – vulturul şi şarpele meu –; ei trebuie să-ţi ajute să cânţi. Căci mare este vizuina mea.

E drept că nici eu n-am văzut încă pe omul cel mare. Pentru cine este mare, ochiul cel mai dibaci e încă prea grosolan acum. E domnia plevuştii.

Am găsit atâţia dintre aceştia care se întindeau şi se umflau,

în vreme ce norodul striga: „Uitați-vă numai! iată un om mare!" Ci la ce slujesc toate foalele de fierărie!" Iese pururea vânt din ele.

Broasca care prea tare s-a umflat, sfârșește pururi prin a plesni, și atunci țâșnește din ea vânt. A strecura un ce ascuțit în pieptul unui umflat, e ceea ce numesc eu o înțeleaptă distracție. Ascultați lucrul acesta, copiii mei!

Ziua noastră de azi plevuștii aparține: cine mai poate *ști* ce-i mare sau mic? Cine ar mai căuta mărirea cu izbândă! Doar numai un nebun: și nebunii izbutesc.

Cauți oamenii mari, schimnic nebun!... Cine te-a *învățat* să-i cauți? E oare astăzi timpul potrivit pentru asta? O, cercetător răutăcios, de ce mă ispitești?

Așa grăit-a Zarathustra, cu inima mângâiată, și râzând își văzu de drum.

6. AFARĂ DIN SERVICIU

Puțin după aceea Zarathustra se descotorosise de vrăjitor; el văzu iarăși pe cineva stând pe marginea drumului pe care pășea un om mare și negru, cu fața slabă și palidă. Înfățișarea omului acesta îl supăra straşnic. „Nenorocul meu, își grăi el în sine, văd mâhnirea mascată, chipul ăsta pare-mi-se aparține preoțimii! ce vor *oamenii ăștia* în împărăția mea?

Cum! Nici n-am scăpat bine de vârhovnicul acela și un alt cioclu trece în calea mea?

– Vreun vrăjitor oarecare, care-și așează mâinile pe capul cuiva, vr-un mohorât făcător de minuni din mila Domnului, un unsuros defăimător al lumii: dracu să-l ia!

Ci, dracul nu e nicicând pe aproape, când ai nevoie de el: pururea vine prea târziu, afurisitul ăsta de pitic, acest blestemat de picior de cal!"

Așa blestema Zarathustra, nerăbdător în sinea lui și se gândea cum ar putea face, să treacă prin fața omului negru, întorcându-și privirile: dar iată că altfel se întâmplă. Căci în aceeași clipă, cel ce sta în fața lui, observă prezența sa, și întrucâtva ase-

mănându-se cu cineva căruia i se întâmplă o neaşteptată fericire, sări în picioare şi se îndreptă către Zarathustra.

„Oricine vei fi fiind tu, drumeţule rătăcitor, grăi el, ajută unui rătăcitor care caută; de un moşneag căruia prea bine s-ar putea să i se întâmple vreo nenorocire pe aici!

Lumea asta e ciudată şi străină pentru mine, am auzit urlând în depărtări fiarele sălbatice; ci acela care ar putea să-mi dea adăpost, a pierit şi el.

Am căutat pe cel de apoi om pios, un sfânt şi schimnic care, singur în pădurea lui n-a auzit încă spunându-se ceea ce ştie azi toată lumea."

„Ce ştie azi toată lumea? întrebă Zarathustra. Poate, ştirea că vechiul Dumnezeu nu mai trăieşte, Dumnezeul în care credea odinioară toată lumea."

„Tu zici, răspunse bătrânul întristat. Şi eu slujit-am Dumnezeului acesta de altă dată, până în ceasul său de apoi.

Ci acum sunt afară din slujbă, sunt fără stăpân, şi cu toate astea nu-s liber şi nu mai sunt nici vesel.

De aceea, urcatu-m-am în munţii aceaştia să slujesc iarăşi o sărbătoare, cum se cade unui fost papă şi unui fost părinte al bisericii: căci, află că sunt ultimul, papă! – o sărbătoare a amintirii credincioase şi a cultului dumnezeiesc.

Dar acum a murit şi el, cel mai religios dintre oameni, sfântul ăsta al pădurii, care necontenit aducea mulţumire lui Dumnezeu, prin cânturi şi şoapte.

Nu l-am mai găsit nici pe dânsul, când i-am găsit coliba – dar am văzut doi lupi ce urlau din pricina morţii sale – căci dobitoacele îl iubeau. Atunci am fugit.

Venit-am oare de-a surda în codrii aceştia şi în aceşti munţi? Şi inima mea hotărâtu-s-a să caute pe un altul, pe cel mai credincios din toţi aceia ce nu cred în Dumnezeu – să-l caut pe Zarathustra!"

Aşa grăit-a moşneagul şi privea cu ochi pătrunzător pe cel ce sta în picioare în faţa lui; totuşi Zarathustra apucă mâna bătrânului papă şi-l privi vreme îndelungată cu admiraţie.

– Ia te uită, prea cinstite, grăi el atunci, ce frumoasă mână

lunguiață!... Asta e mâna unuia care a dat pururi binecuvântarea. Ci acum ea ține pe a aceluia ce-l cauți: pe a lui Zarathustra.

Eu sunt Zarathustra, necredinciosul, grăi el: cine-i cel mai necredincios dintre noi amândoi, ca să mă înveselesc cu învățătura lui?"

Așa grăit-a Zarathustra, străbătând cu privirea gândurile și gândirile ascunse ale bătrânului papă.

Într-un sfârșit acesta începu din nou.

– „Acela care-l iubea și-l avea mai mult, e cel care l-a pierdut și mai mult:

Uite, cred că dintre noi amândoi, eu sunt acum cel mai necredincios! Dar cine s-ar putea bucura de lucrul ăsta?

– „Slujitu-l-ai până la sfârșit? întrebă Zarathustra gânditor, după o tăcere adâncă și îndelungată, știi tu cum a murit el? Drept e ceea ce se povestește, că mila l-a doborât?

– mila, să vadă *omul* spânzurat pe cruce, fără să poată îndura, ca iubirea de oameni să ajungă iadul lui și în sfârșit moartea sa?"

Fostul papă nu răspunse totuși ci-l privi la rându-i cu un aer de sălbăticie și dureroasă înfățișare, cu posomorâre în obraz.

„Lasă-l să se ducă, reîncepu Zarathustra după o îndelungă chibzuire, privind mereu pe moșneag până în albul ochilor.

Lasă-l să se ducă, pierdut este. Și cu toate că întru cinstirea ta este să nu spui decât bine despre mortul acesta, știi tot așa de bine ca și mine, *cine* era el: și că umbla pe căi ciudate".

„Ca să vorbim între trei ochi, grăi bătrânul reînseninat (căci era orb de un ochi) întru cele dumnezeiești sunt mult mai luminat decât însuși Zarathustra, și am dreptul să fiu așa.

Dragostea mea slujit-a pe Dumnezeu vreme de ani îndelungați, voința mea îi urma pretutindeni voința sa.

Ci un bun slujitor știe totul chiar și anumite lucruri pe care stăpânul le tăinuiește și de sine însuși.

Era un Dumnezeu tainic, plin de mistere. Într-adevăr, pe Fiul său îl căpătase pe căi lăturalnice. La ușa credinței sale este preacurvia.

Acela ce-l laudă ca pe Dumnezeul dragostei, nu-şi face o părere destul de înaltă despre dragostea însăşi. Dumnezeul acesta nu voia să fie şi judecător? Dar acela ce iubeşte, iubeşte mai departe de pedeapsă şi răsplată.

Când era tânăr, acest Dumnezeu oriental era aspru şi falsificat de răzbunare, şi-a făurit un iad pentru a-şi amuza favoriţii.

Dar sfârşi prin a îmbătrâni şi a ajunge moale şi duios, şi compătimitor, asemănându-se mai mult unui bunic decât unui tată, şi asemănându-se totodată şi cu o bunică bătrână şi şovăitoare.

Cu faţa încreţită, sta la vatră, pricinuindu-şi tot soiul de griji din pricina slăbiciunii picioarelor sale, scârbit de lume, ostenit de atâta voinţă, aşa că sfârşi într-o zi prin a se înăbuşi din prea mare mila sa".

– „Bătrâne Papă, întrerupse atunci Zarathustra, văzut-ai *asta* cu ochii tăi? Se prea poate că se va fi şi petrecut aşa: *aşa* şi altmintrelea. Când mor zeii, ei mor pururea de mai multe feluri de morţi.

Ei bine! în felul acesta ori altul, aşa sau pe dincolo, fapt e că nu mai este! Îmi e silă ochilor şi urechilor, nimic alta mai rău n-aş vrae să-i imput.

Îmi place tot ce are căutătura senină şi vorbeşte sincer. Dar el – o ştii bine, bătrâne preot, – el avea ceva din feluşagul tău, din felul tău preoţesc: era echivoc.

Avea de asemeni judecata confuză. Cât nu ne-a duşmănit, supărăciosul ăsta, pentru că l-am priceput rău! Ci, de ce nu glăsuia el lămurit?

Şi dacă de vină erau urechile noastre, de ce ne dăruise nişte urechi ce-l auzeau rău? De era mocirlă în urechile noastre, ei bine! cine o pusese acolo?

Erau multe ce nu izbutiseră, pentru olarul ce nu-şi isprăvise ucenicia. Dar să se răzbune asupra oalelor şi făpturilor lui, pentru că le nimerise rău a fost un păcat împotriva *bunului gust*.

E de asemenea un bun gust în milă: *gustul ăsta bunul* a sfârşit prin a spune: „Luaţi-ne un *atare* Dumnezeu. Căci mai bine fără nici unul, mai bine să se alcătuiască destinele după capul lui, mai bine să fii nebun, mai bine să fii însuşi Dumnezeu!"

– „Ce aud! grăi la auzul acestor spuse bătrânul Papă ciulind urechea; tu, Zarathustra, eşti mai credincios decât crezi tu chiar, cu o atare neîncredere. Trebuie c-a fost un Dumnezeu oarecare ce te-a convertit la necredinţa ta.

Oare nu credinţa ta însăşi te-a împiedicat să crezi într-un Dumnezeu? Şi prea marea ta sinceritate sfârşi-va prin a te călăuzi dincolo de bine şi de rău!

Vezi dar ce ţi-a fost hărăzit ţie? Ai ochi, o mână şi o gură, care menite au fost să binecuvânteze toată veşnicia. Nu se binecuvântează numai cu mâna.

Lângă tine, deşi tu vreai să fii cel mai necredincios, simt o tainică mireasmă de îndelungi binecuvântări: o simt binefăcătoare şi totodată dureroasă.

Lasă-mă să fiu oaspetele tău Zarathustra, numai pentru o noapte! În nici o parte a pământului nu mă voi simţi mai bine decât lângă tine!“

„Amin! Aşa să fie! exclamă Zarathustra cu mare uimire, colo sus e calea ce duce la vizuina lui Zarathustra.

Mi-ar plăcea să te însoţesc eu însumi până acolo, prea cinstite, căci eu iubesc pe toţi oamenii credincioşi.

Dar mă cheamă acum grabnic, departe de tine, un ţipăt de deznădejde.

Pe moşia mea nu trebuie să se întâmple nimănui vreo nenorocire: vizuina mea e un port bun. Şi mi-ar plăcea mult să aşez pe pământ sănătos şi picioare zdravene pe toţi cei mâhniţi.

Dar cine să-ţi smulgă mâhnirea de pe umeri? Eu sunt prea slab pentru asta. Într-adevăr, am putea să aşteptăm mult şi bine, până ce-ţi va reînvia cineva pe Dumnezeul tău.

Căci Dumnezeul acesta vechi nu mai trăieşte: e de-a binelea mort“.

Aşa grăit-a Zarathustra.

7. CEL MAI SLUT OM

Şi iarăşi rătăci Zarathustra prin munţi şi păduri, iar ochii lui cercetau necontenit, dar de nicăierea nu se ivea cel pe care voia

să-l vadă, deznădăjduitul căruia, durerea cea mare îi smulsese acele ţipete de deznădejde. Tot lungul drumului inima lui chiuia de bucurie, plină de recunoştinţă. „Ce lucruri bune mi-a dăruit ziua aceasta, zicea el, ca să mă despăgubească de faptul că a început atât de rău! Ce ciudaţi vorbitori găsit-am!

Acum voi rumega multă vreme vorbele lor, ca şi cum ar fi nişte grâne; dinţii mei le va măcina, le va muşca iarăşi, necontenit, până ce se vor scurge ca laptele în suflet!"

Dar la o întortochere a drumului pe care se înălţa o stâncă, priveliştea se schimbă fără de veste şi Zarathustra intră în împărăţia morţii. Acolo se înălţau şiruri de stânci negre şi roşii: nu era nici iarbă, nici arbore, nici cânt de pasăre. Căci era o vale de care fugeau toate dobitoacele – chiar şi cele sălbatice – numai un fel de şerpi mari, verzi, groaznici la vedere, veneau să moară aici, când îmbătrâneau. De aceea păstorii numeau valea asta: Moartea Şerpilor.

Zarathustra se adânci totuşi în negre aduceri aminte, căci i se părea că mai fusese în valea asta. Şi o greoaie împovărare se lăsa peste mintea lui, aşa că prinse a umbla încetişor, tot mai încet, până ce sfârşi prin a se opri. Dar atunci deschizând ochii, văzu ceva care sta la marginea drumului, un ce, un chip omenesc şi totuşi întru nimic omenesc – ceva fără de nume. Şi deodată Zarathustra fu năpădit de ruşinea că văzuse un atare lucru: roşinduse pân-la rădăcina perilor lui albi, îşi întoarse privirea şi se pregătea de ducă, pentru ca să părăsească locul acesta al nenorocirii. Dar un sunet se ridică pe neaşteptate, în pustia mohorâtă: din inima pământului se înălţa ca un fel de gâlgâit şi clocotire, cum pleoscăie apa şi gâlgâie noaptea într-o ţeavă astupată – şi zgomotul acesta sfârşi prin a se preface în glas omenesc şi grai de om, – vocea spunea:

– „Zarathustra, Zarathustra! Ghiceşte-mi taina! Grăieşte, vorbeşte! Care-i *răzbunarea împotriva martirului?*

Opreşte-te şi vino iarăşi îndărăt, acolo e pieire!... Ia seama, ia seama ca nu cumva deşarta-ţi mândrie să-ţi sfărâme aici picioarele!

Tu te crezi înţelept, o, mândrule Zarathustra! Ghiceşte-mi dar taina, ce sunt eu! Grăieşte-mi dar: *cine sunt eu?*

Ci, când auzi Zarathustra vorbele astea, ce credeți că s-a petrecut în sufletul lui? *Fu cuprins de compătimire*: și dintr-o dată, ca un stejar care împotrivindu-se vreme îndelungată ciocănelilor securii, se prăbușește fără veste, greoi la pământ, înspăimântând chiar pe aceia ce voiau să-l taie. Dar ridicându-se de îndată de la pământ, fața i se înăspri.

„Te recunosc eu bine, glăsui el cu vocea-i de aramă: *tu ești ucigașul lui Dumnezeu*. Lasă-mă să plec.

N-ai putut *rezista* celui ce te vedea – care te vedea neîncetat, în toată grozăvia ta, tu cel mai slut dintre oameni! Te-ai răzbunat împotriva acestui martor".

Așa glăsuia Zarathustra și se pregătea să-și vadă de drum: dar făptura cea fără de nume îi apucă pulpana hainei și începu din nou să gâgâie, în căutarea cuvintelor: „Rămâi!" grăi el într-un sfârșit.

„Rămâi! Nu trece drumul! Am ghicit cine era securea ce te-a doborât, lăudat să fii tu, Zarathustra, pentru că iarăși ești în picioare!

Ai ghicit, știi bine, ce resimte sufletul omului acela care a ucis pe Dumnezeu, – ucigașul lui Dumnezeu! rămâi! Stai colea lângă mine! Cinsteşte astfel urâțenia mea.

Ei mă persecută: ci acum tu-mi ești refugiul. *Nu* că mă urmăresc cu ura sau cu jandarmii lor: – o, joc mi-aș bate de atari persecuții, aș fi mândru și bucuros de dânșele!

Cele mai frumoase izbânzi n-au fost oare până aici ale acelor care au fost de-a binelea persecutați. Ci acela ce urmărește bine, învață cu înlesnire să *urmeze*: – Ci asta e compătimirea lor

– de compătimirea lor fug eu și împotriva ei îmi caut la tine un refugiu. O, Zarathustra, ocrotește-mă tu, cel mai puternic refugiu al meu, tu singurul ce m-ai ghicit;

– tu ai ghicit ce resimte în suflet acela ce a ucis pe Dumnezeu. Rămâi! Iar dacă vrei să pleci, drumeț nerăbdător, nu apuca pe calea pe unde am venit eu. Calea *asta* rea este.

Mă urăști tu oare, pentru că, de multă vreme, îmi stâlcesc astfel cuvintele? Pentru că-ți dau sfaturi? află că eu sunt cel mai urât dintre oameni,

– cela ce are cele mai greoaie şi mai mari picioare... Pretutindeni pe unde trecut-am *eu*, drumul e rău. Am desfundat şi nimicit toate drumurile.

Dar am văzut prea bine că voiai să treci în tăcere pe lângă mine, am văzut roşeaţa ta: după asta recunoscut-am că erai Zarathustra.

Oricare altul mi-ar fi aruncat pomana, compătimirea cu privirea şi cu vorba. Dar ca să primesc pomana nu sunt îndeajuns, cerşetor, ai ghicit-o!

Sunt prea *bogat*, avut în lucruri mari şi îngrozitoare! Ruşinea ta, Zarathustra, mi-a făcut *cinste*!

Cu mare trudă scăpat-am de gloata miloşilor, ca să găsesc pe singurul care, dintre toţi propovăduieşte astăzi că „compătimirea e supărătoare" – pe tine, Zarathustra! – fie că e mila unui Dumnezeu, sau mila oamenilor: compătimirea e o batjocură adusă pudorii. Şi refugiul de a ajuta poate fi mai nobil decât această virtute prea zorită să ajute.

Ci această virtute pe care misticii o scot azi de virtute în cel mai înalt grad – compătimirea; aceştia n-au nici un respect de marea nenorocire, de urâţenia cea mai mare, de marea schilozenie.

Privirea mea trece pe deasupra tuturor acestora, ca privirea câinelui ce se înalţă peste furnicarul de turme de oi. Sunt făpturi mici, sure şi miţoase, pline de bunăvoinţă şi de spirit berbecesc.

Ca un bâtlan care, cu capul pe spate îşi plimbă cu dispreţ privirea peste întinderile mlaştinilor: aşa îmi arunc o ochire dispreţuitoare spre cenuşiul furnicar de vălurele, de voinţi slabe şi suflete mici.

Prea li s-a dat dreptate vreme îndelungată acestor oameni mici: *astfel* se sfârşeşte prin a li se da puterea – acum ei propovăduiesc: „Nimic nu-i bun decât ceea ce oamenii mici numesc bun".

Iar ceea ce se numeşte azi „adevăr", e ceea ce propovăduieşte predicatorul acesta, care ieşea şi el din rândurile lor, sfântul acesta pidosnic, acest avocat al celor mici, care mărturisea el însuşi: „eu sunt adevărul".

Închipuitul acesta cu „adevărul" lui de multă vreme pe cei mici se bizuie pe rătoiele lor – el care propovăduind „eu sunt adevărul", a predicat cea mai grosolană greşeală.

Datu-s-a cândva răspunsul cel mai curtenitor unui atare pretenţios? Cu toate astea Zarathustra, tu treceai pe dinaintea lui zicând: „Nu! nu! de trei ori nu."

Tu ai pus pe om veghe împotriva greşelii sale, tu fuseşi cel dintâi care veghe ai pus împotriva milei – vorbind nu pentru toată lumea, nici pentru nimeni, ci pentru tine şi necazul tău.

Tu te ruşinezi de marile suferinţe; şi într-adevăr, când spui: „Din compătimire se înalţă un nor puternic, luaţi seamă, oameni!"

– Când propovăduieşti: „Toţi creatorii sunt neîndurați, orice dragoste mare e superioară milei sale", cât de bine mi se pare că cunoşti tu semnele vremii, Zarathustra!

Ci tu însuţi – fereşte-te de *propria* ta milă! Căci mulţi sunt în calea ce duce spre tine, mulţi dintre aceia care se îneacă şi îngheaţă.

Te pun şi pe tine de veghe împotriva mea însumi. Tu ai ghicit cea mai bună şi cea mai rea enigmă a mea – care eram eu şi ceea ce am făcut. Eu ştiu securea ce te poate doborî.

Totuşi *trebuit-a* să moară: vedea ca nişte ochi care vedeau *totul*, vedea adâncurile şi prăpăstiile omului, toate ruşinile şi urâţeniile tainice.

Mila lui nu cunoştea cumpătare: răscolea cele mai necurate laturi ale fiinţei mele. A trebuit să moară curiosul acesta dintre toţi curioşii, milosul, flecarul acesta.

El mă vedea neîncetat *pe mine*; trebuie să mă răzbun împotriva unui atare martor, ori de nu, să încetez de a mai vieţui eu însumi.

Dumnezeul care vedea totul, *chiar pe om*: Dumnezeul acesta trebuia să moară! Omul *nu suferă* ca un atare martor să trăiască".

Aşa grăit-a omul cel mai urât dintre oameni. Ci Zarathustra se sculă pregătindu-se de plecare: căci îngheţase pân-la măruntaie.

„Făptură fără de nume, grăi el, m-ai întors din cale. Ca să te răsplătesc, îţi recomand ascunzişul meu. Uite, colo sus, e vizuina lui Zarathustra.

Peştera mea e mare şi adâncă şi are multe ascunzişuri; cel mai tăinuit găseşte acolo o ascunzătoare. Şi în apropiere sunt sute de colţişoare pentru dobitoacele ce se agaţă, zboară şi saltă.

O, surghiunit, ce te-ai surghiunit tu însuţi, mai vrei să trăieşt în sânul oamenilor şi al milei lor?

Ei bine! fă ca mine! Aşa te voi obişnui şi cu mine, singurul care înrâureşte obişnuinţa.

Începe dintru-ntâi prin a te sfătui cu dobitoacele mele! Animalul cel mai mândru şi cel mai viclean – fie-ne pentru amândoi adevăratul sfetnic!"

Aşa grăit-a Zarathustra urmându-şi calea, mai gânditor decât mai înainte şi mult mai încet, căci se întreba multe şi nu găsea cu înlesnire răspunsuri.

„Cât de nenorocit e omul! se gândea el în sine: cât de urât e, plin de fiere şi de ruşine ascunsă!

Mi se spune că omul se iubeşte pe sine: vai, cât de mare trebuie să fie această dragoste de sine! Cât dispreţ n-a trebuit să învingă!...

Şi acela ce se iubeşte, disprețuindu-se, e pentru mine un mare îndrăgostit şi un mare disprețuitor.

Nicicând n-am întâlnit pe cineva care să se fi disprețuit mai adânc: asta de asemeni înălțime este. Vai! nu era oare *acela*, omul superior al cărui strigăt de deznădejde auzitu-l-am?

Iubesc pe oamenii marelui dispreț. Cu toate acestea omul e ceva deasupra căruia trebuie să te înalți".

8. CERŞETORUL DE BUNĂ VOIE

După ce Zarathustra îl părăsi pe cel mai slut dintre oameni, se simți înghețat şi singuratic: căci multe gânduri glaciale şi singuratice îi trecură prin minte, aşa că din pricina asta, mădularele lui se răciră şi ele. Dar cum se urca într-una, tot mai departe, prin munți şi văi, când de-a lungul păşunilor verzi, când prin ponoarele pietroase şi sălbatice, din care-şi făcuse albie cândva un pârâu furtunatic, inima prinse a i se încălzi iar, şi a se reîntări.

„Ce mi s-a întâmplat oare? se întrebă el, un ce cald şi plin de viață mă reîntăreşte – trebuie că lucrul acesta e în vecinătatea mea.

Mă şi simt mai puțin singur; presimt tovarăşi, fraț necu-

noscuți ce târcolesc în jurul meu, răsuflarea lor caldă îmi tulbură sufletul."

După cum privea în preajmă-i căutând mângâietorii pustniciei sale, iată că zări nişte vaci adunate pe o colină; vecinătatea şi mireasma lor îi încălziseră inima. Cu toate astea, vacile astea păreau că urmăresc cu luare aminte, o cuvântare ce li se ținea, şi astfel ele nu observau nicidecum pe noul sosit.

Dar când Zarathustra sosi aproape de tot de dânsele, el auzi deslușit o voce omenească ce se înălța din mijlocul lor; şi era lesne de văzut că cu toatele îşi întoarseră capetele spre întrevorbitorul lor.

Atunci Zarathustra se urcă de zor pe culme şi împrăştie animalele, căci se temea să nu i se întâmple acolo vreo nenorocire pe care compătimirea vacilor cu greu ar fi putut-o îndrepta. Dar întru aceasta se înşelase, căci iată că un om era lungit pe pământ şi părea că voia să îndemne vacile să nu aibă teamă nicidecum de dânsul. Era un om paşnic, un blând predicator al munților, ai cărui ochi propovăduiau însăşi bunătatea. „Ce cauți tu aici?" exclamă Zarathustra cu încremenire.

„Ce cauți aici? răspunse el: acelaşi lucru ca şi tine, turbură – sărbătoare! adică fericirea pe pământ.

De aceea aş vrea ca vacile de acestea să mă învețe înțelepciunea lor. Căci s-o ştii tu, de o jumătate zi le grăiesc şi ele îmi răspund. De ce le tulburi tu?

De nu ne întoarcem îndărăt şi nu ajungem să fim ca vacile, nu vom putea intra în împărăția cerurilor. Căci un lucru cată să învățăm de la dânsele: să rumegăm.

Şi într-adevăr, numai atunci când omul câştigă toată lumea, dacă nu va învăța lucrul acesta, vreau să spun: a rumega, la ce i-ar sluji tot ce-i rămâne! căci de marea lui mâhnire tot nu s-ar desface,

– de marea lui mâhnire ce se cheamă astăzi *dezgust*: şi care nu-i azi cu inima plină, cu gura plină, cu ochii plini de dezgust? Şi tu! şi tu la fel! Ci uită-te numai la vacile astea!"

Aşa vorbi propovăduitorul de pe munte, apoi îşi întoarse privirea spre Zarathustra – căci până atunci ochii lui rămaseră

ațintiți cu multă dragoste asupra vacilor: – dar pe neașteptate se schimbă la față. „Cine este acela cărui îi grăiesc? exclamă el înspăimântat, sculându-se pe neașteptate de la pământ.

Aici este omul lipsit de dezgust, e Zarathustra însuşi, acela care a preînălțat marele dezgust, e ochiul, e chiar gura, e inima lui Zarathustra însăşi.“

Şi vorbind aşa, el săruta mâinile aceluia către care se adresa şi ochii lui izbucniră în lacrimi, purtându-se întocmai ca şi când i-ar fi picat din ceruri un dar sau vreo comoară fără de preț. În timpul acesta vacile admirau cu mirare toate acestea.

„Nu vorbi despre mine, om ciudat şi fermecător! răspunse Zarathustra ferindu-se de mângâierile lui, vorbeşte-mi mai întâi de tine! Nu eşti tu oare cerşetorul de bună voie, care azvârlit-a cândva departe de la sine o mare avuție, –

– care ruşinatu-s-a de bogătaşi şi avuție, şi care s-a refugiat la cei mai sărmani, pentru ca să le dăruiască îndestularea şi inima sa? Dar ei nu l-au primit.“

„Ei nu m-au primit, grăi cerşetorul de bună voie, tu o ştii bine. De aceea am isfârşit să mă duc printre animale şi lângă vacile acestea.“

„Acolo ai învățat – întrerupse Zarathustra – cu cât mai greu este să dai decât să iei, că *meşteşugul* de a dărui bine, e ultima stăpânire a bunătății măiestre.“

„Mai ales în zilele noastre, răspunse cerşetorul de bună voie: astăzi, când tot ce-i josnic s-a înălțat, sfios şi mândru de neamul său: neamul plevuştii.

Căci ştii bine, a sosit ceasul marii răzmeriție a plevuştii şi robilor, răscoala nenorocită, îndelungată şi înceată: ea creşte şi creşte mereu!

Astăzi cei mici se răzvrătesc împotriva a tot ce este binefacere şi pomană; că cei ce sunt prea avuți se păzesc!

Nenorocire acelora care, asemeni unei carafe, se scurge printr-un gât strâmt, – căci acestor sticle li se frânge astăzi cu voie bună gâtul.

Râvnire desfrânată, pizmă plină de fiere, neîndurată sete de răzbunare, mândrie de plevuşcă: toate astea mi-au țâşnit în obraji.

Nu-i adevărat că săracii sunt fericiți. Împărăția cerurilor e totuși la vaci".

„Și de ce nu-i la cei bogați?" întrebă Zarathustra ca să-l încerce, în timp ce împiedica vacile să-l miroasă cu familiaritate pe pașnicul apostol.

„De ce mă ispitești? răspunse acesta. O știi mai bine decât mine. Ce m-a împins către cei săraci, Zarathustra? Care nu era dezgustul de prea bogații noștri?

– De aceşti ocnaşi ai bogăției, care cu ochiul sec, cu inima sfâșiată de gândurile câștigului, știu să tragă folos din fiece murdărie, din toată această drojdie a poporului, a cărui mârșăvie strigă la ceruri.

– De această plevușcă aurită și falsificată, ai cărei strămoși aveau degetele strâmbe, vulturi sau peticari; de această nație binevoitoare femeilor, desfrânată și uitucă: căci nu se deosebesc nicidecum de prostituate.

Plevușcă în sus, plevușcă în jos! Ce are a face astăzi «săracii» și «bogații»! M-am dezvățat să mai fac această deosebire și m-am refugiat foarte departe, pururea mai departe, până ce am venit lângă vacile astea."

Așa spunea pașnicul apostol, și sufla și năduşea de tulburarea propriilor lui cuvântări: în așa chip că vacile se mirară cu toatele dintr-o dată. Dar Zarathustra, în timp ce el rostea cuvintele acestea aspre, îl privea mereu în față, cu un zâmbet, clătind în tăcere capul.

„Te prefaci în furie, propovăduitor al muntelui, întrebuințând cuvinte atât de aspre. Gura și ochii tăi nu-s născuți pentru atari asprimi.

Nici stomacul tău, după cât se pare, căci nu-i făcut deloc pentru tot ce este mânie sau ură neînfrânată. Stomacul tău are nevoie de alimente mai dulci: tu nu ești un casap.

Mai degrabă îmi pari ierbivor și vegetarian. Poate macini grăunțe. În orice caz nu ești făcut pentru plăcerile carnivore, ție-ți place mierea."

– „N-ai ghicit bine, răspunse cerșetorul de bună voie, cu inima ușurată. Îmi place mereu și mestec și grăunțe, căci am căutat ceea ce-i cu gust bun și face ca răsuflarea să fie ușoară:

– şi de asemeni ceea ce cere multă vreme şi slujeşte de trecere de timp şi de lucruri gustoase blajinilor leneşi şi pierde-vară.

Vacile astea, la drept vorbind, îl înfurie împotriva acestui meşteşug! ele au născocit rumegatul şi să se culce la soare. Şi să se abţină de la orice gândiri greoaie şi serioase, care umplu inima."

– „Ei bine! grăi Zarathustra: ar trebui să-mi vezi dobitoacele *mele*, vulturul şi şarpele, ei n-au seamăn astăzi pe pământ.

Priveşte, uite drumul ce duce spre vizuina mea: fii oaspetele meu pentru astă noapte. Şi vorbeşte cu dobitoacele mele despre fericirea animalelor,

– până ce mă voi întoarce şi eu. Căci acum mă cheamă grabnic departe de tine, un ţipăt de deznădejde. Vei găsi la mine miere nouă, miere de ştiubeie aurite, de-o frăgezime de gheaţă: mănânc-o!

Ci acum ia-ţi rămas bun de la vacile tale, om singuratic şi fermecător, oricât ar putea să te coste lucrul acesta! Căci ele sunt prietenii tăi, cei mai buni prieteni ai tăi, şi dascălii înţelepciunii tale!"

„Cu excepţia unui singur altul, pe care-l mai prefer, răspunse cerşetorul de bună voie. Tu eşti bun şi mai bun încă decât o vacă, tu, Zarathustra!"

– „Pleacă, pleacă! linguşitor de nimic! exclamă Zarathustra cu mânie, de ce vrei să mă corupi cu toate laudele acestea şi cu mierea acestor linguşiri?

Du-te, pleacă departe de mine!" exclamă el încă o dată, ridicându-şi toiagul înspre gingaşul cerşetor; dar acesta o luă la sănătoasa cu grăbire.

9. UMBRA

Dar abia fugise cerşetorul de bună voie, şi Zarathustra, din nou singur cu sine însuşi, auzi în urma lui un alt glas care striga: „Opreşte-te, Zarathustra! Aşteaptă numai! Sunt eu, Zarathustra, cu umbra ta!" Dar Zarathustra nu auzea, căci o supărare neaşteptată se legă de dânsul, din pricina mulţimii ce se îngrămădea în munţii săi. Unde s-a dus sihăstria mea? grăi el.

Într-adevăr prea e prea; munții ăştia mişună de oameni – împărăția mea nu e din lumea asta, am nevoie de munți noi.

Mă cheamă umbra mea! Ce-mi pasă de umbra mea! Alerge după mine! eu – o iau la sănătoasa.

Astfel îşi grăia Zarathustra în sinea lui, fugind. Ci cei din urmă îl urmăreau în aşa chip, încât erau trei, care fugeau unul după altul; întâi cerşetorul de bună voie, apoi Zarathustra şi în cele din urmă umbra lui. Dar nu alergară multă vreme în felul ăsta, pentru că Zarathustra dându-şi seama de nebunia sa, alungă departe de la sine toată mâhnirea şi întregul lui dezgust.

„Ei ce! exclamă el, cele mai stranii lucruri n-au ppornite, ele în toate vremurile, către noi ăştia, sfinți bătrâni şi singuratici?

Într-adevăr, nebunia mea a crescut în munți! Iată aud păşind, unul după altul, şase picioare de nebuni!

Ci, Zarathustra are el dreptul să se înfricoşeze de-o umbră? Aşa că, sfârşesc prin a crede, că picioarele ei sunt mai lungi decât ale mele".

Astfel grăia Zarathustra, râzând cu ochii şi din adâncul măruntaielor. Se opri şi se întoarse pe neaşteptate, şi iată că trebui să doboare la pământ umbra ce-l urmărea: într-atât îl strângea de aproape şi atât de slabă era. Căci când o cercetă cu ochii, se înspăimântă ca în fața neaşteptatei iviri a unei năluci: atât de slabă, neagră şi hodorogită era ceea ce se ținea scai de dânsul, într-atât se părea că-şi trăise traiul.

„Cine eşti tu? întrebă Zarathustra furtunatic. Ce faci tu aici? Şi de ce te numeşti umbra mea? Tu nu-mi placi".

„Iartă-mă, răspunse umbra, că sunt eu; dacă nu-ți plac, ei bine, Zarathustra! Te felicit şi-ți laud bunul tău gust.

Sunt un drumeț ce de multă vreme se ține după umbra paşilor tăi; pururea pe drum, dar fără țintă şi tot aşa fără locuință; aşa că nu-mi lipseşte lucru mare ca să fiu veşnicul jidov rătăcitor, afară doar de faptul că nu-s nici jidov, nici veşnic.

Ei ce! Trebuie aşadar să fii pururea pe drum? veşnic nestatornic, furat de vârtejul tuturor vânturilor? O, pământ, ai ajuns să fii prea rotund pentru mine!

M-am aşezat pe toate suprafeţele; aidoma prafului ostenit, am adormit pe toate oglinzile şi geamurile.

Toţi iau din substanţa mea, nimic nu-mi dă ceva, mă fac subţiratică, puţin lipseşte ca o umbră.

Dar tu eşti, Zarathustra, acela pe care l-am urmat şi urmărit vreme îndelungată, şi cu toate că m-am ascuns de tine, n-am fost numai umbra ta cea mai credincioasă: pretutindeni unde te aşezai tu, mă aşezam şi eu.

Întru urmărirea ta am rătăcit prin lumile cele mai îndepărtate şi mai reci, asemenea unei năluci căreia îi place să alerge pe deasupra acoperişurilor înălbite de iarnă, sau pe zăpezi.

În goană după tine am năzuit la tot ce-i oprit, rău şi mai îndepărtat: şi dacă în mine e o virtute oarecare, e că nicicând nu m-am temut de nici o apărare.

Întru urmărirea ta am zdrobit ceea ce inima mea slăvit-a pururi, am răsturnat parii de la hotare şi toate imaginile, gonind după dorinţele cele mai primejdioase, – într-adevăr, odată am depăşit toate crimele.

În goana după tine mi-am pierdut credinţa în vorbe, în valorile consfinţite şi-n numele mari! Când îşi schimbă diavolul pielea, nu-şi leapădă oare şi numele? Căci numele ăsta nu-i decât o piele; diavolul însuşi nu-i, pare-se, decât o piele.

„Nimic nu-i adevărat, totul e îngăduit": aşa-mi spuneam eu ca să mă îmboldesc. M-am aruncat, cu inima şi capul, în cele mai îngheţate ape. Vai! de câte ori ieşit-am goi din cutare aventură, roşu ca un rac!

Vai! ce-am făcut din orice bunătate, din toată modestia şi din orice credinţă în cei buni! Vai! unde-i această mincinoasă nevinovăţie ce o aveam odinioară, nevinovăţia celor buni şi a nobilelor lor minciuni!

Prea ades –drept este – urmat-am adevărul pe cărările lui: atunci mă izbea drept în faţă. Câteodată credeam că mint, şi iată că numai atunci atingeam adevărul.

Multe-s desluşite astăzi pentru mine, de aceea nu mai am nimic. Nimic din tot ce-am iubit nu mai trăieşte, cum aş putea să mă mai iubesc pe mine însumi?

„A trăi după bunul meu plac, sau deloc" e ceea ce vreau, e

ce vrea cel mai sfânt. Dar, vai! cum să mai existe vreo plăcere pentru mine?

Mai e oare vreo țintă pentru mine? Un port către care să se îndrepte vintreaua *mea*?

Un vânt bun? Vai! numai cel ce știe unde merge, știe care-i pentru dânsul vântul cel bun, vântul prielnic.

Ce mi-a rămas? O inimă scârbită și neruşinată; o voință nestatornică; aripi bune de fluturat; o șiră a spinării zdrobită.

Această căutare a locuinței *mele,* Zarathustra, o știi tu bine, căutarea asta a fost cruda *mea* încercare, ea mă sfâșie.

„*Unde mi-i* locuința? O caut, de dânsa întreb, am căutat-o, pe dânsa n-am găsit-o. O, veșnic pretutindeni, o pururea nicăieri, o etern zadarnic!"

Așa grăia umbra: și fața lui Zarathustra se scofâlcea la aceste spuse. „Tu ești umbra mea!" grăi el în sfârșit cu mâhnire.

Nu-i o primejdie de mică însemnătate aceea către care alergi tu, spirit izbăvit și drumeț! Ai petrecut o zi rea: ia aminte să nu fie urmată și de o seară rea. Pribegi ca tine sfârșesc prin a se simți fericiți chiar și într-o închisoare; văzut-ai cum dorm ucigașii în temniță? Ei dorm în pace, se bucură de noua lor siguranță.

Ferește-te să nu se agațe de tine vreo credință mărginită, vreo iluzie aspră și neîndurată! Cu toate că și tu ai ademenit, ai fost și ispitit de tot ce mărginit și zdravăn este.

Ți-ai pierdut ținta: vai! cum ai putea să te mâhnești din cale-afară sau să te mângâi de pierderea asta? Nu ți-ai pierdut și tu calea?

Biată umbră rătăcitoare, spirit zburător, fluture ostenit! Vrei să ai astă seară odihnă și un refugiu? Urcă-te spre peștera mea!...

Colo sus este drumul ce duce spre vizuina mea. Iar acum voi să fug în grabă, departe de tine. Simt cum prinde să mă apese o umbră.

Vreau să alerg singur, pentru ca lumină să se facă iarăși în preajma mea. De aceea trebuie să și joc cu voioșie – de aceea în astă seară se va dănțui, la mine acasă!"

Așa grăit-a Zarathustra.

10. ÎN PLINĂ AMIAZĂ

Şi iarăşi se puse Zarathustra pe alergătură, şi alergă într-una, dar nu mai găsi pe nimeni. Rămase singur şi nu mai făcea altceva decât să se regăsească pe sine însuşi. Atunci se înveseli singurătatea, sorbi încetul cu încetul farmecul sihăstriei şi se gândi la cele bune – vreme de ceasuri întregi. La ceasul amiezii, când soarele era drept deasupra creştetului lui Zarathustra, el trecu pe dinaintea unui copac bătrân, despuiat de crengi şi noduros, care în întregimea lui încolăcise, într-o îmbrăţişare plină de dragoste, un butaş de viţă, în aşa fel că nici nu i se zărea tulpina: de copacul ăsta atârnau struguri galbeni, oferindu-se din belşug trecătorului. Atunci Zarathustra avu pofta să-şi potolească setea uşoară, rupând un ciorchine, dar cum întindea mâna să îndeplinească lucrul acesta, îl cuprinse o altă dorinţă şi mai puternică încă: dorinţa să se culce la poalele copacului, în ceasul amiezii, şi să doarmă.

Ceea ce Zarathustra o şi făcu; şi numaidecât se lungi la pământ, în tăcerea şi taina ierbii de toate culorile şi setea lui fu uitată şi adormi. Căci, cum spune proverbul lui Zarathustra: „Un lucru e mai trebuincios ca altul". Cu toate acestea ochii lui rămaseră deschişi, căci nu mai obosea să privească şi să laude copacul şi dragostea butucului de viţă. Ci adormind, Zarathustra grăi astfel în sinea lui:

– Tăcere! tăcere! Oare nu-şi îndeplineşte lumea chemarea ei? Ce-i cu mine dar?

Cum dănţuieşte nevăzut un vânt plăcut peste scânteietoarele nisipuri ale mării, uşor, ca un fulg, astfel dănţuieşte somnul deasupra mea.

El nu-mi închide ochii, îmi lasă sufletul treaz. E uşor, într-adevăr uşor ca fulgul.

El mă înduplecă, dar nu ştiu cum? el mă atinge înlăuntrul meu cu o mână dezmierdătoare, îmi face silnicie. Da, silnicie îmi face, în aşa fel că sufletul mi se măreşte; cum se mai întinde ostenit, singuraticul meu suflet. Seara unei a şaptea zile sositui-a în plină lumină a zilei? Rătăcit-a el oare prea mult, preafericit, printre cele bune şi coapte?

El se întinde vreme îndelungată, în toată întinderea lui s-a culcat tihnit, sufletul meu ciudat. Prea a gustat din cele bune; acea mâhnire daurită îl apasă, se schimonoseşte.

– Ca o barcă ce a intrat în golful cel mai liniştit, se lungeşte el acum la pământ ostenit de îndelungate călătorii şi de mările nesigure. Nu-i pământul mai sigur oare, decât marea?

Ca o barcă se întinde şi se înghesuie spre pământ, căci atunci de-ajuns îi este ca un păianjen să ţească pânza lui de la pământ până la dânsul, fără să fie trebuinţă de o pârghie mai puternică.

Ca o barcă ostenită în golful cel mai liniştit, aşa şi eu mă odihnesc acum; aproape de pământul credincios, plin de încredere şi în aşteptare, legat de pământ prin cele mai uşoare fire.

O, fericire! fericire! De ce nu cânţi tu, suflete al meu? Te-ai culcat în iarbă. Ci iată ora tainică şi sărbătorească, când nici un păstor nu cântă din fluier.

Ia seama! căldura amiezii se revarsă peste livezi. Nu cânta! Nu-ntrerupe tăcerea! Lumea şi-a împlinit chemarea.

Nu cânta, pasăre a livezilor, o suflete al meu! Nici nu murmura! Ci priveşte numai – tăcere! Bătrâna amiază doarme, mişcă gura: nu bea ea oare în clipa asta o picătură de fericire?

– O picătură de demult, înnegrită de fericire, daurită de vin chihlimbariu? râzătoarea-i fericire se strecoară pe furiş spre dânsul. Aşa râde un Zeu. Tăcere!

– „Cât de puţine lucruri trebuie fericirii!"

Aşa spuneam odinioară, crezându-mă înţelept. Dar asta era defăimare; iată ce am aflat acum: nebunii înţelepciunii vorbesc mai bine.

Ceea ce este mai mic, mai tăcut, mai uşor, zgomotul unei şopârle în iarbă, un *sst!* o clipită de ochi, e câtimea cea *mică* ce făureşte calitatea celei *mai bune* fericiri. Tăcere!

Ce mi s-a întâmplat: ascultă! Strecuratu-s-a vremea! Au nu-s gata să cad? N-am şi căzut? ascultă! în fântânile veşniciei?

– Ce mi s-a întâmplat? Tăcere! Sunt lovit – rău în inimă? La inimă! O zdrobeşte-te, sfarmă-te inima mea, după o atare fericire, după o asemenea lovitură!

– Cum? Nu şi-a împlinit lumea chemarea ei? Rotundă şi coaptă? o ghiulea rotundă şi găurită – unde zbori? Alerg oare după dânsa!?

Sst!

Tăcere – (şi la aceste spuse Zarathustra se întinse şi simţi că doarme).

„Scoală-te, îşi grăi el sieşi, scoală somnorosule! Leneşule! Haide, uf! picioare bătrâne! E vremea, e vremea cea mare! Îţi rămâne încă o bună parte de drum de străbătut.

V-aţi dedat somnului. Pentru câtă vreme? Timp de o jumătate de veşnicie! Haide, scoală-te acum, bătrâna mea inimă! Cât timp ţi-a trebuit ca să te trezeşti, după un atare somn?"

(Dar el adormi iarăşi, deşi sufletul lui se împotrivea şi se zbătea, totuşi se culcă din nou, lungindu-se la pământ.) „Lasă-mă dar! Tăcere!"

„Ci scoală-te, grăi, Zarathustra! Cum? Mereu să te întinzi, să caşti, să suspini, să cazi la fundul puţurilor adânci?

Cine eşti tu, suflete al meu? (în clipa aceasta el se îngrozi, căci o rază de Soare se răsfrânse din ceruri pe chipul lui).

O, cer din înălţimi, grăi el oftând şi sculându-se, mă priveşti? Îmi asculţi sufletul ciudat?

Când vei bea tu această picătură de rouă ce-a căzut peste toate ale lumii acesteia, când vei sorbi şi sufletul acesta singuratic?

– Când asta, puţ al veşniciei! veselă prăpastie a miezului zilei ce înfioară! Când absorbi-vei sufletul meu în tine?

Astfel grăi Zarathustra şi se sculă din culcuşul său de la poalele copacului, ca după o beţie ciudată, şi iată că Soarele era încă deasupra capului său. S-ar putea spune ca încheiere şi cu multă dreptate, că în acest timp *Zarathustra nu dormise* vreme îndelungată.

11. SALUTUL

Era târziu în după-amiaza zilei, când Zarathustra – după îndelungi cercetări zadarnice şi alergături de-a surda, se înapoie la vizuina sa. Dar când se văzu în faţa ei, la depărtare de douăzeci de paşi, se găsi în faţa unui ce, la care se aştepta mai puţin în acea clipă: auzi iarăşi *strigătul de deznădejde*. Şi lucru ciudat! în clipa aceea ţipătul pornea din propria-i peşteră. Dar era un ţipăt îndelungat, ciudat şi repetat, iar Zarathustra percepu lămu-

rit că se alcătuia din o mulțime de glasuri: deși, de la distanță se părea că e un țipăt pornit dintr-o singură gură.

Atunci Zarathustra se îndreptă spre vizuina sa, și care nu-i fu mirarea de priveliștea ce-l aaștepta, după concertul acesta! Erau toți, unul lângă altul, cei pe lângă care trecuse în timpul zilei; regele dreptei și regele stângii, bătrânul vrăjitor, papa, cerșetorul de bună voie, conștiinciosul minții, tristul ghicitor și măgarul; cel mai urât dintre oameni își pusese o cunună pe cap și-și încinsese două cingători de purpură, căci îi plăcea să se împopoțoneze și să se facă frumos, ca toți cei care sunt urâți. Dar în mijlocul acestei triste tovărășii, vulturul lui Zarathustra sta neliniștit și cu penele zburlite, căci trebuia să răspundă multor lucruri, cărora în mândria lui nu voia să răspundă, iar șarpele viclean se înlănțuise de gâtul lui.

Cu mare uimire privi la toate astea Zarathustra; apoi se uită la fiecare oaspete, cu o curiozitate binevoitoare, citind în inimile lor și uimindu-se totodată. În timpul acesta cei ce se adunaseră, se sculară de pe scaunele lor și așteptară cu respect să cuvânteze Zarathustra, care le grăi astfel:

„Voi ce v-ați pierdut speranța, oameni singuratici! al vostru era strigătul de deznădejde ce l-am auzit? Ci acum știu unde trebuie să caut pe acela care în zadar căutatu-l-am astăzi: pe *omul superior*;

el se află în propria mea peșteră, omul acesta superior! Dar de ce m-aș mira! Nu l-am atras eu oare spre mine, cu prinosurile mierii și răutăcioasa ispită a fericirii mele?

Mi se pare totuși, că vă înțelegeți rău inimile voastre când v-ați adunat aici, mocnitu-s-au unele pe altele, voi care scoateți strigătele de deznădejde? A trebuit dintru-ntâi să vină cineva

– cineva care să vă facă să râdeți iarăși, un nătâng vesel, un dănțuitor, o vijelie, o sfârleză dezmetică, vreun bătrân nebun, care să vă semene?

Iertați-mă voi, deznădăjduiților, că grăiesc înaintea voastră cu atari cuvinte copilărești cu adevărat nevrednice de asemenea oas-peți! Dar voi nu ghiciți ce-mi face inima zburdalnică:

– voi înșivă și priveliștea ce mi-o dăruiți, iertați-mă! Căci

privind un deznădăjduit, fiecare îşi recapătă curajul Ca să mângâie un deznădăjduit, fiecare se crede îndeajuns de puternic.

Mie mi-aţi dat puterea asta – un dar preţios, iluştrii mei oaspeţi! Un adevărat dar de oaspeţi! Ei bine, nu fiţi supăraţi dacă vă dăruiesc şi eu ceea ce-mi aparţine.

Asta mi-i împărăţia şi moşia mea: deci v-o pun la îndemână pentru seara şi noaptea aceasta. Servească-vă animalele mele, fie-vă vizuina mea locaşul de odihnă!

Găzduiţi de mine nici unul nu trebuie să deznădăjduiască, în ţinutul meu ocrotesc pe fiecare împotriva fiarelor sălbatice. Siguranţa e primul lucru ce vi-l dau!

Al doilea este totuşi degetul meu cel mic. Şi dacă aveţi degetul meu cel mic, veţi lua în curând toată mâna mea. Ei bine! vă dăruiesc în acelaşi timp inima mea! fiţi bineveniţi aici; salutare vouă, oaspeţii mei!"

Aşa grăit-a Zarathustra şi râse cu dragoste şi răutate. După această salutare oaspeţii lui se închinară iarăşi, în tăcere şi plini de respect; iar regele dreptei îi răspunse în numele tuturora:

„În felul cum ne-ai prezentat mâna şi salutul tău, recunoaştem că tu eşti Zarathustra. Tu te-ai înjosit în faţa noastră; cu ceva mai mult ne-ai fi rănit respectul nostru; –

– cine ar putea să se înjosească ca tine, cu o astfel de mândrie? *Aceasta* ne-nalţă pe noi înşine reîntărind-ne inimile şi ochii.

Pentru nimic alta, decât să fim privitorii acestei privelişti, bucuroşi am urca pe munţi mai înalţi ca aceştia. Căci venit-am lacomi de privelişti, şi am vrea să vedem ceea ce înseninează ochii tulburi.

Şi iată că sfârşitu-s-au din noi toţi, strigătele de deznădejde, simţurile şi inimile noastre se înveselesc pline de nespusă bucurie. Şi nu mult ar trebui ca bărbăţia noastră să nu se înfurie.

Nimic nu-i mai înveselitor pe pământ, o Zarathustra, decât o voinţă semeaţă şi puternică. O voinţă semeaţă şi puternică e cea mai frumoasă plantă de pe pământ. O întreagă privelişte e îndulcită de un atare copac.

Îl asemăn cu moliftul, pe acel care creşte ca tine, Zarathustra, zvelt, tăcut, aspru, singuratic, din lemnul cel mai bun şi cel mai

mlădios, măreț, – voind într-un sfârșit, cu ramuri puternice și verzi, s-atingă *propria* ta stăpânire, punând întrebări temeinice vânturilor și furtunilor și tot ce este obișnuitul înălțimilor,

– răspunzând mai puternic încă, poruncitor, izbânditor: ah! cine nu s-ar urca pe culmi, ca să admire atari plante?

Tot ceea ce e posomorât și neizbutit se reîntărește la vederea copacului tău, o, Zarathustra, înfățișarea ta reasigură pe nestatornic și vindecă inima lui.

Și într-adevăr, multe priviri se îndreaptă astăzi către muntele și copacul tău; o mare dorință pornitu-s-a la drum și mulți sunt dintre acei care au început să se întrebe: cine este Zarathustra?

Și toți aceia în urechile cărora le-ai picurat cândva mierea și cântul tău; toți acei care s-au tăinuit, schimnici și singuratici în doi, spusu-și-au numaidecât inimii lor:

„Mai trăiește încă Zarathustra? Nu face să trăiască. Totul egal este, totul e zadarnic, afară numai dacă n-am trăi cu Zarathustra!"

„De ce nu vine acela ce s-a vestit de atâta vreme? Așa se întreabă mulți oameni: l-o fi sfâșiat sihăstria? Sau noi trebuie să ne ducem în apropierea lui?"

Acum se întâmplă că singurătatea însăși se înduioșează și se zdrobește, asemenea unui mormânt ce se deschide și care nu-și mai poate stăpâni morții. Se văd pretutindeni înviați din morți!

Acum valurile cresc și se urcă în preajma muntelui tău, Zarathustra. Și cu toată înălțarea semeției tale, trebuie ca mulți să se urce lângă tine; nu se cuvine ca barca ta să mai stea multă vreme la adăpost, și noi venit-am spre cazarma ta, noi ăștia, oamenii care ne deznădăjduiam și care acum nu ne mai deznădăjduim – asta nu e decât un semn și o prevestire că sunt și alții mai buni în cale,

– căci este și el însuși în drum spre tine, ultima rămășiță a lui Dumnezeu printre oameni, adică, toți oamenii marii dorinți, a marelui dezgust, a marii îmbuibări,

– toți aceia care nu vor să trăiască fără să se poată deprinde iarăși a *nădăjdui* – să învețe de la tine Zarathustra, nădejdea cea *mare*!"

Astfel glăsuia regele din dreapta, apucând mâna lui Zarathustra ca să-l îmbrăţişeze; dar Zarathustra se feri de respectul lui şi se dădu îndărăt înspăimântat, tăcut şi fugind năprasnic ca într-o îndepărtare. Dar după câteva clipe se înapoie din nou lângă oaspeţii lui, îi privi cu ochi limpezi şi cercetători, spunându-le:

„Oameni superiori, voi care sunteţi oaspeţii mei, am să vă vorbesc nemţeşte şi lămurit: nu pe *voi* vă adăstam în munţii aceştia".

– („Lămurit şi nemţeşte?" Dumnezeu să aibă milă de noi! glăsui atunci aparte regele din stânga; se vede că înţeleptul acesta din Orient nu cunoaşte pe aceşti buni germani!

Ci el vrea să spună „german şi grosolan" ei bine! nu, asta e ce-i mai rău astăzi!)

„Se poate ca voi toţi să fiţi, toţi, unul ca altul, oameni superiori, continuă Zarathustra, totuşi pentru mine nu sunteţi nici îndeajuns de mari, nici destul de puternici.

Pentru mine, vreau să spun, pentru voinţa neînduplecată care amuţeşte în mine, care tace – dar care nu va tăcea pururi. Şi dacă voi sunteţi ai mei, totuşi, nu sunteţi nicidecum braţul meu cel drept.

Căci acela care umblă ca voi pe picioare bolnave şi slăbănoage, vrea mai întâi de toate să fe *mâncat,* fie c-o ştie sau c-o tăinuieşte.

Ci e nu-mi mănânc braţele şi picioarele *eu nu-mi mănânc luptătorii:* cum aţi mai fi buni să purtaţi războiul *meu*?

Cu voi mi-aş cârpăci izbânzile şi nu numai unul din voi ar cădea de-a berbeleacu la ropotul tobelor mele.

Aşa că nu sunteţi nici îndeajuns de frumoşi, după placul meu, nici îndestul de neam bun. Am nevoie de oglinzi curate şi netede, ca să primească învăţătura mea – oglindită pe suprafaţa voastră, propria mea imagine ar fi schimonosită.

Pe umerii voştri apasă unele greutăţi, anumite amintiri şi oarecari răutăţi ce sălăşluiesc în taina cugetelor voastre. În voi e încă plevuşcă ascunsă. Cu toate că sunteţi buni şi de viţă bună, sunteţi răsuciţi de anumite consideraţiuni, şi nu e pe lume făurar, care să poată să vă potrivească din nou şi să vă îndrepte.

Voi nu sunteţi decât punţi: se poate ca cei mai buni dintre

voi, să treacă de cealaltă parte! Voi înfăţişaţi treptele: Nu vă supăraţi deci împotriva aceluia care trece peste voi, pentru a ajunge la înălţimea *sa*.

Se poate ca din seminţia voastră să se nască într-o zi un fiu adevărat, un moştenitor desăvârşit, dar timpul acesta este îndepărtat. Voi nu sunteţi nicidecum aceia cărora aparţine numele meu şi avuţiile mele din lumea aceasta.

Nu pe voi vă aştept aici, în munţii aceştia, nu cu voi coborî-mă-voi încă o dată printre oameni. Nu sunteţi decât premergătorii veniţi către mine să-mi vestească pe ceilalţi, mult mai mari, care sunt în drum spre mine.

– Nicidecum oamenii marii dorinţi, ai marelui dezgust, ai marii îmbuibări, nici ceea ce numit-aţi voi „rămăşiţe ale lui Dumnezeu pe pământ".

Nu, nu! de trei ori nu! Pe *alţii* îi aştept eu aici, în munţii aceştia, şi nu vreau nicidecum să mă îndepărtez de aici fără dânşii.

– Alţii care fi-vor mult mai mari, mult mai puternici, mult mai victorioşi, clădiţi cu îndrăzneală şi de sus până jos zdraveni: trebuie să sosească ei, *leii răzători*!

O, oaspeţii mei, oameni ciudaţi, n-aţi auzit încă vorbindu-se de copiii mei? şi spunându-se că sunt pe drum spre a veni către mine?

Vorbiţi-mi deci despre grădinile mele, despre insulele mele Preafericite, despre frumoasa şi noua noastră speţă, de ce nu-mi vorbiţi?

Rogu-mă dragostei voastre să mă răsplătiţi de ospitalitatea mea, vorbindu-mi despre copiii mei. Pentru dânşii m-am îmbogăţit eu, tot pentru dânşii am sărăcit: am rătăcit. Ce nu le-am dăruit?

– Ce nu le-aş dărui ca să pot avea *un* lucru: copiii *aceştia*, plantaţiile *acestea* vieţuinde, cópacii *aceştia*, ai fiinţei celei mai înalte speranţe.

Aşa grăit-a Zarathustra oprindu-se pe neaşteptate din vorbirea sa, căci fu surprins de dorinţa lui, îşi închise ochii şi gura, într-atât îi era de mare răzvrătirea inimii. Iar oaspeţii lui toţi tăcură şi ei, nemişcaţi şi împovăraţi, afară doar de bătrânul ghicitor care prinse a gesticula cu braţele.

12. CINA

Căci la aceste spuse, ghicitorul întrerupse salutul lui Zarathustra şi al oaspeţilor lui; el se îmbulzi înainte ca unul ce n-are vreme de pierdut, apucă mâna lui Zarathustra şi exclamă:

„Dar, Zarathustra!"

Un lucru e mai trebuincios ca celălalt, aşa glăsuiai tu însuţi, ei bine! e acum un ce, care nu mai e necesar ca toate celelalte.

Vreau să spun o vorbă la timp nimerit: nu m-ai invitat tu la un *ospăţ*? Şi mai sunt aici mulţi care au făcut drumuri îndelungate. Nu-i fi vrând totuşi să ne saturi cu vorbele? Aşa aţi vorbit cu toţii prea mult, despre a muri de frig, a se îneca, a se înăbuşi de alte mizerii trupeşti, dar nimeni nu şi-a adus aminte de mizeria *mea*, teama de a muri de foame."

(Astfel vorbi ghicitorul; dar când animalele lui Zarathustra auziră vorbele acestea, fugiră de spaimă, căci vedeau că tot ce aduseseră în ziua aceea, nu va fi îndeajuns să îndoape numai pe ghicitor.)

„Nimeni nu şi-a adus aminte de teama mea de a muri de sete, continuă ghicitorul. Ei bine, cum aud picurând apa, ca vorbirile înţelepciunii, din belşug şi neobosite, eu nu vreau *vin*.

Nu e toată lumea ca Zarathustra: îmbătrânit e băutor de apă. Apa nu e bună nici pentru oameni osteniţi şi ofiliţi: avem nevoie de vin, singur vinul aduce o neaşteptată tămăduire şi o sănătate pe nepregătite!"

Cu prilejul acesta în timp ce ghicitorul cerea vin, se întâmplă că regele din stânga, regele tăcut, luă şi el cuvântul: „*Noi* am avut grijă de vin, glăsui el, eu şi cu fratele meu din dreapta; avem destul vin, o încărcătură întreagă, aşa că nu ne mai lipseşte decât pâinea."

„Pâine? răspunse Zarathustra râzând, tocmai pâine nu au sihaştrii. Ci omul nu trăieşte numai cu pâine, ci şi cu carne bună de miel, şi am aici doi miei:

Să-i taie repede în bucăţi şi să-i gătească dreşi cu mirodenii de jaleş. Aşa îmi place mie carnea de miel. Şi să nu ne lipsim de

rădăcini şi de fructe, care ajunge-vor chiar pentru mâncăcioşi şi plăpânzi, să nu ne lipsim nici de nuci şi alte ghicitori de zdrobit.

În curând avea-vom un ospăţ bun. Ci acela ce vrea să mănânce cu noi, trebuie să pună mâna şi la treabă – şi regii tot aşa, căci la Zarathustra chiar un rege poate fi bucătar". Propunerea aceasta era pe placul fiecăruia; singur numai cerşetorului de bună voie îi era scârbă de carne, de vin, de pipărături.

„Ia auziţi-mi numai pe chefliul ăsta de Zarathustra! spuse el glumind; să vină în peşteri şi pe creştetele munţilor, pentru a face un atare ospăţ?

Acum într-adevăr, pricep ce ne propovăduia el odinioară: «Binecuvântată fie sărăcia!» Şi mai înţeleg pentru ce vrea el să suprime pe cerşetori."

– Fii vesel, răspunse Zarathustra, cum sunt şi eu. Păstrează-ţi obiceiurile, om ales! Mestecă grăunţe, bea apa ta, laudă-ţi bucătăria numai înveseleasca-te ea!

Nu sunt o lege pentru ai mei, nu sunt o lege pentru lumea întreagă. Ci acela care e dintre ai mei, trebuie să aibă vase puternice şi picioare uşoare, –

– vesel pentru războaie şi ospeţe, nici posomorât, nici visător, gata la lucrurile cele mai anevoioase, ca la o serbare a sa, sănătos şi teafăr.

Ceea ce e mai bun, aparţine alor mei şi mie, şi dacă nu mi se dă, punem mâna pe cea mai bună hrană, pe cerul cel mai limpede, gândirile cele mai puternice, pe femeile cele mai frumoase!"

Aşa grăit-a Zarathustra, dar regele din dreapta răspunse: „E ciudat, s-au mai auzit cândva vorbe atât de cu bun simţ, din gura unui înţelept?

Şi într-adevăr asta e pentru un înţelept lucrul cel mai ciudat, să fii cu toate acestea un inteligent şi să nu fii nicidecum un măgar."

Aşa grăi regele din dreapta cu uimire; în timpul acesta încheia răutăcioasa lui vorbire printr-un I - A. Dar acesta fu începutul acelui îndelung ospăţ, care în cărţile istoriei se numeşte „Cina". În timpul acestui ospăţ nu s-a vorbit de altceva decât despre *omul superior*.

13. DESPRE OMUL SUPERIOR

1

Când venii pentru întâia oară printre oameni, am făcut nebunia celui singuratic, marea nebunie: m-am aşezat în piaţa publică. Şi cum grăiam tuturora, nu vorbeam nimănui. Iar seara dănţuitorii pe frânghii şi leşurile îmi erau tovarăşi; şi eu însumi eram aproape un hoit.

Dar în dimineaţa următoare, un nou adevăr s-a pogorât asupra mea; atunci am învăţat să spun ce-mi pasă mie de piaţa publică şi norod, de zarva populaţiei şi de urechile lungi ale norodului!

Oameni superiori, învăţaţi aceasta de la mine: în piaţa publică nimeni nu crede în omul superior. Şi dacă voiţi a grăi în piaţa publică, facă-se voia voastră! Dar norodul clipeşte din ochi, spunând: „Suntem toţi de-o potrivă".

„Oameni superiori – aşa clipeşte din ochi norodul – nu sunt oameni superiori, suntem toţi de-o potrivă, un om ca altul în faţa lui Dumnezeu, – suntem toţi de-o potrivă!"

În faţa lui Dumnezeu! – Dar acum Dumnezeul acesta a murit. În faţa plevuştii, nu vrem totuşi, să fim de-o potrivă. Oameni superiori, fugiţi de piaţa publică.

2

În faţa lui Dumnezeu! – Dar acum Dumnezeul acesta a murit! Oameni superiori, Dumnezeul acesta a fost cea mai mare nenorocire a voastră.

N-aţi înviat decât de când zace în mormânt. De abia acum se face ziua mare, acum abia a ajuns stăpân omul superior!

Aţi înţeles cuvântul acesta, fraţilor? Sunteţi îngroziţi: vi-i inima cuprinsă de ameţeală? Se deschide înainte-vă prăpastia? Latră în voi câinele iadului?

Ei bine! Haide! Oameni superiori! Acum abia zămisli-va

muntele viitorului omenesc. Dumnezeu a murit: *voim* acum să vieţuiască Supraomul.

3

Cei mai îngrijoraţi se întreabă astăzi: „Cum să se cruţe omul?“ Ci Zarathustra întreabă ceea ce trebuie mai întâi de întrebat: „Cum s-ar putea supraînălţa omul?“

Supraomul îmi stă pe inimă, *el* e acela care unicul este pentru mine – şi *nicidecum* omul: nu aproapele, nici cel mai sărac, nici cel mai mâhnit, nici cel mai bun.

O! fraţilor, ceea ce pot iubi în om, e că el este o tranziţie şi o scădere. Şi în voi de aşijderea sunt multe lucruri ce mă fac să iubesc şi să sper.

Aţi disprețuit, oameni superiori, ceea ce mă face să nădăjduiesc. Căci marii disprețuitori sunt şi marii admiratori.

Aţi deznădăjduit, şi de aceea vi se cuvine mai multă cinstire, căci n-aţi învăţat cum să vă daţi prinşi, n-aţi învăţat micile cumințenii.

Astăzi mititeii ajuns-au stăpâni, ei propovăduiesc cu toţii resemnarea şi modestia, şi cumințenia şi sârguința, şi luarea aminte, şi îndelungatul convoi „aşa mai departe“ al tuturor virtuţilor mărunte.

Ceea ce se aseamănă cu femeia şi cu sluga, ceea ce e din neamul lor, şi mai cu seamă împestriţătura populară: *aceasta* vrea astăzi să ajungă stăpânul tuturor destinelor omeneşti. O! scârbă, dezgust, dezgust!

Aceasta întreabă şi răs-întreabă, şi nu se mai oboseşte întrebând: „Cum să se cruţe mai bine omul, vreme îndelungată şi în chipul cel mai plăcut?“ Aşa sunt toţi stăpânii de azi, aceşti stăpânitori de azi supraînălţaţi-mi-i, o! fraţilor, – pe aceşti oameni mici, *ei*, care sunt cea mai mare primejdie a Supraomului!

Biruiţi-mi, oameni superiori, micile virtuţi, micile cumințenii, luarea aminte pentru grăuntele de nisip, roiul de furnici, ticăloasa mulţumire de sine, „Fericirea celui mai mare număr“.

Şi mai bine să deznădăjduiţi, decât să vă daţi prinşi. Şi adevăr vă grăiesc vouă, că vă iubesc, pentru că nu ştiţi să trăiţi astăzi, oameni superiori! Căci astfel vieţuiţi *voi* – mai bine!

4

Aveţi curaj fraţilor? Sunteţi hotărâţi?

Nu curaj în faţa martorilor, ci îndrăzneala pustnicilor, semeţia vulturilor al căror spectator nu mai e nici un Dumnezeu?

Sufletele reci, catârii, orbii, beţivanii, n-au ceea ce se cheamă inimă. Numai acela are inimă care cunoaşte frica, dar care *înfrânge* teama; acela care vede prăpastia însă cu *mândrie.*

Acela care vede prăpastia cu ochi de vultur însă, acela care *înşfacă* prăpastia cu ghearele vulturului: acela are curaj.

5

„Omul e rău" – aşa vorbeau toţi înţelepţii. Vai! dacă ar mai fi adevărat astăzi lucrul acesta! Căci răul e cea mai vajnică putere a omului.

„Omul cată să fie mai bun şi mai rău", e ceea ce predic *eu.* Cel mai mare rău e trebuincios pentru cel mai mare bine al Supraomului:

A ispăşi şi a purta păcatele oamenilor, putea fi bun pentru acel propovăduitor al oamenilor mici. Ci, eu mă bucur şi de păcatul cel mare, ca şi de marea *mângâiere.*

Lucrurile astea nu sunt spuse totuşi pentru urecheaţi: nu orice cuvânt se potriveşte orişicărui bot. Astea sunt lucruri delicate şi îndepărtate: copitele berbecilor nu trebuie să le apuce!

6

Voi, oameni superiori, credeţi că sunt aici pentru ca să refac eu lumea, ceea ce aţi făcut voi rău.

Ori că vreau să vă culc, de aici înainte, ceva mai bine, pe voi care suferiţi? Sau să vă arăt vouă, celor care sunteţi rătăciţi, zăpăciţi şi pierduţi în munţi, potecile cele mai lesnicioase?

Nu! nu! de trei ori nu! trebuie să piară pururea mulți, și întotdeauna mulți din neamul vostru – căci trebuie ca destinele voastre să fie din ce în ce mai rele și din ce în ce mai aspre. Căci numai astfel, numai astfel se înalță omul spre înălțimea aceea, unde fulgerul lovește și zdrobește: destul de sus pentru fulger!

Spiritul și dorința mea sunt îndreptate spre numărul cel mic, spre cele îndelungate și îndepărtate: ce mi-ar păsa de ticăloșenia voastră mică, comună și scurtă!

Pentru mine încă nu suferiți îndeajuns! Căci prin voi înșivă suferiți, încă n-ați suferit din cauza *omului.* Ați minți dacă ați spune contrariul! Voi toți n-ați suferit din pricina celor ce am suferit eu.

7

Nu mi-e de ajuns că fulgerul vatămă numai. Nici nu vreau să-l abat din calea lui, vreau ca el să învețe a munci pentru *mine.*

Înțelepciunea se îngrămădește de multă vreme cu un nour, ea se face mereu mai liniștită și mai posomorâtă. Așa face orice înțelepciune care trebuie să zămislească într-o zi fulgerul.

Pentru oamenii aceștia de astăzi, nu vreau să fiu nici *lumină*, nici să fiu numit lumină. *Pe ăștia* vreau să-i orbesc. Fulger al înțelepciunii mele! crapă-le ochii!

8

Să nu voiți nimic mai presus de puterile voastre: e o supărătoare falsitate la cei ce vor ceva mai presus de puterile lor.

Mai cu seamă când vor lucruri mari, căci ei trezesc neîncrederea în lucruri mari, aceşti falsificatori de monede, aceşti comedianți: până ce într-un sfârșit, falși sunt în fața lor înșile, cu ochii șpanchii, lemn viermănos și lustruit, îmbuibați cu vorbe mari și virtuți de mașină, cu o scânteiere de lucruri false.

Fiți plini de luare-aminte, oameni superiori, în privința lor! Pentru mine nimic nu e mai de preț și mai rar decât cinstea.

Această zi de azi nu aparține norodului? Norodul nu știe ce-i

mare, ce-i mic, ce este drept şi cinstit: el este o nevinovăţie întortocheată, el minte pururea.

9

Aveţi azi o puternică neîncredere, oameni superiori Oameni curajoşi! Oameni sinceri! Ci ţineţi-vă tainice motivele voastre. Căci acest astăzi aparţine plevuştii.

Ceea ce n-a învăţat plevuşca să creadă fără motiv, cine ar putea să-l prăbuşească alăturea de dânsa cu prejudecăţi?

Pe piaţa publică îndupleci cu gesturile. Dar motivele fac populaţia neîncrezătoare.

Şi dacă adevărul a repurtat vreodată izbândă acolo, întrebaţi-vă atunci cu o adevărată neîncredere: „Ce greşeală mare a luptat pentru dânsa?“

De aşijderea feriţi-vă de învăţaţi! Ei vă urăsc, căci sunt sterpi! Ochii lor sunt reci şi seci, în faţa lor orice pasăre e despuiată de pene.

Aceaştia se măgulesc că nu mint: neputinţa de a minţi e încă destul de departe de dragostea de adevăr. Feriţi-vă!

Lipsa înfrigurării e destul de departe de fiinţa conştiinţei! Eu nu cred în duhurile răcorite. Cela ce nu ştie să mintă, nu ştie ceea ce este adevărul.

10

Dacă voiţi să vă urcaţi sus, slujiţi-vă de propriile voastre picioare! Nu puneţi pe alţii să vă *urce* sus, nu vă aşezaţi în spatele şi pe capul altuia!

Ci tu te-ai urcat pe cal! Acum aleargă în galop, călărind cu dibăcie spre ţinta ta. Ei bine, dragă prietene, piciorul tău, olog este şi de cal!

Când vei fi ajuns la ţinta ta, când vei sări de pe cal – tocmai pe clina înălţimii tale, om superior, te vei poticni!

11

Voi care făuriți oameni superiori! O femeie nu e însărcinată decât cu proprie ei copil.

Nu vă lăsați amăgiți! Cine e aşadar aproapele *vostru*? Şi să lucrați astfel „pentru aproapele" – cu toate astea nu pentru el veți crea.

Dezvățați-vă de acest „pentru", voi acei ce făuriți: virtutea voastră vrea tocmai să nu faceți nici un lucru cu „pentru", „din cauză că" şi „pentru că". Trebuie să vă astupați urechile la auzul acestor vorbe mici şi mincinoase.

Acest „pentru aproapele" nu e altceva decât virtutea oamenilor mici: la ei se zice „egal şi egal" şi „o mână spală pe cealaltă": n-au nici dreptul, nici puterea egoismului *vostru*.

În egoismul vostru, a acelora ce făuriți, este prevederea şi băgarea de seamă a femeii însărcinate! Fructul pe care nu l-a văzut nimeni cu ochii, e fructul pe care îl ocroteşte, îl cruță şi-l hrăneşte dragostea voastră.

Acolo unde se află întreaga voastră dragoste, în copilul vostru, acolo e şi întreaga voastră virtute! Munca voastră, voința voastră, e „aproapele" vostru: nu vă lăsați să fiți înşelați de valori false!

12

Voi, care făuriți, oameni superiori! toți acei ce cată să nască, bolnavi sunt, dar cel care a născut necurat este.

Întrebați pe femei: nasc ele pentru că le face plăcere? Durerea face să cotcodăcească găinile şi poeții.

Voi, care făuriți, e multă necurățenie în voi. Căci v-a trebuit să fiți mame.

Un nou prunc: O! câte murdării noi au venit pe lume! Feriți-vă! Acel care a născut, cată să-şi spele sufletul!

13

Nu fiți virtuoşi mai presus de puterile voastre! Şi nu cereți vouă înşivă nimic din aceea ce ar putea să fie neadevărat.

Păşiţi pe urmele pe care păşit-a odinioară virtutea părinţilor voştri. Cum aţi putea voi să vă urcaţi pe culme, dacă voinţa părinţilor nu s-ar urca cu voi?

Ci acela ce vrea să fie întâiul, să ia bine aminte, să nu fie cel din urmă! Şi acolo unde sunt stricăciunile părinţilor voştri, nu trebuie să puneţi sfinţenia!

Ce ar fi dacă şi-ar cere nevinovăţia, acei ai căror strămoşi se duceau la femei şi le plăceau vinurile tari şi carnea de mistreţ?

Ar fi o nebunie! Mi se pare prea mult pentru un atare om, dacă nu e decât bărbatul unei singure femei, sau a două, ori trei.

Şi dacă ar clădi mănăstiri şi s-ar scrie deasupra porţii: „Drumul acesta a dus la sfinţenie", aş spune totdeauna: „La ce bun o nouă nebunie!"

S-a clădit pentru folosinţa proprie o nouă casă de corecţie, ori un azil: să-i fie de bine!... Dar eu nu cred!

În sihăstrie sporeşte ceea ce aduce fiecine, chiar dobitocul lăuntric. Aşa că mulţi oameni trebuie să renunţe la gândul schimniciei.

– Au este până acum pe pământul acesta un ce mai necurat decât sfântul din pustie? În preajma unor atari făpturi diavolul n-a fost singurul dezlănţuit, – ci şi porcul.

14

Sfios, ruşinos, neîndemânatic, aidoma tigrului ce şi-a greşit săritura: Aşa v-am văzut strecurându-vă singuratici, o! oameni superiori.

Aţi greşit o *lovitură de zar.*

Dar ce vă pasă vouă, jucătorilor de zaruri! N-aţi învăţat să jucaţi şi să nu vă sinchisiţi cum trebuie să jucaţi şi să nu vă pese! Nu stăm pururea la o masă de zeflemiseli şi de joc?

Şi pentru că aţi greşit lucruri mari, e un motiv să fiţi voi înşivă greşiţii? Şi dacă voi înşivă aţi greşit, e un motiv ca omul să fie greşit? Dar dacă omul e greşit: ei bine! haide!...

15

Cu cât mai de preţ e un lucru în felul lui, cu atât mai rar poţi să-l ai. Voi, oamenii superiori, ce vă aflaţi aici, – nu sunteţi cu toţii eşuaţi?

Cu toate astea aveți curaj deplin, ce are a face lucrul acesta. Câte nu sunt încă cu putință! Învățați a râde de voi înșivă, așa cum trebuie să râdeți!

Ce este atât de uimitor că n-ați izbutit sau că ați izbutit pe jumătate, voi care sunteți pe jumătate zdrobiți!... *Viitorul* omului nu viețuiește și nu se zorește în voi?

Ceea ce omul are mai îndepărtat, mai adânc, înălțimea stelelor lui și puterea sa nemărginită: toate acestea nu se pripesc spumegând în oala voastră?

Au ce este atâta de uimitor dacă se sparge o oală mai mult? Deprindeți-vă să râdeți de voi înșivă, așa cum trebuie! O, oameni superiori câte nu-s încă cu putință!...

Și într-adevăr, câte n-au izbutit!... Și cât de îndestulat este pământul acesta cu lucrușoare bune și desăvârșite și bine întocmite!

Puneți în preajma voastră lucrușoarele bune și desăvârșite, oameni superiori. Maturitatea daurită tămăduiește inima. Lucrurile desăvârșite ne deprind cu speranța.

16

Care fost-a până acum păcatul cel mai mare pe pământ? N-a fost oare cuvântul aceluia ce-a spus: „Vai! celor ce râd aici pe pământ!"

Nu găseam, oare, de ce să râdem pe pământul acesta? Dacă-i așa, rău am mai căutat! Chiar un copil găsește de ce să râdă.

Acela nu iubea îndestul: altcum ne-ar fi iubit și pe noi, cei veseli!... Ci el ne pomenea și ne ponegrea, făgăduindu-ne gemete și scrâșniri de dinți.

Trebuie oare numaidecât să blestemi, când nu iubești! Asta mi se pare de prost gust. Dar asta e ceea ce a putut face neîngăduitorul acesta care în gloată-și avea neam.

Nici el însuși nu iubea îndestul: altcum n-ar fi fost așa pornit decât dacă nu se simțea iubit. Orice dragoste puternică nu vrea iubire: vrea mai mult.

Feriți-vă din calea tuturor acestor neîngăduitori! E un neam sărac și bolnav, un neam de plevușcă: răutăcioasă care privește cu ochi răi pământul.

Feriţi-vă din calea tuturor neîngăduitorilor acestora!... Ei au picioarele groaie şi inimile împovărate: nu ştiu să dănţuiască. Cum ar putea să fie uşor pământul pentru atari oameni!...

17

Toate cele bune se apropie de ţelul lor într-un chip ascuns. Îşi umflă spinarea ca pisicile, torc în ei de dragul fericirii viitoare – toate cele bune râd.

Demersul cuiva te lasă să ghiceşti dacă umblă pe propria sa cale. Priviţi-mă deci umblând! Ci acela care se apropie de ţinta lui, acela dănţuieşte.

Şi într-adevăr, nu am ajuns nicidecum o statuie, şi nu stau încă acolo înţepenit şi uimit, ca o coloană de marmură, îmi place umbletul repede.

Şi chiar când pe pământ sunt mlaştini şi o puternică deznădejde – cel uşor de picior aleargă pe deasupra noroiului şi dănţuieşte ca pe gheaţa măturată.

Ridicaţi-vă inimile, fraţii mei, sus, mai sus! şi nu uitaţi nici de picioarele voastre! Ridicaţi şi picioarele, buni dănţuitori, şi mai bine decât aşa, să staţi în creştetul capului!

18

Această cunună veselă, această cunună de trandafiri, singur mi-am pus-o pe cap, mi-am sfinţit eu însumi râsul. N-am găsit astăzi pe nimeni îndestul de puternic pentru aceasta.

Zarathustra dănţuitorul, Zarathustra cel uşor, acela ce-şi zbate aripile gata de zbor, făcând semn tuturor păsărilor, pregătit şi îndemânatic, dumnezeieşte de uşor: Zarathustra ghicitorul, Zarathustra cel vestit, nici nerăbdător, nici neîngăduitor, cineva care iubeşte săriturile şi luarea-aminte; singur eu mi-am pus această cunună pe cap.

19

Înălţaţi-vă inimile, fraţilor, sus, mai sus! Şi nu uitaţi nici picioarele! Ridicaţi şi picioarele, buni dănţuitori, şi mai mult decât atât: staţi pe creştetul capului!

Sunt în fericire animale greoaie, boturi-pe-labe din născare. Ei se chinuiesc numai, aidoma unui elefant ce s-ar chinui să stea în creştetul capului.

Mai bine e să fii nebun de fericire, decât de durere, e mai bine să dănţuieşti cu anevoie, decât să umbli şchiopătând. Aflaţi deci de la mine înţelepciunea: cel mai rău dintre lucruri are şi partea lui cea bună, chiar cel mai rău dintre lucruri are picioare zdravene, pentru ca să poată dănţui: deprindeţi-vă şi voi, oameni superiori, să vă ţineţi drept pe picioare!

Dezobişnuiţi-vă deci de mâhnirea şi toate tristeţile norodului! O, cât de triste mi se par astăzi paiaţele norodului! Această zi după zi plevuştii aparţine.

20

Faceţi ca vântul când se dezlănţuie în văgăunile munţilor: care vrea să joace în felul lui. Mările se frământă şi saltă când trece el.

Acel care dă aripi măgarilor şi care înhamă leoaicele, lăudat să fie duhul acesta bun şi neîmblânzit ce vine ca o vijelie, pentru tot ceea ce este astăzi şi pentru întreaga prostime, – acela care e vrăjmaşul tuturor capetelor hodorogite şi al tuturor frunzelor veştejite şi oricărei pălămide: lăudat să fie duhul acesta al vijeliei, acest duh sălbatic, bun şi liber, care dănţuieşte peste mlaştini şi mâhniri ca peste livezi!

Acela care urăşte câinii râioşi ai plevuştii şi ai întregii semineţenii de stricăciuni şi posomorâţi: binecuvântat să fie duhul acesta al spiritelor libere, vijelia hohotitoare ce suflă praful în ochii tuturor buboşilor care văd în negru!

O, oameni superiori, ceea ce e mai rău în voi, e că voi toţi n-aţi învăţat să dănţuiţi cum trebuie, să dănţuiţi – să dănţuiţi pe deasupra capetelor voastre! Ce-are a face că n-aţi izbutit!

Câte nu sunt încă cu putinţă! *Învăţaţi* deci să râdeţi pe deasupra capetelor voastre! Înălţaţi-vă inimile, buni dănţuitori, sus, mai sus! Şi nu uitaţi nici râsul sănătos!

Această cunună a celui ce râde, această cunună de trandafiri, vouă fraţilor, vă arunc această cunună! Am sfinţit râsul, oameni superiori, *deprindeţi-vă de aici înainte* să râdeţi!

14. CÂNTECUL MELANCOLIEI

1

Când Zarathustra îşi rosti cuvântările, se afla la intrarea peşterii sale; dar după ultimele cuvinte, el fugi de oaspeţii lui, şi se refugie pentru o clipă în afară.

„O, curate miresme din preajma mea, exclamă el, o, linişte prea fericită din jurul meu! Dar unde-s dobitoacele mele? Veniţi, veniţi, vultur şi şarpe al meu!

Spuneţi-mi deci, animalele mele, ceata asta de oameni superiori, nu prea *miroase* poate bine? O, curate mirosuri din preajma mea! Acum ştiu şi simt numai cât vă iubesc, animalele mele!

– Şi încă o dată spuse Zarathustra: „Vă iubesc dobitoacele mele!“ Vulturul şi şarpele se înghemuiră lângă dânsul, în timp ce el rostea aceste cuvinte şi privirile lor se înălţară spre dânsul. Astfel se ţineau tustrei laolaltă îmbrăţişaţi, în tăcere, aspirând aerul sănătos şi curat, unul lângă altul. Căci acolo, afară, aerul era mai bun decât alături de oamenii superiori.

2

Dar abia părăsise Zarathustra peştera, şi bătrânul vrăjitor se sculă şi privind cu răutate în jurul lui zise: – A plecat!

Şi, o! oameni superiori, – îngăduiţi-mi să vă răsfăţ cu acest nume de laudă şi de măgulire, cum o făcu el însuşi – spiritul meu răutăcios şi înşelător, duhul meu de vrăjitor, mă cuprinde demonul melancoliei,

– care pînă-n adâncul inimii potrivnic este acestui Zarathustra: iertaţi-l! Ci acum el *vrea* să facă-n faţa voastră vrăjile lui, e tocmai ora *lui*; lupt în zadar cu acest duh rău.

Vouă tuturora, oricare ar fi cinstirile ce voiţi să vă daţi, pe care să le numiţi „spirite libere“ sau „vrednicii de credinţă“ ori „ispăşitorii spiritului“, „dezlănţuiţii“ sau chiar „cei ai marii dorinţe“.

Vouă tuturora care suferiţi ca şi mine de *marea scârbire*, pentru care fostul Dumnezeu e mort, fără ca un nou Dumnezeu

să fie încă-n leagăn, învăluit în scutece, – vouă tuturora, vi-i prielnic spiritul meu cel rău, demonul meu fermecător.

Vă cunosc, o, oameni superiori, îl ştiu, îl ştiu şi eu pe acest drăcuşor pe care-l iubesc fără vrerea mea, pe acest Zarathustra: îmi pare de cele mai multe ori aidoma unei frumoase larve de sfânt.

– Aidoma unei noi deghizări ciudate, cu care se complace spiritul meu, demonul melancoliei; adesea mi se pare că-l iubesc pe Zarathustra din pricina răului meu spirit.

Dar se şi agaţă el de mine şi mă zdrobeşte, acest duh rău, acest duh al melancoliei, acest demon al amurgului. Şi într-adevăr, oameni superiori, e cuprins de invidie –

– deschideţi ochii! – el e cuprins de dorinţa de a veni *gol*, ca bărbat sau ca femeie, n-o ştiu încă: dar vine, mă copleşeşte, vai, mie! dezmeticiţi-vă simţurile!

Ziua scade, vine acum seara pentru toate lucrurile, chiar pentru cele mai bune lucruri; ascultaţi dar şi vedeţi, o, oameni superiori, ce demon – bărbat ori femeie – e acest duh al melancoliei serii!

Astfel vorbit-a bătrânul vrăjitor, apoi privi cu răutate în jurul lui şi-şi apucă harpa.

3

În văzduhul înseninat,
când mângâierea picăturilor de rouă
Se coboară spre pământ
nevăzută, fără s-o audă cineva,
– căci roua mângâiere aduce
încălţări delicate, ca toţi blânzii mângâietori –
Visezi atunci, visezi tu oare, inimă caldă,
când de sete-ţi fu odinioară,
sete de dumnezeieşti lacrimi, de picăturile de rouă,
falsificate şi ostenite, cât de sete-ţi era,
fiindcă în iarbă, pe potecile îngălbenite
razele soarelui asfinţind, cu răutate,
printre arbori negri, alergau în preajma ta,
razele de soare, arzătoare şi orbitoare, răutăcioase.
*– Pretendentul **adevărului**? tu? – aşa râdeau ei –*

Nu! Poet numai!
o fiară vicleană, sălbatică, acătătoare,
care trebuie să mint:.
care trebuie să mintă cu ştiinţă, de bună voie,
doritoare de pradă,
mascată de culori;
mască pentru ea însăşi,
pradă pentru sine însăşi –
Acesta – pretendentul adevărului!...
Nu! numai nebun! numai poet!
vorbind în imagini colorate,
ţipând sub o mască de nebun multicolor,
rătăcind pe mincinoase punţi de cuvinte,
pe mincinoase curcubee,
printre ceruri false
rătăcind, plutind ici şi colo, –
numai nebun! ***numai poet****!...*

Acesta *– pretendentul adevărului?...*
nici tăcut, nici rigid, sclivisit şi rece,
Schimbat în imagine,
În statuia divină,
nici aşezat în faţa templelor,
paznic al pragului unui Dumnezeu:
nu! duşman al tuturor acestor monumente ale virtuţii,
mai obişnuit al tuturor pustnicilor decât al intrării templelor, –

plin de îndrăzneţe momeli,
sărind prin toate ferestrele,
Zdup! în toate întâmplările,
nechezând în toate pădurile neprihănite,
nechezând de pizmă şi dorinţi!
Ah! cum alerg prin pădurile neprihănite,
printre fiarele pestriţe,
sănătos, colorat şi frumos ca păcatul,
cu buzele desfrânate,

dumnezeieşte de batjocoritor, dumnezeieşte de infernal,
dumnezeieşte de sângeros,
cum mai alergi de sălbatic, agățător, ***mincinos****: –*

Sau asemănându-te vulturilor, ce privesc îndelung,
îndelung cu privirea ațintită în prăpăstii,
în prăpăstiile lor: –
o, cum plutesc ei în cerc,
scoborând pururi mai jos,
în adâncul prăpastiei, pururi tot mai adânc! –
apoi
deodată,
dintr-un zbor drept,
cu aripile strânse
aruncându-se deasupra ***mieluşeilor****,*
dintr-un zbor fără de veste, înfometat:
cuprinşi de dorința acestor mieluşei,
urând toate sufletele de mieluşei,
urâtor de tot ce are privirea
mielului, ochiul oii, lână creață
şi cenuşie cu bunăvoința mielului!..

Astfel sunt,
ca şi la vultur şi la panteră,
dorințele poetului
astfel sunt dorințele ***tale****, între măşti o mie,*
tu, care eşti nebun, tu care poet eşti! –

Tu care vezi omul, pe ***Dumnezeu*** *ca pe un* ***miel****: –*
Să sfâşii *pe Dumnezeu în om;*
ca şi pe miel în om,
Să râzi *sfâşiindu-l –*

Aceasta, aceasta-i *fericirea ta.*
Fericirea unui vultur şi a unei pantere,
fericirea unui poet şi a unui nebun!...

În aerul înseninat,
când luna-n chip de seceră
îşi alunecă razele-i verzi,
doritoare, prin purpura asfinţitului:
– duşmană zilei,
lunecând la fiece pas, pe furiş,
pe dinaintea stufişelor de trandafiri,
până ce ei se scufundă
palizi în noapte –
astfel căzut-am eu însumi odinioară
din nebunia mea de adevăr,
din dorurile zilei,
obosit de ziuă, bolnav de lumină,
– mai jos căzut-am, spre asfinţit şi întuneric:
printr-un adevăr
ars şi însetat:
îţi aminteşti de asta, îţi aminteşti de asta, inimă fierbinte,
ce sete-ţi era atunci? –
Ca să fiu surghiunit
de toate adevărurile!
Numai nebun, numai poet!

15. DESPRE ŞTIINŢĂ

Aşa cânta vrăjitorul; şi toţi aceia care se adunaseră ca nişte păsări fost-au prinşi, în plasa voluptăţii sale viclene şi melancolice. Singur conştiinciosul spiritului nu se lăsase prins; înhăţă repede harpa din mâna cântăreţului şi exclamă: „Aer, daţi drumul aerului curat! Lăsaţi să intre Zarathustra! Tu otrăveşti şi îngreui văzduhul acestei peşteri, bătrâne cântăreţ răutăcios!

Om fals şi rafinat, ademeneala ta călăuzeşte spre dorinţi şi pustiuri necunoscute. Şi vai şi amar de noi dacă oameni ca tine grăiesc despre adevăr şi-i dau însemnătate!

Vai! tuturor spiritelor libere, ce nu s-au pus de veghe împotriva unor *atari* fermecători! E vorba de libertatea lor: şi

tu îi povățuiești să se înapoieze în temniți către care îi cârmuiești bătrâne diavol melancolic, tânguirea ta conține un apel, te asemeni acelora pe care lauda nevinovăției îi pofteşte în taină la plăceri!"

Aşa grăia conştiinciosul, dar bătrânul cântăreț privea în preajmă-i, bucurându-se de izbânda lui, ceea ce pricinuia disprețul conştiinciosului. „Taci, spuse el cu glas modest, cântările bune vor să aibă ecouri bune, după cântările bune trebuie să taci vreme îndelungată.

Aşa fac toți oamenii aceştia superiori. Dar tu pesemne n-ai înțeles lucru mare din poema mea? În tine nu e nimic mai mult decât spiritul unui vrăjitor."

„Mă lauzi, reluă conştiinciosul, despărțindu-mă de tine: e foarte bine! Ci voi ăştialalți, ce văd! Mai stați încă acolo cu privirile pline de pofte!

– O suflete libere unde a zburat libertatea voastră? Mi se pare că vă asemănați cu aceia ce au privit vreme îndelungată, dănțuind femeile desfrânate şi goale: sufletele voastre înseşi prind să dănțuiască!

Trebuie să fie în voi, oameni superiori, mult mai mult decât ce numeşte fermecătorul duh rău al farmecului şi înşelătoriei: cată să fie îndeajuns de deosebiți unul de altul.

Şi adevăr grăiesc vouă, că îndeajuns grăit-am şi vorbit-am şi gândit-am laolaltă, înainte de a se fi întors Zarathustra în peştera sa, pentru ca să ştiu că *suntem* deosebiți unul de altul.

Căutăm lucruri deosebite şi voi şi eu. Ci eu caut mai multă *siguranță*, de aceea venit-am lângă Zarathustra. Căci el este acela care e tăria cea mai zdravănă şi voința cea mai îndârjită

– azi când totul şovăieşte, când pământul tremură. Şi voi aceştia, când văd ce ochi faceți, mai că aş crede că sunteți în căutarea unei şi mai *mari siguranțe,*

– mai mulți fiori, mai multe primejdii, mai multe cutremure de pământ. Mai că mi se pare că aveți poftă – iertați-mi bănuiala, oameni superiori,

– pofta de viața cea mai neliniştitoare şi mai primejdioasă, care îmi insuflă cea mai mare teamă *mie*, viața fiarelor sălbatice, dorul de păduri, de peştri, de munți prăpăstioşi şi de labirinturi.

Şi nu acei care vă conduc în *afară* de primejdii sunt cei care vă plac mai mult, ei sunt aceia care vă rătăcesc, care vă îndepărtează, ademenitorii, de toate drumurile. Ci dacă atari pofte sunt *adevărate* în voi, ele mi se par întotdeauna cu *neputinţă*.

Căci teama e simţământul înnăscut şi primordial; prin frică se explică orice, păcatul dintâi şi virtutea originală. Virtutea *mea*, e născută din teamă: ea se numeşte ştiinţă.

Căci teama de animalele sălbatice e acea teamă, pe care omul a cunoscut-o vreme îndelungată, în care se cuprinde aceea a animalului ce se ascunde în om şi de care se teme în sine însuşi: Zarathustra o numeşte „Dobitocul lăuntric".

Această îndelungată şi veche teamă, cizelată în sfârşit şi spiritualizată – pare-mi-se că se cheamă astăzi *ştiinţă*.

Aşa grăit-a conştiinciosul, dar Zarathustra care în aceeaşi clipă se întorcea în peştera sa şi care auzise şi ghicise partea din urmă a vorbirii, aruncă un pumn de trandafiri conştiinciosului, râzând de „Adevărurile sale". „Cum! exclamă el. Ce-mi aud urechile? Zău! mi se pare că eşti nebun, ori că eu însumi sunt aşa. Şi mă grăbesc să pun dintr-o singură mişcare adevărul pe capul tău.

Căci *teama* e o excepţie a noastră. Totuşi curajul, spiritul de aventură şi bucuria de nesigur, de ceea ce nu a fost încă cutezat, *curajul*, iată ce mi se pare mie că este întreaga istorie primitivă a omului.

El a năzuit toate virtuţile fiarelor cele mai sălbatice şi mai îndrăzneţe şi le-a smuls: şi numai aşa a ajuns el să fie om.

Acest curaj cizelat întru sfârşit, spiritualizat în urmă, cu aripi de vultur şi viclenia şarpelui: curajul acesta, pare-mi-se, se cheamă astăzi".–

„*Zarathustra!* exclamară toţi aceia care se strânseseră acolo, ca cu o singură voce, izbucnind într-un hohot de râs; dar ceva se înalţă din mijlocul lor, ceva care se asemăna cu un nor negru.

Fermecătorul, el însuşi, prinse să râdă şi spuse cu un glas viclean: „Ei bine! s-a dus duhul meu cel rău.

Nu te-am bănuit eu însumi împotriva lui, când spuneam că e un înşelător, un duh al minciunii şi înşelăciunii?

Mai cu seamă când se arată despuiat. Dar ce pot eu face împotriva răutăţilor sale, *eu*! Creatu-l-am *eu* şi cine a făurit lumea?

Ei bine! să fim iarăşi buni şi cu voie bună! şi cu toate că Zarathustra priveşte posomorât – priviţi-l numai! El mă urăşte: mai înainte de a înnopta, se va deprinde iarăşi să mă iubească şi să mă laude, el nu poate vieţui vreme îndelungată, fără să facă atari nebunii.

Acesta îşi iubeşte vrăjmaşii: el cunoaşte mai bine meşteşugul acesta, decât toţi aceia pe care i-am întâlnit. Dar el se răzbună pe prietenii lui!"

Aşa grăit-a bătrânul conducător, şi oamenii superiori îl aclamară: în aşa chip încât Zarathustra o luă la drum spre peştera sa, strângând cu răutate şi cu dragoste mâinile prietenilor, ca unul care are câte ceva de îndreptăţit şi să ceară iertare de la fiecare. Dar când ajunse la uşa peşterii sale, iată că din nou avu poftă de aerul curat ce stăpânea văzduhurile şi de dobitoacele lui, şi voi să se strecoare în afară."

16. PRINTRE FIICELE PUSTIEI

1

„Nu te duce! zise atunci drumeţul ce se numea umbra lui Zarathustra, rămâi lângă noi – altcum vechea şi greoaia ta mâhnire ar putea să ne înşface iarăşi.

Şi aşa bătrânul vârhovnic ne-a dăruit ceea ce a avut el mai rău, şi uită-te numai, bătrânul papă care e atât de cucernic, e cu lacrimile-n ochi, şi s-a şi îmbarcat iarăşi pe marea melancoliei.

Mi se pare totuşi că regii ăştia ne arată o faţă prietenoasă; căci printre noi toţi, ei sunt acei care au deprins mai bine să facă o mutră prietenoasă astăzi. De n-ar avea ei martori, rămăşag pun că jocul cel rău ar începe iar şi la dânşii.

Jocul cel rău al noilor trecători, ai umedei melancolii, al cerului înourat, al vânturilor de toamnă care urlă.

– Jocul cel rău al urletelor noastre şi al strigătelor noastre de deznădejde; rămâi lângă noi, o! Zarathustra! E multă mizerie ascunsă aici, care ar vrea să-ţi vorbească, multă înserare, mulţi nori, mult aer, greoi!

Tu ne-ai nutrit cu puternice mâncăruri omeneşti şi proverbe

întăritoare, nu îngădui ca, pentru pustiu, duhurile moliciunii, duhurile afemeiate, să ne surprindă iarăşi!

Tu, numai tu ştii, să aduci în juru-ţi aer puternic şi curat! Găsit-am oare pe pământ un aer aşa de curat, ca în peştera ta?

Am văzut totuşi multe ţări, nasul meu a învăţat să cerceteze şi să preţuiască aere multiple: dar pe lângă tine nările mele simt cea mai mare bucurie!

Dacă nu e, – dacă nu e – o! iartă-mi o veche amintire!

Iartă-mi un vechi cântec de după masă, ce l-am compus odinioară printre fiicele pustiei.

Căci, lângă dânsele, era de asemenea un bun şi curat aer de Orient, acolo am fost cât mai departe de bătrâna Europă, nouroasă, umedă şi melancolică!

Pe atunci iubeam aceste fiice ale Orientului şi ale altor regate cu ceruri azurii, pe care nu pluteau nici nori, nici cugetări.

Nu vă puteţi închipui cât de drăgălaşe erau ele, când nu lansau, stând cu artele profunde, dar fără cugete, ca nişte mici taine, ca nişte enigme-împanglicate, ca nişte nuci după masă.

– Bălţate şi ciudate, într-adevăr! dar fără nori: aidoma unor enigme ce se lasă a fi ghicite: în cinstea acestor fete compusei atunci psalmul meu de după cină.

Aşa vorbea drumeţul care se chema umbra lui Zarathustra; şi mai înainte ca să fi avut cineva timpul să răspundă, el şi înşfăcase harpa bătrânului conducător şi privea în preajma lui, liniştit şi cuminte, încrucişându-şi picioarele: – dar cu nările absorbi aerul încetişor şi ca pentru a întreba, ca un oarecare, în ţări noi, gustă aer nou. Apoi începu să cânte cu un fel de urlet:

2

Pustiul creşte: Vai şi amar celui ce se ascunde în pustiuri!
– Ah!
Solemn!
Un vrednic început!
De o solemnitate africană!
Demnă de-un leu,
ori de-o morală maimuţă-urlătoare...

– dar nu e nimic pentru voi,
fermecătoarele mele amice,
la picioarele cărora
dat este să stea – sub palmieri,
unui european, Selah.
Într-adevăr, ciudat!
Iată-mă-s aşezat,
foarte aproape de pustiu şi totuşi
aşa departe de pustiu,
şi încă niciodecum pustiit,
sfâşiat –
în cea mai mică oază
– căci tocmai ea-şi deschidea gurița încântătoare
cea mai adâncă din toate gurițele:
şi căzui aci
la adânc, trecând de-a curmezişul – printre voi
voi drăgălaşele mele prietene! Selah

Mărire, mărire balenei acesteia
dacă ea vegheat-a atât de bine la bunăstarea
oaspetelui său! înțelegeți
meşteşugita mea aluzie?...
dac-aşa fuse
un fermecător pântece de oază,
aidoma acestuia: dar îl pun la îndoială,
căci vin din Europa
care e mai încrezătoare decât toate nevestele.
Dumnezeu s-o îmbunătățească;
Amin!

Iată-mă-s deci aşezat,
în această, cea mai mică dintre toate oazele,
aidoma unei curmale,
brune, îndulcite, daurită,
arzătoare a unei guri rotunde de fată,
cu mai mulți dinți tăioşi încă,
dinți femeieşti,
reci, albi ca neaua! tăioşi:

căci după ea tânjit-a
inima tuturor caldelor curmale. Selah.
Aidoma acestor fructe ale Sudului,
foarte asemănătoare,
m-am culcat acolo,
înconjurat de mici gângănii înaripate
ce ţupăiesc în preajma mea,
şi asemenea ideilor şi dorinţelor
mult mai mici încă,
mult mai nebune şi mai rele încă
de voi înconjurate,
pisicuţe, fete tinere,
mute şi pline de temeri,
Dudu şi Suleica
***insfinxate**, dacă pun **într-un** cuvânt nou*
multă simţire
(Dumnezeu să-mi ierte
această greşeală de grai!)
– acolo am stat, respirând cel mai bun aaer,
aerul paradisului, într-adevăr,
aer curat, uşor şi însmălţat cu raze aurii
aşa de bun cum n-a căzut nicicând
altul din lună –
întâmplător să fi fost,
sau chiar prin presupunere
lucrul acesta de s-a întâmplat?
cum povestesc poeţii vechi.
Dar eu, lămuritorul, mă îndoiesc,
fiindcă vin
din Europa
care e cea mai neîncrezătoare din toate soţiile.
Dumnezeu s-o îmbunătăţească!
Amin!

Bând aerul cel mai frumos
cu nările umflate cât nişte pahare,
fără viitor, fără amintire,

aşa şezut-am acolo,
plăcutele mele amice,
şi privesc palmierul
care-i ca o dansatoare
se încovoaie, se îndoaie şi se leagănă pe şolduri
– îl imiţi când îl priveşti vreme îndelungată!...
ca o dansatoare care, mi se pare,
s-a ţinut prea mult, periculos de mult
pururea şi pururi pe un picior?
– ea uită, cum mi se pare,
***celălalt** picior!*
Căci zadarnic cântat-am
comoara gemene
– adică celălalt picior –
în sfânta vecinătate
a încântătoarelor şi micuţelor
fuste de pânză, fuste fâlfâinde ca un evantai.
Da, dacă vreţi să mă credeţi cu dinadinsul,
frumoasele mele prietene:
*Vă voi spune că ea a **pierdut-o**!*
Hu! hu! Hu! hu! hu!...
S-a dus
pentru de-a pururi!
celălalt picior!
O, ce pagubă pentru celălalt picior aşa de graţios
Sau se poate apoi, părăsit, în doliu?
Acest picior singuratic?
Temându-se poate
de un monstru răutăcios, un leu galben
şi buclat cu aur? Sau deja
ros, ronţăit – vai! vai!
mizerabil ronţăit! Selah.

O, nu plângeţi,
inimi duioase,
nu plângeţi,
inimi de curmale, sânuri de lapte,

inimi de licviriţia!
Fii tare, Suleica! Curaj! curaj!
nu mai plânge,
palidă Dudu!
– Sau poate ar trebui,
poate aici,
ceva întăritor, întăritorul inimii?
O maximă îmbălsămată?
O maximă solemnă...

Ah! urcă demnitate!
suflă, suflă iarăşi
suflare a virtuţii!
Ah!
Să urli încă o dată
Să urli moralmente!
ca leul moral, să urli în faţa fiicelor pustiei!
– Căci aceste urlete ale virtuţii,
plăcute fete,
sunt mai mult ca orice lucru
arborele europeanului, năprasnicele înfometări ale europeanului!

Şi iată-mă deja,
pe mine europeanul,
eu nu pot face altcum, Dumnezeu să mă ajute!
Amin.
Pustiul creşte: vai şi amar de acela ce sălăşluieşte în pustie.

17. DEŞTEPTAREA

După cântarea drumeţului şi a umbrei, peştera fu năpădită făr-de veste de zgomote şi hohote de râs, şi cum oaspeţii laolaltă se aflau cu toţii şi grăiau deodată toţi, nici măgarul nu se mai putu stăpâni, după o atare încurajare, să stea tăcut – Zarathustra fu cuprins de o mică nemulţumire batjocoritoare faţă de musafirii săi, deşi se bucura de vijelia lor. Căci un semn de tămăduire i se părea lui lucrul acesta. Deşi furişându-se afară, în aer liber, grăi dobitoacelor sale:

„Unde dusu-s-a acum nevoia lor?" se întreba el şi trecându-i pe loc această mică supărare, el îşi răspunse – se pare că ei în casa mea s-au dezvăţat de strigătele nevoii şi deznădejdii lor!

– deşi, din nefericire, încă nu şi-au uitat strigătele. „Şi Zarathustra îşi astupa urechile, căci în hărmălaia de strigăte triumfătoare ale acestor oameni superiori se amestecau în chip ciudat, în acea clipă *„I-A"* al măgarului.

„Sunt veseli, începu să-şi spună iarăşi el, şi mai ştii? poate pe seama gazdei, lor şi încă de la mine învăţat-au ei să râdă, nu e cu toate astea *râsul meu* acela ce l-au învăţat ei.

Dar ce-mi pasă! Aştia sunt oamenii îmbătrâniţi: se tămăduiesc în felul lor, râd tot în felul lor; urechile mele suferit-au şi mai rele grozăvii, făr-a deveni posac.

Ziua asta e o zi de biruinţă, căci iată dă-ndărăt, fuge *duhul copleşitor al apăsării*, vechiul meu neprieten de moarte! Cât de bine se va sfârşi ziua asta atât de prost şi copleşitor începută!

Şi *vrea* şi ea să se sfârşească. Vine, chiar vine seara: trece călare pe-ntinsul mării, bunul călăreţ! Cum se mai leagănă, preafericitul, care se înapoiază în şa de purpură!

Cerul priveşte cu seninătate, lumea se întinde, creşte-n adâncime, o, voi toţi oameni singuratici, care aţi venit pe lângă mine, iată începe să se arate vouă, că nu de-a surda cu mine aţi vieţuit!"

Astfel grăi Zarathustra. Şi atunci ţipetele şi râsetele oamenilor superiori din peşteră răsunară iarăşi: deci din nou începu Zarathustra.

„Ci muşcă; leacul meu lucrează, şi fuge din ei duşmanul lor: duhul apăsării. Iată că învaţă şi el a-şi râde de ei înşişi; nu aud eu bine oare?

Hrana mea bărbătească, gustoasele şi aprigile mele pilde lucrează: şi adevărat este că nu i-am săturat cu ierburi ofilite! Ci cu hrană de luptători, cu mâncare de cuceritori: doruri noi am deşteptat.

Noi speranţe sunt în braţele şi picioarele lor, inima li se umflă. Ei găseau cuvinte noi, şi în curând duhul lor va respira vioiciunea.

Înţeleg eu bine, că atare hrană nu-i nici pentru copii, nici pentru femeiuştile tânjitoare, tinere ori bătrâne.

Dar atunci alte mijloace trebuie, ca să le conving intestinele; ci eu nu-s doctorul şi învăţătorul acestora.

Scârba fuge de aceşti oameni superiori: ei bine! asta-i biruinţa mea! În împărăţia mea se simt la adăpost, acolo orice ruşine neroadă se pierde, acolo se primenesc ei.

Îşi primenesc inima, ceasurile cele bune se reîntorc în ei, iarăşi serbează şi rumegă, – iată-i *recunoscători*.

Acesta-i semnul cel mai bun pentru mine: că ei devin recunoscători. Scurtă vreme trece-va, şi vor prăznui sărbători şi ridica-vor monumente vechilor lor bucurii.

Sunt *convalescenţi!*" Astfel grăit-a Zarathustra, vesel, în inima sa, şi uitându-se afară; dobitoacele sale însă îl îndemnau şi-i respectau fericirea şi tăcerea.

2

Deodată urechea lui Zarathustra se îngrozi: căci peştera, care până acum fusese plină de gălăgie şi de râsete, devenise pe neaşteptate mortal de tăcută; nasul lui însă mirosi un abur de miresme şi tămâie, ca şi cum s-ar fi ars rod de molift.

„Ce este? Ce vor fi făcând?" se întrebă el şi se furişă la intrare, ca să-şi poată privi oaspeţii, fără să fie văzut. Dar, minunea-minunilor! ce i-a fost dat să-i vadă ochii!

„Iată-i că iar s-au făcut *cucernici*, se închină, sunt nebuni" – grăi el şi se minună nespus de mult. Şi, într-adevăr, toţi oamenii aceia superiori, cei doi regi, fostul papă, vrăjitorul cel fioros, cerşetorul de bună voie, drumeţul şi umbra, proorocul bătrân, conştiinciosul duhului şi omul cel mai urât; toţi stăteau în genunchi, precum copiii şi bătrânele cucernice, şi se închinau măgarului. Şi omul cel mai urât începea tocmai să gâlgâie şi să-şi dreagă glasul, ca şi când ar fi vrut să rostească ceva care se poate rosti; iar când izbuti aievea să glăsuiască, iată că psalmodie o cucernică rugăciune ciudată, întru preamărirea măgarului slăvit şi tămâiat. Şi astfel glăsui rugăciunea:

Amin! cinste şi mărire şi înţelepciune şi mulţumiri şi laude şi tărie ţie, Dumnezeul nostru, în vecii vecilor!

– Şi măgarul necheza: I-A.

El ne duce povara, el sluga ni s-a făcut, el s-a întrupat şi răbdător din suflet nu spune niciodată nu; şi cine iubeşte pe Dumnezeul său îl pedepseşte bine.

– Iar măgarul zbieră: I-A.

El nu grăieşte, pentru ca să nu spună nicicând *da*, lumii care a făurit-o; astfel preamăreşte lumea sa. Şiretenia îl împinge să nu vorbească: astfel rareori i se întâmplă vreo nedreptate.

– Iar măgarul zbieră: I-A.

Nebăgat în seamă trece prin lume. Cenuşie este culoarea trupului său, în care îşi ascunde virtutea. Dacă are duh şi-l înăbuşă: toată lumea însă crede în urechile sale cele lungi.

– Iar măgarul mugi: I-A.

Ce înţelepciune tainică în faptul că are urechi lungi şi că veşnic zice „da" şi niciodată „nu"! Oare n-a făurit lumea după chipul şi asemănarea sa, cât mai proastă cu putinţă adică?

– Iar măgarul necheză: I-A.

Tu păşeşti pe căi drepte şi întortocheate: puţin îţi pasă ţie de ceea ce ni se pare nouă oamenilor, drept sau strâmb. Dincolo de rău şi de bine este împărăţia ta. Nevinovăţia ta este că nu ştii ce-i nevinovăţia.

– Şi măgarul zbieră: I-A.

Iată, tu nu îndepărtezi pe nimeni de la tine, nici cerşetorii, nici regii. Pe copilaşi îi îngădui să vină la tine, iar când băieţii cei răi te zgândăresc, tu rosteşti prosteşte: I-A.

– Iar măgarul mugi: I-A!

Îţi sunt dragi măgăriţele şi smochinele proaspete, căci tu nu disprețuieşti hrana. Un scai îţi gâdilă inima tocmai când ţi-i mai foame. Iată ce va să zică înţelepciunea unui Dumnezeu.

– Iar măgarul zbieră: I-A.

18. SERBAREA MĂGARULUI

Dar în această parte a litaniei Zarathustra nu se mai putu stăpâni. Zbieră şi el: I-A, mai tare chiar decât măgarul, şi se

repezi în mijlocul oaspeţilor lui înnebuniţi. „Bine, dar ce faceţi voi aici, oameni buni? strigă el sculând de jos pe cei îngenuncheaţi. Vai vouă, dacă v-ar vedea altcineva decât Zarathustra!

Căci s-ar spune că credinţa voastră cea nouă este cea mai urâtă fărădelege, şi că sunteţi la fel cu cele mai zăpăcite babe!

Ci tu ai fost papă, cum îţi împaci sufletul cu gândul că te închini aici unui măgar, ca şi când ar fi un Dumnezeu?"

„O, Zarathustra, răspunse papa, iartă-mă, dar în cele dumnezeieşti sunt mai învăţat chiar şi decât tine. Aşa se şi cade să fie!...

Mai bine să te închini lui Dumnezeu, chiar şi-n felul acesta, decât nici într-un fel! Gândeşte bine asupra acestor spuse, slăvit prieten: numaidecât ghici-vei că-n atari cuvinte se ascunde multă înţelepciune.

Cel ce a zis «Dumnezeu e un duh» – acela a făcut pân-acum pe pământ cel mai de seamă pas şi cea mai mare săritură spre necredinţă: atare vorbă cu greu se mai repară pe pământ!

Inima-mi bătrână tresare de bucurie, că mai e pe pământ ceva căruia să te închini. Iartă aceasta, o! Zarathustra, unui suflet cucernic de fost papă!"

„Iar tu, zise Zarathustra către călătorul cu umbra, tu care te mândreşti şi te făleşti că eşti un spirit durabil! Tocmai tu te dedai aici la atare idolatrie şi maimuţărie?

Adevăr spun ţie, mai rău faci azi, decât cum ai făcut cu răutăcioasa-ţi fetiţă oacheşă, o, tu credincios răutăcios al credinţei celei noi!"

„Destul de rău, răspunse călătorul şi umbra, ai dreptate: dar ce vrei să fac? Dumnezeul cel vechi a luat iar fiinţă, Zarathustra, orice ai zice tu.

Omul cel mai slut e chipeş în toate: el m-a redeşteptat. Chiar dacă dânsul spune că «odinioară» l-a ucis: moartea este pururea pentru zei numai o simplă prejudecată".

– „Iar tu, grăi Zarathustra, tu vrăjitor bătrân şi rău, ce-ai făcut? Cine să mai creadă în tine pe vremurile astea de libertate, când tu însuţi crezi în asemenea măgării dumnezeieşti?

Ai făcut o prostie; cum ai putut face o atare prostie, tu, înţeleptule?"

„O, Zarathustra, răspunse înțeleptul vrăjitor, ai dreptate, a fost o prostie, – mi-a venit și mie destul de greu".

– „Și tu? zise Zarathustra către conștiinciosul duhului: chibzuiește și puneți degetul la nas! Au nu se petrece aici nimic nepotrivit cu conștiința ta? Au duhul tău nu e prea curat pntru închinarea asta și pentru aburul acestor frați întru închinăciuni?"

„E ceva, răspunse conștiinciosul și-și puse degetul pe nas, e ceva în spectacolul acesta, ba încă ceva care-mi face bine conștiinței.

Poate fiindcă nu mi-i îngăduit să cred în Dumnezeu: este *încă sigur* că în chipul acesta Dumnezeu mi se pare cel mai vrednic de credință.

Dumnezeu este veșnic după cum spun cei mai cucernici: cine are atâta vreme, își mai poate păstra ceva din ea. Cât se poate mai încet și mai nerod: astfel se poate ajunge cât mai departe.

Iar cine are prea mult duh, e în stare să se îmbete el însuși întru prostie și nebunie. Gândește-te la tine însuți, o, Zarathustra!

Și drept este că, chiar tu! – și tu se poate să te faci măgar, din pricina prisosului și înțelepciunii.

Înțeleptului desăvârșit îi plac căile cele mai întortocheate. Asta se vede din ochi, o! Zarathustra, – din ochii tăi!"

– „Iar acum tu, cel din urmă, vorbi Zarathustra și se întoarse spre omul cel mai urât care sta tot în genunchi, cu brațul ridicat spre măgar (căci îi da să bea vin). Spune, tu care ești inexprimabil, ce-ai făcut aici?

Mi se pare că te-ai schimbat. Ochii tăi ard, haina sublimului îți acoperă urâțenia: ce-ai făcut?

E adevărat oare ce spun ceilalți, că tu i-ai redeșteptat? Și pentru ce anume? Au nu era totul prăvălit și nimicit din temelie?

Chiar tu însuți îmi pari redeșteptat: ce-ai făcut? ce-ai întors pe dos! Unde te-ai întors? Vorbește, tu care ești inexprimabil?"

„O, Zarathustra, răspunse omul cel mai urât, ești un viclean!

Dacă el mai trăiește, sau iar trăiește ori e mort de-a binelea, – care dintre noi amândoi știe mai bine? Te întreb pe tine.

Un lucru îl știu, – chiar de la tine l-am învățat odinioară, o! Zarathustra: cel ce vrea să omoare mai cu temei, acela râde."

„Nu prin mânie, ci prin râs se ucide – astfel ai vorbit tu odinioară. O, Zarathustra, întunecatule, nimicitorule fără mânie, sfânt primejdios, – eşti un şiret!“

2

Atunci însă se întâmplă că Zarathustra, uimit de toate aceste răspunsuri şirete, s-a repezit la uşa peşterii şi, întorcându-se către oaspeţii săi, a strigat cu glas tare.

„O, măscăricilor şi caraghioşilor! De ce vă prefaceţi şi de ce vă ascundeţi în faţa mea?

Cum îi mai zvâcnea inima de bucurie şi mânie fiecăruia dintre voi, când în sfârşit v-aţi făcut iarăşi la fel cu copilaşii adică cuminţi, –

– când într-un sfârşit aţi făcut iarăşi ceea ce fac copiii, adică v-aţi închinat, v-aţi împreunat mâinile şi aţi zis «Doamne Dumnezeule»!

Dar acuma copii, goliţi-mi chilioara, peştera mea, unde azi s-au încuibat toate copilăriile. Răcoriţi-vă pe afară obrăznicia copilărească şi gălăgia sufletească!

Fireşte: până când nu veţi fi aidoma copiilor, nu veţi intra în împărăţia aceasta.“ (Şi Zarathustra arătă cu mâna în sus.)

– Dar noi nici nu vrem să intrăm în cereasca împărăţie: am devenit bărbaţi, – deci vrem împărăţia pământului“.

3

Şi încă o dată prinse a grăi Zarathustra: „O, noii mei prieteni, spuse el, – voi, cei minunaţi, voi oameni superiori, ce dragi îmi sunteţi acum,

– de când v-aţi făcut iar cucernici! Aţi reînflorit cu toţii: mi se pare că pentru nişte fiori, cum sunteţi voi, trebuie noi sărbători,

– vreo nouă nerozie, micuţă şi drăgălaşă, vreo liturghie şi vreo sărbătoare a măgarilor, vreun nebun vesel ca Zarathustra de alte dăţi, vreo adiere năprasnică, pentru a vă dezvălui sufletele.

Nu uitaţi noaptea asta şi serbarea măgarului, o, oameni su-

periori! Asta, aici la mine ați născocit-o, o iau ca un semn bun, – atari lucruri nu născocesc decât cei ce sunt pe calea tămăduirii!

Iar dacă veți mai preamări cândva serbarea măgarului, faceți-o pentru sufletul meu! Și întru amintirea mea!"

Astfel grăit-a Zarathustra.

19. CÂNTECUL BEȚIEI

1

Dar în timp ce glăsuia, ei ieșiseră cu toții – unul după altul – afară în noaptea răcoroasă și îngândurată. Și însuși Zarathustra ducea de mână pe cel mai slut om și luna plină și rotundă cu șuvoaiele argintate din jurul peșterii sale. În sfârșit se opriră acolo, unii lângă alții: toți aceștimoșnegi, dar cu inima mângâiată și veghetoare uimindu-se în eul lor că se simțeau atât de bine pe pământ; liniștea nopții se apropie totuși din ce în ce mai mult de inimile lor. Și iarăși cugetă Zarathustra aparte: „O, cum îmi mai plac de mult acum, oamenii ăștia superiori!" – dar n-o spuse, căci le respecta fericirea și tăcerea.

Dar atunci se întâmplă ceea ce fu mai încremenitor în acea înmărmuritoare și mai îndelungată zi: cel mai urât om începu iarăși – și pentru cea din urmă dată – să cârâie și să gâfâie și, când în sfârșit izbuti să găsească aceste cuvinte, iată ce întrebare curată puse, o bună întrebare profundă și lămurită, ce mișcă inima tuturora acelor ce-o auzeau:

– Prietenii mei, voi toți cei adunați laolaltă aci, spuse cel mai urât dintre oameni, cum vi se pare? Din pricina acestei zile – e pentru întâia oară în viața mea – când *sunt* mulțumit, de când viețuiesc eu.

Și nu mi-i de ajuns să fi mărturisit lucrul acesta. Face să viețuiești pe pământ: *o zi*, o sărbătoare în tovărășia lui Zarathustra a fost de ajuns să mă învețe să iubesc pământul.

„Să fie oare – viață acolo!» ci atunci aș spune morții, „Ei bine! încă o dată!"

Prieteni, cum vi se pare? Au n-aţi vrea să spuneţi ca şi mine morţii: „Au să fie oare acolo viaţă, ei bine, pentru dragostea de Zarathustra, încă o dată!"

Astfel grăi cel mai urât dintre oameni, dar nu era mult până la miezul nopţii. Şi ce credeţi că se întâmplă atunci? De îndată ce oamenii superiori auziră întrebarea lui, avură pe loc conştiinţa transformării şi vindecării lor, şi înţeleseră cine era acela ce le-o procurase: atunci înaintară către Zarathustra, plini de recunoştinţă, de respect şi de iubire, sărutându-i mâna, după deprinderea fiecăruia, aşa că unii râdeau şi alţii plângeau. Bătrânul conducător juca totuşi de plăcere; şi dacă – cum cred unii povestitori – că atunci era beat de vin dulce, desigur că era şi mai beat încă de viaţa plăcută şi se lepădase de orice oboseală. Sunt unii care povestesc că atunci măgarul prinse să ţopăie: căci nu de-a surda îi dase vin de băut, cel mai slut om. Că s-o fi întâmplat aşa ori altmintrelea, prea puţin interesează; dacă într-adevăr măgarul n-o fi picat în seara aceea, se întâmplă totuşi atunci lucruri mai mari şi mai ciudate decât dansul unui măgar. Într-un cuvânt, cum zice proverbul lui Zarathustra: „Ce-mi pasă!"

2

Când se întâmplară toate astea cu cel mai slut dintre oameni, Zarathustra era ca un om beat: privirea lui se stingea, limba bâlbâia, picioarele i se împleticeau. Şi cine ar putea ghici care erau gândurile ce frământau atunci sufletul lui Zarathustra? Dar se vedea că spiritul da-ndărăt şi că zbura înainte, că era în cea mai mare îndepărtare, întrucâtva „pe un pisc înalt", – cum este scris la scriptură, – „între mări.

– Care păşeşte între trecut şi viitor, ca un nor copleşitor". Încetul cu încetul, în timp ce oamenii superiori îl ţineau în braţele lor, el îşi venea în fire, ferindu-se de gestul mulţimii acelora care voiau să-l cinstească şi care erau preocupaţi din pricina lui; dar el nu vorbea. Totuşi, pe neaşteptate, el îşi întoarse capul – căci i se părea că aude ceva, atunci el puse degetul pe buze şi zise: „*Veniţi!*"

Şi numaidecât se făcu tăcere şi linişte în jurul lui, dar din adâncuri se auzea înălţându-se cătinel dangătul unui clopot.

Zarathustra ciulea urechea, ca şi oamenii superiori; apoi pentru a doua oară puse el degetul pe buze şi spuse iarăşi: „*Veniţi! Veniţi! e aproape miezul nopţii!*" şi vocea lui se transformase.

Dar nu se mişca nicidecum din loc: atunci se făcu o tăcere şi mai mare, şi o linişte şi mai profundă, şi toată lumea asculta, chiar pe măgarul şi dobitoacele de onoare ale lui Zarathustra – vulturul şi şarpele – tot aşa şi peştera lui Zarathustra şi marea lună rece şi rotundă, ca şi noaptea însăşi. Totuşi pentru a treia oară îşi puse Zarathustra mâna la gură şi zise:

Veniţi! Veniţi! Veniţi! Haide! acum este ora: să mergem în noapte!

O, oameni superiori, e aproape miezul nopţii: vreau deci să vă spun ceva la ureche, ceva ce mi-a spus la ureche acest clopot bătrân de miez de noapte, care viețuit-a mai mult decât un singur om:

– care numărat-a chiar bătăile inimilor părinţilor voştri – vai! vai! cum mai oftează! cum mai râde-n vis! bătrânul ceas al miază-nopţii, adânci, adânci!

Tăcere! tăcere! se aud multe ce nu se cutează a se spune în faptul zilei; da, acum când e aerul curat, când zgomotul inimilor voastre a amuţit şi el

– acum lucrurile glăsuiesc şi se înţeleg, acum alunecă ele în sufletele nocturne ale căror veghi se prelungesc: Vai! vai! cum mai oftează! cum mai râde-n vis!...

– n-auzi tu cum îţi agrăieşte *ţie* tainic, cu groază şi prietenie, îmbătrânitul ceas al miază-nopţii, adânci; adânci!

O, omule, ia seama!

Vai mie! Unde s-a irosit vremea? Au n-am căzut în puţuri adânci? Lumea doarme

Vai! vai! urlă câinele, luceşte luna. Prefer să mor, să mor decât să-ţi spun ce cugetă acum inima mea de miazănoapte.

Sunt chiar mort. S-a făcut şi asta. Păianjen, pentru ce ţeşi tu pânza ta în preajma mea? Au vrei sânge? Vai! Vai! cade roua, vine ora

– ora când tremuri de frig şi îngheţi, ora care întreabă, care întreabă şi întreabă pururi: „Cine are îndeajuns curaj pentru asta?

– cine va să fie stăpânul pământului? Cine vrea să spună: *aşa* trebuie să curgeţi, ape mari şi mici!

– Se apropie ora: o, omule, omule superior, ia seama! această cuvântare urechilor tale agere, urechilor tale: ce spune miezul nopții grav?

3

Sunt dus acolo departe, sufletul meu joacă. Povară zilnică! povară zilnică! Cine va să fie stăpânul lumii?

Luna-i strălucitoare, vântul s-a mulcomit. Vai! Vai! Zburat-ați îndeajuns de sus! Ați dansat: dar un picior nu este o aripă.

Buni dănțuitori, acum toată bucuria a trecut, vinul s-a prefăcut îndrojdie, toți scamatorii s-au înduioşat, mormintele bâlbâie.

N-ați zburat îndeajuns de sus: acum mormintele bâlbâie: „Izbăviți dar morții. De ce se înoptează atât de multă vreme? Au nu ne îmbată luna?“

O, oameni superiori, izbăviți deci mormintele, treziți dar cadavrele! Vai! de ce mai roade încă viermele? Se apropie ora, se apropie ora –

– clopotul zbârnâie, inima încă mai horcăie, viermele roade lemnul, viermele inimii. Vai! Vai! **Lumea e profundă**.

4

Dulce liră! dulce liră! Îmi place sunetul strunelor tale, acest sunet îmbătat de valuri de noroi! – ca şi cum sunetul acesta îmi vine din depărtări, în iazurile de odinioară, din depărtări, din iazurile dragostei!

Veghează clopot! dulce liră! toate durerile sfâşiatu-ți-au inima, durerea tatălui, durerea strămoşilor, durerea întâilor părinți, cuvântarea s-a copt, –

– copt ca toamna aurită şi după-amiaza, ca inima mea de singuratic – acum grăieşti: lumea însăşi s-a copt, strugurele se înnegreşte,

– acum vrea să moară, să moară de fericire. O, oameni superiori, nu o simțiți voi oare? Totuşi tainic se înalță o mireasmă,

– un parfum şi o mireasmă a veşniciei, o boare de vin aurit, înnegrit şi dumnezeieşte rumenit de o străveche fericire,

– o fericire îmbătată de ideea de a muri, o fericire a miază-nopții care caută: lumea e profundă și **mai profundă decât se cugetă ziua.**

5

Lasă-mă! lasă-mă! Prea-s curat pentru tine. Nu mă atinge! Au nu se înfăptuiește lumea mea?

Pielea mea e prea curată pentru mâinile tale. Lasă-mă zi mohorâtă, neroadă și apăsătoare! Au ceasul miază-nopții nu-i mai senin oare?

Cei mai curați, va să fie stăpânii lumii, cei mai puțin cunoscuți, cei mai puternici, sufletele miază-nopții care sunt mai limpezi și mai profunde decât toate zilele.

O zi, bâjbâi-vei pe urmele mele? Bâjbâi-vei pe urmele fericirii mele? Sunt avut pentru tine, singuratice, un izvor de bogăție, o comoară?

O lume, au *mă vrei tu*? Au sunt om pe lume pentru tine? Au sunt călugăr? Au sunt prooroc pentru tine? Ce zi și lume, sunteți prea copleșitoare, –

– să aveți mâini mai cu judecată, înșfăcați o fericire mai adâncă, o nenorocire mai profundă, apucă vreun zeu, nu pe mine,

– nenorocirea mea, fericirea mea profundă este, zi singratică, și totuși nu sunt un Dumnezeu, nici un iad al lui Dumnezeu: **profundă e durerea sa.**

6

Durerea lui Dumnezeu e și mai adâncă, o, lume ciudată! Înșfacă durerea lui Dumnezeu, nu mă apuca pe mine! Au cine-s eu? O dulce liră plină de beție –

– o liră a miază-nopții, un clopot – broască pe care nimeni n-o pricepe, dar care *trebuie* să vorbească înaintea surzilor, o! oameni superiori! Căci voi nu înțelegeți!

S-a sfârșit! s-a sfârșit! o, tinerețe! o, amiază! o după-amiază! Acum a venit seara și noaptea și miezul nopții, – urlă câinele și vântul:

– Au vântul nu e un câine? El geme, latră și urlă: Vai! Vai!

cum mai suspină, cum mai râde, cum mai horcăie şi geme ceasul miază-nopţii!

Cum mai vorbeşte de aspru, această poetă beată. Au depăşitu-şi-a beţia? prelungitu-şi-a veghea, de începe a dumica iarăşi?

– Ea-şi amestecă din nou durerea în vis, bătrânul şi profundul ceas al miază-nopţii; şi mai mult încă bucuria sa.

Căci îl înveleşte, când e profundă durerea.

Bucuria e mai profundă decât suferinţa

7

Vie, ce-mi plăteşti tu mie? Au nu te-am tăiat? Sunt hain: sângeri? – ce vrea plata ta de la cruzimea mea beată?

„Tot ce s-a îndeplinit, tot ceea ce copt este – vrea să moară!" astfel grăieşti tu. Binecuvântat fie, binecuvântat fie cosorul stăpânului viei! Dar tot ce nu-i copt vrea să viețuiască: vai!

Durerea mea zice: «Treci! Du-te durere!» Ci tot ceea ce sufere, să viețuiască vrea, ca să se coacă, pentru ca bucuros şi vesel şi plin de dorinţi să fie,

– plin de dorinţa de ceea ce e mai îndepărtat, mai înalt, mai limpede. „Vreau urmaşi, astfel glăsuieşte tot ceea ce suferă, vraeu copii, nu mă vreau pe *mine*".

Dar bucuria nu vrea moştenitori, nici copii, – bucuria pe sine se vrea, ea voieşte veşnicia, întoarcerea lucrurilor, a tot ceea ce se aseamănă întru veşnicie.

Durera spune: „Sfarmă-te singură, inimă! Umblaţi picioare! Zburaţi aripi! Departe! Colo sus, durere! Ei bine! haidem! bătrâna mea inimă: **Durerea spune: Treci şi sfârşeşte!**"

8

O, oameni superiori, cum vi se pare? Au sunt eu un prooroc? au sunt un visător? au sunt un om beat? un tălmăcitor de vise? un clopot al miazănopţii?

O picătură de rouă? o boare şi o mireasmă a veşniciei? Lumea mea se înfăptuieşte, miază-noaptea e şi amiezi.

Durerea e şi o bucurie, blestemul e şi o binecuvântare, noaptea e şi un Soare, – îndepărtaţi-vă sau vi se va propovădui că un înţelept este şi nebun.

Aprobat-aţi cândva o bucurie? O, prieteni ai mei, atunci aţi

aprobat *toate* durerile. Toate lucrurile înlănțuite sunt încâlcite, îndrăgostite,

–au voiți cumva ca «odată» să revină de două ori? Spus-ați cândva: «Îmi place, fericirea! momentul clipa .. de ochi!». *Astfel* ați voi ca *totul* să revină!

– totul din nou, totul veşnic, totul înlănțuit, încâlcit, îndrăgostit, o! numai așa veți fi iubit lumea,

– voi care eterni sunteți, voi o iubiți în veşnicie şi de-a pururi: și spuneți durerii: treci dar te înapoiază: **căci totul vrea, veşnicia!**

9

Totul vrea eternitatea tuturor lucrurilor, vrea miere, drojdie, un ceas de miază-noapte plin de beție, vrea morminte, vrea mângâierea lacrimilor vărsate pe morminte, vrea asfințitul daurit –

– au ce nu vrea bucuria! ea e mai înfometată, mai cordială, mai însetată, mai spăimântătoare, mai tainică decât orice durere, ea se vrea *pe sine însăşi*, se mușcă *pe sine*, voința inelului luptă în ea,

– vrea iubire, vrea ură, ea e în belşug, ea dăruieşte, ea azvârle departe de sine, cerşeşte ca să vrea cineva s-o ia, ea mulțumeşte celui de-o ia. I-ar plăcea să fie urâtă, –

– bucuria e într-atât de bogată încât sete-i este de durere, de iad, de ură, de ruşine, de ceea ce este stâlcit, sete de *lume*, căci această lume, o! voi, o cunoaşteți!...

O, oameni superiori, după voi tânjeşte ea, bucuria înfrânată, preafericita – după a voastră durere, după voi care sunteți greşiți tânjeşte ea! Orice bucurie veşnică tânjeşte după cele neizbutite.

Căci orice bucurie se vrea ea însăşi, de aceea voieşte ea suferința! O fericire, o durere! O, sfarmă-te inimă! Oameni superiori, învățați aşadar, că bucuria veşnicie vrea,

– bucuria voieşte veşnicia tuturor lucrurilor, **vrea profunda veşnicie!**

10

Învățat-ați acum cântecul meu? Ghicit-ați ce vrea el să spună? Ei bine! Haide! oameni superiori, cântați-mi cântarea, cântați-o în horă!...

Cântaţi acum voi însişi cântecul al cărui nume este «încă o dată», al cărui înţeles este «în întreaga veşnicie»! – cântaţi, o! oameni superiori, cântaţi în horă cântecul lui Zarathustra:

„O, omule! ia Seama!
Ce spune profunda miază-noapte?
Am dormit, am dormit, –
Dintr-un somn adânc m-am trezit: –
Lumea profundă e,
Şi mai adânc decât n-o cugetă ziua
Profundă e durerea sa. –
Bucuria şi mai adâncă decât suferinţa.
Durerea zice: **Treci şi sfârşeşte!**
Dar orice bucurie vrea veşnicie,
– Vrea profunda veşnicie!"

20. SEMNUL

Totuşi dimineaţa, a doua zi după această noapte, Zara-thustra sări din culcuşul lui, îşi încinse coapsele şi ieşi din peşteră, dogoritor şi puternic ca Soarele dimineţii care răsare din negurile munţilor.

„Mare astru, spuse el aşa cum vorbise şi odinioară, profund ochi de fericire, care ţi-ar fi fericirea ta, de nu i-ai avea pe *aceia* pe care-i luminezi:

Şi dacă ei rămâneau în odăile lor, pe când tu te-ai şi trezit şi vii să dai şi să răspândeşti: au cum ar putea să se supere pudoarea da!...

Ei bine! dorm încă, oamenii superiori, în timp ce *eu* m-am deşteptat: nu *acolo* sunt adevăraţii mei tovarăşi! Nu pe ei îi aştept eu în munţii mei.

Vreau să mă aşez la lucrul meu şi să-mi încep ziua. Cei ce nu pricep care sunt semnele dimineţii mele, zgomotul pasului meu, nu e pentru ei nicidecum semnalul scularii.

Ei dorm încă în peştera mea, visul lor încă bea cântările mele de miază-noapte. Urechea ce mă ascultă, urechea ce se *supune* lipseşte mădularelor lor".

– Zarathustra spuse acestea inimii sale în timp ce Soarele răsărea: atunci el aruncă o privire întrebătoare înspre înălţimi, căci auzea deasupră-i pătrunzătoarea chemare a vulturului său.

„Ei bine! strigă el acolo sus, asta-mi place şi-mi şi vine la socoteală. Animalele mele sculatu-s-au, căci m-am deşteptat şi eu.

Vulturul meu s-a deşteptat, şi – ca şi mine cinsteşte Soarele. Cu gheare de vultur apucă noua lumină. Voi sunteţi cu adevărat dobitoacele mele, vă iubesc.

Ci-mi mai lipsesc încă adevăraţii mei oameni!"

Astfel grăia Zarathustra; dar atunci se întâmplă că se simţi pe neaşteptate înconjurat, ca de nişte păsări nenumărate ce zburau în preajma lui – zgomotul atâtor aripi şi năvala în jurul capului său erau aşa de mari încât închise ochii. – Şi într-adevăr, simţea căzând asupră-i un oarece, ca un nor de săgeţi, aruncate asupra unui nou duşman. Dar iată, aici era un nouraş de iubire, asupra unui nou prieten.

– „Ce mi se întâmplă?", se gândi Zarathustra în inima-i uimită, şi se aşeză încetinel pe piatra cea mare ce se afla la intrarea peşterii sale. Dar frământându-şi mânile în juru-i, deasupra şi dedesubtul lui, ca să se apere de dragostea păsărilor, iată că i se întâmplă ceva şi mai ciudat punea pe nepusă masă mâinile în tufele de păr des şi cald şi-n acelaşi timp răsuna înaintea lui un muget – un dulce şi îndelungat muget de leu. „*Vine Semnul*" zise Zarathustra şi inima lui se transformă. Şi într-adevăr văzu lămurit înainte-i o uriaşă fiară galbenă, culcată la picioarele sale, aplecând capul pe genunchii lui, nevoind a-l părăsi în iubirea sa, aidoma câinelui ce-şi regăseşte vechiul său stăpân. Porumbeii nu erau mai puţin zoriţi în iubirea lor decât leul, şi de fiece dată când zbura vreun porumb pe nasul leului, leul clătina cu mirare capul şi-ncepea să râdă.

Văzând toate acestea Zarathustra, nu spuse decât o singură vorbă: „Copiii mei sunt apropiaţi, copii mei" apoi amuţi cu totul. Dar inima lui se uşurase, şi din ochii lui curgeau lacrimi ce cădeau pe mâinile sale, şi nu băga de seamă la nici un lucru, şi sta acolo – nemişcat, fără să se mai apere mai mult împotriva animalelor.

Atunci porumbeii zburară încoace şi-ncolo, se aşezară pe umărul lui, dezmierdându-i perii albi, şi nu mai osteniră în duioşia şi-n fericirea lor. Puternicul leu lingea neîncetat în acest timp lacrimile ce cădeau pe mâinile lui Zarathustra, mugind şi mormăind cu sfială. Iată ce făcură aceste animale.

Toate acestea dăinuiră multă vreme, sau prea puţină; căci într-a-

devăr nu *este* timp pe pământ pentru atari lucruri. Dar între timp oamenii superiori se sculară în peştera lui Zarathustra şi se pregăteau împreună să meargă în cortegiu întru întâmpinarea lui Zarathustra, ca să-i facă salutarea de dimineaţă: căci deşteptându-se, observaseră că el nu mai era printre ei. Dar când sosiră la uşa peşterii, prinşi de zgomotul paşilor lor, leul ciuli urechile şi întorcându-se deodată de la Zarathustra sări spre peşteră cu urlete furioase: în acest timp oamenii superiori auzindu-l urlând prinseră toţi să ţipe într-un glas, şi fugind îndărăt, pieriră cât ai clipi din ochi.

Dar Zarathustra însuşi amărât şi buimăcit, se scula de pe scaunul său, privi în juru-i stând în picioare uimit, îşi întreba inima, se răzgândi şi rămase singur. „Ce am auzit? spuse sieşi încetişor, ce mi s-a întâmplat?"

Şi-i reveneau amintirile şi pricepu dintr-o ochire tot ce se petrecuse între ziua de ieri şi cea de azi. „Iată piatra, spuse el mângâindu-şi barba, am stat ieri dimineaţă: şi acolo s-a apropiat proorocul de mine, acolo auzit-am pentru întâia oară ţipătul ce-l auzii: marele strigăt al deznădejdii.

O, oameni superiori, ceea ce-mi prezicea ieri ghicitorul, e încercarea voastră;

– către încercarea voastră voit-a el să mă călăuzească, pentru a mă ispiti: o, Zarathustra, mi-a spus el, vin să te îndemn la cel mai de apoi păcat al tău.

La cel din urmă păcat al meu? exclamă Zarathustra râzând cu mânie de propriul său avânt: au ce mi-a fost păstrat ca ultim păcat?"

– Şi încă o dată se încovoie asupră-şi Zarathustra, aşezându-se din nou pe piatra cea mare, ca să chibzuiască.

Deodată el se ridică:

„*Milă! mila pentru omul superior!* exclamă el şi faţa lui deveni de bronz. Ei bine: *Asta*, avutu-şi-a vremea ei!

Mila şi compătimirea mea –, ce-mi pasă de ele? Au caut eu *fericirea*? Eu îmi caut *opera*!

Ei bine! venit-a leul, copiii mei sunt pe aproape, Zarathustra s-a copt, mi-a sosit ceasul:

– Iată-mi aurora matinală, ziua mea începe, *scoală-te deci, scoală-te, o, mare amiază*!"

Aşa grăit-a Zarathustra şi părăsi peştera sa, înflăcărat şi puternic ca Soarele dimineţii, care ţâşneşte din negurile munţilor.

– S F Â R Ş I T –

CUPRINS

Prologul lui Zarathustra 3

PARTEA ÎNTÂIA – PARABOLELE LUI ZARATHUSTRA

Cele trei prefaceri, Despre tronul virtuților, Despre rălucii de pe cealaltă lume, Despre defăimătorii trupului, Despre Bucurii şi patimi, Despre palidul ucigaş, Despre a citi şi scrie, Despre copacul de pe munte, Despre propovăduitorii morții, Despre război şi războinici, Despre noul idol, Despre nevinovăție, Despre prieten, Despre mulțele din piața publică, O mie şi unul de țeluri, Despre dragostea de aproapele, Despre căile Creatorului, Despre femeia bătrână şi cea tânără, Despre muşcătura viperei, Despre copil şi căsătorie, Despre virtutea ce dăruieşte 18

PARTEA A DOUA

Copilul la oglindă, Pe Insulele Preafericite, Despre cei miloşi, Despre preoți, Despre virtuoşi, Despre canalie, Despre păianjen, Despre înțelepții vestiți, Cântecul nopții, Cântecul dantului, Cântecul mormântului, Despre victoria asupra sa însuşi, Despre oamenii sublimi, Despre Țara Civilizației, Despre conştiința neprihănită, Despre învățați, Despre poeți, Despre marile întâmplări, Ghicitorul, Învierea, Ora cea mai tăcută 65

PARTEA A TREIA

Drumețul, Despre vedenie şi enigmă, Despre Fericirea fără de voie, Înainte de răsăritul soarelui, Despre virtutea ce se micşorează, Pe muntele măslinilor, În treacăt, Despre transfugi, Înapoierea, Despre cele trei rele, Despre dublul grosolăniei, Despre vechile şi noile table, Cei ce se întremează, Despre marea dorință, Alt cântec al dansului, Cele şapte sigilii 125

PARTEA A PATRA

Prinosul mierii, Strigătul deznădejdii, Convorbire cu regii, Lipitoarea, Vrăjitorul, Afară din serviciu, Cel mai slut om, Cerşetorul de bună voie, Umbra, În plină amiază, Salutul, Cina, Despre omul superior, Cântecul melancoliei, Despre ştiință, Printre fiicele pustiei, Deşteptarea, Serbarea măgarului, Cântecul beției, Semnul 202

– Şi ce face sfântul în păduri? întrebă Zarathustra.

Iar sfântul răspunse:

– Fac cântece şi le cânt; iar când fac cântecele râd, plâng şi murmur: astfel preamăresc pe **Domnul**. Cu cântecele, plânsetele, râsetele şi şoaptele, aduc mulţumită **Domnului**, care este **Dumnezeul** meu.
Totuşi, tu ce dar ne aduci?

Când auzi Zarathustra cuvintele acestea, salută pe sfânt şi-i spuse:

– Ce aş avea să-ţi dau? Lasă-mă să plec mai degrabă, pentru ca să nu-ţi iau nimic!

Şi aşa se despărţiră unul de altul, bătrânul şi bărbatul, râzând cum ar râde doi băieţandri.

Iar când Zarathustra rămase singur, îşi grăi astfel inimii:

– Să fie cu putinţă! Acest sfânt unchiaş n-a auzit vorbindu-se încă în pădurea lui că ***Dumnezeu a murit!***